

Opiskelijan ammattikorkeakoulu 2010

Tutkimus ammattikorkeakouluopiskelijoiden koulutuspoluista,
koulutuksen laadusta ja opiskelukyvystä

Elina Lavikainen

Opiskelijan ammattikorkeakoulu 2010

Tutkimus ammattikorkeakouluopiskelijoiden koulutuspoluista,
koulutuksen laadusta ja opiskelukyvystä

Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs 35/2010

Copyright: Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs, Elina Lavikainen

Taitto: Kirsi Sjöholm

Kannen kuva: iStockphoto

Julkaisija: Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs

Lapinrinne 2

00180 Helsinki

www.otus.fi

ISBN-numero: 978-952-5282-26-9

ISSN: 1456-9353

Uniprint, Turku 2010

Tiivistelmä

Tutkimuksessa selvitetään opiskeluolosuhteita ammattikorkeakouluissa. Tarkastelun kohteena ovat opiskelijoiden koulutuspolut, näkemykset koulutuksen laadusta ja opiskelukyvystä sekä vaikuttamistoiminnasta. Tutkimus toteutettiin lomakekyselynä ja se suunnattiin vuosina 2004–2009 opintonsa aloittaneille opiskelijoille. Kohderyhmään kuuluivat nuorten koulutuksessa ja aikuiskoulutuksessa AMK-tutkintoa suorittavat sekä ylempää AMK-tutkintoa suorittavat opiskelijat. Kyselyyn vastasi 5698 opiskelijaa ja vastausprosentti oli 23.

Nuorten koulutuksessa opiskelevien keskimääräinen siirtymäaika toisen asteen opinnoista nykyisiin ammattikorkeakouluopintoihin on 2,3 vuotta. Siirtymäaikaan vaikuttavat yleisimmin työssäkäynti sekä epävarmuus siitä, mitä haluaisi opiskella. Koulutusala valitaan nuoriso-opiskelijoiden keskuudessa yleisimmin (72 %) alan kiinnostavuuden perusteella. Aikuis- ja YAMK-opiskelijoilla alanvalintaa motivoivat pääosin kertyneeseen työkokemukseen liittyvät syyt.

Ammattikorkeakouluopiskelijat suorittavat lukuvuodessa keskimäärin 50 opintopistettä (mediaani). YAMK-opiskelijoille opintopisteitä kertyy selvästi vähiten (30 op), mikä selittyy sillä, että tutkintoa suoritetaan työn ohessa. Opiskelukykyä vahvaksi kokevat etenevät opinnoissaan nopeammin kuin opiskelukyvyytään heikkona pitävät, ja ovat myös tyytyväisempiä opintojensa etenemiseen. Yleisimpiä opintoja hidastavia tekijöitä ovat heikko opiskelumotivaatio (24 %) ja työssäkäynti lukukausien aikana (22 %).

Opiskelijoiden näkökulmasta koulutuksen laatu on vaihtelevaa. Vastaajat ovat tyytyväisimpiä koulutusohjelman sisältöön, opettajien ammattitaitoon ja opetus- ja ohjaukseen, kun taas opintojen ohjaus ja mahdollisuudet suorittaa opintoja muissa korkeakouluissa koetaan heikoimpina. Ammattikorkeakouluopinnot antavat

eniten sosiaalisia ja ammatillisia valmiuksia, sillä noin 80 prosenttia vastaajista oli saanut näitä molempia vähintään jossain määrin. Kriittisiä ja innovatiivisia valmiuksia oli saanut 66 prosenttia ja kansainvälisiä valmiuksia 60 prosenttia vastaajista. Aikuis- ja YAMK-opiskelijat ovat pääosin tyytyväisempiä koulutuksen laatuun kuin nuorten koulutuksessa opiskelevat.

Tutkimuksessa käytetty opiskelukyvyn malli koostuu kuudesta osatekijästä: 1) pedagogisesta opiskeluympäristöstä, 2) hallinnollisesta opiskeluympäristöstä ja esteettömyydestä, 3) sosiaalisesta opiskeluympäristöstä, 4) moninaisuuden huomioinnista, 5) opiskelutaidoista sekä 6) omista voimavaroista. Vahvimmiksi opiskelukyvyn osatekijöiksi vastaajat kokevat omat voimavarat ja sosiaalisen opiskeluympäristön. Heikoimmin opiskelukykyä tukee pedagoginen opiskelu ympäristö. Aikuis- ja YAMK-opiskelijat kokevat opiskelukykynsä pääosin vahvemiksi kuin nuorten koulutuksessa opiskelevat.

Opiskelijakuntaan kuuluu 48 prosenttia vastaajista. Jäsenyys on nuorten koulutuksessa opiskelevilla (55 %) selvästi yleisempää kuin aikuis- (22 %) ja YAMK-opiskelijoilla (23 %). Opiskelijakunnan toimintaan suhtaudutaan pääosin myönteisesti, sillä toimintaa pidetään tärkeänä ja aktiivisena. Kehitettävää nähdään toiminnan avoimuudessa ja konkreettisten muutosten aikaansaamisessa.

Valtaosa (80 %) on pyrkinyt vaikuttamaan ammattikorkeakoulun asioihin. Yleisimpiä vaikuttamistapoja ovat palautteen antaminen ja osallistuminen työelämätoimintaan. Kuitenkin vain 14 prosenttia kokee voineensa aidosti vaikuttaa oppilaitoksensa asioihin. Opiskelijakunnan jäsenet kokevat vaikuttamismahdollisuutensa paremmiksi kuin ne, jotka eivät kuulu opiskelijakuntaan.

Sammanfattning

I rapporten utreds studieförhållandena vid yrkeshögskolorna. Föremål för granskningen är studenternas studiestigar samt deras syn på utbildningens kvalitet, på studieförmåga och på inflytandeverksamhet. Studien genomfördes som enkätundersökning, och enkäten riktades till de studenter som inledde sina studier under åren 2004–2009. Till målgruppen hörde de studenter som studerade för YH-examen eller högre YH-examen inom ungdomsutbildning och vuxenutbildning. Sammanlagt 5 698 studerande besvarade enkäten och svarsprocenten var 23.

Bland dem som studerar inom ungdomsutbildning har den genomsnittliga övergångstiden mellan studier på andra stadiet och de nuvarande yrkeshögskolestudierna varit 2,3 år. Övergångstiden har oftast påverkats av förvärvsarbete och osäkerhet om vad man vill studera. För det mesta väljer ungdomsstuderande sitt utbildningsområde efter hur intressant området är (72 %). Vuxen- och HYH-studerandes områdesval motiveras huvudsakligen av orsaker i anslutning till förvärvat arbetserfarenhet.

Yrkeshögskolestudenterna avlägger i genomsnitt 50 studiepoäng per läsår (median). HYH-studenterna avlägger det klart lägsta antalet studiepoäng (30 sp), vilket förklaras med att examen avläggs vid sidan om arbetet. De som uppfattar sin studieförmåga som stark framskrider snabbare i sina studier än de som upplever sin studieförmåga som svag, och de är också nöjdare med hur studierna framskrider. Till de vanligaste faktorerna som fördröjer studierna hör dålig studiemotivation (24 %) och förvärvsarbete under terminerna (22 %).

Ur studenternas synvinkel är kvaliteten på utbildningen varierande. De som svarat på enkäten är mest nöjda med utbildningsprogrammets innehåll, lärarnas yrkeskunskap och undervisningsutbudet, medan studiehandledningen och möjligheterna att avlägga studier vid andra högskolor upplevs som sämre. Yrkes-

högskolestudier ger mest sociala och yrkesmässiga färdigheter – ca 80 procent av de svarande hade fått färdigheter av bägge slagen åtminstone i viss utsträckning. Kritiska och innovativa färdigheter hade förvärvats av 66 procent, och internationella färdigheter av 60 procent av de svarande. Vuxen- och HYH-studenterna är i stort nöjdare med kvaliteten på utbildningen än de som studerar inom ungdomsutbildning.

Den modell för studieförmåga som använts i undersökningen består av sex del-faktorer: 1) pedagogisk studiemiljö, 2) administrativ studiemiljö och tillgänglighet, 3) social studiemiljö, 4) beaktande av heterogenitet, 5) studiefärdigheter samt 6) egna resurser. Enligt de svarande utgör de egna resurserna och den sociala studiemiljön de starkaste delfaktorerna i studieförmågan. Sämst stöds studieförmågan av den pedagogiska studiemiljön. Vuxen- och HYH-studenterna bedömer i stort sin studieförmåga som bättre än de som studerar inom ungdomsutbildning.

Av de svarande är 48 procent medlemmar i studerandekåren. Medlemskapet är klart vanligare bland dem som studerar inom ungdomsutbildning (55 %) än bland vuxen- (22 %) och HYH-studenterna (23 %). Inställningen till studerandekårens verksamhet är huvudsakligen positiv, och verksamheten uppfattas som viktig och aktiv. Som utvecklingsbehov anges verksamhetens öppenhet och förmågan att få konkreta förändringar till stånd.

Majoriteten (80 %) har försökt påverka inom yrkeshögskolan. Till de vanligaste påverkningssätten hör att ge respons och att delta i arbetslivsverksamhet. Dock upplever sig endast 14 procent faktiskt kunna påverka inom sin läroinrättning. Medlemmarna i studerandekåren upplever sina påverkningsmöjligheter som bättre än de som inte är medlemmar i studerandekåren.

Abstract

The aim of this research was to examine study circumstances in universities of applied sciences. The focus was on the students' study tracks, their views on the quality of education, their own ability to study, and methods of contribution. The research was carried out as a questionnaire aimed at students who had started their studies between the years 2004 and 2009. The target group included both young and adult students doing an undergraduate applied sciences degree (Bachelor's level), and postgraduate applied sciences degree students. 5698 students filled in the questionnaire, and the response rate was 23%.

For those participating in the youth education programme, the average transfer time from initial vocational or upper secondary education to present university of applied sciences studies was 2.3 years. The most common reasons for delay in the transfer time were work and uncertainty about the desired field of study. In most cases (72%) the young students chose their field of study because they found it interesting. Adult and postgraduate students for the most part chose their field of study based on their work experience.

Students of applied sciences do on average 50 study credits per year (median). Postgraduate students do the least study credits (30), which is explained by the fact that they finish their degree while working. Those who feel their study abilities are strong, advance in their studies faster than those who find their study abilities weak, and they are also more satisfied with their study progress. The most common factors that slow down studies are weak study motivation (24%), and working during the semester (22%).

From the point of view of the students, the quality of education varies. The respondents were most satisfied with the contents of the study programmes, the proficiency of the teachers, and the available courses, whereas they were least satisfied with

study guidance and the ability to do courses in other universities of applied sciences. According to the results of the survey, studies in a university of applied sciences provide the student with social and professional provisions – approximately 80% of the respondents had acquired both of these at least to some extent. 66% had acquired critical and innovative provisions, and 60% had acquired international provisions. Adult and postgraduate students were for the most part more satisfied with the quality of the education than those participating in the youth education programmes.

The model for the capability to study in this research is comprised of six components: 1) the pedagogical study environment, 2) the administrative study environment and accessibility, 3) the social study environment, 4) the consideration of diversity, 5) study skills and 6) personal resources. The respondents felt the strongest factors of their ability to study to be their personal resources and their social study environment. The weakest factor to support their ability to study was the pedagogical study environment. Adult and postgraduate students were more confident about their own study abilities than the students in the youth education programme.

48% of respondents were members of a students' union. Membership was considerably more common among those in the youth education programme (55%) than adult (22%) and postgraduate students (23%). Most students found the students' union a good thing, because they found it important and active. The respondents found room for improvement in the union's transparency and ability to make concrete changes.

A majority (80%) of the respondents has tried to influence matters at their university of applied sciences. The most common ways to influence were giving feedback and taking part in working life activities. However, only 14% felt they have truly made a difference in their university of applied sciences. Members of a students' union more often feel they are able to make a difference than those who are not members.

Esipuhe

Opiskelijan ammattikorkeakoulu -tutkimus syntyi tarpeeseen tutkia AMK-opiskelijoiden opiskeluolosuhteita, hyvinvointia ja tilannetta laajapohjaisesti: missä mennään vuonna 2010 ammattikorkeakouluissa - ja miltä ne näyttävät etenkin opiskelijoiden silmin. Keskeisinä vertailukohtina suunnittelussa toimivat Jaana Markkulan vuonna 2006 toteuttama Ammattikorkeakoulu opiskelijan silmin -selvitys sekä kolme kertaa toteutettu Opiskelijan yliopisto -selvitys.

Nyt toteutetussa hankkeessa luotiin laajahko mittaristo mainittujen hankkeiden sekä muiden opiskelijaselvitysten pohjalta. Mittaristo pyrkii jäsentämään ja hahmottamaan opiskelijan tilannetta yhtäältä aiemmin koestettujen ja toisaalta uusien mittareiden avulla. Tavoitteena on, että mittareita voidaan jatkossa kehittää eteenpäin ja soveltaa sekä seurantaan että teemojen tarkasteluun muissa oppilaitoksissa. Kuten kaikissa tutkimuksissa, tässäkin mittareiden soveltaminen toi mukanaan myös kehitysajatuksia - valittu mittaristo ei ole vielä täydellinen, vaan sitä voidaan tämän tutkimuksen perusteella kehittää eteenpäin ja tarkentaa tulevaisuudessa.

Pysyvää on nykyään lähinnä muutos. Ammattikorkeakouluissa muutosta on tapahtunut nopeasti, ja esimerkiksi nyt tutkitut ylempien ammattikorkeakoulu-tutkintojen opiskelijat opiskelevat kaikki hyvin nuorissa koulutusohjelmissa. Eteenpäin katsoessa muutos ei ainakaan aivan heti näytä hidastuvan, kun esimerkiksi juuri tätä kirjoitettaessa joulukuun alussa selvityshenkilöt ovat jättäneet raportin, jossa suositellaan ammattikorkeakoulujen rahoitus-, ohjaus- ja hallintomallin uudistamista.

Opiskelukyky on pysynyt keskeisenä teemana korkeakoulutuksen kehittämistyössä eri tasoilla, ja samalla siihen liittyvä keskustelu on vahvistunut ja jalostunut. Teema on hyvin keskeinen nyt käsillä olevassa tutkimuksessa. Opiskelukyky on yhteydessä sekä opintojen etenemiseen että siihen, miten opiskelijat koke-

vat opintojensa edenneen suhteessa tavoitteisiinsa. Pääosin opiskelukyky näyttää hyvältä - joskin opiskelijat näkivät siinä myös kehitettävää. Muista kehityskoh-teista merkille pantavia ovat näkökulmat pedagogiseen ja hallinnolliseen opiske-lu ympäristöön. Näitä, samoin kuin muita lopputulemia ja havaintoja, käsitellään raportin yhteenvetoluvussa.

Tutkimusraportti on syntynyt monipuolisen yhteistyön tuloksena. Hankkeen toteuttamisen mahdollistivat opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Suomen am-mattikorkeakouluopiskelijakuntien liitto - SAMOKin rahoitus. Tutkimuksen tukena toimi ohjausryhmä jäsenenään koulutuspoliittinen sihteeri Juhana Harju Suomen ylioppilaskuntien liitosta, projektiasiantuntija Raimo Jaakkola HAA-GA-HELIA ammattikorkeakoulusta, lehtori Juha Makkonen Humanistisesta ammattikorkeakoulusta, asiantuntija Veli-Matti Taskila SAMOKista sekä toi-minnanjohtaja Aleksis Nokso-Koivisto Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiöstä. Hyödyllisiä kommentteja antoivat hankkeen eri vaiheissa myös Helmi Selamo, Johanna Kujala, Mervi Friman, Leo Stranius, Johanna Penttilä sekä Johanna Vilkkilä. Avovastausten analyysiin osallistui tutkimusavustaja Sini Viitanen. Raportin oikolukivat alkuosaltaan Markku Seppänen ja loppuosaltaan Suvi Hurme. Englanninkielisen tiivistelmän käänsi Sari Nurmilaakso ja ruotsinkieli-sen Ludvig Forsman. Kirsi Sjöholm vastasi raportin taitosta. Kiitos kaikille he-delmällisestä yhteistyöstä! Kiitokset myös tutkimukseen osallistuneille opiskeli-joille.

Helsingissä 7.12.2010

Elina Lavikainen
tutkija

Aleksis Nokso-Koivisto
toiminnanjohtaja

Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs.

Sisällys

1	JOHDANTO	18
2	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	21
2.1	AINEISTONKERUU	21
2.2	TUTKIMUSMENETELMÄT JA KESKEISET TAUSTAMUUTTUJAT	23
2.3	AINEISTON EDUSTAVUUS	24
3	TAUSTATIETOJA VASTAAJISTA	29
4	KOULUTUSPOLUT AMMATTIKORKEAKOULUOPISEKELIJAN SILMIN	31
4.1	POHJAKOULUTUKSENA YLIOPILASTUTKINTO TAI AMMATILLINEN PERUSTUTKINTO	31
4.2	SIIRTYMÄAIKAAN TOISELTA ASTEELTA NYKYISIIN OPINTOIHIN VAIKUTTAA TYÖSSÄKÄYNTI	33
4.3	MIKÄ MOTIVOI KOULUTUSALAN JA OPISKELUPAIKAN VALINTAA?	35
4.3.1	<i>Koulutusala valitaan oman kiinnostuksen perusteella</i>	35
4.3.2	<i>Ammattikorkeakoulun valintaan vaikuttaa tarjolla oleva koulutus</i>	39
4.4	OPISKELUKYKY TUKEE OPINNOISSA ETENEMISTÄ	45
4.5	KATKOKSIA OPINTOIHIN TUOVAT ASEVELVOLLISUUS JA TYÖSSÄKÄYNTI	54
4.6	JATKO-OPINNOISSA TÄHDÄTÄÄN YLEMPÄÄN KORKEAKOULUTUTKINTOON	57
5	AMMATTIKORKEAKOULUTUKSEN LAATU OPISKELIJOIDEN ARVIOIMANA	61
5.1	HAKUVAIHEESSA SAATU MIELIKUVA EI AINA VASTAA OPINTOJA	61
5.2	TYTYVÄISYYS OPETUKSEEN, OHJAUKSEEN JA OPISKELUUN VAIHTELEE	68
5.2.1	<i>Opetus on hyvää, ohjauksessa on kehitettävää</i>	68
5.2.2	<i>Koulutusalojen välinen yhteistyö on vähäistä</i>	72
5.2.3	<i>Harjoittelu tukee työllistymistä</i>	75
5.2.4	<i>Opinnäytetyön aihevalintaa ohjaavat oma kiinnostus ja työnantajan ehdotus</i>	82
5.3	OPINNOT ANTAVAT AMMATILLISIA JA SOSIAALISIA VALMIUKSIA	87

6 OPISKELUKYKY OPISKELIJAN KOKEMANA	97
6.1 OPISKELUTAIDOT JA VOIMAVARAT VAHVOJA, OPISKELUYMPÄRISTÖSSÄ KEHITETTÄVÄÄ	97
6.2 TUKIPALVELUILLE SUURI TARVE, SAATAVUUS VAIHTELEVAA	108
6.3 KIUUSAAMISKOKEMUKSIA JOKA VIIDENNELLÄ	113
6.4 OPISKELUTERVEYDENHUOLLON SAATAVUUS VAIHTELEE YKSIKKÖKOON MUKAAN	120
6.5 LIIKUNTAPALVELUILTA TOIVOTAAN ENEMMÄN JA MONIPUOLISEMPAA TARJONTAA	123
7 NÄKEMYKSIÄ OPISKELIJAKUNNAN TOIMINNASTA	129
7.1 OPISKELIJAKUNNAN JÄSENIÄ PUOLET OPISKELIJOISTA	129
7.2 OPISKELIJAKUNTIEN TOIMINTA AKTIIVISTA, AVOIMUUDESSA KEHITETTÄVÄÄ	136
8 VAIKUTTAVATKO OPISKELIJAT AMMATTIKORKEAKOULUUN JA YHTEISKUNTAAN?	144
8.1 AMMATTIKORKEAKOULUN ASIOIHIN VAIKUTETAAN PALAUTETTA ANTAMALLA	144
8.2 VAIKUTTAMISMAHDOLLISUUDET AMMATTIKORKEAKOULUSSA KOETAAN HEIKOIKSI	147
8.3 AMMATTIKORKEAKOULUSTA KANSALAISVAIKUTTAJAKSI?	152
8.3.1 <i>Yhteiskunnallisiin asioihin vaikutetaan äänestämällä ja erilaisilla tempauksilla</i>	154
9 YHTEENVETO: MILLAINEN ON OPISKELIJAN AMMATTIKORKEAKOULU?	159
LÄHTEET	171
LIITTEET	179

Taulukot

Taulukko 1. Aineiston edustavuus sukupuolen mukaan.	24
Taulukko 2. Aineiston edustavuus koulutuksen mukaan.	25
Taulukko 3. Aineiston edustavuus koulutusaloittain ja sukupuolittain.	26
Taulukko 4. Aineiston edustavuus ammattikorkeakouluittain.	27
Taulukko 5. Aineiston edustavuus yksikkökokojen mukaan	28
Taulukko 6. Vastaajien ikäluokka koulutuksen mukaan, %.	29
Taulukko 7. Suomalaiset ja kansainväliset opiskelijat suomen-, ruotsin- ja englanninkielisissä koulutusohjelmissä.	29
Taulukko 8. Vastaajien pohjakoulutus, %.	33
Taulukko 9. Siirtymäaika toiselta asteelta nykyisiin opintoihin ja sen pituuteen vaikuttaneet tekijät, %.	35
Taulukko 10. Faktoriratkaisu ammattikorkeakoulun valintaa koskevista perusteista.	43
Taulukko 11. Ammattikorkeakoulun valintaan vaikuttaneet tekijät tiivistettyinä koulutuksen mukaan, %.	44
Taulukko 12. Avovastauksissa mainitut muut opintojen hidastumiseen vaikuttaneet syyt.	54
Taulukko 13. Miltä osin opinnot, opetus tai opiskelu olleet erilaisia kuin ammattikorkeakoulusta saatu kuvio hakuvaiheessa.	65
Taulukko 14. Nuorten koulutuksessa opiskelevien tyytyväisyys opiskeluun, opetukseen ja ohjaukseen liittyviin asioihin koulutusalan mukaan (tyytyväisten osuudet), %.	71
Taulukko 15. Faktoriratkaisu tähän astisten opintojen antamista valmiuksista.	91
Taulukko 16. Tähän astisten opintojen antamat valmiudet yksikkökoottain, %.	96

Taulukko 17. Toistuvat kiusaamiskokemukset taustamuuttujien valossa, %.	116
Taulukko 18. Kiusaavat tahot ja kiusaamisen luonne avovastausten perusteella.	118
Taulukko 19. Tyytyväisyys opiskeluterveydenhuoltoon kaikkien vastaajien joukossa sekä koulutuksen ja yksikkökoon mukaan, %.	122
Taulukko 20. Liikuntapalveluiden tarjonta omassa ammattikorkeakoulussa, %.	124
Taulukko 21. Muut tavat kehittää liikuntapalveluita ammattikorkeakoulussa.	128
Taulukko 22. Opiskelijakunnan jäseniksi liittyneiden osuus eri opiskelijaryhmissä.	131
Taulukko 23a. Samaa mieltä olevien näkemykset opiskelijakunnasta taustamuuttujien valossa, %.	140
Taulukko 23b. Samaa mieltä olevien näkemykset opiskelijakunnasta taustamuuttujien valossa, %.	141
Taulukko 23c. Samaa mieltä olevien näkemykset opiskelijakunnasta taustamuuttujien valossa, %.	143
Taulukko 24. Tiedonsaanti osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista sekä aidot vaikuttamismahdollisuudet omassa ammattikorkeakoulussa, %.	150
Taulukko 25. Kannustaako ammattikorkeakoulu vaikuttamaan oppilaitoksen sisäiseen toimintaan ja yhteiskunnalliseen toimintaan, %.	152

Kuviot

Kuvio 1. Vastaajien opiskeluaika koulutuksen mukaan, %.	30
Kuvio 2. Nykyisen koulutusalan valintaan vaikuttaneet tekijät koulutuksen mukaan, %.	38
Kuvio 3. Nykyisen koulutusalan valintaan vaikuttaneet tekijät yksikkökoon mukaan, %.	39
Kuvio 4. Ammattikorkeakoulun valintaan paljon vaikuttaneet asiat koulutuksen mukaan, %.	42
Kuvio 5. Opintopisteiden mediaani lukuvuodessa opiskeluajan mukaan.	46
Kuvio 6. Lukuvuoden aikana suoritettut opintopisteet opiskelukyvyn osa-alueiden mukaan.	48
Kuvio 7. Keskimääräinen tyytyväisyys opintojen etenemiseen opiskelukyvyn osa-alueiden mukaan.	50
Kuvio 8. Opintoja hidastavat tekijät, %.	51
Kuvio 9. Poissaolevaksi ilmoittautuminen yksikkökoon mukaan, %.	56
Kuvio 10. Poissaolojen syyt joinakin lukukausina poissaoleviksi ilmoittautuneilla, %.	57
Kuvio 11. Suunnitellut jatko-opinnot valmistumisen jälkeen kouluksittain, %.	59
Kuvio 12. Tyytyväisyys opiskeluun, opetukseen ja ohjaukseen liittyviin asioihin omassa ammattikorkeakoulussa koulutuksen mukaan (tyytyväisten osuudet), %.	69
Kuvio 13. Tyytyväisyys opetukseen ja ohjaukseen pienissä ja suurissa yksiköissä (tyytyväisten osuudet), %.	72
Kuvio 14. Kuinka paljon tehnyt yhteistyötä muiden alojen opiskelijoiden kanssa omassa ammattikorkeakoulussaan, %.	74
Kuvio 15. Keskimääräinen tyytyväisyys harjoitteluun.	77

Kuvio 16. Keskimääräinen tyytyväisyys harjoitteluun koulutuksittain.	81
Kuvio 17. Erikokoisissa yksiköissä opiskelevien vastaajien keskimääräinen tyytyväisyys harjoitteluun.	82
Kuvio 18. Millä perusteella opiskelija valitsi opinnäytetyön aiheen, %.	84
Kuvio 19. Opinnäytetyön valinnan perusteet erikokoisissa yksiköissä, %.	86
Kuvio 20. Tyytyväisyys opinnäytetyön ohjaukseen, %.	87
Kuvio 21. Tähän astisten opintojen antamat valmiudet työtä ja elämää varten, %.	89
Kuvio 22. Keskimääräiset arviot tähänastisten opintojen antamista valmiuksista koulutusaloittain (ks. prosentuaaliset jakaumat liitteessä 2).	93
Kuvio 23. Opiskelukyvyn teorettinen malli (Kunttu 2005).	98
Kuvio 24. Arvio omista opiskelutaidoista, %.	99
Kuvio 25. Näkemykset omista voimavaroista opiskeluun liittyen, %.	100
Kuvio 26. Näkemykset opiskeluympäristöön liittyvistä asioista, %.	101
Kuvio 27. Analyysissa käytetty opiskelukyvyn malli (mukaillen Kunttu 2005).	103
Kuvio 28. Opiskelijoiden arvio opiskelukyvystään eri osa-alueilla, %.	104
Kuvio 29. Ammattikorkeakouluopiskelijan kokemus opiskelukyvystä nykytilanteessa.	108
Kuvio 30. Arviot tuen tarpeesta ja saatavuudesta opiskeluun liittyvissä asioissa, %.	110
Kuvio 31. Opettajilta saadun tuen yhteys opiskelukyvyn osa-alueisiin.	111
Kuvio 32. Opinto-ohjaajalta ja/tai opintoneuvojalta saadun tuen yhteys opiskelukyvyn osa-alueisiin.	112
Kuvio 33. Opiskelutovereilta ja/tai muilta ystäviltä saadun tuen yhteys opiskelukyvyn osa-alueisiin.	113

Kuvio 34. Keskimääräiset arviot opiskelukyvyyn vahvuudesta ei koskaan, vähän sekä melko tai erittäin paljon kiusaamista, syrjintää tai häirintää kokeneilla opiskelijoilla.	117
Kuvio 35. Vastaajien opiskelukyky sen mukaan, kuinka tyytyväisiä he olivat opiskeluterveydenhuollon saatavuuteen.	123
Kuvio 36. Liikuntapalveluiden tarjonnan yhteys opiskelukyvyyn osa-alueisiin.	125
Kuvio 37. Opiskelijoiden näkemykset liikuntapalveluiden kehittämisen tavoista omassa ammattikorkeakoulussa, %.	126
Kuvio 38. Tärkein syy siihen, ettei ole opiskelijakunnan jäsen, %.	133
Kuvio 39. Näkemyksiä opiskelijakunnasta, %.	137
Kuvio 40. Näkemyksiä opiskelijakunnasta v. 2006 ja 2010 nuorten koulutuksessa opiskelevien osalta.	138
Kuvio 41. Ammattikorkeakoulun sisäisiin asioihin vaikuttaneet, %.	145
Kuvio 42. Kokemukset vaikuttamismahdollisuuksista ja ammattikorkeakoulun tuesta vaikuttamiseen, %.	148
Kuvio 43. Uskooko voivansa äänestämällä vaikuttaa itselle tärkeisiin asioihin sen mukaan, kuinka paljon kokee saaneensa tähänastisista opinnoista valmiuksia työtä ja elämää varten, %.	155
Kuvio 44. Yhteiskunnallisiin asioihin vaikuttamisen tavat, %.	157

1 Johdanto

Väestöllisen huoltosuhteen heikentyminen ja siitä noussut keskustelu työurien pidentämisestä on nostanut myös korkeakouluopinnot poliittisen keskustelun ytimeen. Korkeakoulutuksen osalta keskustelu on kytkeytynyt työurien pidentämiseen niiden alkupäästä. Näkökulmana on ollut sekä siirtyminen toiselta asteelta korkeakouluopintoihin että opintoaikojen nopeuttaminen korkeakouluissa (OPM 2010).

Suomalaiset korkeakouluopiskelijat aloittavat opintonsa keskimäärin vanhempiina kuin monissa muissa EU-maissa. Ammattikorkeakouluissa nuorten koulutuksessa aloittavat opiskelijat olivat vuonna 2009 keskimäärin 21-vuotiaita (Tilastokeskus 2010, 29). Kansainvälisesti katsottuna korkeat aloitusiät korkeakouluopinnoissa ovat kiinnittäneet huomion toisen ja kolmannen asteen välisiin koulutusvalintoihin. Jatkokoulutukseen hakeutumista on katsottu voitavan tehostaa esimerkiksi parantamalla toisen asteen opintojen ohjausta, lisäämällä ylioppilastutkinnon painoarvoa opiskelijavalinnoissa ja kehittämällä korkeakoulujen hakujärjestelmiä (OPM 2010, 30–40). Ammattikorkeakoulujen osalta on myös ehdotettu luopumista ns. pakkohausta ammattikorkeakouluihin työmarkkinatuen ehtona. Alle 25-vuotiaan tulee työttömyysturvalain mukaan hakeutua aktiivisesti koulutukseen saadakseen työmarkkinatukea. Tämän on kuitenkin katsottu johtavan sekä hakijan että ammattikorkeakoulun kannalta epäedullisiin koulutusvalintoihin, kun koulutukseen hakeutumista motivoi ensisijaisesti työmarkkinatuen saaminen, mikä puolestaan voi johtaa opintojen viivästymiseen ja keskeyttämiseen. (OPM 2007, 14.)

Pitkiä opintoaikoja koskeva huoli on kohdistunut erityisesti yliopisto-opintoihin, mutta opintoprosessien tehostamiseen liittyvää keskustelua on käyty myös ammattikorkeakouluopintojen osalta. Ammattikorkeakoulututkinnon keskimääräi-

nen suoritusaika nuorten koulutuksessa oli AMKOTA-tietokannan mukaan vuonna 2009 noin neljä vuotta, joka on varsin lähellä tutkinnon tavoiteaikaa. Ammattikorkeakouluopiskelijoista noin kolmannes kuitenkin kokee, etteivät opinnot ole edenneet omien tavoitteiden mukaisessa tahdissa. Hitaamman etenemisen syyt liittyvät tyypillisesti työssäkäyntiin, heikkoon opiskelumotivaatioon sekä opintojen työläyteen ja puutteisiin opintojen ohjauksessa. (Viuhko 2006, 28–29.) Opintoaikojen nopeuttamista koskevassa keskustelussa onkin nähty, että opintoprosesseja tulisi tehostaa tukemalla opintojen päätoimisuutta (OPM 2010, 45). Opiskelijajärjestöjen mukaan tämä voidaan toteuttaa parhaiten nostamalla opintotuki riittävän toimeentulon takaavalle tasolle. Opintojen päätoimisuuden lisäksi opintoaikojen nopeuttamiseksi on ehdotettu aiemmin hankitun osaamisen tunnustamista, jolla pyritään päällekkäisen koulutautumisen vähentämiseen. Keskeiseen asemaan on nostettu myös opiskeluhyvinvointi, sillä vahvan opiskelukyvyn on nähty tukevan opinnoissa etenemistä (mt., 48; Kujala 2009). Opiskelukyvyn näkökulmasta keskiöön nousevat mm. opetustoiminta sekä yksilöitä ja yhteisöjä tukeva opiskeluympäristö sekä opiskelijan omat voimavarat ja opiskelutaidot (Kunttu 2009, 22).

Työurien pidentämisen ja opintojen nopeuttamisen rinnalla on kulkenut keskustelu korkeakoulutuksen rakenteellisesta kehittämisestä. Opetus- ja kulttuuriministeriön tavoitteena on ollut uudistaa korkeakouluverkostoa rakenteellisesti siten, että koulutusta tarjottaisiin laadun ja tehokkuuden kannalta tarkoituksenmukaisimmissa yksiköissä. Suuntana on ollut yksiköiden yhdistäminen suuremmiksi toimipisteiksi, joiden on nähty parhaiten mahdollistavan monipuoliset koulutusvaihtoehdot ja riittävät tukipalvelut opiskelijoille. (OPM 2010, 21.) Toisaalta pienikokoisten yksiköiden opiskelijoiden on todettu olevan keskimäärin tyytyväisimpiä opiskeluolosuhteisiinsa (Markkula 2006, 2, 93–98).

Rakenteellisen kehittämisen tavoitteeksi nostettu korkeakoulutuksen laatu on tämän tutkimuksen keskiössä. Ammattikorkeakoulutuksen laatua lähestytään opiskelijanäkökulmasta tarkastelemalla opiskelijoiden kokemuksia opetuksesta ja ohjauksesta sekä opinnoista saaduista valmiuksista. Tarkasteluun nostetaan myös opiskelukyky ja opiskelijoiden vaikuttamismahdollisuudet. Näiden lisäksi luodaan katsaus ammattikorkeakouluopiskelijoiden koulutuspolkuihin, joiden valossa pohditaan opintojen nopeuttamiseen kytkeytyviä teemoja. Useimpia kysymyksiä tarkastellaan erikokoisissa yksiköissä opiskelevien näkökulmasta.

Nuorten koulutuksessa opiskelevien lisäksi tässä tutkimuksessa on haluttu antaa ääni aikuisopiskelijoille ja ylempää ammattikorkeakoulututkintoa suorittaville opiskelijoille. Näillä ryhmillä on monilta osin erilaisia näkemyksiä ja kokemuksia opiskeluolosuhteista ja siten myös erilaisia odotuksia esimerkiksi opetuskäytännöistä, tukipalveluista ja opiskeluyhteisöistä. Tutkimuksessa rakennetaan siten myös kuvaa opiskelijoiden moninaisuuden huomioivasta ammattikorkeakoulusta.

2 Tutkimuksen toteutus

Tutkimuksen aineisto on tilastollinen ja se kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella keväällä 2010. Kyselylomakkeen laatimisessa hyödynnettiin Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiössä tehtyjä aikaisempia tutkimuksia, joissa on tarkasteltu ammattikorkeakouluopiskelijoiden kokemuksia opiskelun laadusta (Markkula 2006) ja hyvinvoinnista (Erola 2004). Lisäksi hyödynnettiin Opiskelijan yliopisto -selvityksiä, joista poimittiin kysymyksiä ja muokattiin ammattikorkeakoulusektorille sopiviksi. Aiempiin tutkimuksiin pohjautuvien kysymysten lisäksi lomakkeeseen muotoiltiin uusia, ajankohtaisiin teemoihin liittyviä kysymyksiä. Kysely rakentui viidestä osiosta, jotka olivat 1) opiskelupaikan valinta ja katkokset opinnoissa, 2) opetus ja opiskelu, 3) liikkuvuus ja opintojen hyväksiluku, 4) opiskelukyky sekä 5) vaikuttaminen ammattikorkeakoulussa ja yhteiskunnassa.

2.1 Aineistonkeruu

Aineiston keräämistä varten kaikilta 25:lta opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon alaisilta ammattikorkeakouluilta pyydettiin keväällä 2010 otanta läsnä olevista amk- tai yamk-tutkintoa suorittavista nuoriso- tai aikuisopiskelijoista. Otokseen poimittiin tasavälein joka neljäs vuosina 2004–2009 opintonsa aloittanut opiskelija. Lisäksi poiminta kohdistettiin vain niihin opiskelijoihin, joilla oli vähintään yksi opintosuoritus viimeisen kolmen vuoden ajalta. Opiskelua koskevilla rajauksilla pyrittiin kohdentamaan otos aktiivisesti opiskeleviin opiskelijoihin.

Ammattikorkeakouluilta saatiin yhteensä 25 857 henkilön osoitetiedot. Otokseen valikoituneille opiskelijoille lähetettiin linkki kyselyyn huhtikuussa 2010. Lisäksi lähetettiin kolme muistutusviestiä niille, jotka eivät olleet siihen mennessä

vastanneet kyselyyn. Jyväskylän ammattikorkeakoulu JAMK:n opiskelijoille lähetetyt viestit jäivät korkeakoulun sähköpostisuodattimiin eivätkä siis menneet perille vastaanottajille. Niinpä JAMK:n opiskelijoille lähetettiin vielä erillinen viesti sekä yksi muistutusviesti, mutta JAMK:n osalta vastausprosentti jäi tästä huolimatta varsin alhaiseksi. Lisäksi kaikista saaduista osoitteista 563 kappaletta osoitettiin virheellisiksi tai toimimattomiksi. Otoksesta myös poistettiin viisi vastaajaa, jotka ilmoittivat, etteivät kuulu tutkimuksen kohderyhmään. Osalta vastaajista saatiin myös automaattinen poissaoloviesti. Näiden osalta otoksesta poistettiin sellaiset yhdeksän vastaajaa, jotka eivät viestin perusteella lukeneet sähköpostiaan sinä aikana, kun kyselyyn oli mahdollista vastata. Lopulliseksi otokseksi muodostui näin 25 294, joista kyselyyn vastasi 5698 vastaajaa. Kyselyn vastausprosentti oli 23.

Vastausprosentti on verrattain alhainen. Vastausaktiivisuus on ollut laskussa sähköisissä kyselyissä, mihin saattaa vaikuttaa yleinen kyselyiden ja sähköpostitse välitettävän tiedon lisääntyminen, joka vähentää yhden kyselyn huomioarvoa. Myös kyselyn ajankohta oli vastaajille hankala: kevät on opiskelijoille kiireistä aikaa, ja suuri osa ammattikorkeakouluopiskelijoista on tuolloin harjoittelussa. Vastausprosenttia saattoi osaltaan laskea myös se, että vastaajille lähetetyt viestit eivät erilaisista teknisistä syistä menneet kaikilla lähetyskierroksilla perille kaikille vastaajille. Esimerkiksi Pohjois-Karjalan ja Saimaan ammattikorkeakoulujen otokseen valikoituneet opiskelijat viesti tavoitti vasta toisella muistutuskierröksellä. Ammattikorkeakouluopiskelijat ovat yleisesti myös olleet vähemmän aktiivisia vastaamaan kyselytutkimuksiin kuin yliopisto-opiskelijat (ks. esim. Kunttu & Huttunen 2009).

Kerätty aineisto on kuitenkin tarpeeksi suuri ja edustava, jotta voidaan muodostaa käsitys ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskelukokemuksista. Aineiston edustavuutta käsitellään tarkemmin luvussa 2.3.

2.2 Tutkimusmenetelmät ja keskeiset taustamuuttujat

Tutkimuksen aineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella, johon jokainen vastaaja sai henkilökohtaisen linkin. Kyselyaineisto analysoitiin tilastollisin menetelmin PASW-tilasto-ohjelman avulla. Tulokset raportoidaan pääosin suorina jakaumina, keskiarvoina sekä muuttujien välisinä ristiintaulukoina. Taustamuuttujina on käytetty pääasiassa koulutusta (nuorten koulutus / aikuisopiskelijat / YAMK-tutkintoa suorittavat), koulutusala ja opiskeluyksikön kokoa opiskelijamäärällä mitattuna. Yhteyksien välisen tilastollisten merkitsevyyksien testaamiseen käytettiin ristiintaulukoinneissa khiin neliö -testiä. Jos testin antama arvo on pienempi kuin 0,05, ero on tilastollisesti merkitsevä. Tutkimuksessa raportoidaan vain tilastollisesti merkitseviä eroja, ellei toisin mainita. Yksisuuntaiseen varianssianalyysiin (ANOVA) perustuvissa keskiarvovertailuissa yhteyksien välistä tilastollista merkitsevyyttä testattiin Tamnhanen T2-testillä ryhmien välisen varianssin oltua erisuuria (Metsämuuronen 2002, 667).

Aineistoa analysoitiin myös faktorianalyysillä, jonka avulla on mahdollista etsiä suuresta muuttujien määrästä keskenään voimakkaimmin korreloivat tekijät. Faktorianalyysin pyrkimyksenä on siis löytää muuttujien väliltä yhteyksiä, jotka yhdistävät useat muuttujat toisiinsa. (Metsämuuronen 2002, 538). Faktorianalyysin tuottamien faktoreiden perusteella muodostettiin summamuuttujat, joiden luotettavuutta ja sisäistä johdonmukaisuutta testattiin cronbachin alfalla. Reliabiliteettia voidaan pitää hyvänä, jos alfan arvo on suurempi kuin 0,60 (mt., 60). Faktorianalyysia käytettiin ammattikorkeakoulun valintaan vaikuttaneita tekijöitä, opiskelukykyä ja opintojen antamia valmiuksia koskevissa kysymyksissä.

Kyselylomake sisälsi myös kaksi avokysymystä ja 13 valintakysymyksen muuvaltoehtoa, jotka analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

2.3 Aineiston edustavuus

Aineiston edustavuutta tarkastellaan suhteessa opetus- ja kulttuuriministeriön AMKOTA-tietokannasta saatuihin tietoihin. Erikokoisten yksiköiden edustavuutta puolestaan tarkastellaan suhteessa opetus- ja kulttuuriministeriöstä saatuihin tietoihin yksiköiden opiskelijamääristä.

Suurin osa (71 %) vastaajista on naisia, minkä on havaittu olevan yleistä kyselytutkimuksissa. AMKOTA-tietokantaan vertailtuna kuitenkin näyttää, että naiset ovat tässä aineistossa selvästi yliedustettuina. Naisten osuus aineistosta vaihtelee voimakkaasti koulutusaloittain, mikä heijastaa todellisia sukupuolieroja eri koulutusaloilla.

Sukupuoli	Aineisto	%	AMKOTA (2009)	%
mies	1640	29	64560	45
nainen	4012	71	78906	55
Yhteensä	5652	100	143466	100

Taulukko 1. Aineiston edustavuus sukupuolen mukaan.

Ammattikorkeakouluissa on mahdollista suorittaa alemmaa korkeakoulututkintoa vastaava ammattikorkeakoulututkinto sekä ylempi ammattikorkeakoulututkinto, joka tuottaa saman kelpoisuuden kuin ylempi korkeakoulututkinto. YAMK-tutkinto on työelämälähtöinen tutkinto, jonka tarkoituksena on syventää ja laajentaa jo työelämässä olevien korkeakoulututkinnon suorittaneiden osaamista. YAMK-tutkintoon hakevalta vaaditaan soveltuvan alemman korkeakoulututkinnon lisäksi kolmen vuoden työkokemusta alalta. Tutkinnon voi suorittaa työn ohessa. Ammattikorkeakoulututkinnon puolestaan voi suorittaa joko nuorten koulutuksena tai aikuiskoulutuksena. Taulukosta 2 nähdään, että aineisto on

varsin edustava eri tutkintojen osalta. Miehet ovat nuorten koulutuksessa hieman aliedustettuina.

	Aineisto	%	AMKOTA (2009)	%
AMK (nuorten koulutus)	4447	79	108418	81
AMK (aikuiskoulutus)	888	16	20488	15
YAMK	290	5	5544	4
Yhteensä	5625	100	134450	100

Miehet	Aineisto	%	AMKOTA (2009)	%
AMK (nuorten koulutus)	1313	81	51378	84
AMK (aikuiskoulutus)	228	14	7961	13
YAMK	76	5	2094	3
Yhteensä	1617	100	61433	100

Naiset	Aineisto	%	AMKOTA (2009)	%
AMK (nuorten koulutus)	3108	78	57040	78
AMK (aikuiskoulutus)	656	17	12527	17
YAMK	207	5	3450	5
Yhteensä	3971	100	73017	100

Taulukko 2. Aineiston edustavuus koulutuksen mukaan.

Ammattikorkeakouluopintoja järjestetään kahdeksalla eri koulutusalueella. Näistä suurimpia ovat tekniikan ja liikenteen ala sekä sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala, ja pienimpiä luonnonvara- ja ympäristöala sekä humanistinen ja kasvatustieteiden ala. Aineisto on koulutusaloittain tarkasteltuna melko edustava. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala on kuitenkin selvästi yliedustettuna ja tekniikan ja liikenteen ala puolestaan aliedustettuna, mitä osaltaan selittää näiden alojen sukupuolittuneisuus. Jonkin verran aliedustusta on myös humanistisella ja kasvatustieteiden alalla sekä luonnontieteiden alalla.

	Aineisto	%	AMKOTA (2009)	%
Humanistinen ja kasvatustieteiden ala	78	1	5402	4
Kulttuuriala	593	10	12598	9
Yhteiskuntatiede, liiketalous ja hallinto	1121	20	28426	20
Luonnontieteiden ala	27	1	6130	4
Tekniikan ja liikenteen ala	1341	24	40654	28
Luonnonvara- ja ympäristöala	233	4	4531	3
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	1825	32	36981	26
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	451	8	8744	6
Yhteensä	5669	100	143466	100

Naiset	Aineisto	%	AMKOTA (2009)	%
Humanistinen ja kasvatustieteiden ala	63	2	3217	4
Kulttuuriala	478	12	8594	11
Yhteiskuntatiede, liiketalous ja hallinto	854	21	17522	22
Luonnontieteiden ala	12	0	1567	2
Tekniikan ja liikenteen ala	399	10	6403	8
Luonnonvara- ja ympäristöala	139	4	2206	3
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	1660	42	32384	41
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	394	10	6977	9
Yhteensä	3999	100	78870	100

Miehet	Aineisto	%	AMKOTA (2009)	%
Humanistinen ja kasvatustieteiden ala	15	1	2185	3
Kulttuuriala	111	7	4004	6
Yhteiskuntatiede, liiketalous ja hallinto	260	16	10904	17
Luonnontieteiden ala	15	1	4563	7
Tekniikan ja liikenteen ala	928	57	34251	53
Luonnonvara- ja ympäristöala	92	6	2325	4
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	156	10	4597	7
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	55	3	1767	3
Yhteensä	1632	100	64596	100

Taulukko 3. Aineiston edustavuus koulutusaloittain ja sukupuolittain.

Suomessa on tällä hetkellä 25 opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon alaisuudessa toimivaa ammattikorkeakoulua. Taulukosta 4 nähdään, että eri ammattikorkeakoulut ovat melko hyvin edustettuina aineistossa. Jyväskylän ammattikorkeakoulu on kuitenkin selvästi aliedustettuna. Tämä johtuu ainakin osittain siitä, että osa koulun sähköpostiosoitteista ei tavoittanut lainkaan vastaajia, min-

kä vuoksi koulun otoskin jäi muita ammattikorkeakouluja suhteellisesti pienemmäksi. Aliedustusta on hieman myös Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulussa. Hieman yliedustettuja puolestaan ovat Diakonia-ammattikorkeakoulu ja Haaga-Helia sekä Lahden, Rovaniemen, Tampereen ja Turun ammattikorkeakoulut.

	Aineisto	%	AMKOTA (2009)	%
Arcada-Nylands Svenska yh	52	1,2	2193	2,0
Diakonia-amk	175	4,0	2296	2,1
HAAGA-HELIA	239	5,4	6988	6,4
Humanistinen amk	42	1,0	1162	1,1
Hämeen amk	233	5,3	4804	4,4
Jyväskylän amk	23	0,5	5302	4,9
Kajaanin amk	81	1,8	1708	1,6
Kemi-Tornion amk	50	1,1	2056	1,9
Keski-Pohjanmaan amk	67	1,5	2667	2,5
Kymenlaakson amk	174	3,9	3324	3,1
Lahden amk	214	4,8	3815	3,5
Laurea-AMK	256	5,8	6394	5,9
Metropolia amk	436	9,9	11645	10,7
Mikkelin amk	133	3,0	3439	3,2
Oulun seudun amk	245	5,5	6366	5,9
Pohjois-Karjalan amk	120	2,7	3007	2,8
Rovaniemen amk	151	3,4	2445	2,3
Saimaan amk	95	2,1	2350	2,2
Satakunnan amk	175	4,0	4831	4,5
Savonia-amk	233	5,3	5508	5,1
Seinäjoen amk	152	3,4	3860	3,6
Tampereen amk	431	9,8	8187	7,6
Turun amk	410	9,3	8001	7,4
Vaasan amk	131	3,0	2862	2,6
Yh Novia	102	2,3	3208	3,0
Yhteensä	4420	100,0	108418	100,0

Taulukko 4. Aineiston edustavuus ammattikorkeakouluittain.

Ammattikorkeakouluilla on tällä hetkellä noin 160 toimipistettä. Tässä tutkimuksessa toimipisteet eli yksiköt on jaettu opiskelijamäärän perusteella viiteen kokoluokkaan. Perusjoukkoa koskevat tiedot on saatu opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Taulukosta 5 nähdään, että pienimmät yksiköt ovat aineistossa ylliedustettuina ja kaikkein suurimmat yli 3000 opiskelijan yksiköt aliedustettuina. Sen sijaan keskikokoisten yksiköiden osalta aineisto on melko edustava.

Yksikkökoko	Aineisto	%	Perusjoukko	%
alle 500	485	19,6	8612	8,4
500-999	500	20,3	10234	10,0
1000-1999	489	19,8	17126	16,7
2000-2999	502	20,3	23018	22,5
3000 ja yli	493	20,0	43437	42,4
Yhteensä	2469	100	102427	100

Taulukko 5. Aineiston edustavuus yksikkökoon (opiskelijamäärän) mukaan

3 Taustatietoja vastaajista

Vastaajista 71 prosenttia on naisia. Kaikkien vastaajien mediaani-ikä on 24 vuotta. Sukupuolten välillä ei ole juurikaan eroa, sillä naisilla iän mediaani on 24 ja miehillä 25. Taulukosta 6 nähdään, että suurin osa vastaajista on alle 28-vuotiaita. Kaikkien vastaajien joukossa suurimpia ikäluokkia ovat alle 22-vuotiaat ja 23–24-vuotiaat. Koulutuslinjojen välillä on kuitenkin odotetusti selviä ikäeroja. Aikuiskoulutuksessa opiskelevista ja YAMK-tutkintoa suorittavista vastaajista suurin osa on yli 31-vuotiaita molemmissa ryhmissä.

	Nuorten koulutus	Aikuiskoulutus	YAMK	Kaikki
-22	34	4	6	27
23-24	29	4	13	25
25-27	22	6	7	18
28-30	7	9	9	8
31-	9	77	65	22

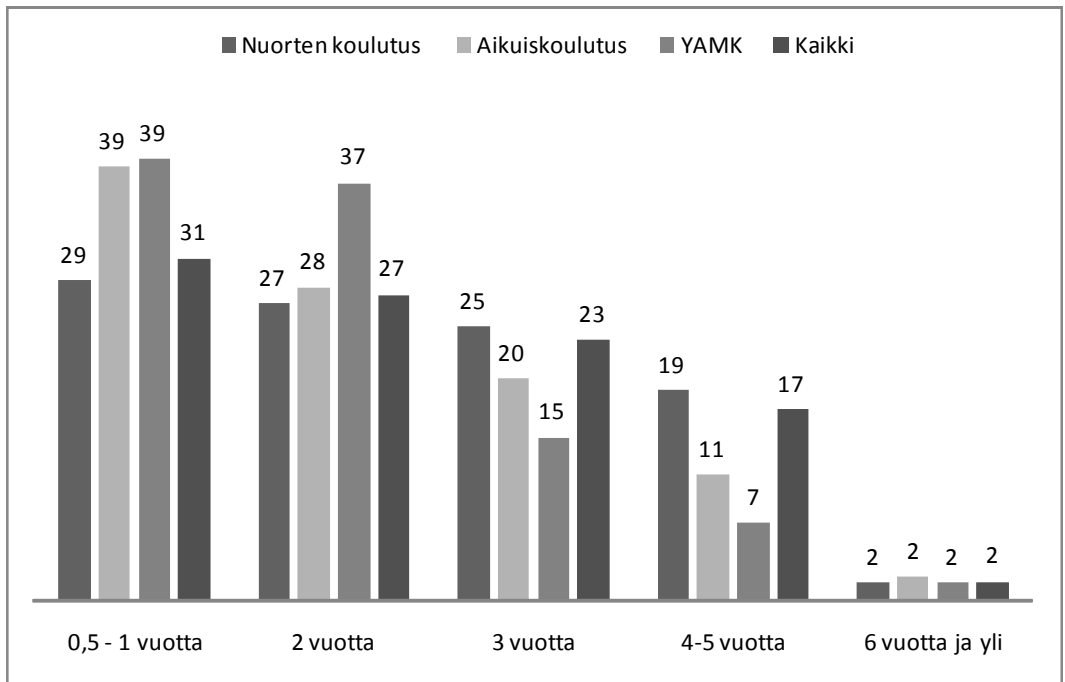
Taulukko 6. Vastaajien ikäluokka koulutuksen mukaan, %.

Vastaajista valtaosa oli suomen-, ruotsin- tai englanninkielisessä koulutusohjelmassa opiskelevia suomalaisia opiskelijoita. Kansainvälisiä opiskelijoita oli nelisen prosenttia vastaajista.

	N	%
Suomalainen suomenkielisessä koulutusohjelmassa	5078	90
Suomalainen ruotsinkielisessä koulutusohjelmassa	219	4
Suomalainen englanninkielisessä koulutusohjelmassa	173	3
Kansainvälinen suomenkielisessä koulutusohjelmassa	23	0,4
Kansainvälinen ruotsinkielisessä koulutusohjelmassa	4	0,1
Kansainvälinen englanninkielisessä koulutusohjelmassa	165	3
Yhteensä	5662	100

Taulukko 7. Suomalaiset ja kansainväliset opiskelijat suomen-, ruotsin- ja englanninkielisissä koulutusohjelmissa.

Vastaajat olivat aloittaneet nykyiset opintonsa keskimäärin vuonna 2008 ja ovat siten opiskelleet keskimäärin kaksi vuotta. Opiskeluajat vaihtelevat puolesta vuodesta 20 vuoteen. Kuviossa 1 on esitetty vastaajien opiskeluajat koulutuksen mukaan. Nuorten koulutuksessa opiskelevat vastaajat jakautuvat verrattain tasaisesti eri opiskeluvaiheisiin. Sen sijaan aikuiskoulutuksessa opiskelevista suurin osa on opintojensa alkuvaiheessa. YAMK-tutkintoa suorittavien osalta on huomioitava, että tutkinnon suorittaminen kestää vuodesta kahteen vuoteen, joten heistä suurin osa on odotetustikin opiskellut vain puolesta vuodesta kahteen vuoteen.

Kuvio 1. Vastaajien opiskeluaja koulutuksen mukaan, %.

4 Koulutuspolut ammattikorkeakouluopiskelijan silmin

Koulutuspolut ovat yksilöiden valintoja, joita raamittavat erilaiset koulutusyhteiskunnan rakenteet. Koulutuspolkujen muotoutumiseen vaikuttavat yleiset yhteiskunnalliset tekijät sekä yksilön aikaisemmat koulutus-, työelämän ja henkilökohtaisten suhteiden polut. Nämä tekijät voivat luoda opiskelulle mahdollisuuksia ja helpottaa koulutuspolkuihin liittyviä valintoja, mutta myös vaikeuttaa opiskelua. Yksilön opiskelupäätös voi syntyä ulkoisten olosuhteiden pakosta tai omaehtoisesti omien tarpeiden pohjalta. (Hyvärinen 2006, 13; Nurmi 1995, 38.)

Vallitsevassa yhteiskunnallisessa tilanteessa koulutuspolkuihin oman lisänsä tuo koulutuspoliittinen pyrkimys työurien pidentämiseen. Väestön ikääntymisestä johtuva huoli huoltosuhteen heikentymisestä on johdattanut etsimään ratkaisuja työurien pidentämiseen myös niiden alkupäästä. Keskustelussa on esimerkiksi nähty, että korkea-asteen koulutukseen siirtymistä tulisi nopeuttaa ja opintoaikoja lyhentää. (Ks. esim. Työelämäryhmän loppuraportti 2010, 17.)

Tässä luvussa tarkastellaan ammattikorkeakouluopiskelijoiden koulutuspolkuja pohjakoulutuksen, toisen ja kolmannen asteen välisen siirtymäajan, koulutuspaikan valintaan vaikuttaneiden tekijöiden, opinnoissa etenemisen, opintoihin liittyvien katkosten sekä jatko-opintosuunnitelmien näkökulmasta.

4.1 Pohjakoulutuksena ylioppilastutkinto tai ammatillinen perustutkinto

Vastaajien tähänastista koulutuspolkua selvitettiin tiedustelemalla heidän pohjakoulutustaan, nykyisten opintojen aloitusvuotta sekä suoritettuja opintopisteitä.

Kaikkia vastaajia tarkastellessa (taulukko 8) havaitaan, että valtaosalla (64 %) pohjakoulutus ennen nykyistä tutkintoa on ylioppilastutkinto. Seuraavaksi yleisin on ammatillinen perustutkinto, jonka on suorittanut 15 prosenttia vastaajista. Opistoasteen ja AMK-tutkinnon suorittaneita on molemmissa ryhmissä noin joka kymmenes kaikista vastaajista. Kahdella prosentilla on pohjakoulutuksena kaksoistutkinto¹, jolla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa ammatillisen perustutkinnon ja ylioppilastutkinnon samanaikaista suorittamista. Yliopistollisen kandidaatin- tai maisterintutkinnon suorittaneiden osuus on vain prosentin luokkaa, joten yliopistosta ammattikorkeakouluun jatkaneita on vastaajien joukossa varsin vähän.

Aikuiskoulutuksessa opiskelevien yleisin pohjakoulutus on opistoasteen tutkinto ja YAMK-tutkintoa suorittavilla AMK-tutkinto. YAMK-tutkinnon pääsyvaatimuksena on kolmen vuoden työkokemus ja AMK-tutkinto vastaavalta alalta tai muu soveltuva korkeakoulututkinto. Tämän kyselyn YAMK-tutkintoa suorittavista vastaajista kuitenkin vain 72 prosentilla on pohjalla korkeakoulututkinto. Taustalla voi olla esimerkiksi se, YAMK-tutkintoa suorittavat vastaajat ovat saattaneet ymmärtää kysymyksen väärin ja ilmoittaneet pohjakoulutukseksi korkeakoulututkintoa edeltävän tutkinnon.

¹ Kaksoistutkinnon suorittaneiden osuus on laskettu muu pohjakoulutus -kohtaan vastaajien avovastauksista.

	Nuorten koulutus	Aikuiskoulutus	YAMK	Kaikki
ammattillinen perustutkinto	14	21	4	15
ylioppilastutkinto	74	26	20	64
kaksoistutkinto	2	1	1	2
opistoaste	3	38	2	9
AMK-tutkinto	5	8	65	8
kandidaatintutkinto (yo)	1	2	5	1
maisterintutkinto (yo)	1	2	2	1
Yhteensä	100	100	100	100

Taulukko 8. Vastaajien pohjakoulutus, %.

Suurissa yksiköissä opiskelevilla on hieman muita tyypillisemmin pohjakoulutuksena ylioppilastutkinto tai AMK-tutkinto. Pienissä yksiköissä puolestaan on hieman muita yksikkökokoja enemmän ammatillisen perustutkinnon tai opistoasteen suorittaneita, samoin kuin kandidaatin- tai maisterintutkinnon hankkineita. Nämä lienevät yhteydessä siihen, että pienissä yksiköissä on suurempi aikuisopiskelijoiden keskittymä kuin suurissa, kun taas nuoriso-opiskelijoiden määrä painottuu isoissa yksiköissä vahvemmin kuin pienissä.

4.2 Siirtymäaikaan toiselta asteelta nykyisiin opintoihin vaikuttaa työssäkäynti

Tässä luvussa tarkastellaan sellaisia nuorten koulutuksessa opiskelevia AMK-opiskelijoita, joiden pohjakoulutus on ylioppilastutkinto, ammatillinen perustutkinto tai kaksoistutkinto. Tarkastelun ulkopuolelle on siis rajattu aikuiskoulutus- ja YAMK-opiskelijat sekä sellaiset vastaajat, joilla on jo esimerkiksi aiempi korkeakoulututkinto. Tällä tavoin oli mahdollista kohdistaa tarkastelu toisen ja kolmannen koulutusasteen väliseen siirtymävaiheeseen, johon myös työurien pidentämistä ja opintojen nopeuttamista käsittelevä keskustelu tavallisesti liitetään.

Siirtymäaika toiselta asteelta eli lukiosta, ammattikoulusta tai ammatilukiosta nykyisiin opintoihin laskettiin vähentämällä nykyisten opintojen aloitusvuodesta valmistumisvuosi toiselta asteelta.

Tarkastelun kohteena olevien opiskelijoiden keskimääräinen siirtymäaika toiselta asteelta nykyisiin opintoihin oli 2,3 vuotta. Kaikista vastaajista 72 prosenttia oli aloittanut nykyiset opintonsa viimeistään kahden vuoden kuluessa. Viidenneksellä siirtymäaika oli nolla vuotta, eli he olivat aloittaneet nykyiset opintonsa heti toiselta asteelta valmistuttuaan. Noin puolella siirtyminen nykyisiin opintoihin oli kestänyt vuodesta kahteen. Yli kolme vuotta kestäneet siirtymäajat olivat selvästi harvinaisempia.

Kaikkien niiden vastaajien joukossa, joilla siirtymäaika oli vähintään vuoden, selvästi yleisin siirtymäaikaan vaikuttanut tekijä oli työssäkäynti. Seuraavaksi yleisin oli se, ettei tiennyt mitä halusi opiskella. Tärkeimpien syiden joukkoon nousivat myös halu pitää välivuosi, asevelvollisuuden suorittaminen, muiden opintojen suorittaminen ennen nykyisiä opintoja sekä se, ettei ollut päässyt aiemmalla haulla sisään.

Naiset olivat aloittaneet nykyiset opintonsa nopeammin kuin miehet, joilla toisen asteen jälkeisiin opintoihin siirtymistä viivästytti erityisesti asevelvollisuus. Vaikutus näkyy voimakkaimmin ensimmäisenä ja toisena vuonna, mutta asevelvollisuus oli venyttänyt miesten siirtymäaikoja varsin suurella osalla (20 %) vielä kolmantena ja neljäntenäkin vuonna. Niistäkin miehistä, joilla siirtymäajat olivat viisi vuotta tai enemmän, vielä lähes joka kymmenes mainitsi asevelvollisuuden yhdeksi tärkeimmistä siirtymäaikaan vaikuttaneista tekijöistä. Asevelvollisuuden suorittamisen lisäksi työssäkäynti oli yleisimpiä siirtymäaikaan vaikuttaneita tekijöitä miehillä.

Naisilla siirtymäaikaan olivat vaikuttaneet ennen kaikkea työssäkäynti ja se, että haluttu koulutusala ei ollut vielä hahmottunut. Miehiin verrattuna halu pitää välivuosi ja muiden opintojen suorittaminen ennen nykyisiä opintoja olivat naisilla selvästi yleisempiä.

		Nainen	Mies	Kaikki
Siirtymäaika	0 v.	31	9	24
2. asteelta	1-2 v.	44	56	48
nykyisiin opintoihin	3-4 v.	15	19	16
	5 v. tai yli	10	15	12
Siirtymäajan pituuteen vaikuttaneet tekijät	Suoritin asevelvollisuuden	2	77	28
(niillä, joilla siirtymäaika väh. 1 v.)	Kävin töissä	54	50	53
	En tiennyt mitä halusin opiskella	44	27	38
	En päässyt aiemmalla haulalla sisään	29	14	24
	Halusin pitää välivuoden	38	11	29
	Suoritin muita opintoja ennen nykyisiä opintojani	31	16	26
	Terveydelliset syyt	5	4	4
	Taloudelliset syyt	8	6	7
	Muu	9	5	8

Taulukko 9. Siirtymäaika toiselta asteelta nykyisiin opintoihin ja sen pituuteen vaikuttaneet tekijät, %.

4.3 Mikä motivoi koulutusalan ja opiskelupaikan valintaa?

4.3.1 Koulutusala valitaan oman kiinnostuksen perusteella

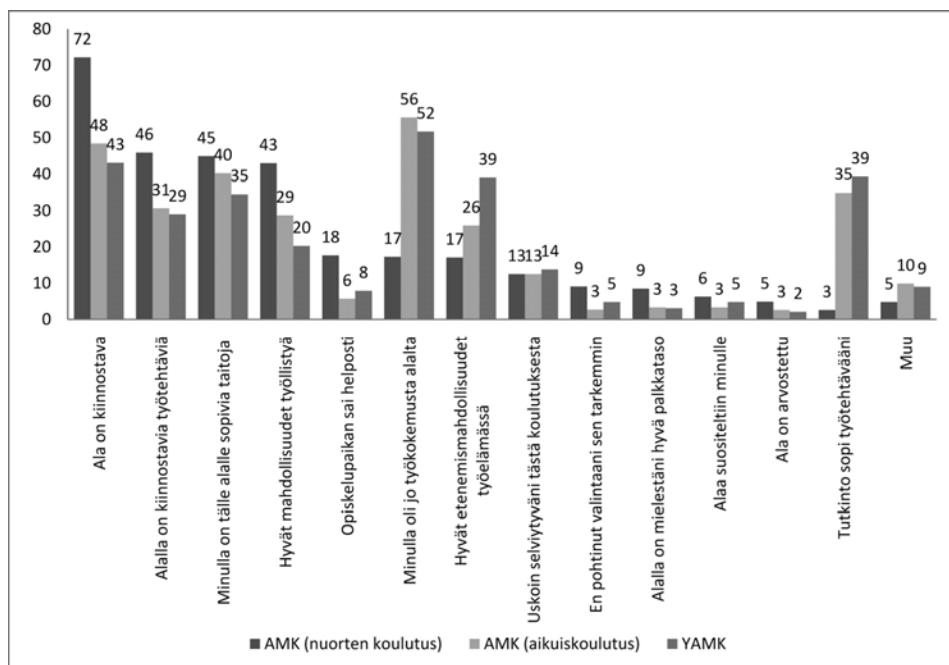
Kiinnostus alaa kohtaan oli nuorten koulutuksessa opiskelevien tärkein motiivi koulutusalan valinnalle. Alan kiinnostavuus korostuu siinäkin, että tärkeimpien perusteiden joukkoon nousivat myös kiinnostavat työtehtävät ja alalle sopivat taidot. Vastaavia tuloksia on saatu muissakin ammattikorkeakouluopiskelijoiden koulutuslavalintoja selvittäneissä tutkimuksissa. Esimerkiksi Vuorinen ja Valkonen (2003, 75–78) havaitsivat, että alan kiinnostavuus ohjasi valintaa enemmän kuin hyvään palkkatasoon ja arvostukseen liittyvät statussyyt ja valinnan helppouteen liittyvät perusteet (ks. myös Markkula 2006, 20–21).

Hyvien työllistymismahdollisuuksien merkitys oli hieman jatkanut kasvuaan aiempaan verrattuna (ks. Markkula 2006, 21; Nieminen & Ahola 2003, 50). Näyttääkin siltä, että työmarkkinoiden epävakaus ja pätkätöiden yleistyminen mietityttää nuoria jo hakuvaiheessa. Vuonna 2008 alkaneen talouslaman mahdollisia vaikutuksia selvitettiin tutkimalla, eroavatko vuonna 2008 tai 2009 opintonsa aloittaneiden näkemykset koulutusalan valintaan vaikuttaneista tekijöistä opintonsa aiemmin aloittaneiden näkemyksistä, mutta ryhmien välillä ei ollut merkille pantavia eroja. Näyttää siis siltä, että lama ei ainakaan vielä ollut vaikuttanut erityisellä tavalla nuorten koulutusvalintoihin, mutta varovaisesti arvioiden voidaan yleisenä trendinä nähdä jo pitempään jatkunut hyvien työllisyysnäköymien kasvava merkitys.

Aikuis- ja YAMK-opiskelijoiden näkemykset koulutusalan valintaan vaikuttaneista tekijöistä erosivat jonkin verran nuorten koulutuksessa opiskelevien vastauksista. Odotetusti selkein ero koskee alalta jo kertynyttä työkokemusta, joka nousi sekä aikuis- että YAMK-opiskelijoiden joukossa tärkeimmäksi koulutusalan valintaan vaikuttaneeksi tekijäksi. Aikuisopiskelijoilla muita tärkeitä tekijöitä olivat alan kiinnostavuus, alalle sopivat taidot ja työtehtäviin sopiva tutkinto. YAMK-opiskelijoilla näiden lisäksi tärkeimpien tekijöiden joukkoon nousi myös hyvät etenemismahdollisuudet työelämässä. Kiinnostavaa ja osin myös odotettua on, että aikuis- ja YAMK-opiskelijoista vain alle puolet nosti alan kiinnostavuuden kolmen tärkeimmän koulutusalan valintaan vaikuttaneen tekijän joukkoon. Näiden ryhmien opiskelijat ovat tyypillisesti olleet nuorisopiskelijoita pitempään työelämässä, mikä lienee yhteydessä siihen, että koulutusalan valintaa ei aikuis- ja YAMK-opiskelijoilla niinkään motivoi alan kiinnostavuus kuin työelämässä hankitun osaamisen täydentäminen.

Muiksi koulutusalan valintaan vaikuttaneeksi syyksi vastaajat mainitsivat useimmin pätevyytymiseen, tutkinnon päivittämiseen tai täydennyskoulutukseen

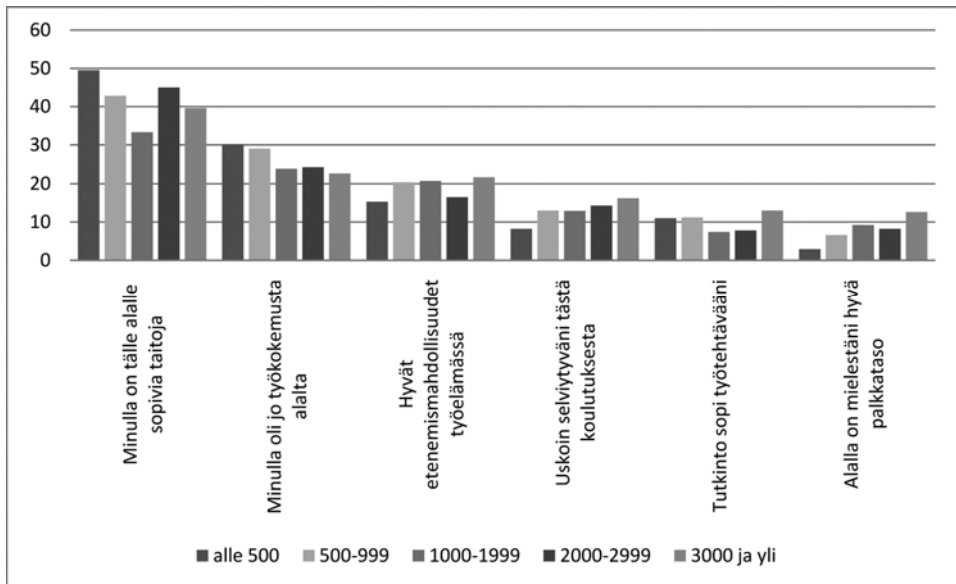
liittyvät syyt. Opistotasoinen tutkinto haluttiin esimerkiksi päivittää AMK-tutkintoon, tai omaan ammattiin haluttiin muodollinen pätevyys työelämässä kertyneen kokemuksen lisäksi. Osa halusi myös yleisesti syventää alaan liittyvää osaamistaan. Toinen keskeiseksi noussut syy oli alan mielekkyys: se koettiin kutsumukseksi tai siitä oli haaveiltu lapsuudesta asti. Osalla alan mielekkyys jäsenyi myös mahdollisuutena tehdä yleishyödyllistä tai yhteiskunnallisesti merkityksellistä työtä ja auttaa ihmisiä. Kolmantena esiin nousivat syyt, joissa koulutusalan valinta jäsenyi kompromissina tai pakkona. Ensisijaisena pidetylle alalle ei ollut päästy, tai nykyiselle koulutusosalalle oli ”vain satuttu pääsemään”. Osa myös mainitsi, että jotain oli pakko opiskella, ”eikä muutakaan kiinnostavaa löytynyt”. Neljäntenä syynä nostettiin esiin jatko-opinnot, sillä nykyinen tutkinto oli vaatimuksena korkeampaan tutkintoon samalta alalta. Viidentenä mainittiin erilaiset työelämään liittyvät syyt. Työnantaja oli esimerkiksi kehottanut hankkimaan tutkinnon valitulta alalta, tai tutkinnon koettiin olevan mahdollisuus saada korkeampaa palkkaa tai edetä esimiestehtäviin. Muita mainittuja syitä olivat muun muassa alan monipuolisuus ja kansainvälisyys, alanvaihto terveysystistä sekä se, että ala sopi tulevaisuudensuunnitelmiin.

Kuvio 2. Nykyisen koulutusalan valintaan vaikuttaneet tekijät koulutuksen mukaan, %.

Erikokoisissa yksiköissä opiskelevien vastaajien välillä oli joitakin eroja koulutusalan valintaan vaikuttaneissa tekijöissä. Ne eivät olleet kaikilta osin tilastollisesti merkitseviä, joten kuvioon 3 on koottu vain merkitsevät erot. On huomionarvoista, että tilastollisesti merkitsevät erot yksiköiden välille syntyivät enimmäkseen aiempaan työkokemukseen ja tuleviin työllistymisnäkyymiin liittyvien tekijöiden kohdalla. Alalle sopivat taidot ja aiemmin hankittu työkokemus alalta painottuivat erityisesti pienissä yksiköissä opiskelevien vastauksissa. Hyvät etenemismahdollisuudet työelämässä olivat vaikuttaneet alanvalintaan eniten suurissa ja keskisuurissa yksiköissä opiskelevilla. Sen sijaan pienissä yksiköissä tämän vaikutus oli pienempi, mikä voi liittyä siihen, että kasvukeskusten ulkopuolella työpaikkoja on vähemmän, jolloin hyvät uranäkymät eivät pieniin yksiköihin hakeutuvilla luonnollisesti nouse kärkitekijöiksi. Samaan ilmiöön liittyy myös se, että pienissä yksiköissä opiskelevilla vastaajilla palkkataso oli mo-

tivoinut alanvalintaa varsin vähän. Usko siihen, että selviytyy koulutuksesta, oli vaikuttanut alanvalintaan sitä enemmän, mitä suuremmasta yksiköstä oli kyse. Taustalla voi olla se, että kasvukeskuksissa sijaitseviin yksiköihin on usein vaikeampi päästä sisään, minkä vuoksi opiskelua niissä pidetään haastavampana.

Kuvio 3. Nykyisen koulutusalan valintaan vaikuttaneet tekijät yksikkökoon mukaan, %.

4.3.2 Ammattikorkeakoulun valintaan vaikuttaa tarjolla oleva koulutus

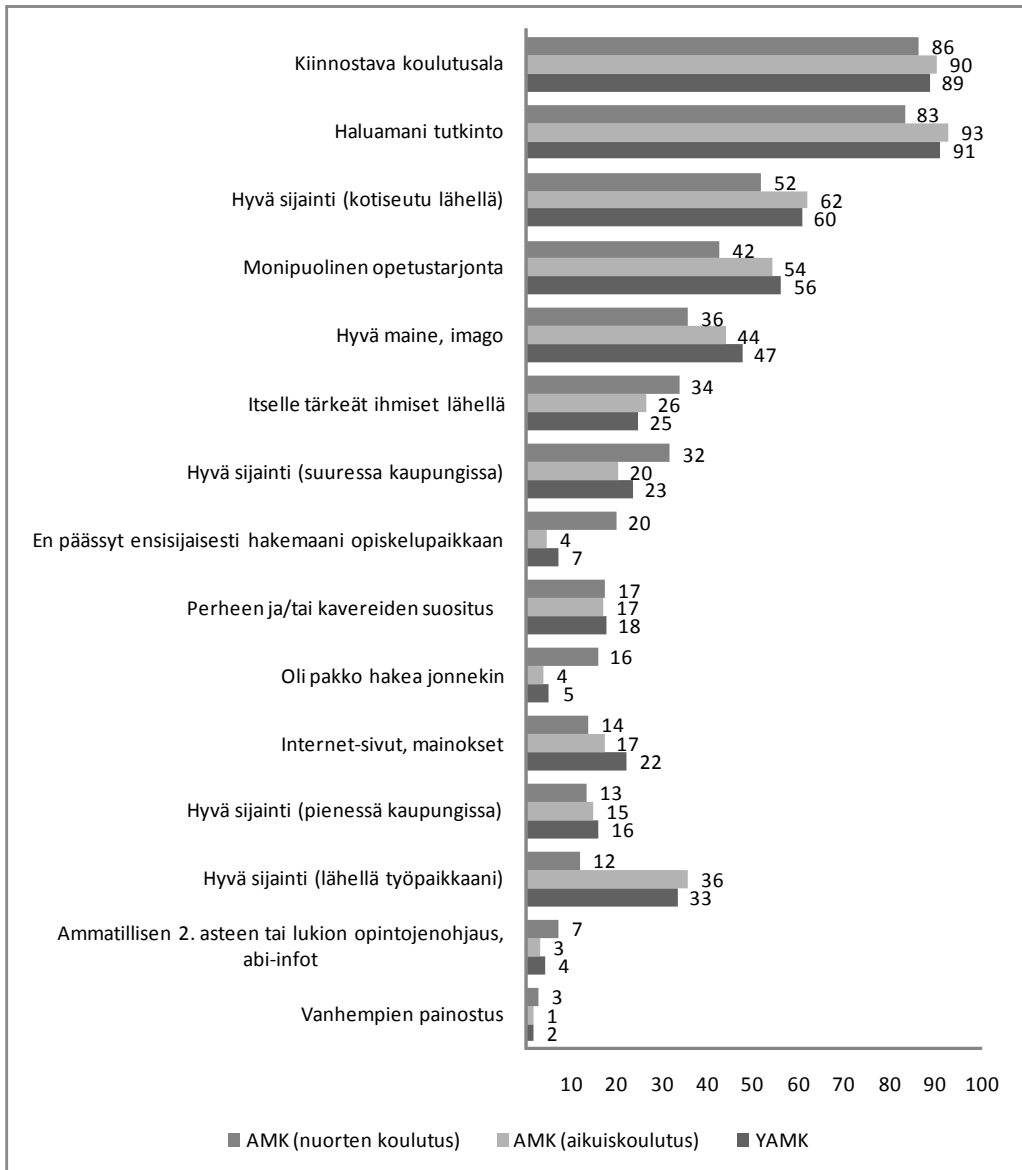
Vastaajilta tiedusteltiin myös, kuinka paljon eri syyt olivat vaikuttaneet hakemiseen nykyiseen ammattikorkeakouluun (kuvio 4). Yleisimmin valintoihin olivat vaikuttaneet korkeakoulun tarjoama koulutus kiinnostavalta alalta sekä se, että siellä oli mahdollista suorittaa haluttu tutkinto. Ammattikorkeakoulun tarjoaman koulutussisällön merkitystä erityisesti aikuis- ja YAMK-opiskelijoiden joukossa korostaa myös se, että edellä mainittujen lisäksi monipuolinen opetus-tarjonta nousi neljän eniten vaikuttaneen asian joukkoon.

Ammattikorkeakoulun sijaintiin liittyvistä tekijöistä tärkeimmäksi nousi sijainti lähellä kotiseutua. Näyttää siis siltä, että nuoretkaan ammattikorkeakouluopiskelijat eivät ensisijaisesti hakeudu kasvukeskuksiin vaan haluavat jäädä opiskelemaan kotiseudulleen, mikä on todettu aiemmissakin tutkimuksissa (Markkula 2006, 24–25; Vuorinen & Valkonen 2003, 76–77). Havaintoa tukee myös se, että reilu kolmannes nuorista mainitsi valintaan paljon vaikuttaneeksi seikaksi sen, että itselle tärkeät ihmiset olisivat lähellä. Nuoret kuitenkin painottavat valinnoissaan enemmän sijaintia suuressa kaupungissa kuin aikuis- ja YAMK-opiskelijat. Tämä saattaa olla yhteydessä myös siihen, että jo työelämässä olevista aikuis- ja YAMK-opiskelijoista mahdollisesti suurempi osa asuukin jo suuremmissa kaupungeissa. Sijainti lähellä työpaikkaa onkin aikuis- ja YAMK-opiskelijoille selvästi tärkeämpi peruste kuin nuorille.

Ammattikorkeakoulun hyvä maine ja imago nousi tärkeäksi seikaksi erityisesti aikuis- ja YAMK-opiskelijoiden joukossa. Myös nuorista yli kolmannes mainitsi tämän vaikuttaneen paljon ammattikorkeakoulun valintaan. Näyttää kuitenkin siltä, että maine ja imago eivät ainakaan kovin leimallisesti synny perheen ja kavereiden suosituksen tai ammattikorkeakoulujen internet-sivujen ja mainosten pohjalta, sillä vain noin viidennes mainitsi näiden vaikuttaneen paljon valintaan. Koulutussisältöjen vaikutus valintoihin saattaa viitata myös siihen, että opiskelijat osaavat suodattaa runsaista tietolähteistä ja -määrästä olennaisimmat seikat ja tehdä valintansa pikemmin faktojen kuin kuulopuheden ja mainosten perusteella.

Huomionarvoista kuitenkin on, että vuoteen 2006 verrattuna sekä perheen ja kavereiden suosituksen että internet-sivujen ja mainosten vaikutus ammattikorkeakoulun valintaan oli nuoriso-opiskelijoiden joukossa hieman kasvanut. Myös toisen asteen opintojen ohjauksella ja abi-infoilla oli nyt ollut hieman suurempi vaikutus ammattikorkeakoulun valintaan. (Markkula 2006, 25.) Tästä huolimatta opintojen ohjauksen vaikutus näyttää edelleen olevan varsin pieni, sillä 66 pro-

senttia nuoriso-opiskelijoista arvioi, että ohjaus ja abi-infot eivät olleet vaikuttaneet valintaan lainkaan. Toisaalta voidaan ajatella, että ohjauksella on välillinen rooli siten, että se on omalta osaltaan auttanut oppilaita hahmottamaan heitä kiinnostavia koulutusaloja ja sen avulla on tutustuttu erilaisiin tarjolla oleviin koulutusvaihtoehtoihin. Koska rooli on tässä mielessä välillinen, opiskelijat eivät välttämättä miellä ohjauksen ja abi-infojen vaikuttaneen suoraan heidän valintoihinsa.

Kuvio 4. Ammattikorkeakoulun valintaan paljon vaikuttaneet asiat koulutuksen mukaan, %.

Ammattikorkeakoulun valintaan vaikuttaneet tekijät tiivistettiin faktorianalyysillä (taulukko 10), jossa tarkasteltiin kaikkia vastaajia. Faktorianalyysin avulla muodostettiin viisi sisällöllisesti mielekästä faktoria: 1) alan kiinnostavuus, 2)

ammattikorkeakoulun maine, 3) ammattikorkeakoulun sijainti, 4) pakottavat syyt ja 5) saatu informaatio. Faktoriratkaisun selitysaste on 58 prosenttia, eli muodostetut viisi faktoria selittävät yli puolet analyysissa mukana olleiden muuttujien vaihtelusta. Selitysastetta voidaan pitää hyvänä. Kunkin faktorin pohjalta muodostettiin summamuuttuja jatkoanalyysia varten. Sijainti suuressa kaupungissa ei hieman yllättäen latautunut millekään faktorille, minkä vuoksi sitä ei ole otettu mukaan myöskään summamuuttujiin.

	Lataus	Kommunaliteetti
I Alan kiinnostavuus		
Kiinnostava koulutusala	.84	.52
Haluamani tutkinto	.72	.54
II Ammattikorkeakoulun maine		
Hyvä maine, imago	.81	.41
Monipuolinen opetustarjonta	.62	.42
III Ammattikorkeakoulun sijainti		
Kotiseutu lähellä	.73	.26
Lähellä työpaikkaa	.54	.26
Tärkeät ihmiset lähellä	.41	.18
Pieni kaupunki	.33	.15
IV Pakottavat syyt		
Haluamani tutkinto	.37	.54
Oli pakko hakea jonnekin	.77	.33
En päässyt ensisijaisesti hakemaani opiskelupaikkaan	.43	.17
V Saatu informaatio		
Ammatillisen 2. asteen tai lukion opintojenohjaus, abi-infot	.54	.18
Perheen ja/tai kavereiden suositus	.46	.19
Vanhempien painostus	.43	.16
Internet-sivut, mainokset	.38	.14
Faktoriratkaisun selitysaste 58 %		

Taulukko 10. Faktoriratkaisu ammattikorkeakoulun valintaa koskevista perusteista.

Nuoriso-opiskelijoilla ammattikorkeakoulun valinta jäsenyi alan kiinnostavuuden, oppilaitoksen maineen ja erilaisten pakottavien syiden perusteella. Aikuis- ja YAMK-opiskelijat poikkesivat nuorista siten, että heillä valintaan eivät olleet vaikuttaneet pakottavat syyt, vaan tärkeimpien syiden joukkoon nousi ammattikorkeakoulun sijainti. Heille myös alan kiinnostavuus ja oppilaitoksen maine olivat tärkeämpiä kuin nuoriso-opiskelijoille.

		Nuoriso- opiskelijat	Aikuis- opiskelijat	YAMK- opiskelijat
Alan kiinnostavuus p=.000	Paljon	88	95	92
	Jossain määrin	8	3	7
	Vähän	4	2	2
	Yhteensä	100	100	100
Ammattikorkeakoulun maine p=.000	Paljon	45	56	59
	Jossain määrin	19	15	15
	Vähän	36	30	26
	Yhteensä	100	100	100
Ammattikorkeakoulun sijainti p=.000	Paljon	18	26	24
	Jossain määrin	9	12	14
	Vähän	73	62	62
	Yhteensä	100	100	100
Pakottavat syyt p=.000	Paljon	23	5	8
	Jossain määrin	10	4	5
	Vähän	67	91	87
	Yhteensä	100	100	100
Saatu informaatio p=.514	Paljon	4	3	4
	Jossain määrin	3	2	2
	Vähän	94	95	94
	Yhteensä	100	100	100

Taulukko 11. Ammattikorkeakoulun valintaan vaikuttaneet tekijät tiivistettyinä koulutuksen mukaan, %.

Erikokoiset yksiköt eivät näytä eroavan kovinkaan paljoa toisistaan sen perusteella, millaisista syistä niihin hakeudutaan opiskelemaan. Niiden välillä oli tilas-

tollisesti merkitseviä eroja vain ammattikorkeakoulun maineen ja pakottavien syiden osalta. Oppilaitoksen maine oli vaikuttanut hakeutumiseen eniten kaikkein suurimmissa, yli 3000 opiskelijan yksiköissä, kun taas vähiten se oli vaikuttanut keskisuurissa (1000–1999 opiskelijaa) yksiköissä. Pakottavien syiden perusteella hakeuduttiin yleisimmin keskisuuriin ja harvimmin suurimpiin yksiköihin.

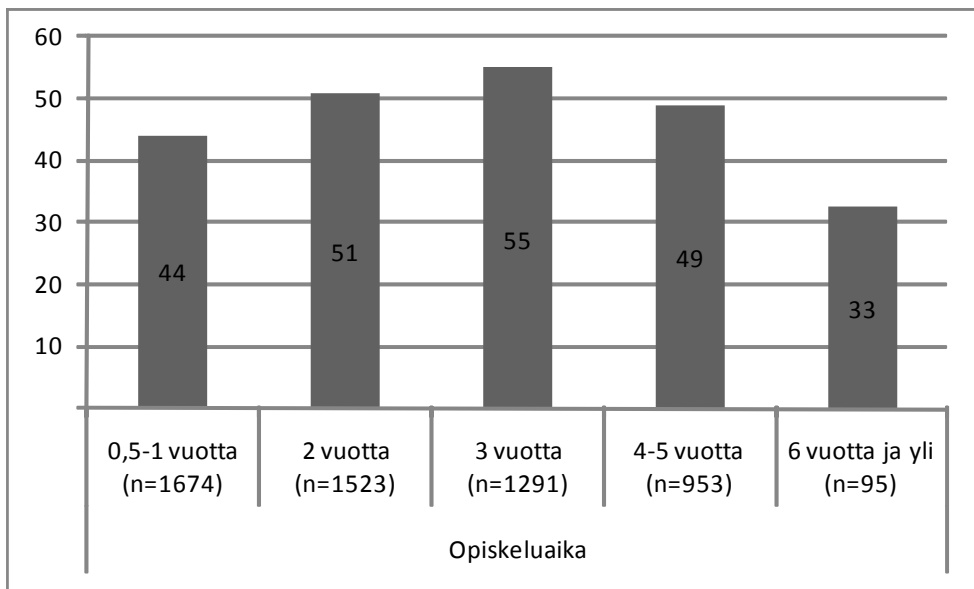
4.4 Opiskelukyky tukee opinnoissa etenemistä

Opintojen etenemistä tarkastellaan tässä luvussa ensin suoritettujen opintopisteiden perusteella. Tämän jälkeen selvitetään, kuinka tyytyväisiä opiskelijat ovat opintojensa etenemiseen suhteessa asettamiinsa tavoitteisiin.

Ammattikorkeakoulututkinnon laajuus on koulutusohjelmasta riippuen 210, 240 tai 270 opintopistettä. Tutkinnon ohjeellinen suoritus aika kokopäiväisesti opiskelevilla on 3–4 vuotta. Ylempi ammattikorkeakoulututkinto on laajuudeltaan 60–90 opintopistettä, ja sen ohjeellinen kesto kokopäiväisesti opiskelevilla on vuodesta puoleltoista vuoteen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö.)

Vastaajilta tiedusteltiin heidän tähän mennessä suorittamiaan opintopisteitä. Ilmoitettujen opintopisteiden ja opiskeluvuoden perusteella laskettiin, kuinka monta opintopistettä vastaajat olivat keskimäärin suorittaneet yhden lukuvuoden aikana. Nuorten koulutuksessa opiskelevien (50 op, mediaani) ja aikuisopiskelijoiden (55) välinen ero on verrattain pieni, mutta YAMK-opiskelijoilla (30) opintopisteitä kertyy vuodessa selvästi vähiten, mikä lienee yhteydessä siihen, että tutkintoa suoritetaan yleensä työn ohessa. Erikokoisten yksiköiden väliset erot olivat tilastollisesti merkitseviä, mutta varsin pieniä. Näyttää siltä, että pienissä yksiköissä opintoja suoritettiin hieman nopeammin kuin isoissa. Erot olivat kuitenkin vain muutaman opintopisteen luokkaa.

Opiskelutahti vaihtelee eri opiskeluvuosina tilastollisesti merkitsevästi (kuvio 5). Ensimmäisenä opiskeluvuotena opiskelutahti on hitaampaa, mutta nopeutuu toisen ja erityisesti kolmannen opiskeluvuoden aikana. Opintojen pitkittyessä opiskelutahti hidastuu jälleen. Suoritustahdin vaihtelu opintojen eri vaiheissa on havaittu myös muissa tutkimuksissa (Lavikainen & Nokso-Koivisto 2009, 19; Viuhko 2005, 15).

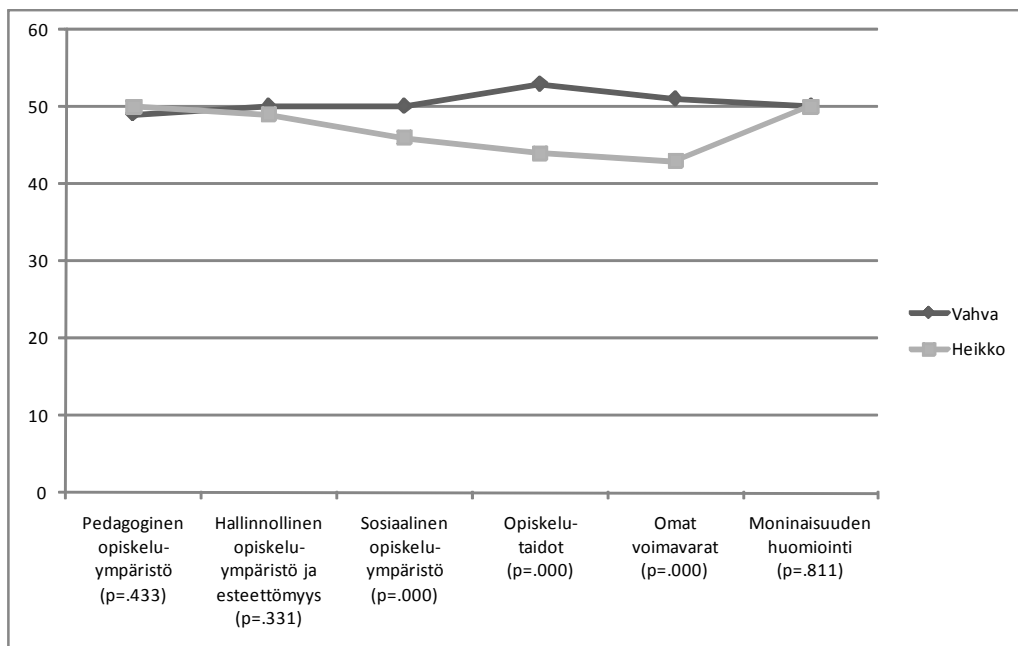
Kuvio 5. Opintopisteiden mediaani lukuvuodessa opiskeluaajan mukaan.

Siirtymäaika toiselta asteelta nykyisiin opintoihin oli yhteydessä opintojen etenemiseen. Lukuvuoden aikana oli suoritettu sitä enemmän opintopisteitä, mitä pitempi nykyisiä opintoja edeltävä siirtymäaika oli ollut. Yhteys säilyi myös silloin, kun opintopisteitä tarkasteltiin vain nuoriso-opiskelijoiden osalta. Nykyiset opintonsa heti toiseen asteen jälkeen aloitteet nuoriso-opiskelijat olivat suorittaneet lukuvuodessa keskimäärin 46 opintopistettä. Niillä, joilla siirtymäaika oli 1-2 tai 3-4 vuotta, keskimääräinen opintopistemäärä oli noin 50. Viiden vuoden tai tätä pitemmän siirtymäajan nuoriso-opiskelijoilla opintopisteitä kertyi lukuvuodessa keskimäärin 53. Taustalla voi olla se, että kiinnostava ja itselle

sopiva koulutusala jäsentyy ajan kuluessa selkeämmäksi. Tällöin opintoihin ollaan myös motivoituneempia, mikä johtaa rivakampaan suoritustahtiin. Motivaation merkitys näkyy myös siinä, että niille, joilla hakuperusteena oli alan kiinnostavuus, oli kertynyt hieman enemmän opintopisteitä lukuvuodessa kuin niille, joilla tämä ei ollut vaikuttanut valintaan.

Opintojen etenemistä tarkasteltiin myös opiskelukyvyn osa-alueiden mukaan. Opiskelukyky on opiskelijan työkykyä, joka koostuu toisiaan tukevista osa-alueista. Tässä tutkimuksessa opiskelukyvyn kuudeksi osa-alueeksi määrittyivät aineisto- ja teorialähtöistä faktorianalyysia hyödyntävän tarkastelun perusteella pedagoginen opiskeluympäristö, hallinnollinen opiskeluympäristö ja esteettömyys, sosiaalinen opiskeluympäristö, opiskelutaidot, omat voimavarat ja moninaisuuden huomiointi. Opiskelukykyä on käsitelty tarkemmin luvussa 6.

Kuviosta 6 nähdään, että sosiaalinen opiskeluympäristö, opiskelutaidot ja omat voimavarat olivat tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä opintopisteiden kertymiseen lukuvuoden aikana. Esimerkiksi opiskelutaitonsa tai omat voimavaransa vahvaksi kokevilla kertyi lukuvuodessa kymmenisen opintopistettä enemmän kuin niille, joilla opiskelukyky oli heikko näiltä osin.

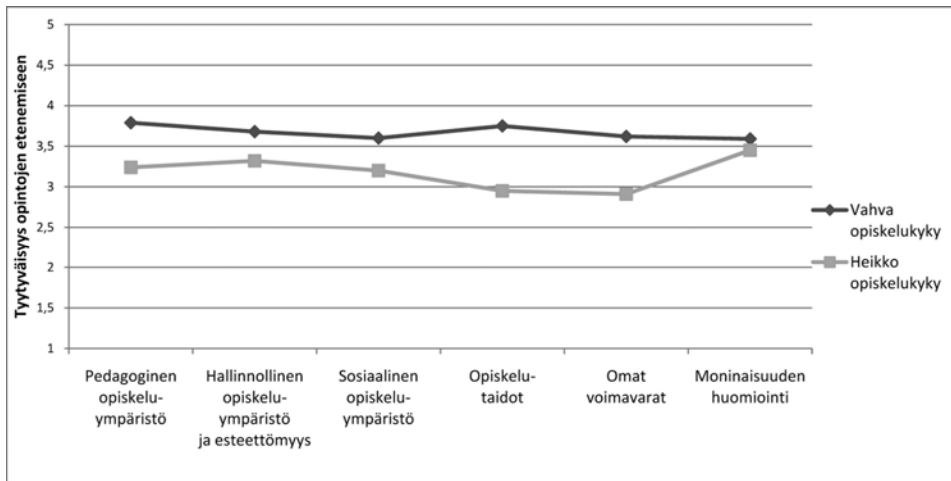
Kuvio 6. Lukuvuoden aikana suoritettavat opintopisteet opiskelukyvyyn osa-alueiden mukaan.

Vastaajia pyydettiin arvioimaan tyytyväisyytään opintojen etenemiseen suhteessa omiin tavoitteisiinsa. Valtaosa (64 %) oli tyytyväinen opintojensa etenemiseen, mutta toisaalta joka neljäs koki opintojen edenneen tavoitteitaan hitaammin. Tulokset ovat samansuuntaisia kuin Opiskelijatutkimus 2010:ssa, jonka mukaan 62 prosenttia ammattikorkeakouluopiskelijoista koki opintojen edenneen tavoitteidensa mukaisesti. Naiset (66 %) olivat hieman miehiä (58 %) tyytyväisempiä, mikä havaittiin myös Opiskelijatutkimus 2010:ssa. (Saarenmaa, Saari & Virtanen 2010, 50.) Eri koulutuksissa opiskelevien väliset erot olivat pieniä, mutta aikuiskoulutuksessa opiskelevat näyttivät olevan hieman tyytyväisempiä opintojensa etenemiseen kuin nuoriso- ja YAMK-opiskelijat. Pienten ja suurten yksiköiden välillä ei ollut eroja suhteessa koettuun etenemiseen. Nuoriso-opiskelijoiden osalta opintojen etenemiseen oltiin sitä tyytyväisempiä, mitä pitempi toisen asteen ja nykyisten opintojen välinen siirtymäaika oli ollut. Vastaava ilmiöhän havaittiin myös opintopisteillä mitatussa etenemisessä.

Hakuvaiheessa saatu mielikuva ammattikorkeakoulusta oli yhteydessä koettuun opintojen etenemiseen. Niistä, jotka kokivat hakuvaiheessa syntyneen mielikuvan vastanneen hyvin todellisuutta, 71 prosenttia oli tyytyväinen opintojensa etenemiseen. Vastaava osuus oli 49 prosenttia niillä, joiden mukaan hakuvaiheessa annetun kuvan ja todellisten opiskeluolosuhteiden välillä oli ristiriitaa. (Ks. lisää hakuvaiheessa saadusta mielikuvasta luvussa 5.1.)

Opiskelukyky on suoritustahdin tavoin yhteydessä myös siihen, kuinka tyytyväisiä vastaajat olivat opintojensa etenemiseen. Korrelaatioiden perusteella näyttää kuitenkin siltä, että opiskelukyvyn yhteys koettuun etenemiseen on vahvempi kuin suoritetuilla opintopisteillä mitattuun etenemiseen. Tämä on sikäli odotettua, että koetun etenemisen tavoin opiskelukyky perustuu opiskelijan subjektiiviseen kokemukseen. Kuvioista 7 nähdään, että moninaisuuden huomiointia lukuun ottamatta kaikki opiskelukyvyn osa-alueet olivat yhteydessä koettuun opintojen etenemiseen. Kaikki erot olivat tilastollisesti merkitseviä. Opiskelukykynsä vahvaksi kokevat olivat kaikkien osa-alueiden osalta tyytyväisempiä opintojensa etenemiseen kuin opiskelukykynsä heikoksi arvioivat. Suurimpia erot olivat lukuvuosittaiseen opintopistekertymään perustuvan etenemisen tapaan opiskelutaitojen ja omien voimavarojen alueilla. Esimerkiksi opiskelutaitonsa vahvaksi arvioineista 73 prosenttia oli tyytyväinen opintojensa etenemiseen, kun vastaava osuus opiskelutaitonsa heikoksi kokevilla vastaajilla oli vain 39 prosenttia (ks. liite 1). Kiinnostavaa kuitenkin on, että pedagoginen ja hallinnollinen opiskeluympäristö eivät olleet yhteydessä opintopistekertymään, mutta opiskelijoiden tyytyväisyydellä mitattuna niillä näyttäisi kuitenkin olevan yhteyttä etenemiseen. Tämä voi selittyä esimerkiksi sillä, että opiskelijan kokemus opinnoista ja opiskelusta muodostuneen vahvasti opetukseen ja oppilaitoksen rakenteisiin liittyvistä asioista. Esimerkiksi hyvällä opetuksella voi olla suuri kokemuksellinen merkitys, joka ilmenee myös tyytyväisyytenä opintojen etenemiseen. Merkille pantavaa on myös se, että opiskelukykynsä pedagogisen opiskeluympäristön alueella

heikoksi kokevat olivat suorittaneet suunnilleen saman verran opintopisteitä lukuvuodessa kuin tämän osa-alueen vahvaksi kokevat. He olivat kuitenkin selvästi tyytymättömämpiä opintojensa etenemiseen, mikä viittaa siihen, että he saattavat suhtautua oppilaitoksen pedagogiseen ympäristöön kriittisemmin kuin ne, jotka arvioivat opiskelukykynsä vahvaksi tällä alueella. Taustalla voi olla esimerkiksi se, että opetussuunnitelmaa ei koeta riittävän joustavaksi eikä opinnoissa voida edetä itselle sopivassa tahdissa. Opetussuunnitelman joustamattomuuteen liittyvät ongelmat nousivat esiin myös, kun opiskelijoita pyydettiin arvioimaan, miltä osin opinnot olivat olleet erilaisia kuin mitä ammattikorkeakoulusta saatu kuva hakuvaiheessa (ks. luku 5.1.) osoitti.

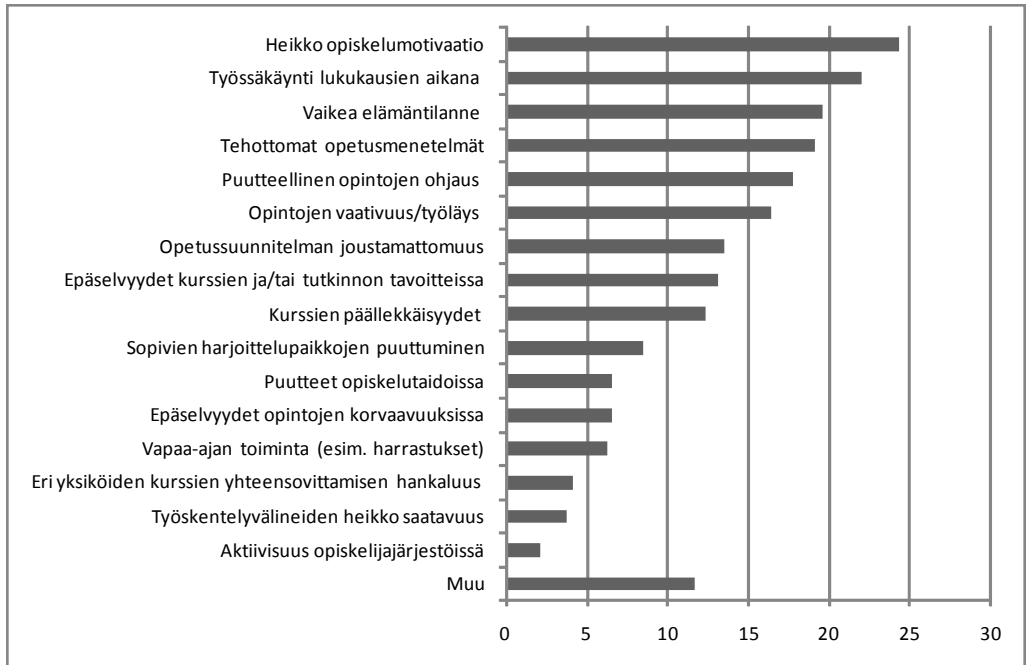

Kuvio 7. Keskimääräinen tyytyväisyys opintojen etenemiseen opiskelukyvyn osa-alueiden mukaan²

Opiskelijoita, jotka kokivat opintojen edenneen tavoitteitaan hitaammin, pyydettiin valitsemaan neljä tärkeintä opintoja hidastanutta tekijää. Keskeisimmiksi hidastaviksi tekijöiksi muodostuivat heikko opiskelumotivaatio, työssäkäynti ja vaikea elämäntilanne. Myös opetukseen ja ohjaukseen liittyvien puutteiden koet-

² 1=erittäin tyytymätön ... 5=erittäin tyytyväinen

tiin hidastaneen opintoja; tällaisina syinä mainittiin useimmin tehottomat opetusmenetelmät, puutteellinen opintojen ohjaus ja opintojen vaativuus tai työläys.

Kuvio 8. Opintoja hidastavat tekijät, %.

Jonkin muun opintoja hidastaneen syyn mainitsi noin joka kymmenes niistä vastaajista, jotka kokivat opintojensa edenneen tavoitteitaan hitaammin. Nämä maininnat on koottu taulukkoon 12, jossa ne on jäsennetty kolmeksi teemaksi. Opiskeluun ja opetukseen sekä henkilökohtaiseen elämäntilanteeseen liittyvät tekijät nousivat avovastauksissa selvästi yleisimmiksi opintoja hidastaneiksi seikoiksi.

Opiskelun ja opetuksen teemassa eniten mainintoja keräsivät opetukseen liittyvät syyt, kuten opettajien joustamattomuus, puutteellinen kurssitarjonta, heikkotasoinen opetus ja puutteet opettajien ammattitaidossa. Opetukseen liittyvinä syinä mainittiin usein myös heikkoudet opetussuunnitelmissa:

Opintosuunnitelman tekijät ovat unohtaneet järjestää suunnitelmassa olleita kursseja luokallemme, eli siis lukujärjestyksestämmme on jäänyt pois lähes 5 eri kurssia.

Opetussuunnitelmasta syventävien opintomoduulien karsiminen opintojen loppuvaiheessa -> vaikeuksia saada tarvittavat ammatilliset opinnot kasaan jos tieto tulee todella myöhään!

Opinnäytetyöhön liittyvänä ongelmana yleisimmäksi nousi aiheen keksiminen tai saaminen opinnäytetyöpaikalta. Vastaajat eivät kuvailleet näitä ongelmia kovin tarkasti, mutta vastausten valossa näyttää siltä, että yhteistyö opinnäytetyöpaikkojen kanssa oli joillakin vastaajilla hidastanut opintoja, koska aiheesta sopiminen ja yhteistyö prosessin myöhemmissäkin vaiheissa oli ollut hidasta. Toinen opinnäytetyöhön liittyvä ongelma koski puutteellista ohjausta, jota vastaajat eivät kuitenkaan kuvailleet tarkemmin.

Opiskeluun ja opetukseen liittyen runsaasti mainintoja keräsivät myös vaihto-opiskelu ja työharjoittelu. Vaihto-opiskelun mainittiin vain yleisesti hidastaneen opintoja ja pitkien työharjoittelujen puolestaan vaikeuttaneen muiden kurssien suorittamista päällekkäisyyksien vuoksi. Osalle myös harjoittelupaikan saaminen oli ollut vaikeaa.

Henkilökohtaiseen elämäntilanteeseen liittyvistä tekijöistä opintoja olivat tyypillisimmin hidastaneet erilaiset perhesyyt ja lasten saaminen sekä terveydelliset syyt. Vastauksista käy myös ilmi perheellisten opiskelijoiden vaikeudet useiden eri elämänalueiden yhdistämisessä. Aiemmissa tutkimuksissa onkin todettu, että perheelliset opiskelijat arvioivat opintojensa keston pidemmäksi kuin perheettömät opiskelijat (esim. Jauhiainen ym. 2009, 27). Eräs vastaaja kuvasikin perheen, opintojen ja työn yhdistämiseen liittyviä haasteita:

Työmäärä valtavan paljon suurempi kuin ennakkoon odotin. En halunnut, että lapset joutuvat maksamaan tästä hinnan äidin poissaololla; taloudelliset paineet pakottavat työelämän rinnalla opiskeluun.

Opiskelumotivaatioon ja -taitoihin liittyvät tekijät muodostivat vain alle kymmenyksen maininnoista. Kiinnostava havainto kuitenkin on, että kurssien suorittamiseen liittyvien vaikeuksien ja opetuksen heikon laadun koettiin vaikuttaneen myös opiskelumotivaatioon. Tästä huolimatta opiskelumotivaation ja opiskelutaitojen kategoriaan luokitellut motivaatio-ongelmat vastaajat näkivät pääasiassa omaan viitseliäisyyteen liittyvänä hitautena opinnoissa.

Teemat	Maininnat	
	N	%
Opiskelu ja opetus	yht. 263	yht. 52
Opetukseen liittyvät syyt	96	19
Vaihto-opiskelu	63	12
Opinnäytetyöhön liittyvät ongelmat	55	11
Työharjoittelu	21	4
Oppilaitoksen vaihtaminen	9	2
Aiempien opintojen hyväksiluvussa ongelmia	7	1
Liian kireä opiskelutahti	6	1
Muu opiskelu (sis. pääsykokeisiin lukeminen tai haku toiseen oppilaitokseen)	6	1
Henkilökohtainen elämäntilanne	yht. 211	yht. 42
Perhesyyt ja lasten saaminen	86	17
Terveystieteelliset syyt	69	14
Elämäntilanne (esim. perheen, työn ja opintojen yhteensovittaminen)	20	4
Taloudelliset syyt	17	3
Matkustelu	7	1
Harrastukset	5	1
Varusmiespalvelu	4	1
Koti eri paikkakunnalla kuin oppilaitos	3	1
Opiskelumotivaatio ja opiskelutaidot	yht. 33	yht. 7
Motivaatio-ongelmat ja / tai aikaansaaminen	18	4
Oppimisvaikeudet	9	2
Ala osoittautunut vääräksi	6	1

Taulukko 12. Avovastauksissa mainitut muut opintojen hidastumiseen vaikuttaneet syyt.

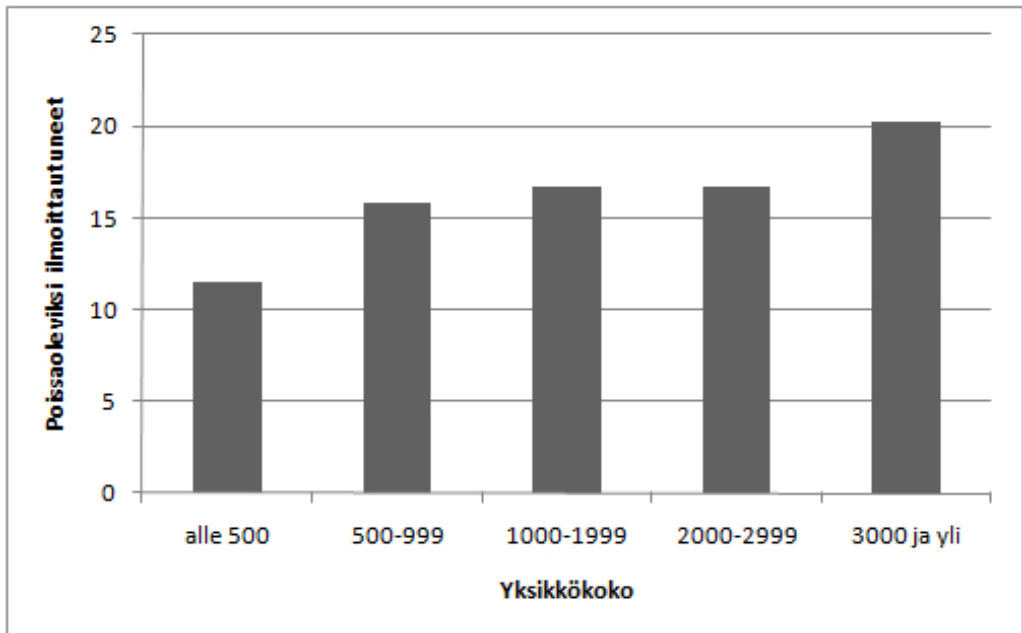
4.5 Katkoksia opintoihin tuovat asevelvollisuus ja työssäkäynti

Opintoihin liittyviä katkoksia selvitettiin tarkastelemalla vastaajien poissaoloja opinnoista. Kaikista vastaajista 16 prosenttia oli ilmoittautunut poissaolevaksi jonakin lukukautena. Miehillä katkokset opinnoissa olivat selvästi yleisempiä, sillä heistä neljänneksellä ja naisista reilulla kymmenyksellä oli poissaoloja. Eri

koulutuksissa opiskelevista katkokset olivat selvästi yleisimpiä nuoriso-opiskelijoilla, joista poissaolevaksi oli ilmoittautunut hieman alle viidennes. Vastaavat osuudet aikuis- ja YAMK-opiskelijoilla olivat alle kymmenyksen.

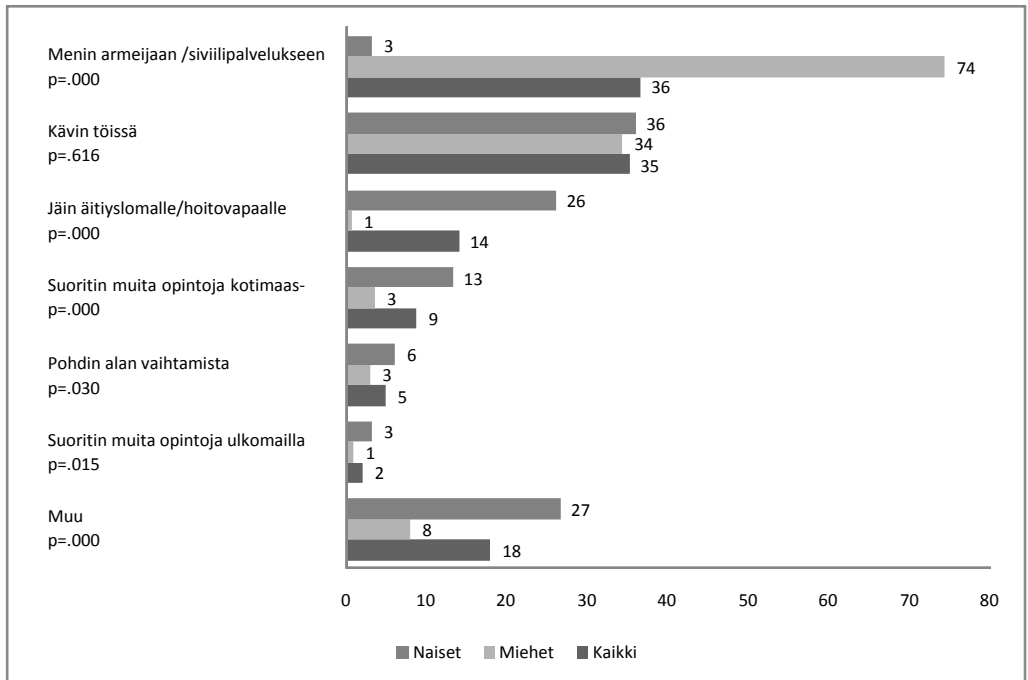
Poissaoleviksi ilmoittautuneilla vastaajilla tällaisia lukukausia oli kertynyt keskimäärin kaksi. Tyypillisesti poissaolot kestävät siis yhden lukuvuoden ajan joko yhtäjaksoisena tai kahtena eri jaksena. Sukupuolten, koulutusten tai koulutusalojen välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja.

Erikokoisten yksiköiden välillä kuitenkin oli eroja poissaoloissa (kuvio 9). Mitä suuremmasta yksiköstä oli kyse, sitä yleisempiä poissaolot olivat. Suuremmissa yksiköissä poissaolot olivat myös hieman pidempiä kuin pienissä. Poissaolojen syistä tilastollisesti merkitseviä eroja tuotti vain asevelvollisuuden tai siviilipalveluksen suorittaminen, joka oli tyypillisempi syy keskisuurissa ja suurissa yksiköissä. Voisi ajatella, että suurissa yksiköissä poissaoloihin vaikuttaisi erityisesti työssäkäynti, sillä kasvukeskuksissa asumiskustannukset ovat korkeampia ja työnsaantimahdollisuudetkin parempia. Vaikka yksikkökojojen väliset erot työssäkäynnissä eivät olleet tilastollisesti merkitseviä ($p=.954$), voidaan varovasti arvioiden todeta työssäkäynnin olleen sitä yleisempi syy poissaololle, mitä suuremmassa yksikössä vastaaja opiskeli.

Kuvio 9. Poissaoleviksi ilmoittautuminen yksikkökoon mukaan, %.

Poissaolojen syistä kaikkien jonakin lukukautena poissaoleviksi ilmoittautuneiden joukossa tyypillisimpiä olivat armeija tai siviilipalvelus sekä työssäkäynti. Armeija tai siviilipalvelus oli odotetusti miehillä yleisempää, kun taas naisilla yleisimpien syiden joukkoon nousi äitiysloma tai hoitovapaa. Poissaolojen syiden väliltä ei löytynyt tilastollisesti merkitseviä eroja sen suhteen, kuinka pitkiä poissaolot olivat olleet. Jostain muusta syystä poissaoleviksi ilmoittautuneet olivat tyypillisimmin matkustelleet tai oleskelleet ulkomailla, mainitsivat yleisesti halunneensa pitää väli vuoden tai olivat ilmoittautuneet poissaoleviksi terveydellisistä syistä. Myös muutto toiselle paikkakunnalle mainittiin yleisesti jonakin muuna syynä.

Kuvio 10. Poissaolojen syyt joinakin lukukausina poissaoleviksi ilmoittautuneilla, %.

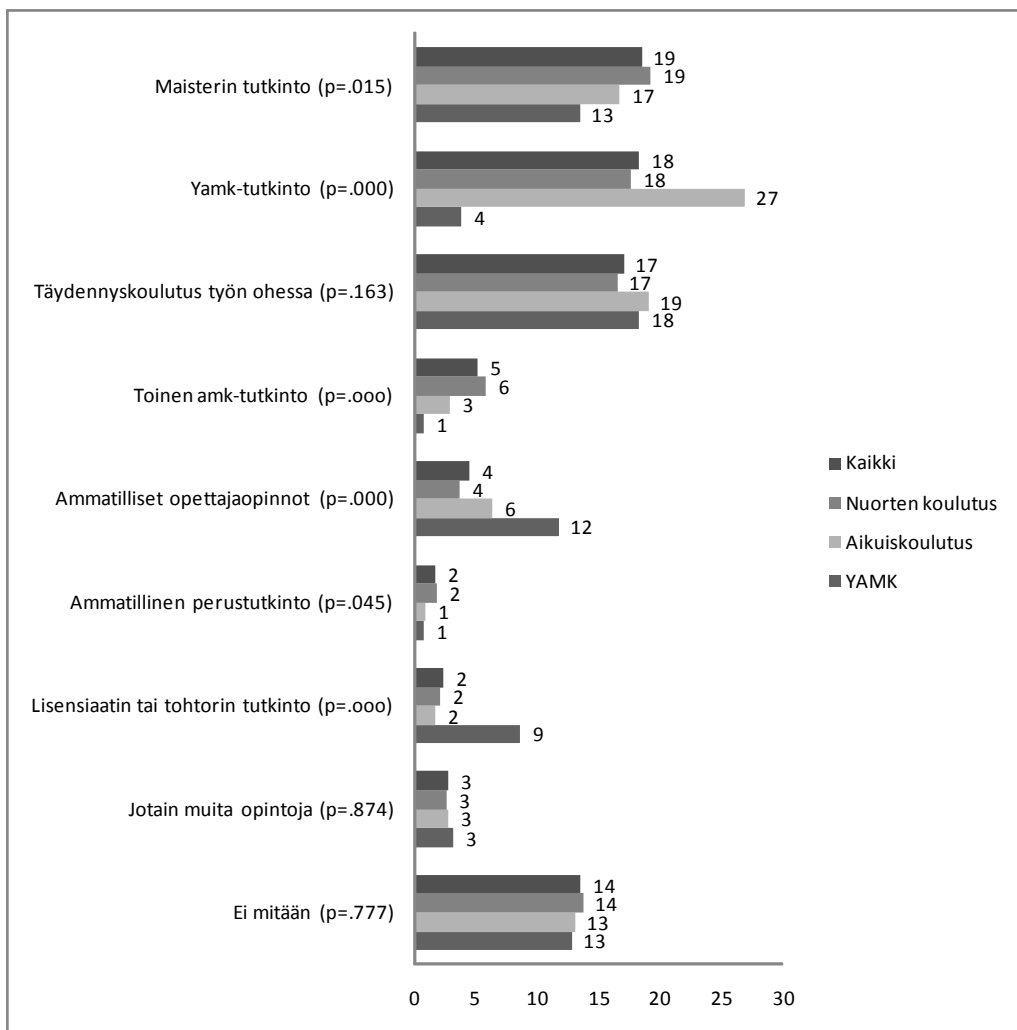
4.6 Jatko-opinnoissa tähdätään ylempään korkeakoulututkintoon

Ammattikorkeakouluopiskelijoiden koulutuspolkuja koskevan kokonaiskuvan rakentamiseksi opiskelijoilta tiedusteltiin myös, mitä opintoja he aikoivat suorittaa valmistumisensa jälkeen. Vastaajien oli mahdollista valita yksi tai useampi jatkotutkinto.

Vastaajista 49 prosenttia aikoi suorittaa jotain jatko-opintoja. Yleisimmin jatko-opintosuunnitelmiin sisältyi maisterin tutkinto, YAMK-tutkinto tai täydennyskoulutus työn ohessa (kuviot 11). Kaikkien vastaajien joukossa yleisin suunniteltu jatkotutkinto oli maisterin tutkinto, jonka aikoi suorittaa joka viides vastaaja. Nuoriso- ja aikuisopiskelijat tähtäsivät hieman yleisemmin maisterin tutkintoon

kuin jo parhaillaan ylempää korkeakoulututkintoa suorittavat YAMK-opiskelijat. Heistäkin kuitenkin 13 prosenttia aikoi jatkaa opintojaan yliopistossa. YAMK-tutkintoon tähtäsi vajaa viidennes kaikista vastaajista. Selvästi yleisimmin tätä suunnittelivat aikuisopiskelijat, joista 27 prosenttia aikoi jatkaa opintojaan YAMK-tutkintoon. Työn ohessa täydennyskoulutusta aikoi hankkia alle viidennes kaikista vastaajista. Koulutusten väliset erot eivät olleet tilastollisesti merkitseviä, mutta suuntaa antavasti näyttäisi siltä, että aikuis- ja YAMK-opiskelijoista aavistuksen verran suurempi osa aikoi hankkia täydennyskoulutusta työn ohessa.

Loput jatko-opintojen muodoista olivat selvästi vähemmän suosittuja. Toisen AMK-tutkinnon aikoi suorittaa vain viisi prosenttia kaikista vastaajista. Myös ammatilliset opettajaopinnot olivat melko harvan jatko-opintosuunnitelmissa, mutta YAMK-opiskelijoista kuitenkin runsas kymmenen prosenttia aikoi hankkia pedagogisen pätevyyden ammatillisen opettajan tehtäviin. Ammatillisen perustutkinnon suorittamista suunnitteli vain pari prosenttia kaikista vastaajista. Licensiaatin tai tohtorin tutkintoonkin tähtäsi vain harva, joskin YAMK-opiskelijoiden keskuudessa se oli verrattain yleinen suunnitelma. Pieni osa vastaajista ilmoitti suunnittelevansa jotain muita jatko-opintoja.

Kuvio 11. Suunnitellut jatko-opinnot valmistumisen jälkeen koulutuksittain, %.

Koulutusalojen välillä nousi esiin joitakin eroja, joista nostetaan tässä esiin muutamia selkeimpiä. YAMK-tutkintoon tähtääminen oli tyypillisintä humanistisella ja kasvatusalalla (26 %) sekä yhteiskuntatieteiden, hallinnon ja liiketalouden alalla (21 %). Epätyypillisintä se oli kulttuurialalla (13 %). Maisterin tutkintoa suunnittelevia oli eniten yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalla (29 %) sekä kulttuurialalla (29 %) ja vähiten luonnonvara- ja ympäristöalalla (9 %) sekä luonnontieteiden alalla (7 %). Työn ohessa hankittavaa täydennyskoulu-

tusta suunniteltiin yleisimmin sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla (24 %) sekä humanistisella ja kasvatusalalla (19 %). Niitä, jotka eivät aikoneet suorittaa mitään jatko-opintoja, oli eniten tekniikan ja liikenteen alalla (19 %) sekä matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla (16 %).

Kaikista vastaajista 14 prosenttia ei aikonut suorittaa mitään jatko-opintoja valmistumisen jälkeen. Tämä näkemys oli yleisintä opintojensa loppuvaiheessa olevilla. Muilta osin eri opiskeluvuosien välillä ei ollut kovinkaan suuria eroja. Kiinnostavaa kuitenkin on, että YAMK-opintoja suunniteltiin hieman tyypillisemmin opintojen alkuvaiheissa, kun taas maisteriopintoja suunnittelivat yleisimmin ne, jotka olivat opiskelleet jo useampia vuosia. Vastausten perusteella ei ole mahdollista tulkita, mistä tämä johtuu. Kyse voi kuitenkin olla esimerkiksi siitä, että opintojen alkuvaiheessa jatkotutkinto ammattikorkeakoulussa koetaan helpommin samaistuttavaksi kuin jatko-opinnot yliopistossa. Voi myös olla, että uusille opiskelijoille on viime vuosina markkinoitu suhteellisen uutta YAMK-tutkintoa mahdollisena jatkotutkintona.

Kaiken kaikkiaan ammattikorkeakouluopiskelijoista varsin suurella osalla on aikomuksenaan suorittaa ainakin jotain jatko-opintoja. On kuitenkin huomioitava, että valmistumisen jälkeen jatko-opintosuunnitelmia ei välttämättä kuitenkaan toteuteta: opintojen vielä ollessa kesken on kenties helpompi todeta jatko-opintojen olevan mahdollisia kuin sulkea ne kokonaan pois suunnitelmista. Tyypillisimmin jatko-opintosuunnitelmat joka tapauksessa kohdistuvat ylemmän korkeakouluasteen tutkintoihin tai täydennyskoulutukseen työn ohessa. Erikoisissa yksiköissä opiskelevien välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja jatko-opintosuunnitelmien suhteen.

5 Ammattikorkeakoulutuksen laatu opiskelijoiden arvioimana

Tässä luvussa luodaan katsaus opiskelijoiden kokemuksiin opiskeluolosuhteista ammattikorkeakouluissa. Tarkastelu kohdistetaan aluksi siihen, miten hyvin hakuvaiheessa saatu mielikuva opinnoista oli vastannut todellisia opiskelukokemuksia. Tämän jälkeen tarkastellaan opiskelijoiden tyytyväisyyttä opetukseen ja ohjaukseen sekä harjoitteluun ja opinnäytetyöhön. Lisäksi kartoitetaan opiskelijoiden kokemuksia koulutusalojen välisestä yhteistyöstä. Lopuksi luodaan vielä silmäys opintojen antamiin valmiuksiin.

5.1 Hakuvaiheessa saatu mielikuva ei aina vastaa opintoja

Koulutusmarkkinointi on muuttunut viime vuosina aiempaa runsaammaksi. Taustalla voidaan nähdä koulutuksen yleinen markkinaistuminen ja koventunut kilpailu opiskelijoista, ja koulutusmarkkinointi onkin nähty välttämättömäksi asiaksi, jota ilman oppilaitokset eivät voisi selviytyä modernissa kilpailuympäristössä. (Oplatka & Hemsley-Brown 2004, 375–377.) Davies ja Ellison (1997, 3) määrittelevät koulutuksen markkinoinnin seuraavasti: ”Keinot, joilla koulu aktiivisesti mainostaa ja viestii tarkoituksestaan, arvoistaan ja tuotteistaan opiskelijoille, vanhemmille, henkilökunnalle ja laajemmalle yhteisölle”.

Hakijoille koulutusmarkkinointi voi aiheuttaa epätietoisuutta: Kaikkien ammattikorkeakoulujen internet-sivuilla ei esimerkiksi ole saatavilla opinto-opasta. Hakijan tieto koulutusohjelman opintosisällöistä voi siten perustua vain yleisluontoiseen kuvaukseen. Tässä tutkimuksessa opiskelijoita pyydettiin arvioi-

maan, kuinka hyvin hakuvaiheessa saatu kuva ammattikorkeakoulusta on vastannut todellisuutta.

Kaikista vastaajista 54 prosenttia koki hakuvaiheessa saadun kuvan vastanneen hyvin todellisuutta. Kuitenkin 21 prosenttia oli sitä mieltä, että ammattikorkeakoulun mainostama kuva opinnoista ei ollut aivan todenmukainen. Nuorisopiskelijat olivat saamaansa kuvan tyytymättömpämpiä, sillä heistä 22 prosenttia oli tätä mieltä, kun vastaavat osuudet olivat aikuisopiskelijoilla 17 prosenttia ja YAMK-opiskelijoilla 13 prosenttia. Koulutusalojen välillä oli jonkin verran vaihtelua, sillä tyytyväisimpiä hakuvaiheessa saamaansa kuvaan olivat humanistisen ja kasvatustieteiden, yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan sekä luonnonvara- ja ympäristöalan opiskelijat. Heikoimmin ammattikorkeakoulun markkinoima kuva oli vastannut todellisuutta luonnontieteiden alalla, matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla sekä sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla.³ Erikokoiset yksiköt eivät eroa tilastollisesti merkitsevästi toisistaan.

Opiskelijoita pyydettiin myös kertomaan erillisessä avokysymyksessä, miltä osin opinnot, opetus tai opiskelu olivat erilaisia kuin ammattikorkeakoulusta saatu kuva hakuvaiheessa. Vastaajat olivat selvästi ymmärtäneet kysymyksen tarkoitaneen myös yleisiä opintoihin liittyneitä odotuksia, sillä vastauksissa ei ainoastaan kuvailtu, miten opinnot olivat poikenneet ammattikorkeakoulun välittämää kuvasta vaan myös laajemmin omista odotuksista. Suuressa osassa vastauksista kuitenkin verrattiin opiskelua hakuvaiheessa saatuun kuvaan ammattikorkeakoulusta.

Luokitellut vastaukset on koottu taulukkoon 13, josta nähdään, että hakuvaiheessa saadusta kuvasta olivat useimmin poikenneet opintojen sisältöön liittyvät

³ Luonnontieteiden alan osalta tulokset ovat suuntaa antavia, sillä tämän alan opiskelijoista vain 27 vastaajaa oli vastannut kysymykseen.

asiat. Useissa vastauksissa mainittiin, että opetustarjontaa ei vastannut odotuksia. Hakuvaiheessa esiteltyjä opintoja ei esimerkiksi ollut tarjolla, opinnoissa oli vähemmän valinnanmahdollisuuksia tai vanhan opetussuunnitelman mukaan opiskeleville kursseja oli vain puutteellisesti tarjolla. Opintojen painotukset olivat myös saattaneet poiketa mielikuvista: tutkinto ei esimerkiksi ollut niin kansainvälinen kuin oli annettu ymmärtää, tai oman suuntautumisalalan opintoja oli odotettua vähemmän.

Suuren osan mielestä käytännönläheistä opiskelua oli ollut odotettua vähemmän, kun taas osa koki teoriaopiskelua olleen liian vähän suhteessa odotuksiinsa. Joidenkin mielestä tutkintoon sisältyi paljon myös turhia opintoja, kuten ”perusasioiden kertaamista” ja yleisopintoja tai muita sellaisia kursseja, joita ei koettu tarpeellisina tai joiden ei koettu liittyvän oman alan opintoihin. Osa puolestaan koki opintojen olevan odotettua monipuolisempia.

Julkisuuskuva on niin hieno ja pätevän oloinen, mutta todellisuus aivan jotain muuta. Opiskellaan liikaa turhia kursseja, jotka eivät liity olennaisesti alaan, ja ensimmäisen vuoden matematiikan, fysiikan ja kielten kurssit täysin turhia lukioista tulleille opiskelijoille.

Jotkut vastaajista mainitsivat odottaneensa joustavampia opetussuunnitelmia. Opinnoissa ei esimerkiksi ollut mahdollisuutta edetä suunniteltua nopeammin tai valita omaa kiinnostusta ja suunnitelmia tukevia kursseja. Myös aiempien opintojen hyväksilukua luonnehdittiin tässä kohdin jäykäksi. Erityisesti aikuisopiskelijoiden huomiointi opetussuunnitelmassa koettiin odotuksia heikommaksi, kuten eräs vastaaja kuvailee:

Mainostettiin, että voi opiskella työn ohessa ja että koulua on kolmena iltana viikossa sekä joskus lauantaisin. Koulutuksessa ei kuitenkaan oteta huomioon, että olemme työssä käyviä ihmisiä ja että meillä ei ole samalla tavalla aikaa tehtävien tekoon kuin nuorisoasteella. Koulua meillä on välillä ollut viitenä kertana viikossa, ja lauantaikoulupäiviä on ollut joskus viisi lauantaita putkeen.

Myös opetukseen ja ohjaukseen liittyvät asiat koettiin yleisesti sellaisina asioina, jotka eivät vastanneet ammattikorkeakoulusta saatua kuvaa. Opetuksen taso koettiin hyvin yleisesti odotettua heikommaksi. Tähän luokkaan luokiteltiin sellaiset maininnat, joissa oltiin pettyneitä opettajien vaihtelevaan ammattitaitoon ja kiinnostukseen opettamista kohtaan. Osassa vastauksista myös sanottiin, että opetusmenetelmät ja opettajien tiedot eivät kaikilta osin olleet ajantasaisia. Esimerkiksi opetusmateriaaleja luonnehdittiin vanhentuneiksi, sillä niiden sisältämien tietojen ei koettu vastaavan nykytietämystä käsiteltävistä aiheista. Myös osa opetusmenetelmistä ja -välineistä koettiin vanhanaikaisiksi. Toisaalta joissakin vastauksissa mainittiin koulun myös ”harrastavan paljon Googlea opetusvälineenä”, mikä koettiin liian passiivisena menetelmänä.

Imagon mukaan ammattimaista, korkeatasoista jne. Todellisuudessa opetuksen laatu ja käytetyt opetusmenetelmät vaihtelevat järkyttävän paljon. Opinnot ovat vain hyvin pieneltä osalta vastanneet annettua mielikuvaa; suurin osa on ollut huomattavan paljon huonompitasoista.

Opetus on ollut paljon huonompaa kuin mitä olisin odottanut, opettajat ovat huonosti ajan tasalla, opiskelijat joutuvat joustamaan todella paljon, kukaan ei ole opiskelijoiden puolella tai halukas kunnolliseen opetukseen (heijastuu myös opiskelijoiden motivaatioon). Ajattelin, että ammattikorkeakoulu olisi nykyaikainen ja järjestäytynyt vaihtoehto.

Opetusta moitittiin myös siitä, että se ei ole riittävän työelämälähtöistä. Useissa vastauksissa esimerkiksi mainittiin, että opetuksen perusteella ei ole syntynyt kuvaa siitä, millaisiin tehtäviin suoritettulla tutkinnolla voisi työllistyä. Koulutusohjelmasta ei myöskään koettu saatavan työelämässä tarvittavia taitoja; opetus oli esimerkiksi liian pintapuolista tai työelämän kannalta turhiin asioihin keskittyvää. Opetuksen ja työelämätaitojen heikoksi koettu kytkös heijastui osalla vastaajista myös kokemukseen omasta ammattitaidosta, kuten seuraavat vastaajat kuvailevat:

Opetuksen ja kentän vaatimukset eivät aina täsmää. Joihinkin tärkeihin asioihin käytettiin liian vähän aikaa, kuten sairaalaelvytyksen teoria ja laboratorio. On

vaikea kahden tunnin jälkeen sanoa osaavansa sairaalaelvytyksen sitten kentällä, koska se tosiaan vaatii enemmän aikaa oppiakseen asian kunnolla. Epäilyksensä omasta pätevyydestä alkoi korostumaan.

Luulin, että koulu tekisi minusta edes jonkinlaisen alan asiantuntijan, tai että edes tietotasoni tuntuisi enemmän kuin mattimeikäläisillä. Tuntuu, että vain reflektointitaidot ovat kasvaneet... Kun mielelläni kokisin myös tietäväni enemmän.

Teemat	Maininnat	
	N	%
Opintojen sisältö	yht. 1249	31
Opetustarjonta ei vastannut odotuksia	590	15
Käytännönläheistä opiskelua vähemmän kuin odotti	237	6
Tutkintoon sisältyy paljon turhia opintoja	144	4
Odotti joustavampia opetussuunnitelmia	120	3
Opetussuunnitelma ei huomioi aikuisopiskelijoita	84	2
Opinnot odotettua monipuolisempia	41	1
Teoriaopiskelua vähemmän kuin odotti	33	1
Opetus ja ohjaus	yht. 1062	yht. 26
Opetuksen taso odotettua heikompi	834	21
Opetus ei riittävän työelämälähtöistä	118	3
Ohjaus ja tuki puutteellista	73	2
Opetus odotettua laadukkaampaa	31	1
Tukea opintoihin saa odotettua enemmän ja opettajat joustavia	6	0,1
Opiskelumuodot	yht. 670	yht. 17
Kontaktiopetuksen ja ryhmätöiden runsaus	377	9
Itsenäisen työn runsaus	207	5
Kurssien aikataulutus hankala	70	2
Opiskelu odotettua vapaampaa ja joustavampaa	16	0,4
Opintojen vaativuus tai työmäärä	yht. 587	yht. 15
Opinnot odotettua helpompia tai liian helppoja	372	9
Opinnot odotettua työläämpiä ja haastavampia	215	5
Muut	yht. 471	yht. 12
Puutteet organisaation toiminnassa tai infrastruktuurissa	204	5
Korkeakoulu osoittautui yleisesti odotettua paremmaksi	90	2
Etukäteen ei juuri kuvaa oppilaitoksesta / puutteelliset tiedot	75	2
Korkeakoulu osoittautui yleisesti odotettua huonommaksi	65	2
Opiskelukulttuurin bilekeskeisyys tai huono ilmapiiri	37	1

Taulukko 13. Miltä osin opinnot, opetus tai opiskelu olleet erilaisia kuin ammattikorkeakoulusta saatu kuvio hakuvaiheessa.

Opiskelumuotoihin liittyvät asiat keräsivät runsaasti mainintoja. Useissa vastauksissa koettiin kontaktiopetusta ja ryhmätöitä olevan opinnoissa odotettua enemmän. Näihin liittyi myös kokemus liian joustamattomasta läsnäolopakosta, jonka nähtiin tekevän opiskelusta liian koulumaista. Läsnäolopakon ei katsottu sopivan korkeakouluopintoihin, joiden oli kuviteltu olevan luonteeltaan vapaampia kuin esimerkiksi lukiossa tai ammattikoulussa. Useissa vastauksissa mainittiinkin, että hakuvaiheessa oli annettu kuva joustavista opinnoista, jotka voisi sovittaa yhteen myös työssäkäynnin kanssa, mutta todellisuudessa läsnäolovaatimukset osoittautuivat varsin tiukoiksi. Erityisesti aikuisopiskelijoille tämä aiheutti runsaasti käytännön hankaluuksia työssäkäynnin, opiskelun ja perheen yhteensovittamisessa.

Opetus paljon koulumaisempaa ja joustamattomampaa kuin korkeakouluimagolta voisi odottaa. Opettajien asenne oppilaisiin melko holhoava ja hierarkkinen. Kriittisyyteen ja omaan ajatteluun ei kannusteta.

Kontaktiopetuksen suurta määrää moittivissa vastauksissa nousee esiin erityisesti PBL-opetukseen (problem based learning), eli ongelmalähtöiseen oppimiseen perustuva opetus, jonka lähtökohtana on koulutuksen ja työelämän yhdistäminen. PBL-opetuksessa työskennellään pienissä ryhmissä, joissa ratkotaan työelämässä kohdattavia ongelmatilanteita. Osassa vastauksista PBL-opetusta luonnehdittiin entuudestaan vieraaksi menetelmäksi, josta ei hakuvaiheessa ollut kerrottu mitään. Joissakin vastauksissa puolestaan todettiin PBL:n osoittautuneen vähemmän tehokkaaksi menetelmäksi kuin hakuvaiheessa.

Koulussamme käytettävä PBL on osoittautunut sopimattomaksi tavaksi opiskella minulle. Koen, että se ei ole tiedon hankkimiseksi niin tehokasta kuin perinteinen opetus. Toki vuorovaikutustaitojen kehittämisessä se on verratonta.

Runsasta kontaktiopetusta kritisoineista vastauksista rakentuu kuva ryhmä- ja vuorovaikutustaitoja painottavasta opetuksesta, jonka ei kuitenkaan koeta aina

antavan riittävää tietoperustaa työelämää varten. Havaintoa tukevat myös kvantitatiiviset tulokset tähänastisten opintojen antamista valmiuksista: ryhmätyöskentelyyn liittyvien taitojen sekä viestintä- ja vuorovaikutustaitojen koettiin kehittyneen opintojen aikana enemmän kuin käytännöllisen osaamisen sekä ammatillisen asiantuntemuksen ja pätevyyden (ks. luku 5.3). Avovastausten perusteella voidaan tulkita, että vahvasti ryhmä- ja projektityöskentelyä painottavan opetuksen koetaan joskus jopa haittaavan ammatillisen asiantuntemuksen karttumista; runsasta kontaktiopetusta kritisoivat opiskelijat kaipaavat projekti- ja ryhmätöiden rinnalle omaa asiantuntemustaan jakavaa opettajaa tai enemmän tulevan työn sisältöön liittyvien taitojen opettelua. Esimerkiksi eräissä terveysalan opiskelijoiden vastauksissa korostui pettymys siihen, miten vähän opetuksessa oli keskitytty esimerkiksi elvytystaitojen opetteluun.

Ja ns. ryhmäopetus on mielestäni kaikkea muuta kuin toimivaa. Oletin, että AMK:ssa opettajat opettavat, jakavat asiantuntijuuttansa, mutta opetus on vain sitä, että tehdään ryhmätyötä ryhmätyön perään ja opettajaa näkee vain vilaukselta.

Emme ole saaneet riittävästi koulutusalaamme liittyviä perustaitoja, jotta voisimme todella pärjätä työelämässä alallamme. Olen toisen vuosikurssin opiskelija. Suoritan päivittäin koulutehtäviä, joihin minua ei ole valmennettu ja joista minulla ei ole tarvittavia perustietoja.

Siinä, missä osa vastaajista koki kontaktiopetusta olleen odotettua enemmän, luonnehdittiin joissakin vastauksissa itsenäisen työn määrää runsaammaksi kuin oli osattu odottaa. Nämä vastaukset olivat varsin lyhyitä eikä niissä kerrottu kovin kattavasti, miten itsenäinen työskentely koettiin, vaan vastauksissa mainittiin yleisluontoisesti opintoihin sisältyvän odotettua enemmän itsenäisiä etätehtäviä tai tenttiin lukemista.

Opiskelumuotoiin liittyen joissakin vastauksissa mainittiin, että kurssien aikataulutus oli hankalampaa kuin hakuvaiheessa oli annettu ymmärtää. Kurssien päällekkäisyys koettiin yleisesti ongelmalliseksi, ja esimerkiksi suuntautumis-

vaihtoehtoja oli ollut vaikeaa sijoittaa opintoihin. Aikuisopiskelijoiden vastauksissa puolestaan mainittiin, että hakuvaiheessa oli syntynyt kuva iltaopinnoista, mutta todellisuudessa opiskeluun sisältyikin kiinteitä lähiopetuspäiviä, joiden sijoittumisesta ei hakuvaiheessa annettu selkeää kuvaa.

Opintojen vaativuuteen tai työmäärään liittyviä mainintoja kertyi myös runsaasti. Suurempi osa oli kokenut opinnot helpommaksi kuin oli hakuvaiheessa syntyneen kuvan perusteella osannut odottaa. Hakuvaiheessa saadun kuvan perusteella oman ammattikorkeakoulun oli ajateltu olevan esimerkiksi ”erittäin vaikea ja tasokas”, mutta opintojen aikana oli todettu, että opinnot olivatkin verrattain helppoja. Osan mielestä kursseista pääsi toisinaan liiankin helposti läpi. Joillekin vastaajille helppous oli aiheuttanut turhautumista ja motivaatio-ongelmia, kuten seuraavasta vastauksesta käy ilmi:

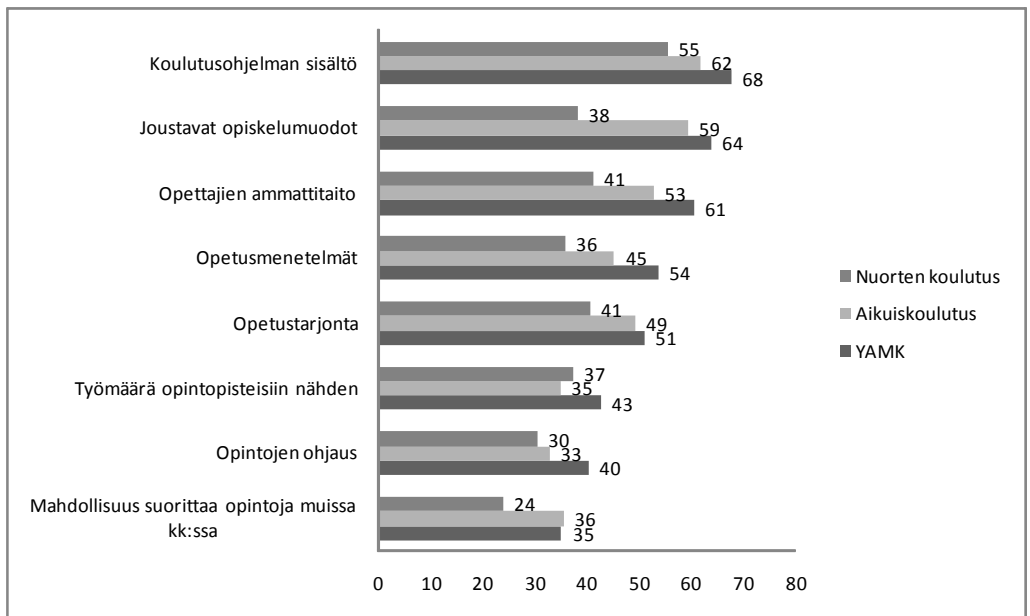
Aluksi ajattelin opiskelun olevan vaativampaa ja jotenkin tasokkaampaa. Jotkut kurssit ovat olleetkin tasokkaita, mutta joillain kursseilla on tullut fiilis, ettei tarvitse eikä kannata antaa parastaan, koska näköjään vähemmälläkin selviää... Ja jos ei anna parastaan, motivaatio laskee.

5.2 Tyytyväisyys opetukseen, ohjaukseen ja opiskeluun vaihtelee

5.2.1 Opetus on hyvää, ohjauksessa on kehitettävää

Opiskelijoilta tiedusteltiin, kuinka tyytyväisiä he olivat opetukseen ja ohjaukseen liittyviin asioihin omassa ammattikorkeakoulussaan. Kaiken kaikkiaan tyytyväisimpiä oltiin koulutusohjelman sisältöön, joustaviin opiskelumuotoihin, opettajien ammattitaitoon ja opetustarjontaan. Eri koulutuksissa opiskelevien välillä oli kuitenkin joitakin eroja. YAMK- ja aikuisopiskelijat olivat kaiken kaikkiaan selvästi nuoriso-opiskelijoita tyytyväisempiä opetukseen ja ohjaukseen liittyviin asioihin. YAMK-opiskelijat puolestaan näyttävät olevan hieman tyytyväisempiä kuin aikuisopiskelijat. Merkille pantavin ero on joustavissa opiskelumuodoissa,

joihin aikuis- ja YAMK-opiskelijoista oli tyytyväinen noin kaksi kolmannesta, mutta nuoriso-opiskelijoista vain runsas yksi kolmannes. Toinen selvästi esiin nouseva seikka on opettajien ammattitaito, johon nuoriso-opiskelijoista on tyytyväisiä vain kaksi viidestä, mutta aikuisopiskelijoista joka toinen ja YAMK-opiskelijoista kaksi kolmesta.

Kuvio 12. Tyytyväisyys opiskeluun, opetukseen ja ohjaukseen liittyviin asioihin omassa ammattikorkeakoulussa koulutuksen mukaan (tyytyväisten osuudet), %.

Opiskelijoiden tyytymättömyys opintojen ohjaukseen on noussut toistuvasti esiin opiskelijatutkimuksissa (ks. esim. Kunttu 2009, 72; Markkula 2006, 83). Tässäkin tutkimuksessa kolmannes kaikista vastaajista ilmoitti olevansa melko tai erittäin tyytymättömiä opintojen ohjaukseen omassa ammattikorkeakoulussaan. Vastaavasti ohjaukseen tyytyväisiä oli niin ikään kolmannes vastaajista. Erityisen suurta tyytymättömyys näyttää olevan AMK-opiskelijoiden keskuudessa, kun taas YAMK-opiskelijat ovat ohjaukseen verrattain tyytyväisiä. On kuitenkin mahdollista, että jo aiemman tutkinnon suorittaneet ja työelämässä olevat

YAMK-opiskelijat eivät koe tarvitsevänsakaan ohjausta siinä määrin kuin AMK-opiskelijat, mikä saattaa heijastua myös vastauksiin.

Taulukkoon 14 on koottu koulutusaloittaiset tulokset nuorten koulutuksessa opiskelevien joukossa, ja taulukosta nähdäänkin, että koulutusalojen välillä on varsin paljon hajontaa. Näyttää siltä, että sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan sekä matkailu-, ravitsemis- ja talousalan opiskelijoista verrattain pieni osa on tyytyväinen opiskeluun, opetukseen ja ohjaukseen liittyviin asioihin. Tyytyväisimpiä ovat puolestaan yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan sekä humanistisen ja kasvatustalouden sekä kulttuurialan opiskelijat. Erot ovat silmään pistävimpiä joustavien opiskelumuotojen, opetusmenetelmien ja työmäärän osalta. Sosiaali- ja terveysalalla vain alle kolmannes on tyytyväinen joustaviin opiskelumuotoihin, kun osuudet ovat muilla aloilla selvästi korkeampia. Tämän alan opiskelijat kokevat myös opintoihin liittyvän työmäärän suuremmaksi kuin muut, mikä on havaittu aiemmissakin tutkimuksissa (Markkula 2006, 34). Opetusmenetelmiin oltiin vähiten tyytyväisiä matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla, kun taas tyytyväisimpiä olivat luonnonvara- ja ympäristöalan sekä humanistisen ja kasvatustalouden sekä kulttuurialan opiskelijat.

	1	2	3	4	5	6
	Hum- kas-kult	Lu- ymp	Ma-ra- ta	So- te-li	Te-li- lu	Yh-li- ha
Koulutusohjelman sisältö	58	53	47	55	55	59
Joustavat opiskelumuodot	40	46	46	29	38	49
Mahdollisuus opintoihin muissa kk:ssa	20	30	30	18	23	33
Opettajien ammattitaito	52	40	26	44	39	38
Opetustarjonta	44	37	34	39	41	44
Opetusmenetelmät	45	41	29	34	35	36
Työmäärä opintopisteisiin nähden	39	39	39	29	40	45
Opintojen ohjaus	33	30	31	32	28	35

1 Humanistinen ja kasvatustieteiden ala, kulttuuriala

2 Luonnonvara- ja ympäristöala

3 Matkailu-, ravitsemis- ja talousala

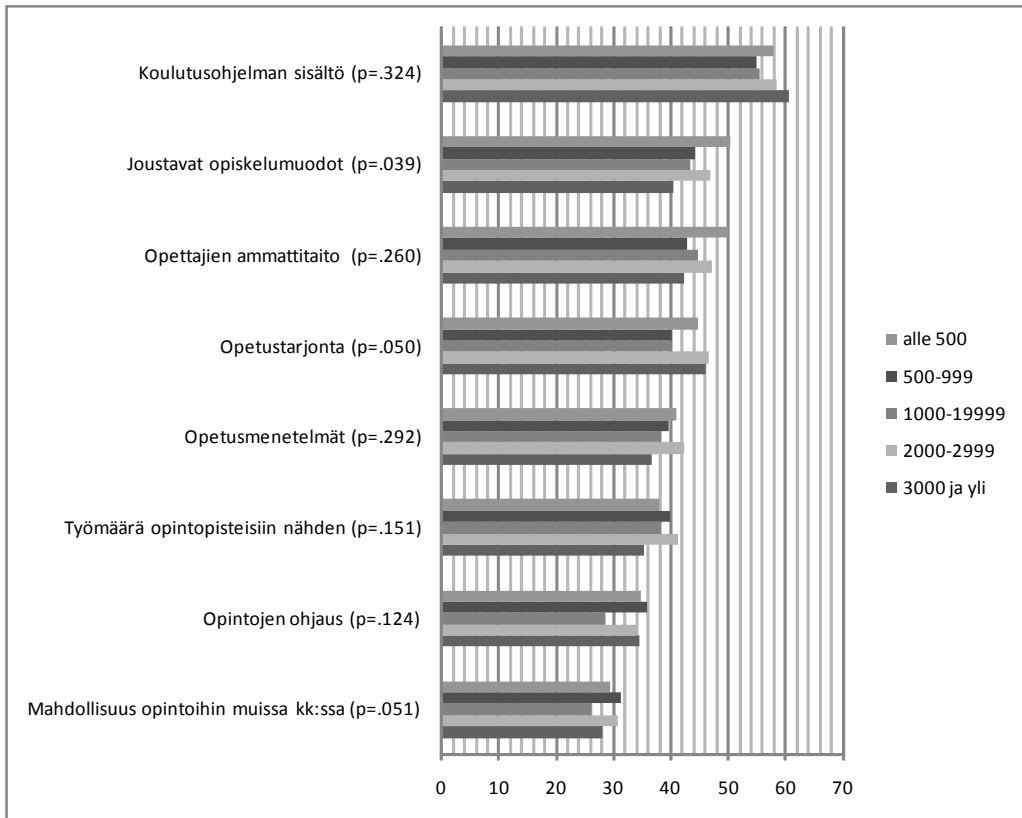
4 Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

5 Tekniikan ja liikenteen ala, luonnontieteiden ala

6 Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala

Taulukko 14. Nuorten koulutuksessa opiskelevien tyytyväisyys opiskeluun, opetukseen ja ohjaukseen liittyviin asioihin koulutusalan mukaan (tyytyväisten osuudet), %.

Hieman yllättäen erikokoisten yksiköiden välillä ei ollut kovinkaan merkille pantavia eroja. Kaiken kokoisissa yksiköissä oltiin tyytyväisimpiä koulutusohjelman sisältöön, joustaviin opiskelumuotoihin ja opettajien ammattitaitoon. Opetustarjontaan oltiin kuitenkin hieman tyytyväisempiä suurissa kuin pienissä yksiköissä. Sen sijaan opiskelumuodot koettiin joustavampina pienissä yksiköissä, ja opintojen ohjausta puolestaan pidettiin heikoimpana keskikokoisissa yksiköissä opiskelevien vastaajien joukossa. Tuloksia tulkitessa on kuitenkin huomattava, että erot olivat tilastollisesti merkitseviä vain joustavien opiskelumuotojen ja opetustarjonnan osalta sekä mahdollisuuksissa suorittaa opintoja muissa korkeakouluissa. Näyttää siis siltä, että opetukseen ja ohjaukseen liittyvissä opiskeluolosuhteissa ei pääosin ole eroja pienten ja suurten yksiköiden välillä.

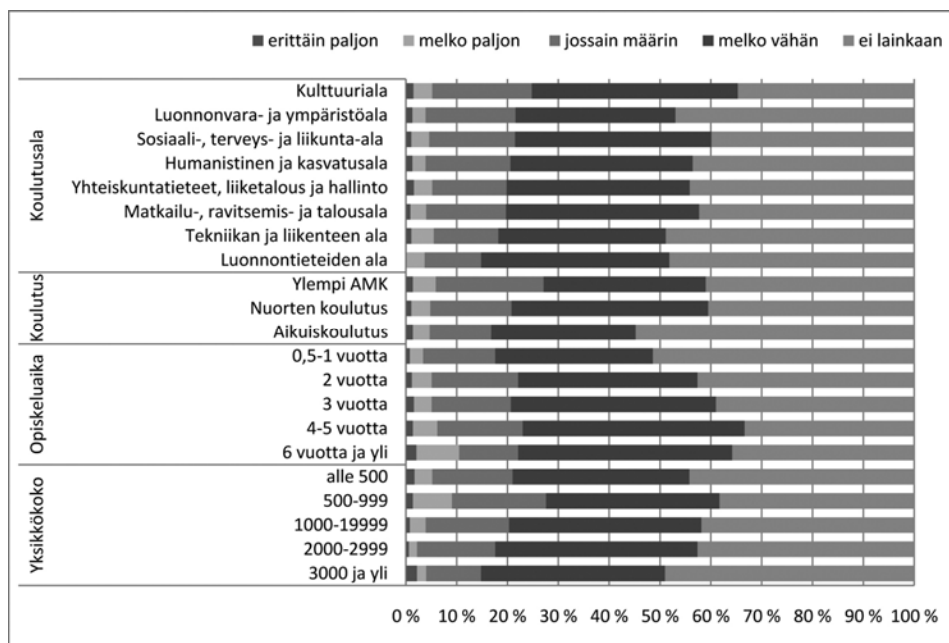

Kuvio 13. Tyytyväisyys opetukseen ja ohjaukseen pienissä ja suurissa yksiköissä (tyytyväisten osuudet), %.

5.2.2 Koulutusalojen välinen yhteistyö on vähäistä

Opiskelijoilta tiedusteltiin myös, kuinka paljon he olivat tehneet yhteistyötä muiden koulutusalojen opiskelijoiden kanssa omassa ammattikorkeakoulussaan. Vastaukset on koottu kuvioon 14. Kaiken kaikkiaan yhteistyö näyttää olevan varsin vähäistä, sillä kaikista vastaajista 80 prosentilla ei ollut yhteistyökokemusta lainkaan tai sitä oli korkeintaan melko vähän. Viidennes oli tehnyt yhteistyötä muiden koulutusalojen opiskelijoiden kanssa vähintään jossain määrin, mutta vain viitisen prosenttia melko tai erittäin paljon.

Ammattikorkeakoulut pyrkivät varsin näkyvästi profiloitumaan monialaisiksi koulutusinstituutioiksi, mutta opiskelijoiden näkökulmasta monialaisuus näyttää toteutuvan heikokosti. Tämä ilmeni myös kysymykseen ”miltä osin opinnot, opetus tai opiskelu ovat olleet erilaisia kuin ammattikorkeakoulusta saamasi kuva hakuvaiheessa” saaduista avovastauksista. Moni opiskelija mainitsi ymmärtäneensä hakuvaiheessa, että opintoihin sisältyisi runsaasti valinnaisuutta ja opintojaksoja olisi mahdollista valita oman kiinnostuksen mukaan myös muista koulutusohjelmista. Opiskelijoiden kokemusta ammattikorkeakoulun markkinoinnista monialaisuudesta selvitettiin myös tilastollisesti. Niistä vastaajista, jotka kokivat hakuvaiheessa saadun kuvan ammattikorkeakoulusta vastanneen hyvin todellisuutta, suuremmalla osalla oli kokemusta koulutusalojen välisestä yhteistyöstä. Vastaavasti ne, joilla yhteistyökokemusta oli, kokivat hakuvaiheessa saadun kuvan todenmukaisemmaksi kuin ne, joilla kokemusta ei ollut lainkaan. Näyttää siis siltä, että opiskelijat ovat olleet jossain määrin pettyneitä markkinoituun monialaisuuteen.

Kuvio 14. Kuinka paljon tehnyt yhteistyötä muiden alojen opiskelijoiden kanssa omassa ammattikorkeakoulussaan, %.

Koulutusaloittain vertailtuna yhteistyötä näytetään harjoitettavan eniten kulttuurialalla, jossa noin neljänneksellä oli vähintään jossain määrin yhteistyökoke-
 musta. Verrattain runsaasti yhteistyötä tehdään myös luonnonvara- ja ympäristö-
 alalla sekä sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla. Koulutusalojen välinen yhteistyö
 näyttää hieman yllättäen olevan verrattain vähäistä tekniikan ja liikenteen alalla,
 jota on tyypillisesti pidetty monialaisen innovaatiotoiminnan edelläkävijänä.
 Tämän alan opiskelijoista puolet vastasi, että ei ole tehnyt lainkaan yhteistyötä
 muiden koulutusalojen opiskelijoiden kanssa. Toisaalta tekniikan ja liikenteen
 alalla oli eniten sellaisia vastaajia, joilla oli paljon yhteistyökoke-
 musta. Tämä viittaa siihen, että ainakin tällä alalla koulutusohjelmien väliset erot ovat suuria,
 kun taas monialainen yhteistyö on toisilla runsasta ja toisilla varsin vähäistä.

Koulutuksia verrattaessa kuviosta 14 havaitaan, että YAMK-opiskelijoilla oli
 eniten kokemusta koulutusalojen välisestä yhteistyöstä. Aikuiskoulutuksessa

opiskelevilla yhteistyökokemusta oli vähiten, mikä saattaa selittyä esimerkiksi sillä, että koulutuksessa painottuu itsenäinen työskentely ja muut joustavat opiskelumuodot. Runsaalla puolella aikuisopiskelijoista ei ole lainkaan yhteistyökokemusta, mikä herättää pohtimaan, olisiko monialaisen yhteistyön tehokkaampi hyödyntäminen perusteltua myös aikuiskoulutuksessa. Työelämäkokemusta omaavien aikuisopiskelijoiden joukossa koulutusalojen välinen yhteistyö saattaisi tuottaa varsin hedelmällisiä oppimiskokemuksia.

Erikokoisia yksiköitä tarkasteltaessa koulutusalojen välisen yhteistyön määrä osoittautui runsaimmaksi pienissä yksiköissä. Esimerkiksi 500–999 opiskelijan yksiköissä opiskelevista vastaajista 28 prosenttia oli tehnyt yhteistyötä vähintään jossain määrin. Vastaava osuus yli 3000 opiskelijan yksiköiden vastaajilla oli vain 15 prosenttia. Tämä voi selittyä esimerkiksi sillä, että kun opiskelijoita on vähemmän, on jo epämuodollinen kanssakäyminen koulutusalojen välillä runsaampaa. Lisäksi on mahdollista, että pienissä yksiköissä myös muodollisen opetuksen järjestäminen on paitsi helpompaa pienten resurssien vuoksi, myös pakotetumpaa. Joka tapauksessa on kiinnostavaa, että yhtenä innovaatio toiminnan kulmakivenä pidettyä koulutusalojen välistä yhteistyötä on tehty eniten pienissä yksiköissä. Huomionarvoista on myös se, että pienissä yksiköissä on saatu enemmän kriittisiä ja innovatiivisia valmiuksia kuin suurissa yksiköissä (ks. luku 5.3). Pienissä yksiköissä opiskelijat olivat myös tyytyväisimpiä joustaviin opiskelumuotoihin (ks. luku 5.2.1). Tämä herättää pohtimaan, palveleeko koulutusyksiköiden keskittäminen suurempiin yksiköihin luovaa ja kekseliästä opiskelua aina parhaalla mahdollisella tavalla.

5.2.3 Harjoittelu tukee työllistymistä

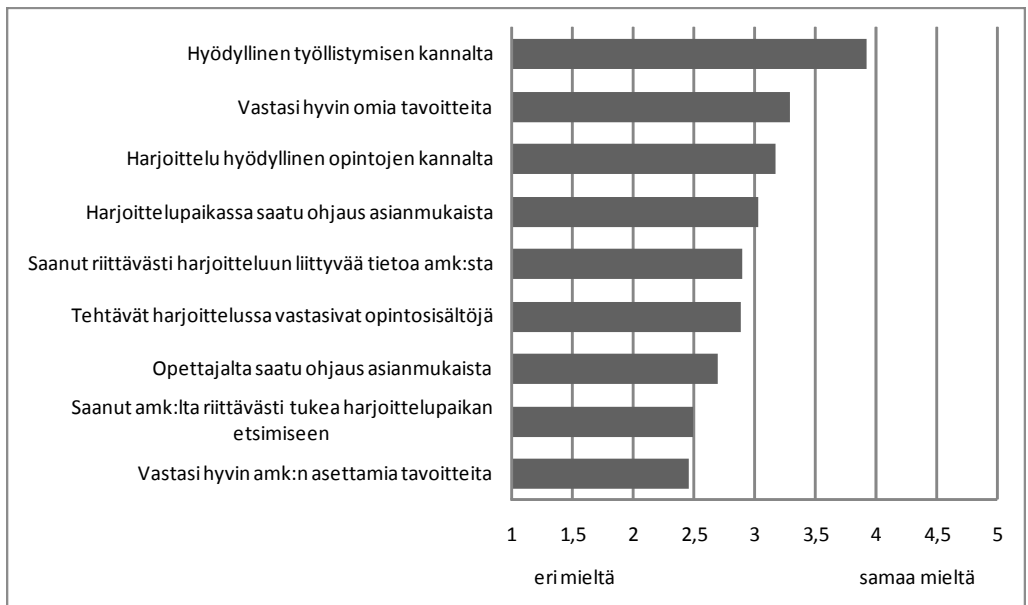
Koulutuksen työelämälähtöisyys on noussut Suomessa keskeiseksi kehittämisen kohteeksi. Keskustelussa on yhtäältä korostettu koulutuksessa hankittavan tieto-

perustaisen osaamisen ja toisaalta työelämässä hankittavan käytännön osaamisen merkitystä. Ammattikorkeakouluissa opintoihin sisältyvä harjoittelu on nähty yhtenä tärkeimmistä koulutusta ja työelämää yhdistävistä opintojaksoista. Sitä on luonnehdittu koulutuksen ja elinkeino- ja työelämän rajapinnaksi, jota tulisi hyödyntää myös oppimisympäristönä. Harjoittelun on nähty toimivan yhtäältä oppimisen välineenä ja toisaalta koulutuksen sisällön sekä elinkeino- ja työelämän kehittämisen välineenä. Harjoittelu muodostaakin merkittävän osan 210–270 opintopisteen tutkinnosta, sillä eri tutkintoihin sisältyy 30–120 opintopistettä harjoittelua. (Salonen 2007, 6.) Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista (256/95, 7§) linjaa, että harjoittelun tavoitteena on ”perehdyttää opiskelija ohjautusti erityisesti ammattiopintojen kannalta keskeisiin käytännön työtehtäviin sekä tietojen ja taitojen soveltamiseen työelämässä”. YAMK-tutkintoon harjoittelua ei sisälly, joten tuloksia tarkastellaan vain AMK-tutkintoa suorittavien nuoriso- ja aikuisopiskelijoiden osalta.

Opiskelijoiden tyytyväisyyttä harjoitteluun selvitettiin yhdeksän asenneväittämän avulla. Tulokset on koottu kuvioon 15, josta nähdään, että opiskelijat olivat keskimäärin melko tyytyväisiä harjoitteluun. Harjoittelu koettiin työllistymisen kannalta hyödylliseksi, joskin tulokset vaihtelevat eri koulutusaloilla siten, että sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla (76 % samaa mieltä) harjoittelu koettiin selvästi työllistävemmäksi kuin muilla aloilla. Tämä selittyy ainakin osittain sillä, että sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opintoihin sisältyy harjoittelua selvästi runsaammin kuin muilla aloilla (Salonen 2007, 25). Opintojen kannalta harjoittelu koettiin hieman vähemmän hyödylliseksi. Kiinnostavaa on, että sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala sijoittuu niiden alojen joukkoon, joilla hyödyllisyys opintojen kannalta koettiin vähäisimmäksi, vaikka tämän alan opiskelijat kokivat harjoittelun varsin hyödylliseksi työllistymisen kannalta. Samansuuntaisia tuloksia harjoittelun hyödyllisyydestä yhtäältä työelämän ja toisaalta opintojen kannalta on saatu myös yliopisto-opintoihin sisältyvää harjoittelua koskevassa tut-

kimuksessa. Opiskelijahaastatteluihin ja -kyselyyn perustuvassa tutkimuksessa todettiin harjoittelun kehittävän työhön liittyvää osaamista, mutta harjoittelun antamien eväiden muihin opintoihin olevan selvästi vähäisempiä (Penttilä 2009, 76).

Opiskelijat kokivat harjoittelun vastanneen melko hyvin omia tavoitteitaan mutta selvästi heikommin ammattikorkeakoulun asettamia tavoitteita. Vastaajista 44 prosenttia piti vastaavuutta omiin tavoitteisiin hyvänä mutta vain 29 prosenttia hyvänä suhteessa ammattikorkeakoulun asettamiin tavoitteisiin. Peräti 56 prosenttia oli eri mieltä väittämästä ”harjoittelu vastasi hyvin ammattikorkeakoulun asettamia tavoitteita”. Parhaiten harjoittelu oli vastannut ammattikorkeakoulun asettamia tavoitteita tekniikan ja liikenteen alalla sekä kulttuurialalla ja selvästi heikoimmin humanistisella ja kasvatusalalla. Omien tavoitteiden täyttymisen osalta kokemukset olivat päinvastaisia: parhaiten ne olivat täyttyneet humanistisella ja kasvatusalalla, heikoimmin tekniikan ja liikenteen alalla sekä kulttuurialalla.

Kuvio 15. Keskimääräinen tyytyväisyys harjoitteluun.

Oppilaitosten asettamat tavoitteet harjoittelulle vaihtelevat koulutusaloittain, mutta harjoittelun päämääränä on yleensä perehdyttää opiskelija oman alansa keskeisiin työtehtäviin sekä kehittää opiskelijan ammattitaitoa ja kykyä soveltaa koulutuksessa opittuja tietoja ja taitoja työelämään. Tämän aineiston perusteella ei ole mahdollista arvioida, millaisia tavoitteita opiskelijat olivat itse harjoittelulle asettaneet. Opiskelijoiden asettamia tavoitteita on kuitenkin esillä yliopisto-opiskelijoiden harjoittelukokemuksia selvittäneessä tutkimuksessa, jossa havaittiin opiskelijoiden harjoitteluun kohdistamien odotusten liittyvän erityisesti mahdollisuuteen hankkia uudenlaisia tai ensimmäisiä oman alan työkokemuksia, oppia työssä sekä saada suuntaa ja motivaatiota myöhempisiin opintoihin (Penttilä 2009, 56). Onkin mahdollista, että opiskelijoiden harjoittelulle asettamat tavoitteet ovat konkreettisempia ja opiskelijalle selkeämpiä kuin oppilaitoksen määrittelemät tavoitteet, joiden toteutuminen saatetaan kokea vaikeammin arvioitavana. Opiskelijoille ammattikorkeakoulun asettamat tavoitteet saattavat myös näyttäytyä vaativampina ja vaikeammin saavutettavina.

Ohjauksen osalta opiskelijat olivat tyytyväisempiä harjoittelupaikassa saamaansa kuin opettajan tarjoamaan ohjaukseen. Runsas kolmannes oli tyytyväinen harjoittelupaikan antamaan ohjaukseen ja viidennes opettajalta saatuun ohjaukseen. Vaikka tyytyväisten osuudet ovat pienehköjä, eivät opiskelijat kuitenkaan vastanneet olevansa erityisen tyytymättömiäkään ohjaukseen, sillä ”ei samaa eikä eri mieltä” vastanneiden osuudet olivat molemmissa varsin suuret, 30 ja 40 prosentin luokkaa. Opiskelijat näyttävät siis kokeneen ohjauksen arvioinnin vaikeana. Kyse voi olla myös siitä, että ohjausta ei ole juurikaan saatu, ja siksi sen asianmukaisuuden arviointi ei ole ollut mahdollista. Koulutusaloittain tarkasteltuna sekä harjoittelupaikassa että opettajalta saatuun ohjaukseen tyytyväisimpiä olivat luonnontieteiden alan sekä humanistisen ja kasvatustieteiden alan opiskelijat. Tyytymättömmimpiä olivat sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan sekä matkailu-, ravitsemis- ja talousalan opiskelijat.

Tehtävät harjoittelussa olivat vastanneet opintosisältöjä vain noin neljänneksellä. Opiskelijat olivat kuitenkin kokeneet vastaavuuden vaikeana arvioida, sillä kaksi viidestä vastasi, että ei ollut samaa eikä eri mieltä tämän väittämän kanssa. Parhaiten harjoittelu oli vastannut opintosisältöjä humanistisella ja kasvatusalalla ja heikoiten tekniikan ja liikenteen alalla.

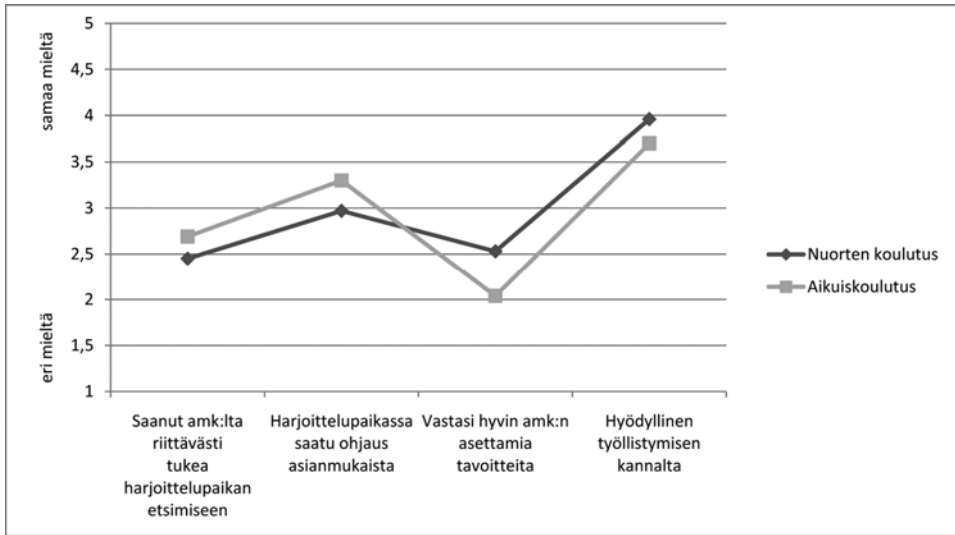
Opiskelijat olivat keskenään kohtalaisen samanmielisiä väittämästä ”olen saanut riittävästi harjoitteluun liittyvää tietoa ammattikorkeakoulustani”. Toisaalta on huomioitava, että kaksi viidestä opiskelijasta vastasi olevansa eri mieltä väittämän kanssa. Tyytyväisimpiä olivat humanistisen ja kasvatusalan sekä luonnontieteiden alan opiskelijat, kun taas tyytymättömmimpiä tiedonsaantiin oltiin tekniikan ja liikenteen alalla, kulttuurialalla sekä matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla.

Tukea harjoittelupaikan etsimiseen opiskelijat olivat saaneet ammattikorkeakoululta varsin huonosti, sillä yli puolet vastasi olevansa eri mieltä väittämän kanssa. Vain viidennes koki saaneensa riittävästi tukea etsiessään harjoittelupaikkaa. Erityisen heikosti tukea oli saatu tekniikan ja liikenteen alalla, jonka opiskelijoista vain 15 prosenttia koki tuen olleen riittävää. Parhaiten tukea oli saatu humanistisella ja kasvatusalalla, joskin sielläkin vain 42 prosenttia piti sitä riittäväenä.

Tilastollisesti merkitsevimmät koulutusten väliset erot on koottu kuvioon 16. Aikuisopiskelijat olivat nuoriso-opiskelijoita tyytyväisempiä harjoittelupaikan etsimiseen saatuun tukeen ammattikorkeakoululta, mikä selittyy sillä, että nuorilla on aikuisopiskelijoita vähemmän valmiita kontakteja paikan löytämiseksi. Nuoriso-opiskelijat kokivat myös harjoittelupaikassa saamansa ohjauksen huonommaksi kuin aikuisopiskelijat. Työllistymisen kannalta nuoret olivat kuitenkin harjoitteluun tyytyväisempiä, mikä on odotettukin tulos, sillä useille nuo-

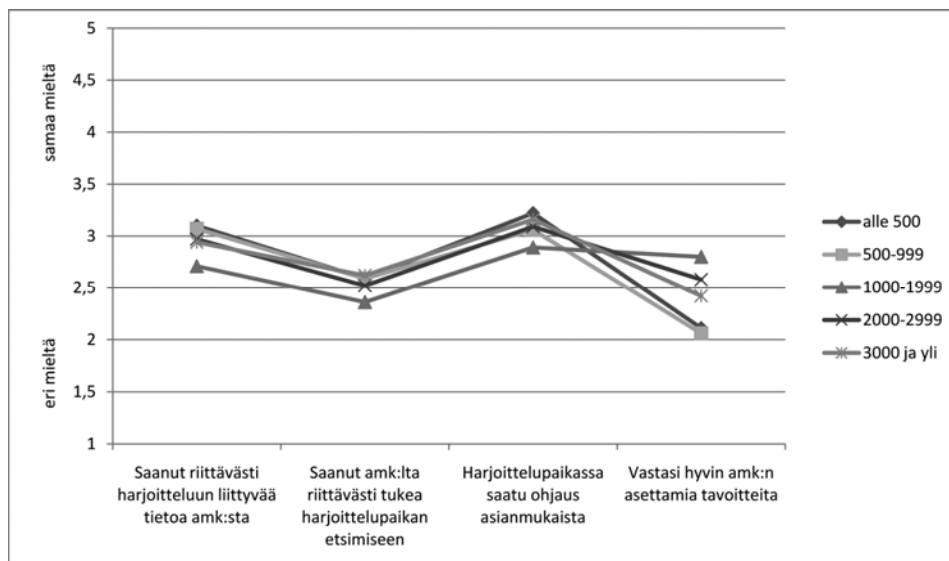
rille harjoittelu tarjoaa ensimmäisen kosketuksen oman alan työpaikkaan ja on siten tärkeä työllistymisen väylä.

Aikuisopiskelijat kokivat harjoittelun vastanneen varsin heikosti ammattikorkeakoulun tavoitteita. Heistä 68 prosenttia oli eri mieltä väittämän kanssa, kun vastaava osuus oli nuoriso-opiskelijoilla 54 prosenttia. Vastaavasti aikuisopiskelijoista vain joka viides ja nuoriso-opiskelijoista joka kolmas piti vastaavuutta hyvänä. Aikuisopiskelijoiden tyytymättömyys saattaa olla yhteydessä siihen, että monet heistä suorittavat harjoittelun omassa työssään, jolloin yhteys ammattikorkeakoulun asettamiin tavoitteisiin saattaa jäädä epäselväksi. Aiemmissä selvityksissä onkin havaittu, että rajallisten aikaresurssiensa vuoksi aikuisopiskelijat kaipaisivat enemmän valmista ja täsmällistä tietoa harjoittelukäytännöistä ja että aikuisopiskelijoiden harjoitteluohjauksessa tulisi huomioida opiskelijoiden monimuotoiset elämäntilanteet (Immonen & Passoja 2009, 46; Id-Korhonen & Rajala 2008, 45). Toisaalta aikuisopiskelijat saattavat myös kokea turhautumista harjoittelukäytänteiden suhteen, sillä esimerkiksi humanistisella ja kasvatusalalla oman työn hyväksiluku harjoitteluksi on tuottanut ongelmia joissakin ammattikorkeakouluissa (Harjoittelun kehittämishanke 2006, 13).

Kuvio 16. Keskimääräinen tyytyväisyys harjoitteluun koulutuksittain.

Kuvioon 17 on koottu erikokoisissa yksiköissä opiskelevien vastaajien harjoittelukokemuksia suurimpien ja tilastollisesti merkitsevimpien erojen osalta. Kuvassa silmäänpistävä on, että keskikokoisissa yksiköissä opiskelevat olivat muita tyytymättömämpiä harjoitteluun ammattikorkeakoulusta saadun tiedon ja tuen sekä harjoittelupaikassa saadun ohjauksen osalta. Toisaalta näissä yksiköissä koettiin harjoittelun vastanneen keskimääräistä paremmin ammattikorkeakoulun asettamia tavoitteita. Pienissä yksiköissä puolestaan oltiin muita tyytyväisempiä oppilaitokselta saatuun tietoon harjoittelusta. Samoin kaikkein pienimmissä ja toisaalta myös suurimmissa yksiköissä oltiin tyytyväisimpiä harjoittelupaikassa saatuun ohjaukseen. Pienten yksiköiden opiskelijat kuitenkin kokivat varsin korostuneesti, että harjoittelu ei vastannut ammattikorkeakoulun asettamia tavoitteita.

Kuvio 17. Erikokoisissa yksiköissä opiskelevien vastaajien keskimääräinen tyytyväisyys harjoitteluun.

5.2.4 Opinnäytetyön aihevalintaa ohjaavat oma kiinnostus ja työnantajan ehdotus

Opinnäytetyö on keskeinen osa ammattikorkeakouluopintoja. Sen laajuus on AMK-tutkinnossa 15 opintopistettä ja ylemmässä AMK-tutkinnossa 30 opintopistettä. Tässä luvussa tarkastellaan, miten opiskelijat olivat valinneet opinnäytetyönsä aiheen ja kuinka tyytyväisiä he olivat saamaansa opinnäytetyön ohjaukseen. Kysymys kohdistettiin niille, jotka olivat jo vähintään aloittaneet opinnäytetyön tekemisen. Tällaisia opiskelijoita oli runsas kolmannes kaikista vastaajista.

Opinnäytetyöt ovat ammattikorkeakouluissa yhä useammin työelämälähtöisiä, hankkeistettuja opinnäytetöitä (Koivisto, Lavikainen, Nokso-Koivisto & Penttilä 2009, 59). Tällaisissa tapauksissa opinnäytetyö tehdään työelämän tarpeisiin. Opetus- ja kulttuuriministeriön ylläpitämän AMKOTA-tietokannan mukaan

työelämälähtöistä opinnäytetyötä kutsutaan hankkeistetuksi, mikäli yksi seuraavista kriteereistä täyttyy:

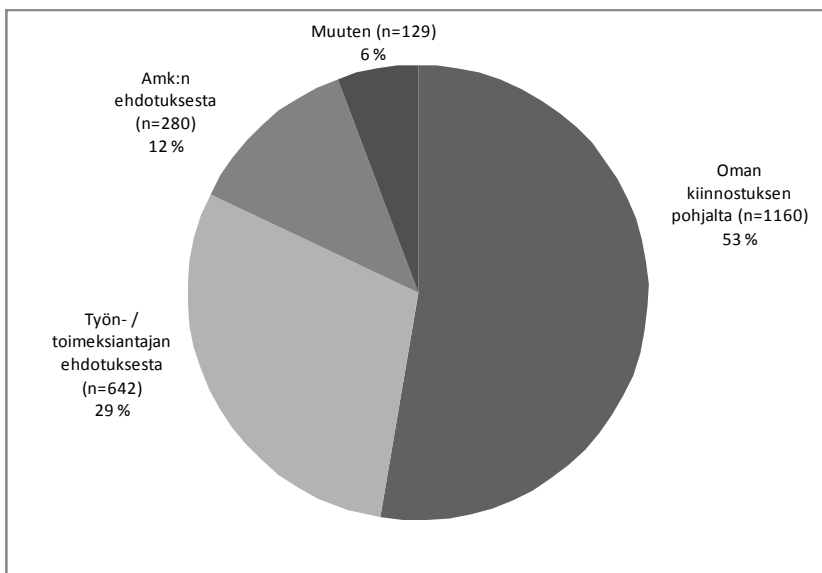
1. työelämä maksaa joko ammattikorkeakoululle tai opiskelijalle työn tekemisestä,
2. opinnäytetyölle on nimetty ohjaajaksi työelämän edustaja tai
3. työyhteisön tarkoituksena on alusta lähtien hyödyntää opinnäytetyön tuloksia omassa toiminnassaan (sovitaan kirjallisesti).

Vuonna 2009 hankkeistettuja opinnäytetöitä oli AMKOTA-tietokannan mukaan 81 prosenttia kaikista opinnäytetöistä. Tämän tutkimuksen perusteella työn-/toimeksiantajan ehdotus oli kuitenkin ohjannut aiheenvalintaa vain 29 prosentilla opiskelijoista. Näyttää siis siltä, että suurimmalla osalla heistä on vapaus valita aiheensa, vaikka opinnäytetyö tehtäisiin hankkeistettuna ja työelämän tarpeisiin.

Oma kiinnostus olikin kaikkien kysymykseen vastanneiden joukossa tärkein motivaatio opinnäytetyöaiheen valinnalle. Toiseksi yleisin syy oli jo mainittu työn-/toimeksiantajan ehdotus. Ammattikorkeakoulun ehdotuksesta opinnäytetyön oli tehnyt runsas kymmenys vastaajista. Muita tapoja olivat esimerkiksi aiheenvalinta yhdessä toisen opiskelijan kanssa. Joidenkin aihe puolestaan oli muotoutunut työharjoittelun aikana, ja osaa opiskelijoista aihe oli vain ”kävellyt vastaan”. Osa vastaajista (parisenkymmentä mainintaa) toi esiin, että oppilaitos oli rajoittanut aiheenvalintaa jotenkin. Näitä ei kuvailtu kovin tarkasti, mutta opiskelijat totesivat, ettei aiheessa ollut ollut valinnanvaraa vaan opettaja tai koulu yleisemmin oli määrännyt aiheen. Muutamissa vastauksissa mainittiin, että opinnäytetyön oli saanut tehdä vain oppilaitoksen hankkeisiin liittyvistä aiheista. Avovastauksissa nousi esiin myös pari tapausta, joissa opiskelijalla oli

ollut jo aihe valittuna, mutta ohjaaja ei ollut hyväksynyt sitä. Seuraava vastaaja kuvailee, miten tämä oli vaikuttanut opinnäytetyön tekemisen motivaatioon:

Ohjaajalle ei sopinut yritysaihe, ja en saanut tehdä siitä aiheesta, joten motivaatio laski, ohjaus sekavaa, valituksen jälkeen uuden ohjaajan ohjaus oli 10+, ja huomasiin huikean eron. En saanut uutta ohjaajaa ennen valitusta, vaikka jouduin 2 kertaa hakemaan jatkoaikaa ohjaajan takia.

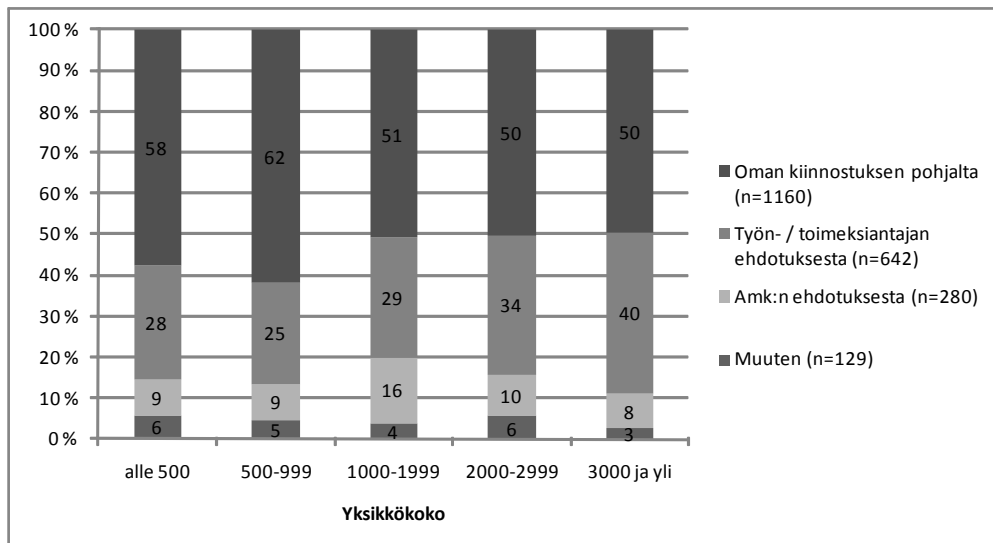

Kuvio 18. Millä perusteella opiskelija valitsi opinnäytetyön aiheen, %.

Oma kiinnostus oli tärkein syy opinnäytetyöaiheen valintaan kaikissa koulutuksissa, mutta erityisesti aikuisopiskelijoilla. YAMK-opiskelijoilla korostui muita enemmän työn-/toimeksiantajan ehdotus aiheeksi, mikä oli odotettua jo sikäläkin, että vuonna 2009 YAMK-tutkinnoissa lähes kaikki (91 %) opinnäytetyöt olivat AMKOTA-tietokannan mukaan hankkeistettuja. Nuoriso-opiskelijoiden aiheet olivat muita opiskelijoita useammin muotoutuneet ammattikorkeakoulun ehdotuksen pohjalta.

Eri koulutusaloilla oli joitakin ominaispiirteitä liittyen siihen, millä perusteella opiskelijat olivat valinneet opinnäytetyönsä aiheen. Niistä nostetaan tässä esiin muutama. Kulttuurialalla aiheenvalintaa oli erityisen korostuneesti motivoitunut oma kiinnostus (78 %). Tekniikan ja liikenteen alan opiskelijoille puolestaan oli ominaista aiheenvalinta työn-/toimeksiantajan ehdotuksesta (45 %). Tämä oli hieman muita aloja tyypillisempää myös yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan opiskelijoille. Ominaispiirteet voivat selittyä pitkälti sillä, että viimeksi mainituilla aloilla tehdään runsaasti oman alan töitä jo opiskeluaikana, kun taas esimerkiksi kulttuurialalla työsaanti voi olla vaikeampaa. Taiteellisesti painottuneella ja luovalla alalla saatetaan omat kiinnostuksenkohteetkin kokea keskimääräistä tärkeämpinä.

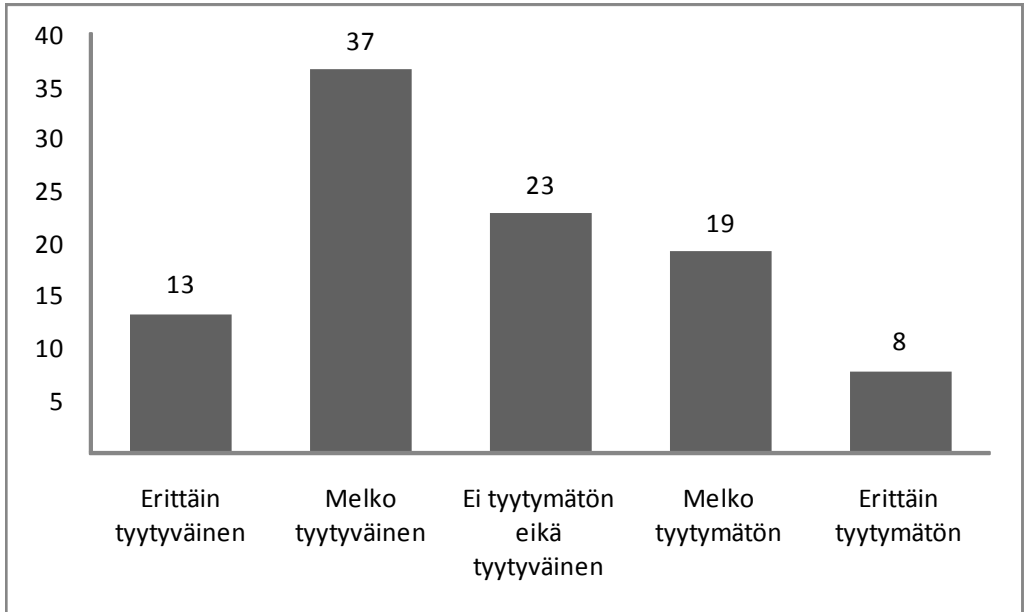
Pienissä yksiköissä aihe oli valittu tyypillisimmin oman kiinnostuksen pohjalta (kuvio 19). Suurissa yksiköissä puolestaan painottuivat pieniä enemmän työn-/toimeksiantajan ehdotuksesta valitut opinnäytetyöaiheet. Erot voivat liittyä esimerkiksi siihen, että suuret yksiköt sijaitsevat kasvukeskuksissa, joissa on luonnollisesti enemmän työpaikkoja ja toimeksiantajia. Vastaavasti pienten yksiköiden lähiympäristössä ei työpaikkoja vastaavia määriä ole.

Kuvio 19. Opinnäytetyön valinnan perusteet erikokoisissa yksiköissä, %.

Kuviosta 20 nähdään, että opiskelijat olivat melko tyytyväisiä saamaansa opinnäytetyön ohjaukseen. Tyytyväisten osuus oli tasan puolet ja tyytymättömien osuus 27 prosenttia opinnäytetyötä tehneistä vastaajista. Nuorten sekä aikuis- ja YAMK-opiskelijoiden välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja. Tyytyväisyyttä opinnäytetyön ohjaukseen selvitettiin myös sen perusteella, miten opiskelija oli valinnut aiheensa. Erot eivät olleet tilastollisesti merkitseviä, mutta niitä voidaan pitää suuntaa antavina ($p=.341$). Aavistuksen verran muita tyytyväisempiä ohjaukseen olivat (olleet) työn-/toimeksiantajan ehdotuksesta aiheen valinneet. Tämän perusteella ei kuitenkaan voida tehdä päätelmää, että hankkeistettu- ja opinnäytetöitä tekevät saisivat parempaa ohjausta; opiskelijahan on voinut työelämäälähtöisessäkin opinnäytetyössä valita aiheensa itse, kuten edellä todettiin. Selvästi tyytymättömiä ohjaukseen olivat jostain muusta kuin valmiiksi listatuista tavoista aiheen valinneet. Heistä joka kolmas oli tyytymätön opinnäytetyön ohjaukseen. Tämä voi selittyä sillä, että näiden vastaajien joukossa oli opiskelijoita, joilla oli ollut vaikeuksia aiheenvalinnassa joko sen vuoksi, ettei opiskelijalla itsellään ollut selkeää käsitystä, mistä opinnäytetyön olisi voinut tai

halunnut tehdä, tai oppilaitoksen ja opettajan asettamista tiukoista rajoista. Tällaiset syyt voivat olla yhteydessä opiskelijan motivaatioon ja siten myös ohjauksen kokemiseen.

Kuvio 20. Tyytyväisyys opinnäytetyön ohjaukseen, %.

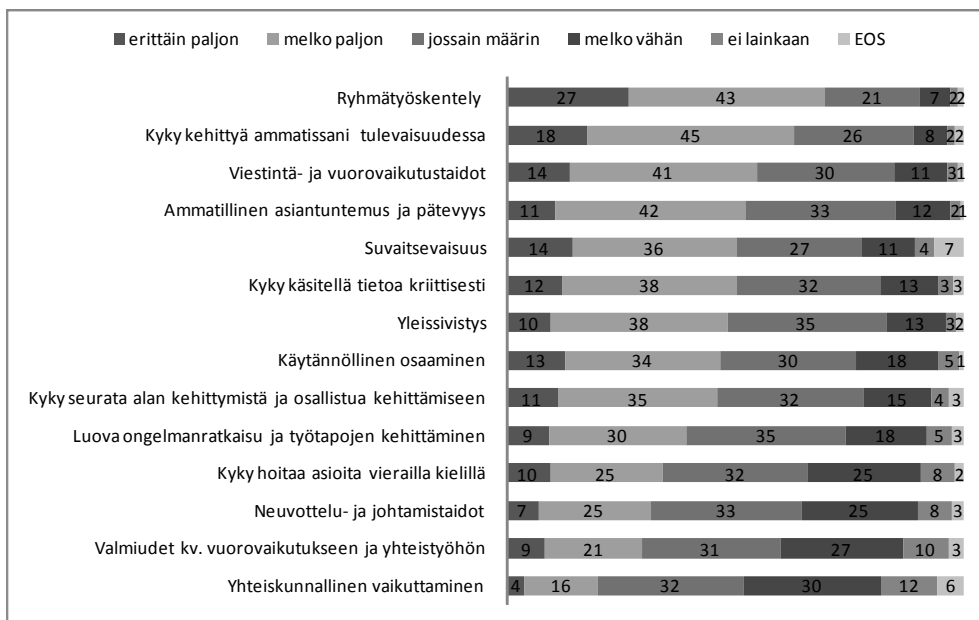
5.3 Opinnot antavat ammatillisia ja sosiaalisia valmiuksia

Ammattikorkeakouluopintojen tavoitteena on luoda opiskelijalle työelämässä tarvittavat tiedolliset ja taidolliset valmiudet asiantuntijatehtävissä, kehitystyössä ja yrittäjänä toimista varten. Yleisiksi tavoitteiksi on asetettu seuraavien valmiuksien saavuttaminen:

- 1) laaja-alaiset käytännölliset perustiedot ja -taidot sekä niiden teoreettiset perusteet asianomaisen alan asiantuntijatehtävissä toimimista varten;
- 2) edellytykset asianomaisen alan kehityksen seuraamiseen ja ajan tasalla pysymiseen;

- 3) valmiudet jatkuvaan koulutukseen;
- 4) riittävä viestintä- ja kielitaito; sekä
- 5) asianomaisen alan kansainvälisen toiminnan edellyttämät valmiudet. (Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluopinnoista 15.5.2003/352, / 7 §.)

Opiskelijoita pyydettiin arvioimaan, minkä verran tähän astiset opinnot olivat antaneet valmiuksia työtä ja elämää varten. Arvioitavat valmiudet noudattelivat suurelta osin yllä esiteltyjä valtioneuvoston asettamia valmiuksia, mutta lisäksi arvioitaviksi annettiin vaikuttamistoimintaan ja kriittiseen tiedonkäsittelyyn liittyviä valmiuksia. Kuvioista 21 nähdään, että opiskelijat kokevat ammattikorkeakouluopintojen antavan eniten valmiuksia ryhmätyöskentelyyn sekä kykyyn kehittyä ammatissa tulevaisuudessa. Myös viestintä- ja vuorovaikutustaidot sekä ammatillinen asiantuntemus ja pätevyys nousivat eniten saatujen valmiuksien joukkoon. Vähiten valmiuksia koettiin saadun yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen sekä kansainväliseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Heikosti karttuvien valmiuksien joukkoon arvioitiin myös neuvottelu- ja johtamistaidot sekä kyky hoitaa asioita vierailta kielillä.

Kuvio 21. Tähän astisten opintojen antamat valmiudet työtä ja elämää varten, %.

Valmiuksien karttumista vertailtiin myös vuonna 2006 saatuihin tuloksiin (Markkula 2006). Vertailussa huomioitiin vain nuorten koulutuksessa opiskelevat, jotta tulokset olisivat vertailukelpoisia aiempaan vain nuoriso-opiskelijoille suunnattuun kyselyyn. Tämän kertaisessa kyselyssä arvioitavaksi annettiin osittain sellaisia valmiuksia, joita ei kysytty vuonna 2006, ja vastaavasti jätettiin pois joitakin aiemmassa selvityksessä olleita valmiuksia. Suurin osa arvioitavista valmiuksista on kuitenkin samoja, joten kattava vertailu on mahdollista.

Ammattikorkeakouluopinnot antavat opiskelijoiden kokemuksen mukaan nykyisin enemmän kaikkia vertailtuja valmiuksia kuin neljä vuotta sitten. Erityisen voimakkaasti oli kasvanut kyky kehittyä ammatissa tulevaisuudessa, johon 62 prosenttia arvioi saaneensa nyt paljon valmiuksia, kun vastaava osuus neljä vuot-

ta sitten oli 45 prosenttia⁴. Ammattikorkeakouluopinnoille asetettu elinikäiseen oppimiseen tähtäävä tavoite (ks. (Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluis- ta 15.5.2003/352) näyttää siis toteutuvan aiempaa paremmin. Toisaalta kyky seurata alan kehittymistä ja osallistua siihen oli kasvanut selvästi vähemmän, viitisen prosenttia. (Markkula 2006, 64.)

Toiseksi eniten kasvua oli tapahtunut ammatillisen asiantuntemuksen saralla, johon nyt arvioi saaneensa paljon valmiuksia puolet vastaajista. Vastaava osuus neljä vuotta sitten oli runsas kolmannes. Ammatillisten valmiuksien kasvu näkyi myös siinä, että käytännölliseen osaamiseen paljon valmiuksia saaneiden osuus oli kasvanut runsaasta kolmanneksesta vajaaseen puoleen. (Mt., 64.) Kiinnostavaa on, että kysyttäessä miltä osin opinnot tai opetus eivät olleet vastanneet hakuvaiheessa saatua mielikuvaa, useat opiskelijat kertoivat avovastauksissa pettyneensä siihen, että opetuksessa painotettiin liian vähän omaan ammattiin liittyviä käytännön taitoja (ks. luku 5.1). Näyttää siis siltä, että määrällisesti tarkasteltuna ammatilliseen osaamiseen liittyviä valmiuksia saadaan aiempaa enemmän, mutta suhteessa hakuvaiheessa syntyneeseen mielikuvaan opinnoista opiskelijat odottavat opetuksessa keskittyttävän nykyistäkin enemmän juuri käytännön taitoihin.

Kolmanneksi eniten olivat vahvistuneet valmiudet kansainväliseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Paljon valmiuksia tähän arvioi saaneensa nyt kolmannes ja vuonna 2006 viidennes vastaajista. Nyt tähän arvioi saaneensa paljon valmiuksia kolmannes ja vuonna 2006 viidennes vastaajista. Myös kyky hoitaa asioita vierailta kielillä oli kasvanut 27 prosentista 35 prosenttiin. (Mt., 64) Ammattikorkeakoulutus näyttää siis opiskelijoiden kokemuksen mukaan tarjoavan aiempaa enemmän kansainvälisiä valmiuksia.

⁴ Vertailussa on huomioitava pieni muutos kysymysmuodoissa: Vuonna 2006 pyydettiin arvioimaan ”kykyä jatkuvaan ammatilliseen kehittämiseen”, kun nyt arvioitavana oli ”kyky kehittyä ammatissa tulevaisuudessa”.

Arvioitavina olevista 14 valmiudesta suoritettiin faktorianalyysi, jonka tulokset on kuvattu taulukossa 15. Faktorianalyysin ulkopuolelle jätettiin ne kaksi valmiusmuuttujaa (kyky seurata oman alan kehittämistä; neuvottelu- ja johtamistaidot), joiden kommunaliteetti-arvot⁵ olivat alle .40 sekä yksi muuttuja (yleissivistys), joka ei latautunut⁶ millekään faktorille. Faktoriratkaisun luotettavuutta testattiin cronbachin alfalla, jota voidaan pitää kaikkien faktoreiden osalta hyvänä.

Faktorianalyysillä saatiin neljä valmiuksia kuvaavaa ulottuvuutta, joita ovat 1) kriittiset ja innovatiiviset valmiudet, 2) ammatilliset valmiudet, 3) kansainväliset valmiudet sekä 4) sosiaaliset valmiudet. Faktoriratkaisun selitysaste on 66 prosenttia, eli mainitut neljä ulottuvuutta selittävät kaksi kolmasosaa valmiusmuuttujien kokonaisvaihtelusta. Faktoriratkaisun pohjalta muodostettiin kullekin ulottuvuudelle summamuuttuja, jota käytettiin jatkoanalyysissä.

	Lataus	Kommunaliteetti	Cronbachin α
I Kriittiset ja innovatiiviset valmiudet			.764
<i>Yhteiskunnallinen vaikuttaminen</i>	.895	.433	
<i>Luova ongelmanratkaisu ja työtapojen kehittäminen</i>	.728	.448	
<i>Kyky käsitellä tietoa kriittisesti</i>	.696	.412	
II Ammatilliset valmiudet			.793
<i>Ammatillinen asiantuntemus ja pätevyys</i>	.955	.546	
<i>Käytännöllinen osaaminen</i>	.681	.407	
<i>Kyky kehittyä ammatissani tulevaisuudessa</i>	.613	.513	
III Kansainväliset valmiudet			.847
<i>Kyky hoitaa asioita vierailta kielillä</i>	.896	.557	
<i>Valmiudet kv. vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön</i>	.836	.597	
IV Sosiaaliset valmiudet			.729
<i>Ryhmätyöskentely</i>	.915	.367	
<i>Viestintä- ja vuorovaikutustaidot</i>	.514	.496	
<i>Suvaitsevaisuus</i>	.507	.393	
Faktoriratkaisun selitysaste 66 %			

Taulukko 15. Faktoriratkaisu tähänastisten opintojen antamista valmiuksista.⁷

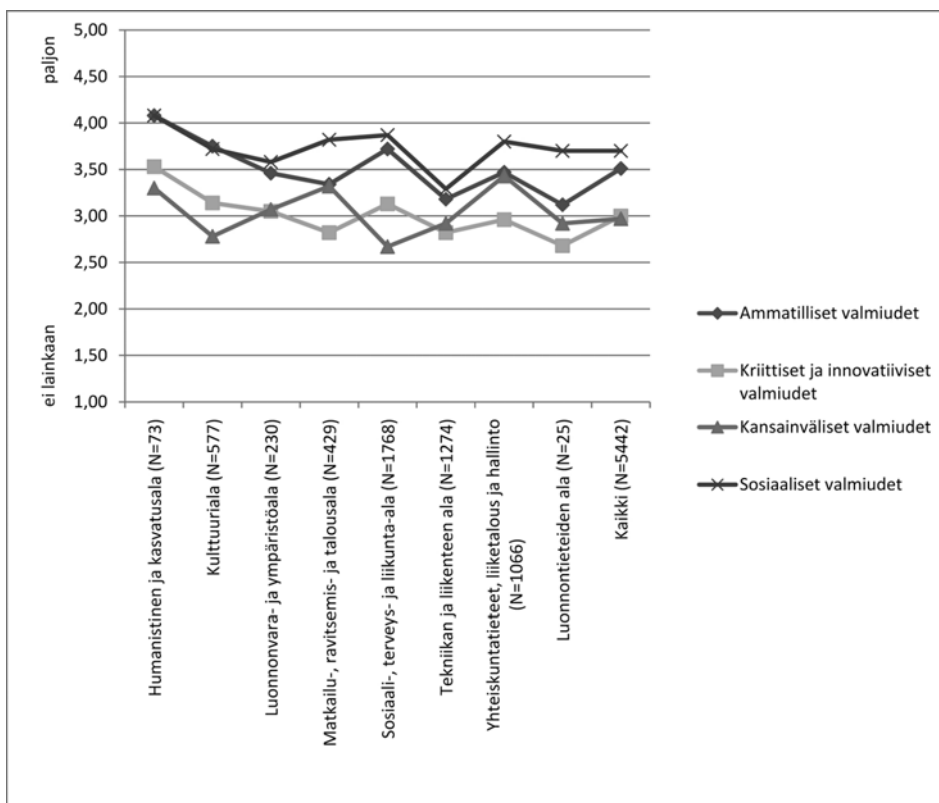
⁵ Kommunaliteetti kertoo, kuinka suuri osuus muuttujan vaihtelusta selittyy kaikkien faktoreiden avulla.

⁶ Lataus kertoo, kuinka paljon yksi faktori pystyy selittämään muuttujan vaihtelua.

⁷ Metodologiset tiedot: Principal Axis Factoring, vinorotaatio (promax), KMO-testi .904.

Keskimäärin eniten opintojen koettiin antaneen sosiaalisia ja ammatillisia valmiuksia; kriittisten ja innovatiivisten sekä kansainvälisten valmiuksien välillä puolestaan ei ollut juurikaan eroa. Arviot opintojen antamista valmiuksista kuitenkin vaihtelivat odotetusti koulutusaloittain (kuvio 22). Sosiaalisia valmiuksia oli saatu selvästi eniten humanistisella ja kasvatusalalla, kun taas tekniikan ja liikenteen alalla nämä valmiudet olivat jääneet heikoimmiksi. Viimeksi mainitun alan opiskelijoista peräti joka neljäs vastasi saaneensa sosiaalisia valmiuksia vain vähän tai ei lainkaan.

Ammatillisia valmiuksia oli kertynyt eniten niin ikään humanistisen ja kasvatustalan opiskelijoille, joista 81 prosenttia vastasi opintojen antaneen näitä melko tai erittäin paljon. Tekniikan ja liikenteen sekä luonnontieteiden alalla näitä koettiin saadun vähiten. Näillä aloilla noin kolmannes opiskelijoista vastasi, että oli saanut ammatillisia valmiuksia vain vähän tai ei lainkaan. Luonnontieteiden osalta tulokset ovat kuitenkin vähäisen vastaajamäärän vuoksi vain suuntaa antavia.

Kuvio 22. Keskimääräiset arviot tähänastisten opintojen antamista valmiuksista koulutusaloittain (ks. prosentuaaliset jakaumat liitteessä 2).

Kriittisten ja innovatiivisten valmiuksien osalta koulutusalojen välinen vaihtelu oli vähäisintä, joskin niitäkin oli saatu selvästi eniten humanistisella ja kasvatustieteiden alalla, jonka alan opiskelijoista 59 prosenttia koki saaneensa näitä valmiuksia melko tai erittäin paljon. Vähäisimmäksi nämä valmiudet olivat jääneet matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla, tekniikan ja liikenteen alalla sekä luonnontieteiden alalla. Näiden alojen opiskelijoista vain noin neljännes kullakin alalla koki saaneensa paljon kriittisiä ja innovatiivisia valmiuksia.

Kansainvälisiä valmiuksia oli odotetusti kertynyt eniten yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan sekä matkailu, ravitsemis- ja talousalan opinnoissa. Molemmilla aloilla yli puolet opiskelijoista arvioi saaneensa kansainvälisiä

taitoja melko tai erittäin paljon. Aiemmissa tutkimuksissa on saatu samansuuntaisia tuloksia: esimerkiksi ammattikorkeakoulusta valmistuneiden työelämätaitoja kartoittaneessa tutkimuksessa havaittiin, että kansainvälisyyteen liittyvät taidot olivat kehittyneet parhaiten hallinnon ja kaupan alan opinnoissa (Stenström, Laine & Valkonen 2005, 71).

Koulutusten väliset erot olivat verrattain pieniä lukuun ottamatta kriittisiä ja innovatiivisia valmiuksia, joita YAMK-opiskelijat kokivat saaneensa eniten. Heistä 47 prosenttia vastasi saaneensa tähän astisista opinnoistaan paljon kriittisiä ja innovatiivisia valmiuksia, kun aikuisopiskelijoilla vastaava osuus oli 42 prosenttia ja nuoriso-opiskelijoilla 30 prosenttia. Opiskelijoiden kokemusten perusteella näyttää siis siltä, että aikuis- ja YAMK-koulutus kannustaa nuorten koulutusta voimakkaammin yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen, kriittiseen tiedonkäsittelyyn ja luovaan ongelmanratkaisuun. Samalla on kuitenkin huomioitava, että kriittisiä ja innovatiivisia valmiuksia koettiin saadun sitä enemmän mitä vanhempia vastaajat olivat. On mahdollista, että iän sekä työ- ja elämäkokemuksen karttuessa kehittyä myös kyky tarkastella refleksiivisesti näitä verrattain abstrakteja valmiuksia, minkä myötä opinnoista myös koetaan saadun enemmän kriittisiä ja innovatiivisia taitoja. Aineiston valossa ei kuitenkaan ole mahdollista arvioida, missä määrin kyse on siitä, että YAMK- ja aikuiskoulutuksessa näihin valmiuksiin panostetaan enemmän ja missä määrin siitä, että näissä koulutuksissa opiskelevilla on mahdollisesti karttuneen kokemuksensa pohjalta reflektiivisempää kykyä tiedostaa kriittisten ja innovatiivisten taitojen karttumista.

YAMK- (66 % paljon) ja aikuisopiskelijat (60 %) olivat saaneet eniten myös ammatillisia valmiuksia niiden jäädessä selvästi vähäisemmiksi nuorten koulutuksessa (52 %). Erot saattavat olla yhteydessä siihen, että YAMK- ja aikuisopiskelijoilla on nuoria enemmän oman alan työkokemusta, minkä vuoksi opintojen antamat ammatilliset valmiudet mahdollisesti sekä tiedostetaan paremmin

että osataan suuntautua opinnoissa siten, että ne kartuttavat mahdollisimman paljon työelämässä jo tärkeiksi havaittuja ammatillisia valmiuksia.

Muista valmiuksista poiketen sekä sosiaalisia että kansainvälisiä valmiuksia oli saatu eniten nuorten koulutuksessa opiskelevien joukossa. Sosiaalisten valmiuksien osalta erot olivat kuitenkin pieniä: kaksi kolmesta nuoriso-opiskelijoista oli saanut tähän astisista opinnoistaan paljon sosiaalisia valmiuksia, kun vastaava osuus sekä aikuis- että YAMK-opiskelijoilla oli vajaat kaksi kolmannesta. Erot selittynevät ainakin osittain sillä, että nuorten koulutukseen sisältyy enemmän lähi- ja ryhmäopiskelua kuin aikuis- ja YAMK-koulutuksessa. Kansainvälisten valmiuksien osalta erot olivat hieman suurempia. Nuoriso-opiskelijoista 38 prosenttia ja aikuisopiskelijoista 37 prosenttia oli saanut paljon näitä valmiuksia, mutta YAMK-opiskelijoilla vastaava osuus oli vain 27 prosenttia. YAMK-opinnoissa kansainvälisiä valmiuksia tarjotaan opiskelijoiden kokemusten mukaan varsin vähän, sillä peräti viidennes YAMK-opiskelijoista vastasi, ettei ollut saanut näitä valmiuksia lainkaan ja kolmanneskin vain melko vähän.

Yksikkökoon mukaan tarkasteltuna kaikkia valmiuksia saatiin eniten pienissä yksiköissä (taulukko 16). Vähiten valmiuksia oli saatu keskikokoisissa yksiköissä. Erot olivat selvimpiä kriittisten ja innovatiivisten valmiuksien osalta.

		Ei lainkaan tai melko vähän	Jossain määrin	Melko tai erittäin paljon
Ammatilliset valmiudet	alle 1000	19	23	58
	1000-1999	24	27	49
	2000 ja yli	18	29	53
Kriittiset ja innovatiiviset valmiudet	alle 1000	30	32	38
	1000-1999	37	34	29
	2000 ja yli	34	35	31
Kansainväliset valmiudet	alle 1000	34	22	44
	1000-1999	41	22	38
	2000 ja yli	39	23	37
Sosiaaliset valmiudet	alle 1000	12	22	66
	1000-1999	15	28	57
	2000 ja yli	15	22	64

Taulukko 16. Tähänastisten opintojen antamat valmiudet yksikkökoottain, %.

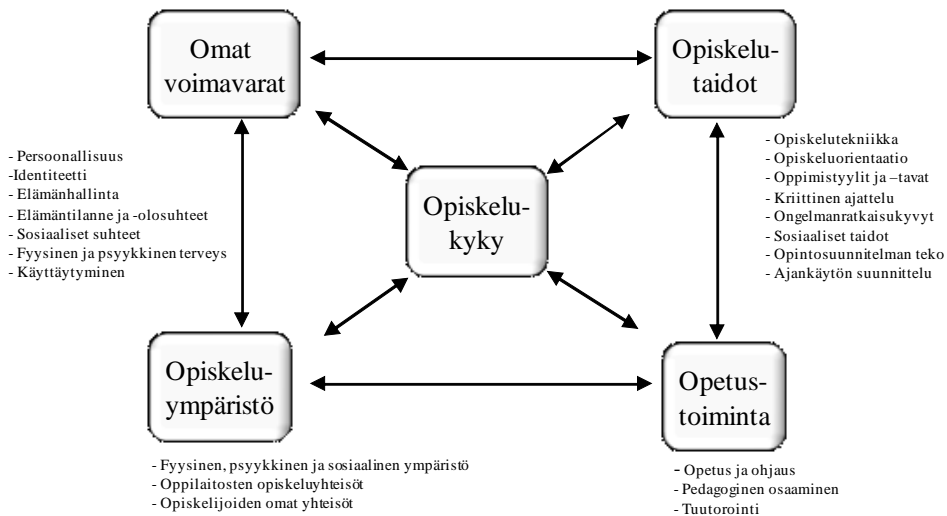
6 Opiskelukyky opiskelijan kokemana

6.1 Opiskelutaidot ja voimavarat vahvoja, opiskelu- ympäristössä kehitettävää

Opiskelu on opiskelijan työtä ja oppilaitos opiskelijan työpaikka. Opiskelukyky voidaan siten nähdä opiskelijan työkykynä, jota määrittävät sekä yksilölliset että opiskeluympäristöön liittyvät tekijät. Kuviossa 23 esitetty teoreettinen opiskelukyky malli on laadittu työkykymallia hyödyntäen. Opiskelukykyyn osa-alueita ovat omat voimavarat, opiskelutaidot, opetustoiminta ja opiskeluympäristö. (Kunttu 2009, 21–22; Sulander & Romppanen 2007, 11–13.)

Opiskelijan omilla voimavaroilla tarkoitetaan opiskelijan persoonallisuutta, elämäntilannetta, sosiaalisia suhteita, fyysistä ja psyykkistä terveydentilaa sekä terveyteen vaikuttavia käyttäytymistottumuksia. Opiskelutaidot puolestaan ovat opiskelijan ammatillista osaamista. Teknisten taitojen lisäksi opiskelutaidot koostuvat opiskelun merkityksestä opiskelijalle, ongelmanratkaisukyvyistä, oppimistyyleistä, kriittisestä ajattelusta sekä sosiaalisista taidoista. Työkykymallista poiketen opiskelukykyä kuvaavan mallin erityispiirre on opetustoiminta, jonka keskeinen elementti on hyvä ja pätevä opetus sekä riittävä vuorovaikutus opettajan ja opiskelijan välillä. Opiskeluympäristö sisältää fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ympäristön. Fyysisellä opiskeluympäristöllä tarkoitetaan erilaisia oppimisympäristöjä ja fyysisiä opiske luolosuhteita. Psyykkinen ja sosiaalinen ympäristö puolestaan liittyvät henkilökunnan ja opiskelijoiden väliseen ja keskinäiseen vuorovaikutukseen, opiskelijajailmapiiriin ja opiskelijayhteisöihin. (Kunttu 2009, 22.)

Opiskelukyky on toiminnallinen kokonaisuus, jossa eri tekijät vaikuttavat toisiinsa. Esimerkiksi opiskeluympäristö antaa opiskelijalle tukea, jos omat voimavarat tilapäisesti heikentyvät. Puutteellisia opiskelutaitoja puolestaan voidaan kehittää ohjaustoiminnalla. Opiskelukykyyn vaikuttavat myös yleiset sosioekonomiset, kulttuuriset ja ympäristön olosuhteet ja asenteet, jotka välittyvät yhteiskunnallisten instituutioiden kautta opiskelukykyyn sitä vahvistaen tai heikentäen. (Mt., 22.)

Kuvio 23. Opiskelukyvyn teoreettinen malli (Kunttu 2005).

Tässä luvussa luodaan aluksi lyhyt katsaus opiskelukykyyn liittyviin väittämiin. Tämän jälkeen tarkastellaan faktorianalyysin avulla tehtyä aineistolähtöistä opiskelukyvyn mallia, jota hyödyntäen esitellään lopuksi ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskelukykyä koskevia tuloksia.

Opiskelutaitoja koskevat arviot on koottu kuvioon 24, josta nähdään, että ammattikorkeakouluopiskelijat pitivät opiskelutaitojaan melko hyvinä. Vahvimiksi he arvioivat sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyvät opiskelutaitonsa, kun

taas yleisimmin vaikeuksia tuottivat omatoimisuutta vaativat tehtävät, opintojen suunnitteleminen ja tentteihin lukeminen. Omatoimisuutta vaativiin tehtäviin ja kokeisiin valmistautuminen nousivat yleisimmin vaikeuksia tuottaneiden asioiden kärkeen myös pääkaupunkiseudun yläkoulujen, lukioiden sekä ammatillisten oppilaitosten opiskelijoille tehdyssä kouluterveyskyselyssä (Puusniekka 2010, 19). Onkin kiinnostavaa, että perus- ja toisella asteella ilmenevät vaikeudet jatkuvat myös korkea-asteen opinnoissa. Varovasti arvioiden näyttää siltä, että itsenäistä ja oma-aloitteista otetta vaativiin tehtäviin liittyvät taidot kehittyvät kuitenkin kokemuksen karttuessa: aikuis- ja YAMK-opiskelijoihin verrattuna nuorten koulutuksessa opiskelevat kokivat omatoimisuutta vaativiin tehtäviin sekä tenttiin lukemiseen ja kirjoittamistehtäviin liittyvät taitonsa selvästi heikommiksi. Nuorilla oli myös useammin vaikeuksia löytää itselle sopivia opiskelutapoja. Ryhmätyöskentelyn ja kanssakäymisen opiskelijatovereiden kanssa nuoret kuitenkin kokivat yhtä vahvana kuin aikuis- ja YAMK-opiskelijat.

Kuvio 24. Arvio omista opiskelutaidoista, %.

Kuviossa 25 on esitetty opiskelijoiden arviot omista voimavaroistaan. Valtaosa piti fyysistä toimintakykyään ja terveyttään hyvänä opintojensa suorittamiseksi. Myös sosiaaliset suhteet opiskelukavereihin nähtiin varsin yleisesti opiskelua tukevana tekijänä. Elämänhallinnan ja oman jaksamisensa opiskelijat kuitenkin kokivat heikompina. Noin joka kymmenes opiskelija katsoi, että oma elämänhallinta ja jaksaminen eivät olleet hyviä opintojen suorittamiseksi.

Kuvio 25. Näkemykset omista voimavaroista opiskeluun liittyen, %.

Opiskeluympäristöön liittyviä näkemyksiä kartoitettiin kahdeksalla eri väittämällä. Suurin osa opiskelijoista tunsu kuuluvansa ammattikorkeakoulunsa opiskelijoiden joukkoon, joskin osallisuuden kokemus oli YAMK-opiskelijoilla selvästi harvinaisempaa kuin nuoriso-opiskelijoilla. Aikuisopiskelijat asettuivat näiden väliin. Opiskelijoiden moninaisuuden huomiointi oli vastaajien kokemusten mukaan heikohkoa. Vain alle kolmannes koki, että ammattikorkeakoulussa ja opiskelijakunnassa huomioidaan erilaiset opiskelijat ja kiinnostuksen kohteet. Hieman suurempi osa kuitenkin koki ammattikorkeakoulun ja opiskelijakunnan tarjoavan moninaisia yhteisen toiminnan mahdollisuuksia. Opiskelijoita pyydettiin arvioimaan myös opiskeluympäristön esteettömyyttä, jolla tarkoite-

taan opiskelijoiden erilaisten ominaisuuksien ja tarpeiden huomiointia. Esteettömässä opiskeluympäristössä fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen ympäristö on järjestetty siten, että jokaisella on mahdollisuus ominaisuuksistaan riippumatta opiskella yhdenvertaisesti muiden kanssa. (Laaksonen 2005, 12; ks. myös ESOK 2009, 7.) Ammattikorkeakouluissa opiskeluympäristön esteettömyys toteutuu opiskelijoiden kokemuksen mukaan kohtuullisen hyvin, sillä runsas puolet vastaajista piti opiskeluympäristöään esteettömänä. Niin ikään puolet vastaajista piti opiskeluympäristöään opiskelijoita oikeudenmukaisesti ja tasa-arvoisesti kohtelvana. Opiskelijoiden kuulemista päätöksenteossa pidettiin kuitenkin selvästi heikompana, sillä vain alle kolmannes opiskelijoista koki tämän toteutuvan omassa opiskeluympäristössään. 40 prosenttia vastaajista koki opiskeluympäristön kannustavan oppimiseen ja hieman pienempi osa koki oppilaitoksen tiedottamisen ja tiedon kulun olevan riittävää.

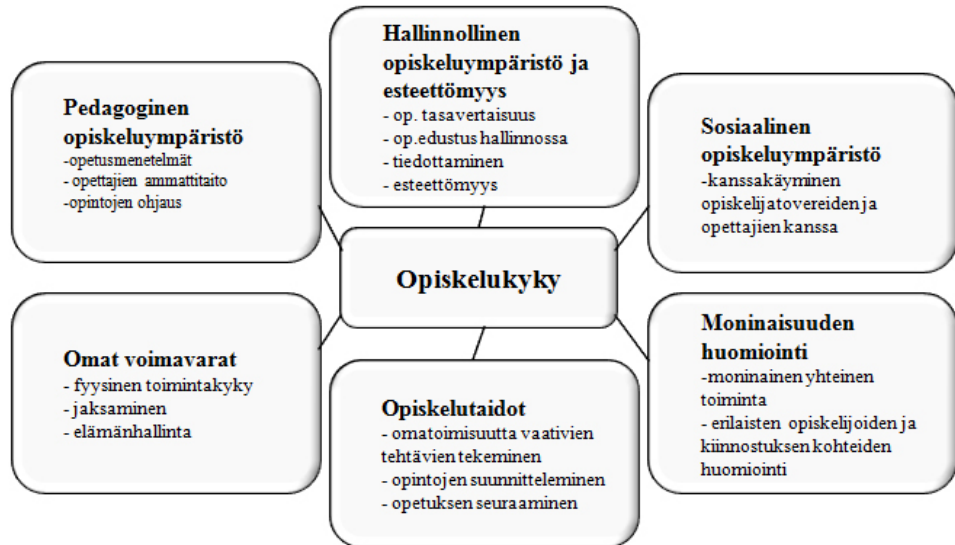
Kuvio 26. Näkemykset opiskeluympäristöön liittyvistä asioista, %.

Opetusta ja ohjausta kartoitettaville kysymyksille (kys. 24, kohdat 2, 4-6, 8) sekä opiskelutaitoja, voimavaroja ja opiskeluympäristöä käsitteleville kysymyksille 37–39 tehtiin faktorianalyysi, joka tuotti viisi ulottuvuutta: 1) pedagoginen ja

hallinnollinen opiskeluympäristö sekä esteettömyys, 2) opiskelutaidot, 3) omat voimavarat, 4) sosiaalinen opiskeluympäristö ja 5) moninaisuuden huomiointi. Faktoriansalyysin tulokset on kuvattu tarkemmin liitteessä 3. Faktoriansalyysin perusteella muodostettiin kullekin ulottuvuudelle summamuuttujat, joiden lisäksi tehtiin vielä kaksi summamuuttujaa: 6) pedagoginen opiskeluympäristö ja 7) hallinnollinen opiskeluympäristö ja esteettömyys. Näillä kahdella lisämuuttujalla testattiin suoria jakaumia ja ristiintaulukointia hyödyntäen, tuottavatko pedagoginen opiskeluympäristö sekä hallinnollinen ja fyysinen opiskeluympäristö erilaisia eroja ryhmien välille kuin nämä yhdistävä summamuuttuja. Näin haluttiin selvittää, tulisiko pedagoginen opiskeluympäristö, eli opetustoiminta, erottaa teoreettista mallia mukailleen omaksi opiskelukyvyyn osa-alueekseen. Analyysin perusteella päädyttiin malliin, jossa pedagoginen opiskeluympäristö on erotettu hallinnollisesta ja fyysisestä opiskeluympäristöstä. Tässä tutkimuksessa käytetty opiskelukyvyyn malli on siten syntynyt teoria- ja aineistolähtöisen analyysin yhdistelmänä ja on esitetty kokonaisuudessaan liitteessä 4. Tiivistetysti malli on kuvattu alla olevassa kuviossa 27.

Pedagoginen opiskeluympäristö muodostuu opetusmenetelmistä ja opettajien ammattitaidosta sekä opintojen ohjauksesta. Hallinnollinen opiskeluympäristö ja esteettömyys sisältää opiskelijoiden tasavertaisuuden, opiskelijaedustuksen hallinnossa sekä tiedottamisen. Sosiaalinen opiskeluympäristö puolestaan kattaa kanssakäymisen opiskelijatovereiden ja opettajien kanssa. Nämä kolme opiskeluympäristön aluetta erottuivat omiksi alueikseen, mikä viittaa siihen, että opiskeluympäristö ei välttämättä opiskelijan kokemuksissa jäsenny yhtenäiseksi tekijäksi, vaan opiskeluympäristön eri osa-alueet koetaan eri tavoin, ja niillä voi olla opiskelijalle erilaisia merkityksiä. Neljänneksi osa-alueeksi tässä aineistossa nousi moninaisuuden huomiointi, joka sisältää moninaisen yhteisen toiminnan sekä erilaisten opiskelijoiden kiinnostuksen kohteiden huomioinnin ammattikorkeakoulussa ja opiskelijakunnassa. Opiskelutaidoilla tarkoitetaan omatoimisuut-

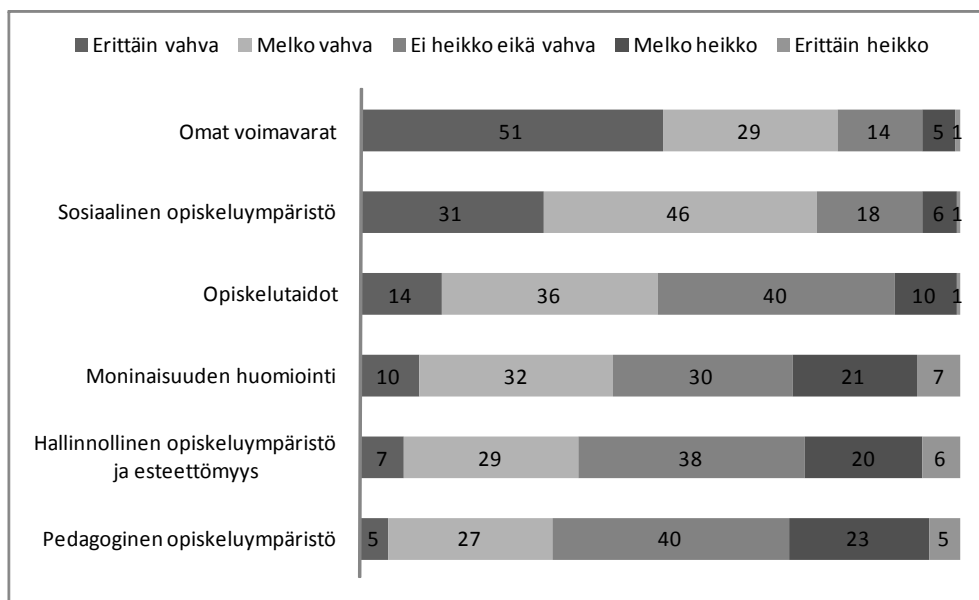
ta vaativien tehtävien tekemistä, opintojen suunnittelemista ja opetuksen seuraamisesta. Omiin voimavaroihin puolestaan sisältyy fyysinen toimintakyky, jaksaminen ja elämänhallinta.

Kuvio 27. Analyysissä käytetty opiskelukyvyn malli (mukaillen Kunttu 2005).

Ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskelukyky on vahvin omien voimavarojen alueella, sillä 80 prosenttia opiskelijoista arvioi voimavarojensa vahvoiksi (kuvio 28). Vastaajat kokivat opiskelukykyänsä vahvaksi myös sosiaalisen opiskelu ympäristön alueella. Opiskelutaidot arvioitiin näitä selvästi heikommiksi, sillä puolet vastaajista piti opiskelutaitojaan vahvoina ja joka kymmenes heikkoina. Eri koulutuksissa opiskelevien väliset erot olivat näillä opiskelukyvyn osa-alueilla varsin pieniä. Aikuisopiskelijat kokivat kuitenkin sosiaalisen opiskelu ympäristön hieman heikompana alueena kuin nuoriso- ja YAMK-opiskelijat. Nuoret taas arvioivat opiskelutaitonsa heikommiksi kuin muissa koulutuksissa opiskelevat. Moninaisuuden huomiointi ammattikorkeakoulussa ja opiskelijakunnassa opiskelukykyä rakentavana tekijänä näyttäisi olevan melko heikkoa. 42 prosenttia opiskelijoista piti tätä osa-aluetta vahvana mutta lähes kolmannes

heikkona. Nuoriso-, aikuis- ja YAMK-opiskelijoiden opiskelukyvyssä ei ollut eroja tällä osa-alueella. Vastaajat arvioivat opiskelukykyänsä heikoimmaksi hallinnollisen opiskeluympäristön ja esteettömyyden sekä pedagogisen opiskelu- ympäristön alueilla. Nuoriso-opiskelijat olivat näiltä osin huomattavasti kriittisempiä, sillä heistä vain runsas kolmannes piti opiskelukykyään vahvana hallinnollisen opiskeluympäristön alueella, kun aikuisopiskelijoilla vastaava osuus oli 41 prosenttia ja YAMK-opiskelijoilla tasan puolet. Erityisen heikoksi nuoret kokivat pedagogisen opiskeluympäristönsä, sillä 29 prosenttia piti sitä vahvana ja 31 prosenttia heikkona. Aikuis- ja YAMK-opiskelijoistakin viidennes molemmissa ryhmissä arvioi opiskelukykyänsä heikoksi tällä alueella.

Kuvio 28. Opiskelijoiden arvio opiskelukyvystään eri osa-alueilla, %.

Tiivistäen voidaan todeta, että nuoriso-, aikuis- ja YAMK-opiskelijoille on yhteistä omien voimavarojen ja sosiaalisen opiskeluympäristön vahvuus. Nuorten koulutuksessa opiskelevilla kuitenkin painottuvat heikkoudet hallinnollisen opiskeluympäristön ja esteettömyyden sekä pedagogisen opiskeluympäristön

alueella. Nuoret kokivat myös opiskelutaitonsa hieman heikommiksi kuin muut. Aikuis- ja YAMK-opiskelijoilla heikoin opiskelukyvyn osa-alue oli moninaisuuden huomiointi oppilaitoksessa ja opiskelijakunnassa, minkä voidaan nähdä olevan yhteydessä esimerkiksi eri-ikäisten opiskelijoiden tarpeiden ja kiinnostuksen kohteiden huomiointiin. Tulkintaa tukee se, että moninaisuuden huomiointi koettiin myönteisimmin nuorimmissa ikäluokissa. Aikuis- ja YAMK-opiskelijoilla oli nuoriso-opiskelijoiden tapaan heikkouden kokemusta myös hallinnollisen opiskeluympäristön ja esteettömyyden sekä pedagogisen opiskeluympäristön alueilla. Toisaalta YAMK-opiskelijoista selvästi suurempi osa (noin puolet) kuin muissa koulutuksissa opiskelevista piti näitä osa-alueita vahvoina.

Erikokoisissa yksiköissä opiskelevien vastaajien opiskelukyvystä ei ollut kovin suuria eroja. Ne olivat tilastollisesti merkitseviä ainoastaan opiskelutaitojen ja moninaisuuden huomioinnin osa-alueilla. Pienissä yksiköissä opiskelevilla oli hieman muita paremmat opiskelutaidot, sillä heistä 53 prosenttia arvioi opiskelutaitonsa vahvoiksi. Vastaava osuus oli keskikokoisissa yksiköissä 45 prosenttia ja suurissa yksiköissä 48 prosenttia. Moninaisuuden huomiointi puolestaan oli toteutunut parhaiten keskikokoisissa yksiköissä, sillä niissä opiskelevista vastaajista 49 prosenttia piti tätä osa-aluetta vahvana. Suurissa yksiköissä opiskelevilla vastaava osuus oli 45 prosenttia. Heikoimmin moninaisuutta oli huomioitu pienissä yksiköissä, joiden opiskelijoista 38 prosenttia arvioi opiskelukykynsä vahvaksi tällä alueella.

Opiskelukyvyn osa-alueiden yhteyttä toisiinsa testattiin ristiintaulukoinnilla ja korrelaatioanalyysillä. Tarkat tiedot korrelaatioanalyysin tuloksista on koottu liitteeseen 5. Kaikki korrelaatiot olivat tilastollisesti merkitseviä, joskin parhaimmillaankin vain kohtalaisen vahvoja. Niiden perusteella voidaan kuitenkin varovasti arvioiden tulkita seuraavassa kappaleessa mainittavien opiskelukyvyn

osa-alueiden välillä olevan positiivista riippuvuutta, eli yhden osa-alueen vahvistuessa vahvistuu myös toinen osa-alue. Analyysin perusteella ei ole mahdollista arvioida syy-seuraussuhteita, toisin sanoen sitä, mitkä opiskelukyvyn osa-alueista johtavat muiden osa-alueiden vahvistumiseen.

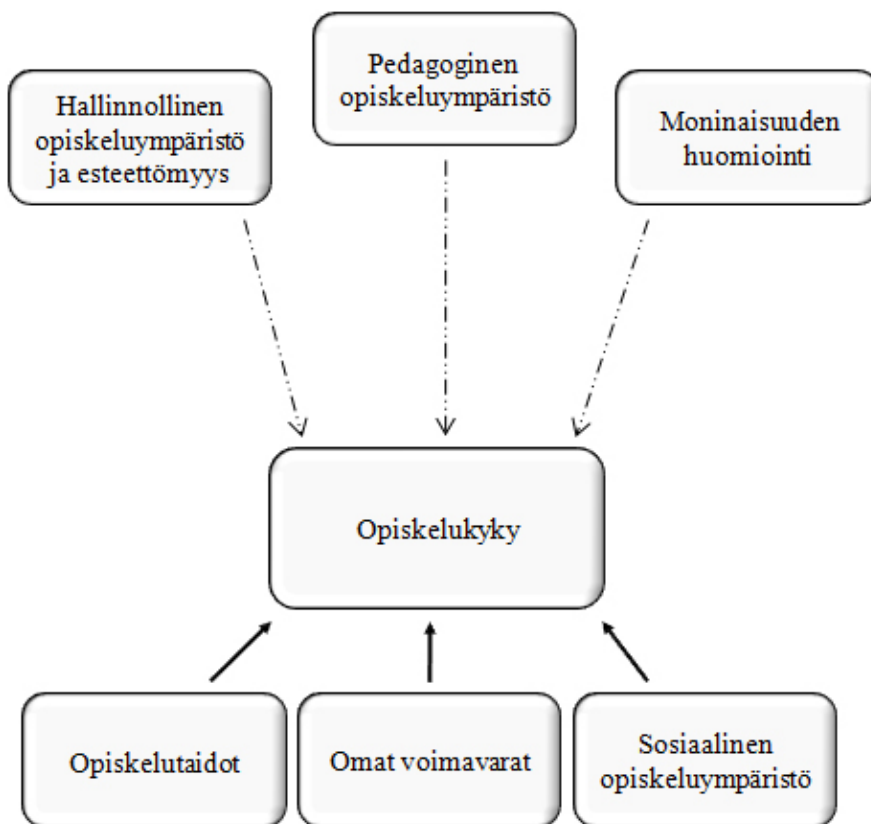
Riippuvuus oli korrelaatioiden perusteella voimakkainta pedagogisen opiskelu-ympäristön sekä hallinnollisen opiskelu-ympäristön ja esteettömyyden välillä. Yhteyden voidaan ajatella kertovan ainakin siitä, että opiskelijoiden oikeudenmukainen kohtelu, kuuleminen päätöksenteossa ja riittävä tiedottaminen koetaan tärkeänä myös opetuksen ja ohjauksen osa-alueella. Vastaavasti opetusmenetelmät tai ohjaus voivat vaikuttaa siihen, miten opiskelija kokee tulevansa kuulluksi ja kohdelluksi tai miten opiskelu-ympäristön koetaan kannustavan oppimiseen.

Hallinnollinen opiskelu-ympäristö ja esteettömyys oli yhteydessä myös moninaisuuden huomiointiin oppilaitoksessa ja opiskelijakunnassa. Kun huomioidaan, että moninaisuuden yhteys muihin opiskelukyvyn osa-alueisiin oli heikompi, voidaan moninaisuuden huomiointia pitää opiskelijoiden kokemuksen perusteella erityisen tärkeänä juuri oppilaitoksen hallinnossa. On keskeistä, että erilaisten opiskelijoiden ääni tulee esteettömästi kuulluksi kaikilla hallinnon tasoilla ja että erilaisia opiskelijoita kohdellaan hallinnossa tasa-arvoisesti. Moninaisuudella oli kohtalaisen vahva yhteys myös pedagogiseen opiskelu-ympäristöön, mikä viittaa siihen, että hyvä ja erilaiset opiskelijat huomioiva opetus ja ohjaus vaikuttavat moninaisuuden kokemukseen, joka puolestaan vaikuttanee siihen, miten erilaiset opiskelijat kokevat opetuksen ja ohjauksen.

Opiskelijan omien voimavarojen havaittiin olevan yhteydessä sosiaaliseen opiskelu-ympäristöön: kun sosiaaliset suhteet opiskelijatovereihin ja opettajiin koettiin hyväksi, koettiin myös omat voimavarat vahvoiksi. Sosiaalinen opiskelu-ympäristö toimii siis tärkeänä voimavaroja rakentavana tekijänä. Samoin voidaan

ajatella, että omat voimavaransa vahvoiksi kokeva opiskelija hakeutuu rohkeammin sosiaalisiin tilanteisiin opiskeluympäristössään, mikä vahvistaa edelleen voimavaroja.

Kuviossa 29 on tiivistetty ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskelukyky nykytilanteessa. Kuvio ei kerro sitä, mitä osa-alueita opiskelijat pitävät tärkeinä opiskelukyvyn kannalta, vaan se kuvaa koettua nykytilaa. Kuvion voidaan siis ajatella havainnollistavan niitä tekijöitä, joiden tyypillinen ammattikorkeakouluopiskelija kokee tällä hetkellä tukevan opiskeluaan. Kuviossa alimmaisina olevat alueet – omat voimavarat, sosiaalinen opiskeluympäristö ja opiskelutaidot – ovat niitä tekijöitä, jotka ammattikorkeakouluopiskelijat kokevat tällä hetkellä vahvimiksi alueiksi. Niiden voidaan siis ajatella rakentavan vahvimmin opiskelukykyä nykytilanteessa. Kuviossa yläosassa olevat pedagogisen opiskeluympäristön, hallinnollisen opiskeluympäristön ja esteettömyyden sekä moninaisuuden huomioinnin alueet koetaan opiskelijoiden keskuudessa heikoimmiksi. Katkoiviivat kuvaavat sitä, että ne näyttäisivät tukevan opiskelukykyä vain heikosti.

Kuvio 29. Ammattikorkeakouluopiskelijan kokemus opiskelukyvystä nykytilanteessa.

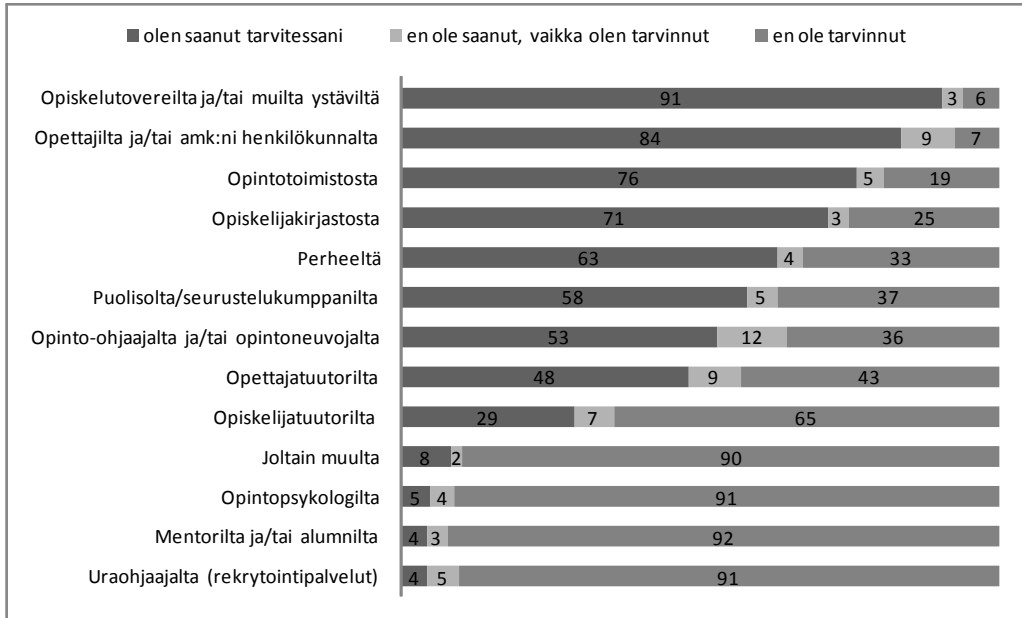
6.2 Tukipalveluille suuri tarve, saatavuus vaihtelevaa

Opiskelijoita pyydettiin arvioimaan, miltä tahoilta he olivat opintojensa aikana saaneet neuvoja, apua tai tukea opiskeluun liittyvissä asioissa. Vastausvaihtoehdot olivat ”en ole tarvinnut”, ”en ole saanut, vaikka olen tarvinnut” ja ”olen saanut tarvitessani”. Kuvioista 30 nähdään ensinnäkin, että tukea oli tarvittu varsin runsaasti. Yleisimmin vastaajat olivat opiskeluun liittyvissä asioissa tarvinneet opiskelutovereiden ja/tai muiden ystävien sekä opettajien ja/tai ammattikorke-

koulun henkilökunnan tarjoamaa tukea. Yleisiä olivat myös opintotoimiston ja opiskelijakirjaston tarjoamaan tukeen liittyvät tarpeet.

Eri koulutuksissa opiskelevien tarpeet eri tahojen tuelle olivat yleisesti ottaen melko samantyyppisiä. Nuoriso- ja aikuisopiskelijoilla erityyppisten tukimuotojen tarve oli kuitenkin hieman yleisempää kuin YAMK-opiskelijoilla. Nuorten koulutuksessa opiskelevat ja aikuisopiskelijat olivat tarvinneet tyypillisemmin esimerkiksi opintojen ohjausta sekä opettajatuutorin tukea. Nuoriso-opiskelijoilla oli lisäksi muita suurempi tarve opiskelijatuutorin tarjoamalle vertaistuelle. Aikuis- ja YAMK-opiskelijoilla puolestaan painottui nuoria selvemmin puolison ja/tai seurustelukumppanin tarjoaman tuen tarve.

Tuen tarpeet erosivat jonkin verran sen mukaan, missä vaiheessa opintoja opiskelijat olivat. Opintojen alkuvaiheessa olevat opiskelijat olivat tarvinneet pitempään opiskelleita yleisemmin opettaja- ja opiskelijatuutorin apua ja neuvoja. Loppuvaiheessa opintojaan olevat puolestaan olivat muita opiskelijoita tyypillisemmin tarvinneet opettajan ja ohjaajan tukea erityisesti silloin, kun opinnot olivat pitkittyneet. Opintojen loppuvaiheessa korostuivat myös tarpeet opintopsykologin ja uraohjaajan tuelle kuten myös opintotoimiston ja opiskelijakirjaston tarjoamille palveluille. Tässä tutkimuksessa ei selvitetty opiskelijoiden tyytyväisyyttä tukipalveluiden saatavuuteen opintojen eri vaiheissa, mutta vuonna 2006 tyytyväisimpiä tähän olivat opintojensa alkuvaiheessa olevat opiskelijat (Markkula 2006, 78).

Kuvio 30. Arviot tuen tarpeesta ja saatavuudesta opiskeluun liittyvissä asioissa, %.

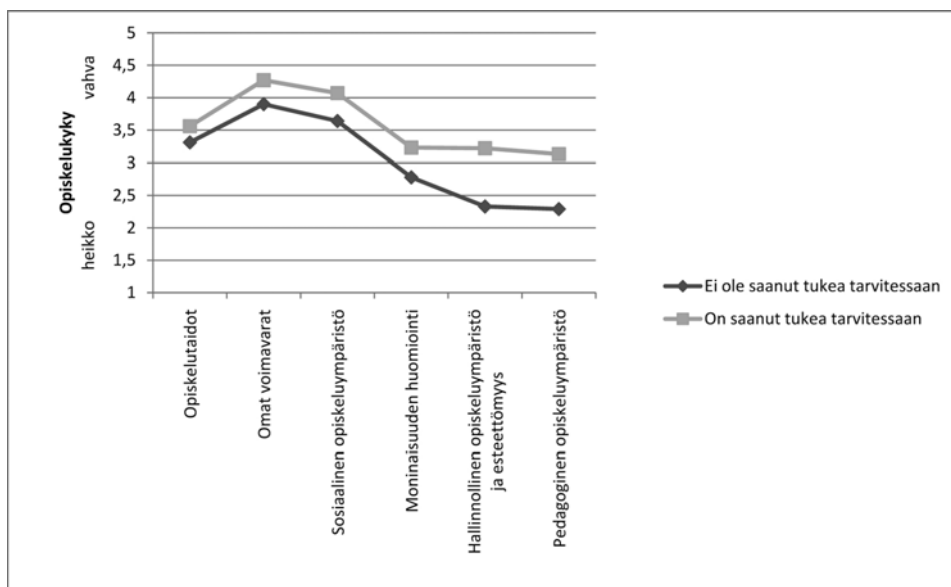
Tuen saatavuus oli yleisesti ottaen melko hyvää. Kuitenkin noin joka kymmenes vastaaja ei ollut tarvitessaan saanut opinto-ohjaajan ja/tai opintoneuvojan, opettajien tai muun henkilökunnan tai opettajatuutorin tarjoamia palveluita. Koulutusten väliset erot tuen saatavuudessa olivat varsin pieniä. Nuoriso- ja aikuisopiskelijat näyttäisivät kuitenkin kokevan opinto-ohjaajan ja/tai opintoneuvojan palveluiden saatavuuden hieman heikommaksi kuin YAMK-opiskelijat⁸. Erikoisten yksiköiden välillä ei ollut eroja tuen saatavuudessa.

Seuraavaksi tarkastellaan opintojen aikana saadun tuen yhteyksiä opiskelukyvyyn osa-alueisiin kolmen esimerkin valossa. Opettajilta, opinto-ohjaajilta sekä opiskelutovereilta ja/tai muilta ystäviltä saatu tuki on nostettu tarkasteluun sen vuoksi, että erot tukea saaneiden ja sitä ilman jääneiden opiskelukyvyissä olivat näis-

⁸ Opinto-ohjaajan ja/tai opintoneuvojan tukea ei tarvitessaan ollut saanut 12 prosenttia nuoriso-opiskelijoista, 11 prosenttia aikuisopiskelijoista ja kuusi prosenttia YAMK-opiskelijoista.

sä kohdin suurimmat ja tilastollisesti merkitsevimmät⁹. Tarkastelu perustuu varianssianalyysillä tehtyihin keskiarvovertailuihin, joilla selvitettiin, kuinka vahvaksi opiskelukyky koettiin tukea tarvitessaan saaneiden ja sitä ilman jääneiden joukossa.

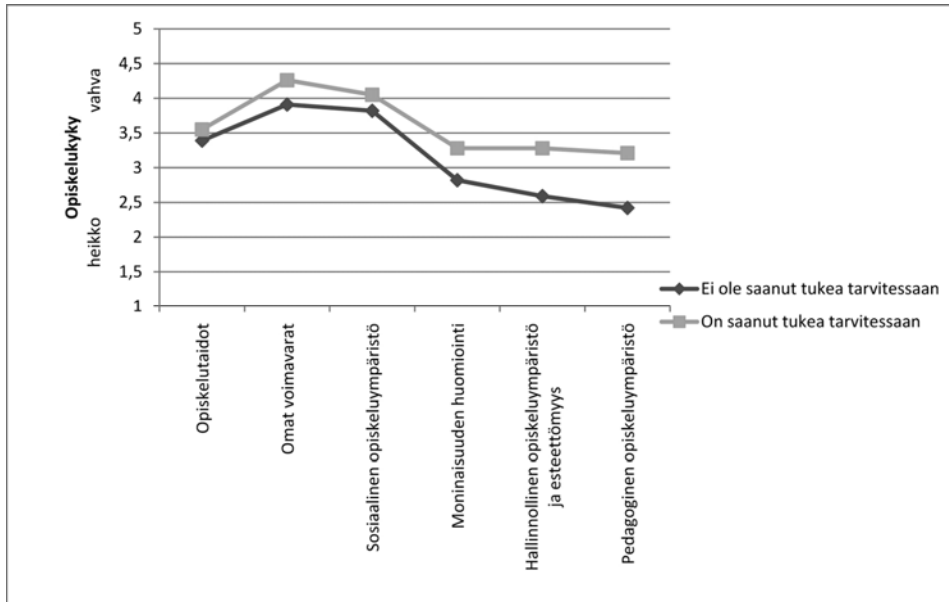
Kaiken kaikkiaan opiskelukyvyn jokainen osa-alue oli kaikkien tukimuotojen osalta vahvempi niillä, jotka olivat saaneet tukea sitä tarvitessaan. Näin siis myös opettajilta saadun tuen osalta, jota on havainnollistettu kuviossa 31. Opettajan tarjoaman tuen saatavuus oli yhteydessä erityisesti hallinnolliseen opiskeluympäristöön ja esteettömyyteen sekä pedagogiseen opiskeluympäristöön, sillä erot olivat näillä opiskelukyvyn osa-alueilla suurimmat. Vastaavasti ero oli pienin opiskelutaitojen alueella.

Kuvio 31. Opettajilta saadun tuen yhteys opiskelukyvyn osa-alueisiin.

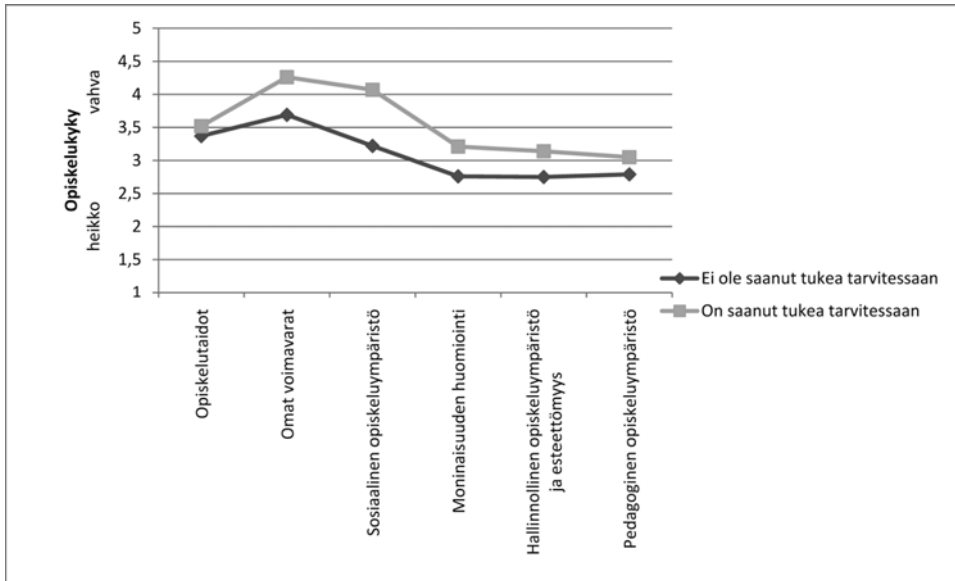
⁹ Ryhmien väliset erot olivat näissä kaikilta osin tilastollisesti merkitseviä ($p < .05$).

Opinto-ohjaajan ja/tai opintoneuvojan tuen saatavuus tuotti aavistuksen verran edellistä pienemmät erot tukea saaneiden ja sitä ilman jääneiden välille. Kuvios-
ta 32 kuitenkin nähdään, että opettajien tuen tavoin ohjauksen saatavuus vaikutti opiskelukykyyn erityisesti hallinnollisen opiskeluympäristön ja esteettömyyden sekä pedagogisen opiskeluympäristön alueilla.

Kuvio 32. Opinto-ohjaajalta ja/tai opintoneuvojalta saadun tuen yhteys opiskelukykyyn osa-alueisiin.

Pedagogisesti painottuneesta tuesta poiketen opiskelutovereiden tai muiden ystävien tuki oli odotetusti selvemmin yhteydessä omiin voimavaroihin ja sosiaaliseen opiskeluympäristöön. Sen sijaan opiskelutaitoihin sosiaalisen tuen yhteys näyttäisi olevan vähäisempi.

Kuvio 33. Opiskelutovereilta ja/tai muilta ystävilä saadun tuen yhteys opiskelukyvyn osa-alueisiin.

6.3 Kiusaamiskokemuksia joka viidennellä

Opiskeluyhteisöissä tapahtuva kiusaaminen ei ole ainoastaan perusasteella havaittu ilmiö, vaan kiusaamista, häirintää ja syrjintää koetaan myös korkeakoulu-yhteisöissä. Peruskoulussa koettu koulukiusaaminen muodostaakin usein jatkumon korkeakouluopintoihin. Kaikista korkeakouluopiskelijoista joka viides on ollut kouluaikaanaan vähintään viikoittaisen kiusaamisen kohteena. Korkeakouluissa kiusaamista kokeneista lähes puolet oli joutunut kiusatuksi kouluaikoinaan. (Pörhölä 2010, 7.)

Koulukiusaamista kokeneelle opiskelijalle integroituminen uuteen opiskeluyhteisöön voi olla erityisen haastavaa. Vertaisyhteisöön kiinnittymisen teoriaa kehittänyt Maili Pörhölä (2009) on tutkinut, miten kouluaikaiset kiusaamiskokemukset vaikuttavat yksilön hyvinvointiin ja kykyyn kiinnittyä erilaisiin vertaisyhteisöihin myöhemmissä elämänvaiheissa. Vertaisyhteisöön kiinnittymisen

teorian mukaan yksilö kiinnittyy vertaisyhteisönsä vuorovaikutussuhteiden kautta. Jokainen yksilön vertaissuhde vaikuttaa siten kykyyn kiinnittyä vertaisyhteisöön. Pörhölä jakaa suhteen palkitsevuuden tai vahingollisuuden mukaan lapsen vertaissuhteet viiteen tyyppiin: ystävyys-, kaveri-, neutraali-, vihollis- ja alistaviin vertaissuhteisiin. Koulukiusattujen ja -kiusaajien vertaissuhteisiin kuuluu tyypillisesti useita alistavia vertaissuhteita. Pörhölän mukaan yksilön kiinnittyminen lapsuuden ja nuoruuden vertaisyhteisöihin heijastuu myös siihen, miten hän onnistuu kiinnittymään uusiin vertaisyhteisöihin myöhemmissä elämänvaiheissaan esimerkiksi siirtyessään opiskeluasteelta toiselle. (Mt., 87–88.)

Onnistunut kiinnittyminen vertaisyhteisöön nousee keskeiseksi kysymykseksi myös ammattikorkeakouluopinnoissa. Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2008:n mukaan 34 prosenttia ammattikorkeakouluopiskelijoista oli kokenut kiusaamista kouluaikana. Heistä joka kolmannella kiusaaminen oli jatkunut useita vuosia. Nykyisissä ammattikorkeakouluopinnoissaan toistuvaa kiusaamista oli kokenut hyvin vähän, melko paljon tai hyvin paljon 31 prosenttia kaikista vastaajista. Kiusaaminen oli yleisempää ammattikorkeakoulu- kuin yliopistosektorilla. (Kunttu & Huttunen 2009, 333.)

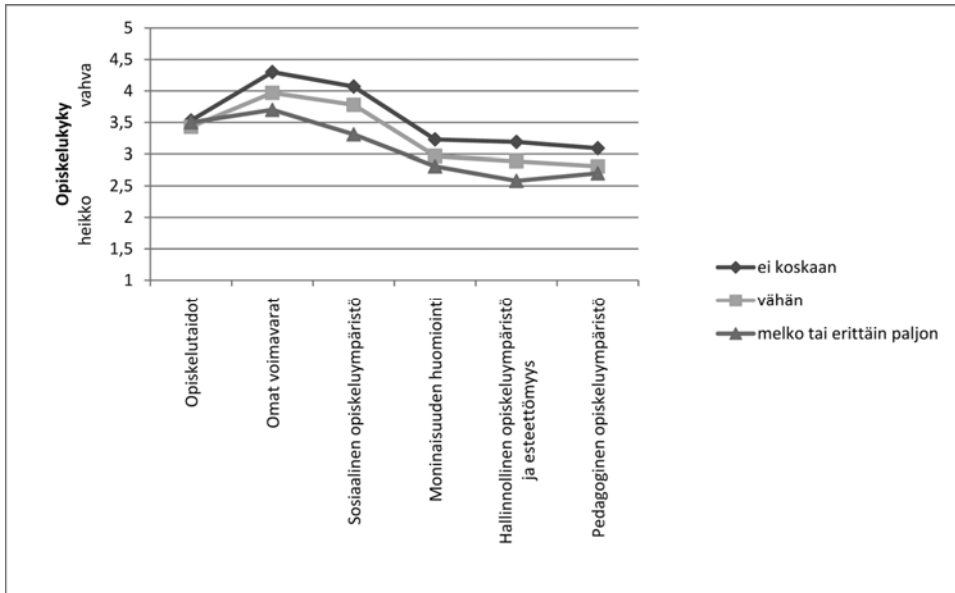
Tässä tutkimuksessa opiskelijoille esitettiin sama nykyisissä opinnoissa tapahtunut kiusaamista kartoittava kysymys kuin Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2008:ssa. Tulokset poikkesivat hieman toisistaan silloinkin, kun niitä tarkasteltiin terveystutkimuksen rajausten mukaisesti (alle 35-vuotiaat nuoris- ja aikuisopiskelijat). Erot selittyivät osaltaan eroilla vastaajajoukossa – tässä tutkimuksessa oli esimerkiksi huomattavasti enemmän naisvastaajia kuin aiemmassa – mutta osittain ne voivat olla yhteydessä myös kiusaamiskokemuksissa tapahtuneisiin muutoksiin.

Tämän tutkimuksen mukaan 21 prosenttia kaikista vastaajista oli kokenut opiskeluaikanaan toistuvasti kiusaamista joko hyvin vähän, melko paljon tai hyvin paljon. Kiusaamiskokemukset olivat yleisempiä naisilla kuin miehillä. Kiusaamista oli koettu melko tasaisesti kaikissa ikäluokissa, mutta 31-vuotiailla tai sitä vanhemmilla kokemukset olivat harvinaisempia. Vastaavasti kiusaaminen oli vähäisempää aikuis- ja YAMK-koulutuksissa. Koulutusaloittain tarkasteltuna kiusaamiskokemukset olivat harvinaisimpia luonnontieteiden, matkailu-, ravitsemis- ja talousalan sekä tekniikan ja liikenteen alan opiskelijoilla. Yleisimpiä ne olivat humanistisella ja kasvatusalalla sekä kulttuurialalla. Kaikista tarkastelluista ryhmistä eniten kiusaamiskokemuksia oli kansainvälisillä opiskelijoilla, joista joka kymmenes oli kokenut paljon kiusaamista. Kiusaamiskokemukset olivat yleisempiä pienissä kuin suurissa yksiköissä.

		ei koskaan	hyvin vähän	melko paljon	hyvin paljon
Kaikki		79	18	2	1
Sukupuoli	Nainen	77	20	3	1
	Mies	82	15	2	1
Ikä	22 v. tai alle	79	19	2	1
	23-24 v.	77	20	2	1
	25-27 v.	77	19	4	0
	28-30 v.	74	21	2	2
	31 vuotta tai yli	84	13	2	0
Koulutus	Nuorten koulutus	77	20	3	1
	Aikuis-koulutus	85	12	2	0
	YAMK	86	13	1	0
Koulutusala	Humanistinen ja kasvatusala	72	24	0	4
	Kulttuuriala	73	22	3	2
	Luonnonvara- ja ympäristöala	78	18	2	2
	Luonnontieteiden ala	85	15	0	0
	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	82	15	3	1
	Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	77	20	3	0
	Tekniikan ja liikenteen ala	82	16	2	1
	Yhteiskuntatieteet, liiketalous ja hallinto	81	18	1	0
Kansalaisuus	Suomalainen	79	18	2	1
	Kansainvälinen	67	21	11	1
Yksikkökoko	alle 500	74	21	3	2
	500-999	75	21	3	0
	1000-1999	77	20	3	0
	2000-2999	82	15	2	1
	3000 ja yli	80	19	2	0

Taulukko 17. Toistuvat kiusaamiskokemukset taustamuuttujien valossa, %.

Kiusaamiskokemukset olivat yhteydessä opiskelukykyyn (kuvio 34). Nykyisissä opinnoissaan kiusaamista kokeneilla oli heikompi opiskelukyky kaikilla osa-alueilla opiskelutaitoja lukuun ottamatta. Opiskelukyky oli sitä heikompi mitä enemmän opiskelija oli kokenut kiusaamista. Selvimmin ero näkyy sosiaalisen opiskeluympäristön alueella. Vertaisyhteisön teoriaa mukaillen näyttää siis siltä, että kiusatuilla opiskelijoilla alistavat vertaissuhteet vaikeuttavat integroitumista opiskeluyhteisöön.

Kuvio 34. Keskimääräiset arviot opiskelukyvyyn vahvuudesta ei koskaan, vähän sekä melko tai erittäin paljon kiusaamista, syrjintää tai häirintää kokeneilla opiskelijoilla.

Opiskelijoille annettiin mahdollisuus kertoa myös omin sanoin kiusaamiskokemuksistaan. Suurin osa vastauksista koski omia kokemuksia, mutta jotkut vastaajat kertoivat myös opiskelutovereihin kohdistuvasta kiusaamisesta tai syrjinnästä. Nämä vastaajat eivät itse olleet kiusaajia, vaan kertoivat havainneensa muiden opiskelijoiden tai opettajien kiusaavan tai syrjivän tiettyjä opiskelijoita. Vastauksista ei eritelty tyypillisesti kiusaamisen kohteena olleita ryhmiä, sillä ne käyvät ilmi edellä olevasta taulukosta 17 ja seuraavasta taulukosta 18. Tyypillisimmin kiusaamisen tai syrjimyksen kohteina olivat olleet kansainväliset opiskelijat. Aiemmissa tutkimuksissa on myös todettu, että he kokevat jäävänsä huomattavasti useammin yksin tai opiskeluyhteisönsä ulkopuolelle kuin suomalaiset opiskelijat (Niemelä 2008, 86–87).

	Mainintoja (kpl)
Kiusaavat tai syrjivät tahot	
Opiskelijatoverit	180
Opettajat	68
Kiusaamisen tai syrjimisen luonne ja tavat	
Muut opiskelijat jättävät ryhmän ulkopuolelle	126
Etniseen taustaan tai kieleen perustuva kiusaaminen tai syrjiminen	22
Opettaja kohtelee opiskelijoita eriarvoisesti	19
Yleinen ilmapiiri (esim. henkilökemiat, huono ryhmähenki)	19
Sanallinen kiusaaminen, juoruilu, perättömien huhujen levittäminen	19
Henkilökohtaisiin ominaisuuksiin liittyvä kiusaaminen	17
Ikään perustuva syrjintä tai kiusaaminen	13
Ryhmätöihin liittyvä syrjintä ja kiusaaminen	11
Opettajan epäammattimainen käyttäytyminen	9
Opintosuoritusten vähättely tai pilkkaaminen	9
Sukupuoleen perustuva vähättely (mies-/naisvaltaisilla aloilla)	6
Seksuaalinen häirintä tai vitsit	4

Taulukko 18. Kiusaavat tahot ja kiusaamisen luonne avovastausten perusteella.

Kiusaavia tai syrjiviä tahoja olivat yleisimmin olleet opiskelijatoverit. Kanssa-opiskelijoiden taholta koettua kiusaamista oli koettu lähes kaikilla taulukossa 18 mainituilla tavoilla. Tyypillisimmin se liittyi siihen, että osa opiskelijoista suljettiin ryhmän ulkopuolelle. Opettajien taholta koettu kiusaaminen ja syrjintä oli myös varsin yleistä. Opettajat esimerkiksi kohtelivat opiskelijoita eriarvoisesti suosien tiettyjä opiskelijoita. Huomionarvoista on, että etniseen taustaan liittyvää kiusaamista tai syrjintää oli koettu erityisesti opettajien taholta. Osa opiskelijoista oli kokenut opettajien käyttäytyvän epäammattimaisesti, esimerkiksi moittivan yksittäisiä opiskelijoita ryhmän kuullen tai hankaloittavan tietoisesti opintojen suorittamista esimerkiksi kieltäytymällä antamasta suoritusmerkintää tai jo aiemmin luvattua harjoittelupaikkaa. Hankaluudet opettajien kanssa olivat monilla johtaneet kurssin keskeyttämiseen. Eräs vastaaja kuvasi opettajien taholta

tulleen kiusaamisen vaikeuttavan paitsi opintojen suorittamista myös suhteita opiskelijatovereihin:

Tilanne on hankala jos sukset menevät ristiin ohjaajan kanssa. Tilanne hankaloittaa opintojen suorittamista ja saattaa vaikuttaa siihen miten toiset opiskelijatkin suhtautuvat itseän.

Kuten todettua, etenkin opiskelijatovereiden taholta koettu kiusaaminen tai syrjiminen oli useimmiten luonteeltaan ryhmän ulkopuolelle jättämisestä. Ryhmällä opiskelijat tarkoittivat tyypillisimmin oman vuosikurssin luokkaa mutta joissakin tapauksissa myös opiskelijayhteisöä laajemmin. Tilanne koettiin erityisen hankalaksi, jos opintojen alkuvaiheessa ei syystä tai toisesta ollut voitu olla läsnä koululla. Tällöin alkuvaiheen tärkeä ryhmäytymisvaihe oli jäänyt kokematta ja ryhmään ei ollut enää päästy sisään. Varsin tyypillistä oli myös ”kuppikuntaisuus”, jonka vuoksi tiiviiksi muodostuneisiin ryhmiin oli vaikeaa päästä mukaan. Ryhmän ulkopuolelle jättäminen ilmeni esimerkiksi ryhmätyötilanteissa, joissa yksinäisiä opiskelijoita ei huolittu mukaan ryhmiin. Projektitöitä tehtäessä syrjittyjen opiskelijoiden taitoja oli myös aliarvioitu tai työpanosta vähätelty. Syrjäytettyjä opiskelijoita ei myöskään kutsuttu yhteisiin tapahtumiin, heidän mielipiteitään ei kuunneltu eikä heille välitetty tietoja kotitehtävistä poissaolojen aikana. Ryhmän ulkopuolelle jättämiseen liittyi myös juoruilu ja selän takana puhuminen.

Valtaosassa tapauksista ulkopuolelle jättämiselle ei vastaajien mukaan ollut mitään erityistä syytä. Osalla opiskelijoista kiusaaminen oli johtanut lähes täydelliseen syrjäytymiseen opiskelijayhteisöstä.

Ryhmä on eristänyt minut täysin ulos. Huonosta tai täysin olemattomasta ryhmäytymisestä johtuen luokka on jakautunut klikkeihin ja pareihin, jotka tulevat enemmän tai vähemmän vastentahtoisesti toistensa kanssa toimeen.

Minua syrjitään jatkuvasti monien opiskelijoiden tahoilta. Syrjiminen näkyy selän takana naureskeluna, tiuskimisena, vähättelynä, ryhmästä ulkopuolelle jättämisenä jne. Koen vahvasti olevani erilainen kuin muut opiskelukaverini ja minusta tuntuu, että erilaisuuttani ei hyväksytä. Minua yritetään jatkuvasti alistaa. Kaikki tämä vaikuttaa opintoihini negatiivisella tavalla.

Muut kiusaamisen tavat olivat selvästi harvinaisempia. Etniseen taustaan tai kieleen perustuva syrjiminen liittyi edellä todetusti useimmiten opettajien taholta koettuun syrjimiseen. Tämän kaltaista kiusaamista oli kuitenkin tapahtunut myös opiskelijoiden kesken. Osassa vastauksista kiusaamista luonnehdittiin myös yleisesti huonoksi ilmapiiriksi esimerkiksi omassa luokassa, jossa yksittäinen opiskelija tai muutaman opiskelijan ryhmä saattoi häiritä tunteja ja muiden opiskelua tai sanoa epäasiallisia kommentteja opiskelutovereista tai opettajista.

6.4 Opiskeluterveydenhuollon saatavuus vaihtelee yksikkökoon mukaan

Ammattikorkeakouluopiskelijat kuuluvat kansanterveyslain (66/1972) ja kansanterveysasetuksen (802/1992) mukaisesti kunnallisen perusterveydenhuollon piiriin. Palveluiden toteuttamistavat ja saatavuus vaihtelevat kuitenkin voimakkaasti alueittain. Myös näkemykset opiskeluterveydenhuollon sisällöstä ovat olleet vaihtelevia ja epäselviä. Palveluja onkin siirretty pois oppilaitosten piiristä terveyskeskusten yhteyteen, ja useimmissa oppilaitoksessa ei ole tarjolla lainkaan lääkäripalveluita. Vuonna 2004 opiskelijoilta kerättyjen tietojen mukaan noin puolessa ammattikorkeakouluista tarjottiin terveydenhoitajan palveluja, mutta terveydenhoitajat ovat jääneet ilman ammatillista työparia, kun opiskeluterveydenhuollon palveluja on keskitetty terveyskeskuksiin. Samalla on menetetty

opiskeluterveydenhuollon erityispiirteitä ja siihen liittyvää erikoisosaamista. (Erola 2004, 27; STM 2005, 19–22.)

Opiskelijan kannalta opiskeluterveydenhuollon toteuttaminen keskitetysti kunnallisissa terveyskeskuksissa on tarkoittanut ongelmia palveluiden saatavuudessa ja vastaanotolle pääsyssä. Erityisen hankala tilanne on ollut niillä opiskelijoilla, joiden virallinen kotikunta ei sijaitse opiskelupaikkakunnalla. Käytännössä opiskelijat ovat joillakin paikkakunnilla joutuneet hakemaan hoitopalveluja virallisesta kotikunnastaan. Ammattikorkeakouluopiskelijat ovat siten eriarvoisessa asemassa suhteessa toisiinsa, mutta myös yliopisto-opiskelijoihin, joiden terveydenhuolto on vuodesta 1954 alkaen järjestetty Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö YTHS:ssä. Joulukuussa 2009 opiskeluterveydenhuollon järjestämistä selvittänyt työryhmä ehdottikin ammattikorkeakouluopiskelijoiden terveydenhuollon järjestämistä YTHS-mallin mukaisesti. Vuoden 2010 lokakuussa Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö tiedotti perustavansa työryhmän valmistelemaan ammattikorkeakoulujen opiskeluterveydenhuollon kokeilua YTHS-mallia mukaillen. (STM 2005, 21; STM 2009; STM 2010.)

Tämän hetkistä opiskeluterveydenhuollon saatavuutta selvitettiin tiedustelemalla opiskelijoilta, kuinka tyytyväisiä he olivat palveluiden saatavuuteen omassa ammattikorkeakoulussaan. Tulosten perusteella opiskelijat eivät ole kovin tyytyväisiä terveydenhuoltopalveluihin (taulukko 19). Kaikista vastaajista 39 prosenttia oli tyytyväinen ja 27 prosenttia tyytymätön opiskeluterveydenhuollon saatavuuteen. Koulutuksittain tarkasteltuna nähdään, että nuoriso-opiskelijat pitivät saatavuutta selvästi parempana. Toisaalta nuorten koulutuksessa opiskelevien keskuudessa oli myös suurin tyytymättömien joukko. Jakauma selittyy ainakin sillä, että aikuis- ja YAMK-opiskelijoiden keskuudessa oli varsin suuri joukko niitä, jotka eivät ole tyytyväisiä eivätkä tyytymättömiä. Tämä puolestaan voi johtua siitä, että he eivät kenties ilta- ja joustavien opintojensa vuoksi etsiydy

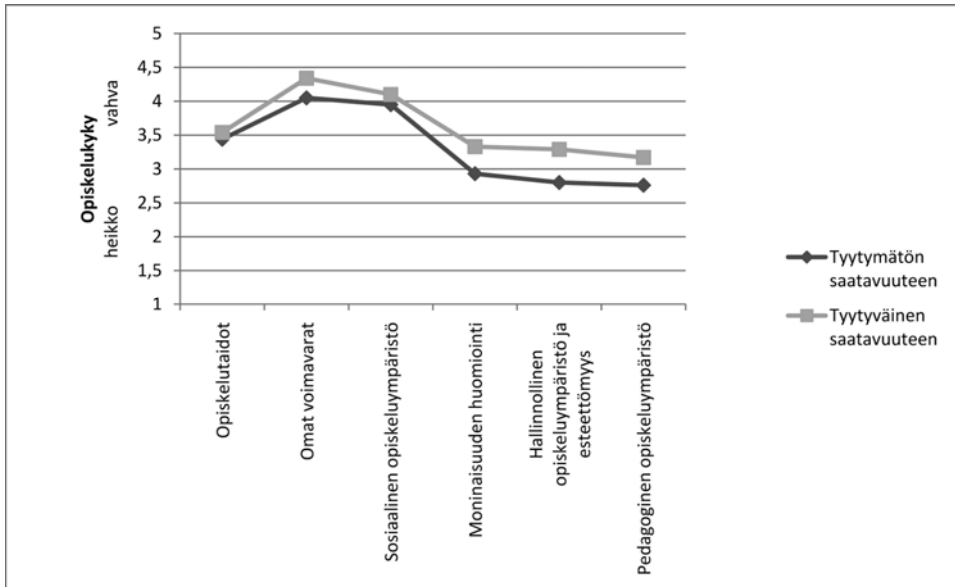
opiskeluterveydenhuollon palveluihin, eivätkä siten osaa arvioida sen saatavuutta. On kuitenkin merkillepantavaa, että YAMK-opiskelijoistakin 18 prosenttia oli tyytymättömiä opiskeluterveydenhuollon saatavuuteen.

Suurissa yksiköissä opiskelevat vastaajat olivat opiskeluterveydenhuollon saatavuuteen tyytyväisempiä kuin pienten yksiköiden opiskelijat. Tämä voi selittyä sillä, että pienissä yksiköissä opiskeluterveydenhuollon palveluja ei välttämättä ole saatavilla oppilaitoksessa, vaan ne joudutaan hakemaan kunnallisista terveyskeskuksista.

		Erittäin tyytyväinen	Melko tyytyväinen	Ei tyytyväinen eikä tyytymätön	Melko tyytymätön	Erittäin tyytymätön
Kaikki		8	31	34	18	9
Koulutus	Nuorten koulutus	9	35	26	20	9
	Aikuis koulutus	5	15	65	8	7
	YAMK	6	14	62	11	7
Yksikkökoko	Alle 500	6	25	34	24	11
	500-999	6	29	35	21	9
	1000-1999	11	34	31	17	7
	2000-2000	9	38	34	12	8
	3000 ja yli	12	29	39	13	7

Taulukko 19. Tyytyväisyys opiskeluterveydenhuoltoon kaikkien vastaajien joukossa sekä koulutuksen ja yksikkökoon mukaan, %.

Tyytyväisyys opiskeluterveydenhuoltoon oli yhteydessä opiskelukykyyneen, josta erot tyytymättömien ja tyytyväisten opiskelukyvyyssä eivät ole kovin suuria. Opiskeluterveydenhuoltoon tyytyväiset kuitenkin arvioivat opiskelukykynsä vahvemmasi erityisesti moninaisuuden huomioinnin, hallinnollisen opiskeluympäristön ja esteettömyyden sekä pedagogisen opiskeluympäristön alueilla.

Kuvio 35. Vastaajien opiskelukyky sen mukaan, kuinka tyytyväisiä he olivat opiskeluterveydenhuollon saatavuuteen.

6.5 Liikuntapalveluilta toivotaan enemmän ja monipuolisempaa tarjontaa

Osa ammattikorkeakouluista tarjoaa liikuntapalveluja opiskelijoille ja henkilökunnalle. Lajivalikoima on usein kuitenkin vähäistä ja liikuntatilat ovat yleensä iltaisin ja viikonloppuisin esimerkiksi urheiluseurojen käytössä. (Nordlund 2006.) Ammattikorkeakouluissa ei siis ole vastaavia järjestelmällisiä korkeakoululiikunnan palveluja kuin yliopistosektorilla. Tämä näkyy luonnollisesti myös opiskelijoiden liikuntapalveluiden käytössä. Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2008:n mukaan ammattikorkeakouluopiskelijoista vain seitsemän prosenttia oli käyttänyt korkeakoulun järjestämiä liikuntapalveluita, kun vastaava osuus yliopisto-opiskelijoilla oli 24 prosenttia. Tästä huolimatta ammattikorkeakouluopiskelijat eivät käyttäneet yliopisto-opiskelijoita enempää muiden palveluntarjoajien liikuntapalveluita. Näyttää siis siltä, että hyvä liikuntapalveluiden tarjonta oppilaitoksessa lisää myös muiden liikuntapalveluiden käyttöä.

luiden käyttöä. Ammattikorkeakouluopiskelijat harrastivatkin hieman vähemmän liikuntaa kuin yliopistoissa opiskelevat. (Kunttu & Huttunen 2009, 57.)

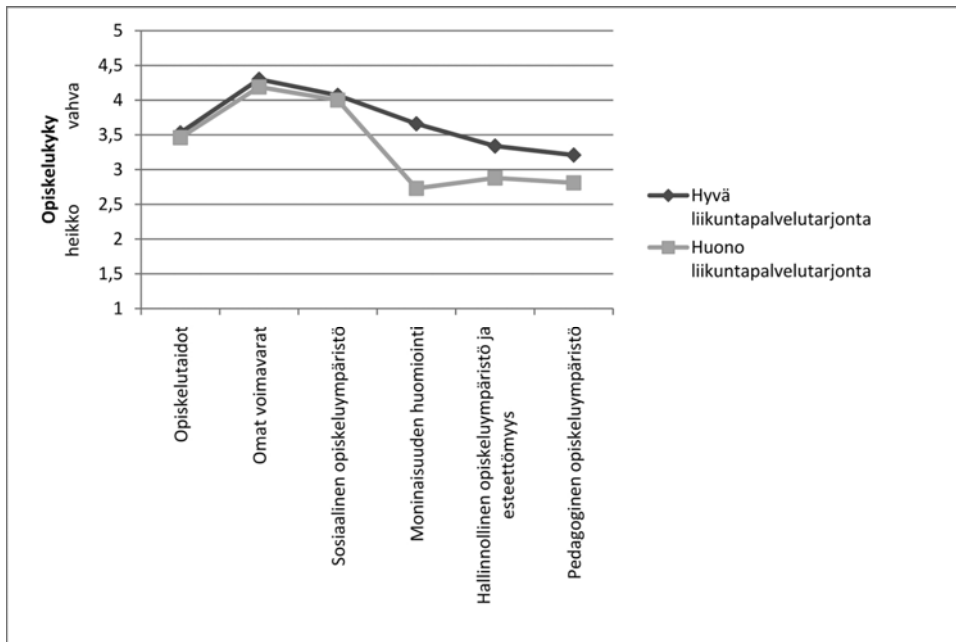
Tässä tutkimuksessa opiskelijoita pyydettiin arvioimaan liikuntapalveluita omassa ammattikorkeakoulussa. Vastaajia ohjeistettiin pohtimaan kysymystä esimerkiksi korkeakoulun liikuntatilojen, korkeakoululiikunnan lajikirjon sekä ohjattujen liikuntavuorojen laadun ja määrän näkökulmasta. Opiskelijat eivät olleet kovin tyytyväisiä liikuntapalveluiden tarjontaan. Kaikista vastaajista vain 32 prosenttia katsoi liikuntapalveluita olevan tarjolla hyvin. Vastaavasti 38 prosenttia piti tarjontaa huonona. Nuorten koulutuksessa oli suurin joukko tarjontaan tyytyväisiä mutta toisaalta myös tyytymättömiä. Aikuis- ja YAMK-opiskelijoiden joukossa oli selvästi suurimmat joukot niitä, joiden mielestä liikuntapalveluiden tarjontaa ei ollut hyvin eikä huonosti, mikä voi johtua siitä, että he eivät välttämättä käytä näitä palveluita eivätkä siten osaa arvioida niiden tarjontaa. Suurten yksiköiden opiskelijat olivat tyytyväisimpiä ja pienten yksiköiden opiskelijat vastaavasti tyytymättömiä tarjontaan.

		Erittäin hyvä	Melko hyvä	Ei hyvä eikä huono	Melko huono	Erittäin huono
Kaikki		4	28	31	24	14
Koulutus	Nuorten koulutus	5	31	27	25	13
	Aikuiskoulutus	4	24	47	14	11
	YAMK	7	27	37	15	14
Yksikkökoko	Alle 500	5	19	24	26	26
	500-999	2	22	33	26	17
	1000-1999	6	34	32	23	6
	2000-2000	3	33	32	21	11
	3000 ja yli	3	31	33	22	10

Taulukko 20. Liikuntapalveluiden tarjonta omassa ammattikorkeakoulussa, %.

Liikuntapalveluiden tarjonta oli yhteydessä myös opiskelukykyn. Erityisen selvästi tämä näkyi moninaisuuden huomioon alueella, sillä liikuntatarjontaa hyvänä pitävät arvioivat opiskelukykinsä tällä alueella huomattavasti vahvem-

maksi. Liikuntapalveluissa on siis erityisen tärkeää huomioida erilaisten opiskelijoiden tarpeet. Voidaan ajatella, että esimerkiksi eri-ikäisillä opiskelijoilla on erilaisia tarpeita; samoin osalla opiskelijoista voi olla liikuntaa rajoittavia sairauksia. Liikuntapalveluiden yhteys opiskelukykyyn tulee ilmi myös hallinnollisen opiskeluympäristön ja esteettömyyden sekä pedagogisen opiskeluympäristön alueilla.

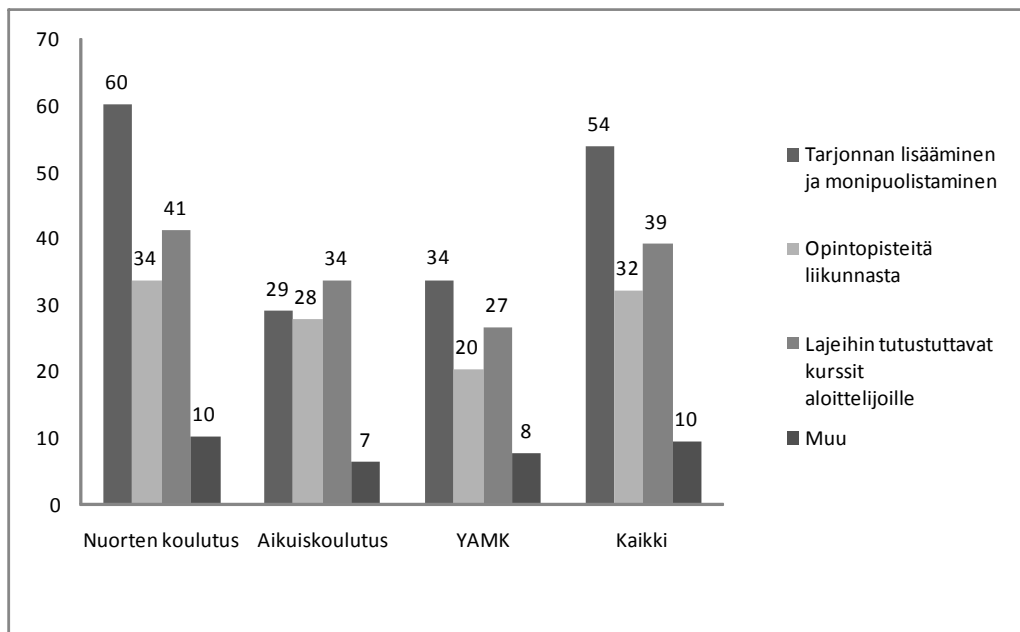

Kuvio 36. Liikuntapalveluiden tarjonnan yhteys opiskelukykyyn osa-alueisiin.

Opiskelijoilta tiedusteltiin myös, miten liikuntapalveluita tulisi kehittää omassa ammattikorkeakoulussa. Vastaajilla oli mahdollisuus valita useampi kuin yksi kehittämistapa, mistä johtuen prosenttiosuudet eivät summaudu sataan. Suosituimmaksi kehittämisen tavaksi nousi tarjonnan lisääminen ja monipuolistaminen. Tarpeellisina pidettiin myös lajeihin tutustuttavia liikuntakursseja aloittelijoille. Vähiten suosiota keräsi opintopisteiden saaminen liikunnasta, joskin sitäkin kannatti kolmannes kaikista vastaajista. Joka kymmenes vastaaja katsoi, että

liikuntapalveluita tulisi kehittää jollain muulla kuin mainituilla tavoilla. Eri kou-
lutyksissä opiskelevien välillä oli eroja kehittämisenäkemyksissä. Etenkin nuori-
so- mutta myös YAMK -opiskelijoiden vastauksissa painottui eniten tarjonnan
lisääminen ja monipuolistaminen, kun taas aikuisopiskelijoiden näkemyksissä
korostuivat lajeihin tutustuttavat kurssit hieman muita kehittämistapoja enem-
män.

Yksikkökokojen välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja liikuntapalvelui-
den kehittämisen suhteen.

Kuvio 37. Opiskelijoiden näkemykset liikuntapalveluiden kehittämisen tavoista omassa ammattikorkeakoulussa, %.

Jonkin muun kehittämistavan valinneet opiskelijat katsoivat yleisimmin, että liikun-
tapalveluita tulisi kehittää tarjoamalla parempia välineitä ja tiloja. Toiveet kohdistui-
vat esimerkiksi kuntosalilaitteisiin ja kuntosaleihin ylipäätään, uintimahdollisuuksiin
ja liikuntatilojen määrään. Kärkeen nousi myös parempi tiedotus liikuntapalveluista.

Lisäksi toivottiin tasapuolisia harrastusmahdollisuuksia kaikille opiskelijoille. Näissä maininnoissa korostettiin, että liikuntamahdollisuuksia tulisi tarjota useammissa paikoissa, esimerkiksi kaikkien toimipisteiden lähellä. Palveluiden toivottiin sijaitsevan myös muualla kuin oppilaitoksen välittömässä läheisyydessä, jotta kauempana asuvilla opiskelijoilla olisi paremmat mahdollisuudet hyödyntää palveluita. Avovastauksissa toivottiin yleisesti myös edullisempia liikuntapalveluita, esimerkiksi opiskelija-alennuksien tai ilmaiskäyntien muodossa. Vastauksissa nousi esiin myös ehdotus yhteistyöstä muiden liikuntapalveluita tarjoavien tahojen, esimerkiksi yliopistoliikunnan tai kunnallisten liikuntapalveluiden kanssa. Osa vastaajista toivoi myös joustavampia aikatauluja palveluihin: niitä toivottiin käyttöön koko lukukauden ajaksi ja laajemmilla aukioloajoilla. Joissakin vastauksissa mainittiin, että liikunta tulisi sisällyttää joko pakollisina tai valinnaisina kursseina opintoihin. Muutama vastaaja mainitsi, että opintojen alussa voisi olla kaikille järjestettävä liikuntakurssi, joka toimisi samalla myös opiskelijoita ryhmäyttävänä keinona. Vastauksissa nousi esiin myös toive ilmaisista liikuntapalveluista, erityisesti uintivuorojen, jumpan ja joogan osalta. Lisäksi toivottiin helpotusta tilojen käyttöön esimerkiksi tarjoamalla enemmän vakiovuoroja ja siten, että vuoroja tarjottaisiin enemmän myös opiskelijoille sen sijaan, että henkilökunta olisi näiltä osin etusijalla. Osassa vastauksista ehdotettiin myös liikuntaseteleitä opiskelijoille. Jotkut puolestaan näkivät, että liikuntapalveluiden kehittämisessä olisi tärkeää opiskelijoiden oman aktiivisuuden lisääminen kannustamalla opiskelijoita liikkumaan ja luomalla ”matalan kynnyksen” palveluita, jotta liikkumaan uskaltaisi lähteä ilman kaveriakin.

	Maininnat (N)	%
Paremmat välineet ja tilat	101	21
Parempi tiedotus	74	16
Tasapuoliset harrastusmahdollisuudet kaikille opiskelijoille	63	13
Edullisemmat liikuntapalvelut	61	13
Yhteistyö muiden liikuntapalveluita tarjoavien tahojen kanssa	35	7
Paremmiin aikataulutettuihin liikuntapalveluihin	33	7
Liikunta (valinnais)aineeksi opintoihin	32	7
Ilmaiset liikuntapalvelut	25	5
Tilojen käytön helpottaminen / enemmän vakiovuoroja	19	4
Liikuntaselitteiden lisääminen opiskelijoille	18	4
Opiskelijoiden oman aktiivisuuden lisääminen	12	3
Yhteensä	473	100

Taulukko 21. Muut tavat kehittää liikuntapalveluita ammattikorkeakoulussa.

7 Näkemyksiä opiskelijakunnan toiminnasta

Opiskelijakunnalla on kahden tyyppisiä ammattikorkeakoululaissa säädettyjä tehtäviä. Opiskelijakunta valitsee edustajansa ammattikorkeakoulun hallitukseen ja toimielimiin sekä osallistuu muuhun oppilaitoksen toimintaan. Lisäksi opiskelijakunnan tehtävänä on ”omalta osaltaan valmistaa opiskelijoita aktiiviseen, valveutuneeseen ja kriittiseen kansalaisuuteen. Opiskelijakunnan tehtävänä on myös toimia jäsentensä yhdyssiteenä ja edistää heidän yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja henkisiä sekä opiskeluun ja opiskelijan asemaan yhteiskunnassa liittyviä pyrkimyksiään.” (Ammattikorkeakoululaki 9.5.2003/351, 42 a §.) Opiskelijakunnan tehtävät liittyvät siis sekä hallinnolliseen ja edustukselliseen toimintaan että aktiivista kansalaisuutta tukevaan yhteisölliseen toimintaan.

7.1 Opiskelijakunnan jäseniä puolet opiskelijoista

Opiskelijakunnan jäsenyys on vapaaehtoinen. Jäseneksi voivat liittyä kaikki ammattikorkeakoulun päätoimiset opiskelijat, mutta ammattikorkeakoululain nojalla opiskelijakunta voi hyväksyä myös muita ammattikorkeakoulun opiskelijoita jäsenikseen. Tämän tutkimuksen kaikista vastaajista 48 prosenttia ilmoitti olevansa opiskelijakunnan jäsen. Nuoriso-opiskelijoista 55 prosenttia kuului opiskelijakuntaan, minkä perusteella jäsenmäärässä on tapahtunut hyvin hienoisista laskua verrattaessa neljän vuoden takaiseen tilanteeseen (Markkula 2006, 99). Opiskelijakunnan jäsenyys on selvästi harvinaisempaa aikuis- ja YAMK-opiskelijoilla, sillä molemmissa ryhmissä vain runsas viidennes vastasi kuuluvansa opiskelijakuntaan. Opiskelijoiden järjestäytymisaste näyttääkin odotetusti laskevan sitä alhaisemmaksi mitä vanhemmista ikäluokista on kyse.

Koulutusaloittain tarkasteltuna opiskelijakuntien jäsenyys näyttää olevan yleisintä humanistisella ja kasvatusalalla, kulttuurialalla, tekniikan ja liikenteen alalla

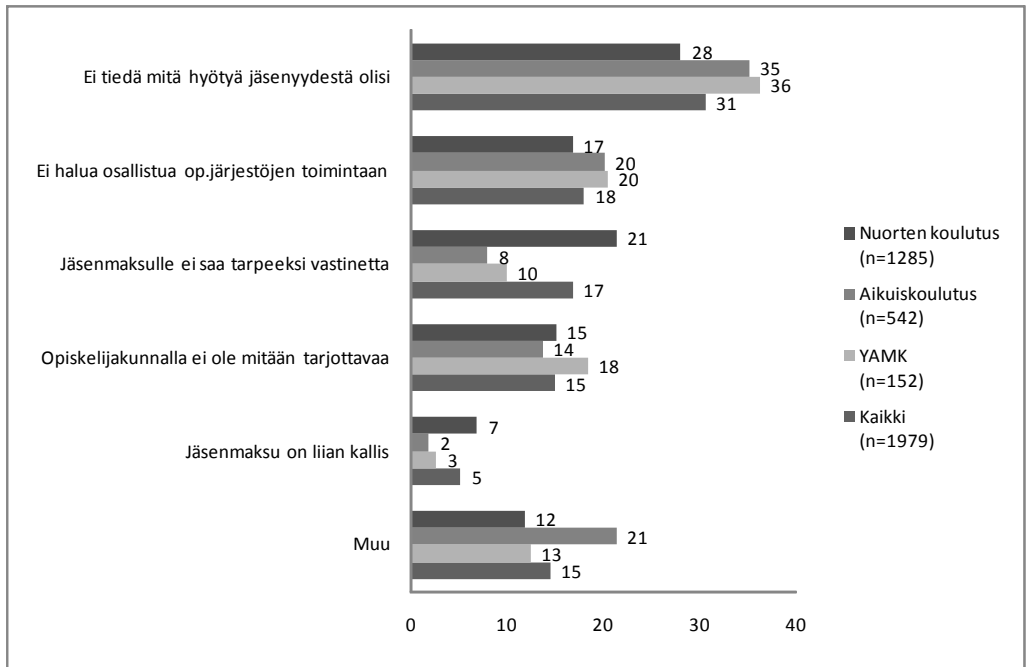
sekä luonnonvara- ja ympäristöalalla. Suhteessa vähiten jäseniä on luonnontieteiden alalla, jossa vain runsas kolmannes kuuluu opiskelijakuntaan. Tämän alan osalta tulosta on kuitenkin pidettävä suuntaa-antavana, sillä vastaajia oli vain kymmenen, joskin vuonna 2006 saatiin samansuuntaisia tuloksia (mt., 99).

Opiskelijakunnan jäsenyys oli yleisintä 500–999 opiskelijan yksiköissä ja harvinaisinta kaikkein suurimmissa yli 3000 opiskelijan yksiköissä. Näiden väliin sijoittuvat keskikokoiset ja pienimmät alle 500 opiskelijan yksiköt.

		N	%
Sukupuoli	Nainen	1909	48
	Mies	776	48
Ikä	22 vuotta tai alle	912	60
	23-24 vuotta	754	55
	25-27 vuotta	493	48
	28-30 vuotta	195	46
	31 vuotta tai yli	339	27
Opiskeluaika	0,5-1 vuotta	827	48
	2 vuotta	738	48
	3 vuotta	651	50
	4-5 vuotta	449	47
	6 vuotta ja yli	28	29
Kansalaisuus	Suomalainen tutkinto-opiskelija	2611	48
	Kansainvälinen tutkinto-opiskelija	78	41
Pohjakoulutus	Ammatillinen perustutkinto	385	46
	Ylioppilastutkinto	1913	54
	Kaksoistutkinto	35	43
	Opistoaste	124	26
	Amk-tutkinto	166	35
	Yliopistollinen kandidaatintutkinto	32	41
	Yliopistollinen maisterintutkinto	37	49
Koulutus	Nuorten koulutus	2423	55
	Aikuiskoulutus	189	22
	YAMK	66	23
Koulutusala	Humanistinen ja kasvatustieteiden ala	42	54
	Kulttuuriala	310	53
	Luonnonvara- ja ympäristöala	120	52
	Luonnontieteiden ala	10	37
	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	200	45
	Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	802	45
	Tekniikan ja liikenteen ala	696	53
	Yhteiskuntatieteet, liiketalous ja hallinto	516	46
Yksikkökoko	alle 500	214	56
	500-999	172	66
	1000-1999	220	55
	2000-2999	218	56
	3000 ja yli	285	42
Kaikki		2704	48

Taulukko 22. Opiskelijakunnan jäseniksi liittyneiden osuus eri opiskelijaryhmissä.

Opiskelijakuntaan kuulumattomia pyydettiin myös arvioimaan, mikä on tärkein syy siihen, ettei ole opiskelijakunnan jäsen. Tulokset on koottu kuvioon 38, jossa ne on järjestetty tärkeysjärjestykseen kaikkien vastaajien mukaan. Yleisin syy opiskelijakuntaan kuulumattomuudelle oli se, ettei tiedetty, mitä hyötyä jäsenyydestä olisi. Tästä näkökulmasta opiskelijakuntien tiedotustoiminta näyttytyy ainakin osittain riittämättömänä, sillä puolet niistä, jotka eivät tieneet, mitä hyötyä jäsenyydestä olisi, eivät myöskään tieneet, mitä opiskelijakunnan toimintaan kuuluu. Toiseksi tärkeimmäksi syyksi opiskelijakuntaan kuulumattomuudelle nousi haluttomuus osallistua opiskelijajärjestöjen toimintaan. Seuraavaksi tärkeimpiä syitä olivat, ettei jäsenmaksulle koettu saatavan tarpeeksi vastinetta ja ettei opiskelijakunnalla nähty olevan mitään tarjottavaa. Myös nämä syyt näyttivät kytkeytyvän osittain siihen, että opiskelijakunnan tiedotus ei ole tavoittanut kaikkia opiskelijaryhmiä. Jäsenmaksun vastikkeettomuuden ja opiskelijakunnan vähäisen tarjonnan valinneista noin kolmannes kummassakin luokassa ei tiennyt, mitä opiskelijakunnan toimintaan kuuluu. Vähiten tärkeä syy opiskelijakuntaan kuulumattomuudelle oli liian kallis jäsenmaksu, jonka valitsi vain viisi prosenttia vastaajista. Tämän perusteella opiskelijat eivät näyttäisi pitävän jäsenmaksua liian suurena.

Kuvio 38. Tärkein syy siihen, ettei ole opiskelijakunnan jäsen, %.

Jonkin muun syyn valitsi 15 prosenttia opiskelijakuntaan kuulumattomista vastaajista. Yleisimmin nämä muut syyt liittyivät siihen, että opiskelijakuntatoiminnalle ei ollut aikaa tai vastaaja ei ollut täysipäiväinen opiskelija. Osa oli myös kokenut liittymisen vaivalloisena tai mainitsi, että ”ei vain ollut saanut aikaiseksi liittyä”. Monilla puolestaan ei ollut tarvetta opiskelijakunnan tarjoamiin etuihin tai ne koettiin muista syistä turhiksi. Useat vastaajat esimerkiksi mainitsivat, että tärkein syy liittyä opiskelijakuntaan olisi opiskelijakortilla saatava alennus julkisissa liikennevälineissä, mutta liittymiselle ei nähty tarvetta, sillä VR:n ja Matkahuollon omat opiskelija-alennukseen oikeuttavat kortit ovat edullisempia kuin opiskelijakunnan jäsenkortti. Lisäksi eräs vastaaja luonnehti liittymistä turhaksi siitä syystä, että opiskelijakunnan tarjoamat edut ja palvelut eivät olleet saatavilla paikkakunnalla, jossa hänen opiskeluyksikkönsä sijaitsi.

Monet jonkin muun syyn valinneista mainitsivat opiskelijakuntaan kuulumattomuuden syyksi sen, että olivat jo toisen opiskelijajärjestön jäseniä tai mukana muussa opiskelijatoiminnassa. Yleisimmin nämä vastaajat olivat yliopistossa kirjoilla olevia ylioppilaskunnan jäseniä, eikä opiskelijakuntajäsenyyden nähty tuovan mitään lisäarvoa ylioppilaskuntajäsenyyden rinnalle. Tämä avaa kiinnostavan näkökulman keskusteluun opiskelijakuntien automaatiojäsenyydestä. Esimerkiksi SAMOK on vaatinut opiskelijakuntia koskevan lainsäädännön yhdenmukaistamista siten, että opiskelijakunnissa otettaisiin ylioppilaskuntien tapaan käyttöön automaatiojäsenyys, joka takaisi opiskelijakunnille vakaat toimintaedellytykset. Automaatiojäsenyyden on nähty myös mahdollistavan opiskelijoiden tasa-arvoisen aseman suhteessa opiskelijakuntaan. (SAMOK 2009.) Tämän tutkimuksen valossa lausunto näyttää perustellulta erityisesti opiskelijoiden tasa-arvoisuuden näkökulmasta, sillä suhteellisella jäsenmäärällä mitattuna osa opiskelijaryhmistä (esimerkiksi aikuisopiskelijat) jää opiskelijakunnan tarjoamien etujen ja yhteisöllisyyden ulkopuolelle. Yhtäaikaisesti amk- ja yliopistotutkintoa suorittaville opiskelijoille kahden opiskelijajärjestön automaatiojäsenyys ei kuitenkaan olisi kaikissa tilanteissa välttämättä mielekästä.

Osalle avovastaajista opiskelijakuntaan kuulumattomuuden syynä oli se, että opiskelijakunta oli jäänyt aivan tuntemattomaksi. Nämä vastaajat olivat valtaosin aikuis- ja YAMK-opiskelijoita sekä kansainvälisiä tutkinto-opiskelijoita. Esimerkiksi aikuis- ja YAMK-opiskelijoiden vastauksista nousi esiin, että opiskelijakuntaa ei ollut esitelty heille lainkaan, eikä kaikilla ollut tietoa, miten jäseneksi liitytään tai voivatko YAMK-opiskelijat ylipäänsä liittyä opiskelijakuntaan. Kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden osalta tuntemattomuus ei ainakaan julki lausutusti jäsentynyt riittämättömäksi tiedottamiseksi opiskelijakunnan suunnalta, vaan yleisemmäksi epäselvyydeksi opiskelijakuntaan liittymisestä, kuten eräs vastaaja kuvailee: ”I know little about both student union and Finland, so I don't know what I can do to join the student union.” Toisaalta aiemmissa tutkimuksis-

sa on havaittu kansainvälisten opiskelijoiden kokevan myös opiskelijakuntaa koskevan tiedotuksen jonkin verran riittämättömämmäksi kuin suomalaiset opiskelijat (esim. Niemelä 2009, 96).

Muiksi syiksi opiskelijakuntaan kuulumattomuudelle mainittiin usein myös se, ettei opiskelijakuntatoiminta kiinnosta tai että se ei ole mahdollista etäopiskelun ja eri paikkakunnalla asumisen vuoksi. Monet mainitsivat syyksi myös työssäkäynnin, jonka vuoksi opiskelijajärjestötoiminnalle ei ole aikaa. Jotkut työssäkäyvistä vastaajista kokivat myös jäsenyyden oman alan ammattiliitossa riittäväksi.

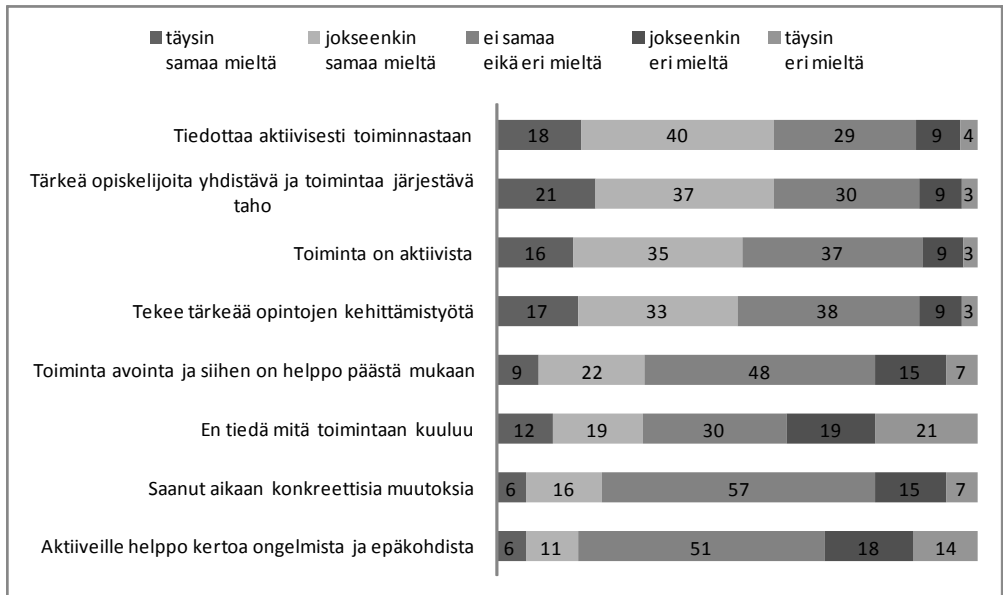
Sekä edellä esitellyistä avovastauksista että kuvioon 38 kootuista tilastollisista tuloksista käy ilmi, että aikuis- ja YAMK-opiskelijoilla syyt opiskelijakuntaan kuulumattomuudelle ovat jossain määrin erilaisia kuin nuoriso-opiskelijoilla. Epävarmuus sen suhteen, mitä hyötyä jäsenyydestä olisi, korostuu aikuis- ja YAMK-opiskelijoilla selvästi enemmän kuin nuoriso-opiskelijoilla. Nuorilla puolestaan syyksi jäsenyys muita koulutusryhmiä useammin se, ettei jäsenmaksulle koeta saatavan tarpeeksi vastinetta, mikä liittyy myös heikompaan toimeentuloon.

Syitä opiskelijakuntaan kuulumattomuudelle vertailtiin nuorten koulutuksessa opiskelevien osalta vuoden 2006 tietoihin. Neljän vuoden aikana ei ole tapahtunut kovin merkittäviä muutoksia. Yhä pienempi osuus opiskelijoista näyttää kuitenkin kokevan jäsenmaksulla saatavan vastineen riittäväksi, sillä haluttomuus maksaa jäsenmaksua tämän vuoksi oli kasvanut 14 prosentista 21 prosenttiin. Myös niiden osuus, jotka eivät kokeneet opiskelijakunnalla olevan itselle mitään tarjottavaa, oli noussut muutaman prosenttiyksikön verran. Muutokset ovat suhteellisen pieniä, joten tulosten pohjalta ei voida tehdä kovin pitäviä päätelmiä, mutta varovasti arvioiden näyttää siltä, että opiskelijakuntaan kuulumat-

tomille opiskelijoille jäsenyyden kautta saatu konkreettinen hyöty näyttäytyy aiempaa vähäisempänä ainakin suhteessa jäsenmaksuun. Samalla on huomioitava, että niiden osuus, jotka eivät tienneet, mitä konkreettista hyötyä jäsenyydestä olisi, oli laskenut viitisen prosenttiyksikköä. Näyttää siis siltä, että tietoisuus opiskelijakunnan tarjoamista hyödyistä olisi hieman parantunut.

7.2 Opiskelijakuntien toiminta aktiivista, avoimuudessa kehitettävää

Opiskelijakunnan toimintaan kohdistuvia asenteita kartoitettiin kahdeksalla väittämällä, joissa on samalla pyritty tiivistämään ammattikorkeakoululaissa opiskelijakunnille määritellyjä tehtäviä. Kuvioista 39 nähdään, että useimmissa väittämissä on varsin paljon 'ei samaa eikä eri mieltä' olleita vastaajia, mikä viittaa siihen suuntaan, että väittämien arviointi on koettu vaikeaksi. Vastaajista suurin osa katsoo kuitenkin opiskelijakunnan tiedottavan aktiivisesti toiminnastaan. Opiskelijakuntaa pidetään myös tärkeänä opiskelijoita ja vapaa-ajan toimintaa järjestävänä tahona. Hieman pienempi osa, mutta kuitenkin puolet vastaajista, katsoi toiminnan olevan aktiivista ja opiskelijakunnan tekevän tärkeää opintojen kehittämistyötä. Vastaajien näkökulmasta opiskelijakunnat näyttävät siis täyttäneen niille määritellyt tehtävät kohtuullisen hyvin. Toiminnan avoimuuden näkökulmasta tarkasteltuna opiskelijat ovat kuitenkin selvästi kriittisempiä opiskelijakuntia kohtaan. Vain kolmannes opiskelijoista koki, että toiminta on avointa ja siihen on helppo päästä mukaan. Samoin keskusteluun opintoihin liittyvistä ongelmista ja epäkohdista aktiivien kanssa vastaajat suhtautuivat kriittisesti, sillä vain vajaa viidennes koki sen helpoksi.

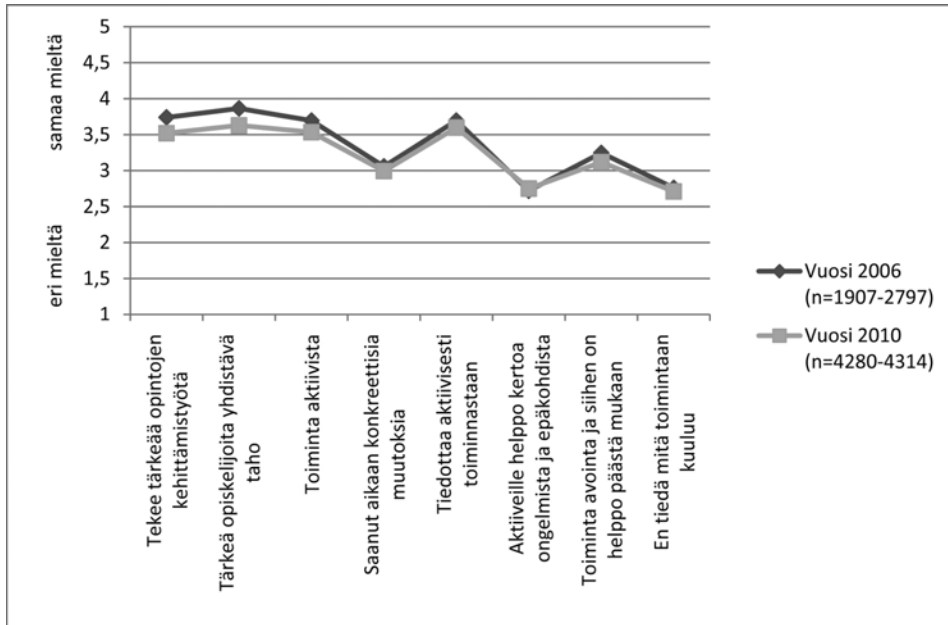

Kuvio 39. Näkemyksiä opiskelijakunnasta, %.

Mahdollisia muutoksia opiskelijakuntaan liittyvissä näkemyksissä selvitettiin vertaamalla tämänkertaisia tuloksia vuoden 2006 tietoihin. Koska neljän vuoden takaisessa selvityksessä vastaajille annettiin myös vastausvaihtoehto 'en osaa sanoa', eivät tulokset ole täysin vertailukelpoisia tuolloin raportoituihin tietoihin (ks. Markkula 2006, 101–102). Tästä johtuen tuloksia verrattiin tekemällä vuoden 2006 aineistosta sellaisia tilastollisia ajoja, joista oli poistettu 'en osaa sanoa' -vastaukset. Tämänvuotisesta aineistosta puolestaan huomioitiin vain nuorten koulutuksessa opiskelevat, sillä vuoden 2006 kysely oli suunnattu ainoastaan nuoriso-opiskelijoille. Näin saatiin tuloksista täysin vertailukelpoisia.

Opiskelijakuntia koskevat näkemykset vuosina 2006 ja 2010 on koottu kuvioon 40, josta nähdään, että periaatteellinen asenneilmasto opiskelijakuntaa kohtaan on säilynyt myönteisenä. Opiskelijakuntien vahvuudet ja heikkoudet näyttäisivät olevan samoja kuin neljä vuotta sitten, joskin pieniä muutoksia asenteissa on tapahtunut. Opiskelijat pitivät opiskelijakuntien toimintaa nyt hieman heikom-

pana kuin aiemmin, sillä näkemykset opintojen kehittämistyöstä, opiskelijoita yhdistävän toiminnan järjestämisestä ja toiminnan aktiivisuudesta opiskelijakunnissa olivat muuttuneet kielteisemmiksi. Sen sijaan näkemykset toiminnan avoimuudesta ja mahdollisuuksista päästä mukaan toimintaan olivat pysyneet lähes samoina.

Kuvio 40. Näkemyksiä opiskelijakunnasta v. 2006 ja 2010 nuorten koulutuksessa opiskelevien osalta.

Opiskelijakuntaan liittyviä väittämiä tarkasteltiin myös opiskelijakunnan jäsenyyden, sukupuolen, koulutuksen ja yksikkökoon mukaan. Opiskelijakuntaan kuuluvien ja kuulumattomien näkemykset eroavat kaiken kaikkiaan suurestikin toisistaan. Opiskelijakunnan jäsenillä on myönteisempi käsitys opiskelijakunnasta kuin muilla, mikä on odotettuakin, sillä toimintaan osallistuvat ovat luonnollisesti tietoisempia opiskelijakunnan toiminnasta.

Opiskelijakuntaan kuuluvista 62 prosenttia katsoi opiskelijakunnan tekevän tärkeää opintojen kehittämistyötä, kun vastaava osuus ei-jäsenillä oli 38 prosenttia. Naisista runsas ja miehistä vajaa puolet oli tätä mieltä. Nuoriso-opiskelijoilla puolestaan oli muita myönteisempi näkemys opiskelijakunnan toiminnasta opintojen kehittämisessä, sillä heistä puolet ja aikuis- ja YAMK-opiskelijoista 44 prosenttia oli samaa mieltä väittämän kanssa. Tämä lienee yhteydessä siihen, että nuoret olivat muita useammin opiskelijakunnan jäseniä. Yksikkökojojen väliset erot eivät olleet tilastollisesti merkitseviä, mutta suuntaa-antavasti voidaan todeta, että kaikkein suurimmassa yksikössä nähtiin yleisimmin opiskelijakunnan tekevän tärkeää kehittämistyötä. Taustalla voi olla se, että suurilla opiskelijakunnilla on parhaat resurssit myös kehittämistoimintaan.

Kaikissa tarkastelluissa ryhmissä oltiin varsin kriittisiä sen suhteen, oliko opiskelijakunta saanut aikaan konkreettisia muutoksia omassa ammattikorkeakoulussa. On kuitenkin huomioitava, että 'ei samaa eikä eri mieltä' olevien osuudet olivat suuria kaikissa ryhmissä, mikä omalta osaltaan kertoo siitä, että asian arviointi oli koettu vaikeaksi. Opiskelijakunnan jäsenistä alle kolmannes ja ei-jäsenistä vain 15 prosenttia oli samaa mieltä väittämästä. Naiset olivat hieman miehiä kriittisempiä, sillä heistä viidennes katsoi opiskelijakunnan saaneen aikaan muutoksia, kun vastaava osuus miehillä oli neljännes. Koulutuksittain tarkasteltuna nuoriso-opiskelijoista neljännes ja aikuis- ja YAMK-opiskelijoista alle viidennes molemmissa ryhmissä katsoi opiskelijakunnan saaneen aikaan konkreettisia muutoksia omassa ammattikorkeakoulussa. Yksikkökoon mukaan tarkasteltuna joukosta erottuivat jälleen suurimmat yksiköt, joissa oltiin yleisimmin sitä mieltä, että opiskelijakunta oli saanut aikaan konkreettisia muutoksia.

Opiskelijakunnan toimintaa pidettiin selvästi aktiivisempänä jäsenten kuin opiskelijakuntaan kuulumattomien keskuudessa. Sukupuolten välillä ei käytännössä

katsoen ole eroja tämän suhteen. Nuoriso-opiskelijoille toiminta näyttäytyi aktiivisempänä kuin aikuisopiskelijoille ja YAMK-tutkintoa suorittaville, mikä on odotettuakin, sillä nuoriso-opiskelijoista suurempi osa oli opiskelijakunnan jäseniä. Toiminta koettiin aktiivisimmaksi kaikkein suurimmissa yksiköissä.

		<i>Tekee tärkeää opintojen kehittämistyötä</i>	<i>Saanut aikaan konkreettisia muutoksia</i>	<i>Toiminta aktiivista</i>
Opiskelijakunta	On jäsen	62	30	62
	Ei ole jäsen	38	15	41
Sukupuoli	Nainen	52	21	51
	Mies	45	24	52
Koulutus	Nuorten koulutus	51	24	53
	Aikuiskoulutus	44	16	45
	YAMK	44	17	40
Yksikkökoko	alle 500	48	21	42
	500-999	44	19	48
	1000-1999	47	21	52
	2000-2999	48	20	50
	3000 ja yli	53	25	58

*Taulukko 23a. Samaa mieltä olevien näkemykset opiskelijakunnasta taustamuuttujien valossa, %.*¹⁰

Opiskelijakunnan tiedotustoimintaa pidettiin kaikissa ryhmissä verrattain aktiivisena. Myönteisimmin tiedotukseen suhtautuivat opiskelijakunnan jäsenet. Nais- ja miesten välillä puolestaan ei ollut näkemuseroja tämän osalta. Nuoriso- ja aikuisopiskelijoista selvästi suurempi osa kuin YAMK-opiskelijoista piti tiedotusta aktiivisena. Opiskelijoiden keskuudessa oli kuitenkin epäselvyyttä sen suhteen, mitä opiskelijakunnan toimintaan kuuluu. YAMK-opiskelijoiden joukossa epätietoisuus oli suhteellisesti yleisintä, ja näyttääkin siltä, että opiskelijakunnan tiedotustoiminta ei tavoita kovin hyvin YAMK-opiskelijoita.

¹⁰ Erikokoisten yksiköiden väliset erot väittämässä ”opiskelijakunta tekee tärkeää opintojen kehittämistyötä” eivät olleet tilastollisesti merkitseviä (p=.267).

		<i>Tiedottaa aktiivisesti toiminnastaan</i>	<i>En tiedä mitä toimintaan kuuluu</i>
Opiskelijakunta	On jäsen	68	23
	Ei ole jäsen	47	39
Sukupuoli	Nainen	58	32
	Mies	57	27
Koulutus	Nuorten koulutus	59	29
	Aikuis-koulutus	53	37
	YAMK	42	41
Yksikkökoko	alle 500	49	27
	500-999	56	32
	1000-1999	61	28
	2000-2999	58	34
	3000 ja yli	63	28

Taulukko 23b. Samaa mieltä olevien näkemykset opiskelijakunnasta taustamuuttujien valossa, %.

Opiskelijakunnan jäsenille opiskelijakunta näyttäytyi selvästi tärkeämpänä opiskelijoita yhdistävänä tahona kuin ei-jäsenille, sillä heistä 68 prosenttia vastasi olevansa samaa mieltä väittämästä. Vastaava osuus opiskelijakuntaan kuulumattomilla oli noin puolet. Sukupuolten väliset erot ovat melko pieniä, joskin naiset pitivät opiskelijakunnan tarjoamaa yhteisöllisyyttä hieman miehiä tärkeämpänä. Koulutuksittain tarkasteltuna nuoriso-opiskelijat olivat hieman muita useammin samaa mieltä väittämästä, mutta erityisen kiinnostavan tuloksesta tekee se, että aikuis- ja YAMK-opiskelijoistakin noin puolet molemmista ryhmistä piti opiskelijakunnan tarjoamaa yhteisöllisyyttä tärkeänä. Kun huomioidaan, että vain runsas viidennes aikuis- ja YAMK-opiskelijoista vastasi kuuluvansa opiskelijakuntaan, jää tässä ryhmässä toiminnan ulkopuolelle varsin suuri osa sellaisia opiskelijoita, jotka katsovat opiskelijakunnan tarjoavan tärkeää opiskelijoita yhdistävää toimintaa. Suurissa yksiköissä oltiin hieman useammin sitä mieltä, että opiskelijakunta toimii tärkeänä opiskelijoita yhdistävänä tahona, joskin on huomattava, että tulos ei ollut tilastollisesti merkitsevää.

Aikuis- ja YAMK-opiskelijoiden keskuudessa opiskelijakunnan toiminta koettiin myös vähemmän avoimeksi ja vaikeammin lähestyttäväksi. Myös opiskelijakuntaan kuulumattomista varsin pieni osa piti sen toimintaa avoimena ja opiskelijakunnan jäsenistäkin vain 40 prosenttia koki, että toimintaan on helppo päästä mukaan. Erikokoisten yksiköiden väliset erot olivat melko pieniä, mutta tyypillisimmin opiskelijakunnan toimintaa pidettiin avoimena kaikkein pienimmissä, keskikokoisissa 1000–1999 opiskelijan yksiköissä sekä kaikkein suurimmissa yksiköissä.

Tulosten perusteella myös opiskeluun liittyvistä ongelmista ja epäkohdista kertominen opiskelijakunnan aktiiveille koettiin vaikeaksi, erityisesti opiskelijakuntaan kuulumattomien sekä aikuis- ja YAMK-opiskelijoiden joukossa. Opiskelijakunnan avoimuutta ja yhteisöllisyyttä koskevia tuloksia voidaan tulkita siten, että opiskelijat odottavat opiskelijakunnan tarjoavan yhteen tuovaa toimintaa, mutta yhteisöön mukaan pääsemistä ei kuitenkaan koeta kovin helpoksi. Toiselta kannalta on kuitenkin huomioitava, että mukaan pääsyä vaikeana pitävistä kaikki eivät välttämättä koe omalla kohdallaan tarpeelliseksikaan osallistua opiskelijakunnan toimintaan.

		<i>Tärkeä opiskelijoita yhdistävä taho</i>	<i>Toiminta avointa ja siihen helppo päästä mukaan</i>	<i>Aktiiveille helppo kertoa ongelmista ja epäkohdista</i>
Opiskelijakunta	On jäsen	68	40	23
	Ei ole jäsen	48	22	11
Sukupuoli	Nainen	59	29	16
	Mies	55	35	20
Koulutus	Nuorten koulutus	59	33	18
	Aikuis koulutus	54	22	10
	YAMK	48	22	12
Yksikkökoko	alle 500	52	34	23
	500-999	56	30	16
	1000-1999	59	35	17
	2000-2999	57	27	13
	3000 ja yli	59	34	19

Taulukko 23c. Samaa mieltä olevien näkemykset opiskelijakunnasta taustamuuttujien valossa, %.¹¹

¹¹ Erikokoisten yksiköiden väliset erot väittämässä ”opiskelijakunta tärkeä opiskelijoita yhdistävä taho” eivät olleet tilastollisesti merkitseviä (p=.206).

8 Vaikuttavatko opiskelijat ammattikorkeakouluun ja yhteiskuntaan?

Tässä luvussa käsitellään ammattikorkeakouluopiskelijoiden vaikuttamistoimintaa. Aluksi tarkastellaan, millä tavoin opiskelijat ovat vaikuttaneet ammattikorkeakoulunsa sisäisiin asioihin ja millaisiksi he ovat kokeneet vaikuttamismahdollisuutensa. Lopuksi luodaan katsaus opiskelijoiden yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.

8.1 Ammattikorkeakoulun asioihin vaikutetaan palautetta antamalla

Ammattikorkeakouluopiskelijoiden vaikuttamistoimintaa tutkittiin selvittämällä, millaisin eri tavoin opiskelijat olivat vaikuttaneet oppilaitoksen sisäisiin asioihin. Varsinaisen jo tapahtuneen vaikuttamisen lisäksi selvitettiin myös valmiutta vaikuttaa. Lisäksi kartoitettiin opiskelijoiden kokemuksia mahdollisuuksistaan vaikuttaa ammattikorkeakoulun asioihin sekä oppilaitokselta saadusta tuesta vaikuttamiseen.

Vaikuttaminen ammattikorkeakoulun sisäisiin asioihin oli opiskelijoiden kokemuksen perusteella varsin yleistä. Kaikista vastaajista 80 prosenttia katsoi vaikuttaneensa ammattikorkeakoulun asioihin vähintään yhdellä tavalla. Vaikuttaminen oli tyypillisempää opiskelijakunnan jäsenillä (85 % vaikuttanut) kuin opiskelijakuntaan kuulumattomilla (76 %). Naisilla vaikuttaminen oli yleisempää kuin miehillä. Nuoriso-opiskelijoista (83 %) selvästi suurempi osa vastasi vaikuttaneensa oppilaitoksen asioihin kuin aikuis- (70 %) ja YAMK-opiskelijoista (63 %). Koulutusaloittain tarkasteltuna vaikuttaminen oli selvästi yleisintä humanistisella ja kasvatusalalla, kulttuurialalla sekä sosiaali-, terveys-

ja liikunta-alalla. Vaikuttaminen oli sitä yleisempää mitä pitempään opinnot olivat kestäneet, joskin kuusi vuotta tai tätä pidempään opiskelleista vastaajista ammattikorkeakoulunsa asioihin oli vaikuttanut suunnilleen sama osuus kuin ensimmäisen vuoden opiskelijoista.

Opiskelijoita pyydettiin merkitsemään tavat, joilla he olivat vaikuttaneet ammattikorkeakoulunsa asioihin. Tulokset on koottu kuvioon 41, jossa esitettyjen vaikuttamistapojen voidaan ajatella jakautuvan sisällöllisesti opintoihin liittyviin, keskusteleviin ja vuorovaikutteisiin, järjestäytyneisiin tai hallinnollisiin sekä edellisiä hieman radikaalimpiin vaikuttamisen tapoihin.

Selvästi yleisin vaikuttamisen tapa oli palautteen antaminen jostakin ammattikorkeakouluun liittyvästä asiasta. Kaikista vastaajista 63 prosenttia katsoi vaikuttaneensa tällä tavalla. Kyselylomakkeessa ei määritelty tarkemmin, millaisesta palautteesta oli kyse, sillä palautteen antamista haluttiin selvittää laajasti, ja kaikenlaisen palautteen antamisen voidaan ajatella olevan vaikuttamistoimintaa. Palautteen antamiseen voivat siten sisältyä esimerkiksi kurssipalautteet.

Kuvio 41. Ammattikorkeakoulun sisäisiin asioihin vaikuttaneet, %.

Seuraavaksi yleisimmät vaikuttamisen tavat olivat tiiviisti opintojen sisältöön liittyviä keinoja. Kaksi viidennestä vastasi vaikuttaneensa osallistumalla työelämätoimintaan, jollaiseksi oli kyselylomakkeessa määritelty esimerkiksi harjoittelu sekä työelämälähtöiset projektit ja hankkeet. Työelämälähtöisiä opintojaksoja ei voida pitää suorana ammattikorkeakouluun vaikuttamisen muotona, mutta voidaan ajatella, että työelämätoiminta kehittää opiskelijan työelämävalmiuksia, joiden avulla hänellä on myös paremmat valmiudet vaikuttaa ammattikorkeakoulunsa toimintaan. Työelämälähtöisissä opinnoissa kehittyy lisäksi näkemys siitä, millaisia taitoja työelämässä tarvitaan. Tätä kautta opiskelijalla voidaan nähdä olevan myös paremmat edellytykset vaatia työelämätaitojen kannalta relevanttia opetusta. Yhdeksi vaikuttamisen tavaksi nostettiin myös osallistuminen tutkimus- ja kehittämistoimintaan, jonka kautta vastasi vaikuttaneensa vajaa kolmannes kaikista vastaajista.

Hieman harvinaisempia vaikuttamisen tapoja olivat keskustelevat ja vuorovaiikutteiset keinot, eli osallistuminen ammattikorkeakoulun asioita koskeviin tiedotustilaisuuksiin tai keskusteluihin. Järjestäytyneemmät vaikuttamisen tavat olivat varsin harvinaisia, sillä opiskelijajärjestöjen toimintaan oli osallistunut 16 prosenttia ja hallinnon opiskelijajäseneksi hakenut vain kuusi prosenttia kaikista vastaajista. Radikaalimpaan vaikuttamiseen, eli ammattikorkeakoulun asioita koskevaan mielenosoitukseen tai luentolakkoon, oli osallistunut vain pieni osa vastaajista. Muita vaikuttamisen tapoja olivat tyypillisimmin tutortoiminta tai opetukseen liittyvistä epäkohdista kertominen opettajalle tai henkilökunnalle.

Jo tapahtuneen vaikuttamisen lisäksi selvitettiin myös niiden opiskelijoiden valmiutta vaikuttaa, jotka eivät olleet aiemmin vaikuttaneet millään tavalla ammattikorkeakoulun asioihin. Vaikuttamisvalmiuden voidaan nähdä kertovan ennen kaikkea halukkuudesta vaikuttaa, mutta myös koetuista vaikuttamisen mahdollisuuksista. Vaikuttamisvalmius oli ei-vaikuttaneiden joukossa varsin vähäistä,

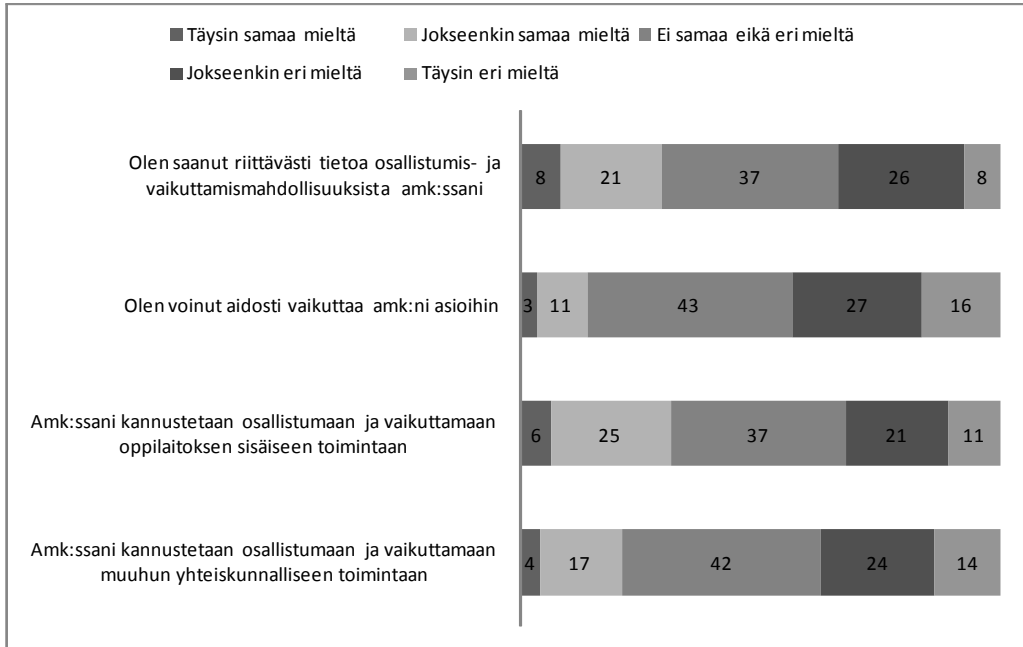
sillä heistä vain seitsemän prosenttia oli valmis vaikuttamaan jollain tavalla.¹² Vaikuttamistoimintaan osallistuneisiin verrattuna ei-vaikuttaneilla oli vähemmän tietoa osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksistaan ja kielteisempi kokemus aidosta vaikuttamismahdollisuuksistaan ammattikorkeakoulussa. Heistä myös suurempi osa koki, ettei ammattikorkeakoulussa kannusteta vaikuttamaan oppilaitoksen asioihin. Jos vaikuttaminen yhteisöön ymmärretään yhdeksi osallisuuden osa-alueeksi (ks. Oranen 2007, 5), on ammattikorkeakouluissa joukko opiskelijoita, joilla ei ole täyttä osallisuutta heidän jokapäiväisessä yhteisössään.

8.2 Vaikuttamismahdollisuudet ammattikorkeakoulussa koetaan heikoiksi

Vastaajilta tiedusteltiin neljän väittämän avulla, kokivatko he voineensa vaikuttaa oppilaitoksensa asioihin, ja tuetaanko ammattikorkeakoulussa opiskelijoiden vaikuttamismahdollisuuksia oppilaitoksen sisällä ja yhteiskunnassa. Kuvioista 42 nähdään, että 'ei samaa eikä eri mieltä' olleiden osuudet ovat melko korkeita, mikä saattaa viitata siihen, että vastaajat ovat pitäneet väittämiä vaikeasti arvioitavina. Tulokset piirtävät kuitenkin selvän kuvan ammattikorkeakouluopiskelijoiden vaikuttamismahdollisuuksista sekä ammattikorkeakoulun tarjoamasta tuesta ja kannustuksesta vaikuttamistoimintaan: opiskelijat kokevat vaikuttamismahdollisuutensa varsin heikoiksi. Vain 14 prosenttia vastaajista koki voineensa aidosti vaikuttaa oman ammattikorkeakoulunsa asioihin. Lähemmäs puolet opiskelijoista vastasi, ettei ollut voinut vaikuttaa oppilaitoksensa toimintaan. Hieman valoisammalta tilanne näyttää osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista saadun tiedon suhteen, sillä sitä koki saaneensa riittävästi noin kolmannes

¹² On huomattava, että tämän perusteella ei voida tehdä päätelmiä siitä, kuinka suuri osuus ei olisi valmis vaikuttamaan millään tavalla. Toisin sanoen tuloksista voidaan päätellä ainoastaan, että seitsemän prosenttia ei-vaikuttaneista otti kantaa sen puolesta, että olisi valmis vaikuttamaan ammattikorkeakoulun asioihin vähintään yhdellä tavalla. Loput voivat olla joko niitä, jotka eivät halunneet ottaa kantaa asiaan tai niitä, jotka eivät olleet valmiita vaikuttamaan.

vastaajista. Niin ikään kolmannes opiskelijoista koki ammattikorkeakoulunsa kannustavan osallistumaan ja vaikuttamaan oppilaitoksen sisäiseen toimintaan. Muun yhteiskunnallisen osallistumisen ja vaikuttamisen osalta kannustaminen oli vähäisempää.

Kuvio 42. Kokemukset vaikuttamismahdollisuuksista ja ammattikorkeakoulun tuesta vaikuttamiseen, %.

Opiskelijoiden kokemuksia vaikuttamismahdollisuuksistaan selvitettiin myös hieman tarkemmin. Vaikuttamismahdollisuudet olivat yhteydessä esimerkiksi opiskelukykyyn: mitä vahvemiksi opiskelijat arvioivat opiskelukykyänsä, sitä paremmin he kokivat voineensa vaikuttaa ammattikorkeakoulunsa sisäisiin asioihin. Yhteys havaittiin kaikilla opiskelukykyyn osa-alueilla, mutta erityisen selvästi se näkyi hallinnollisen opiskeluympäristön ja esteettömyyden, pedagogisen opiskeluympäristön sekä moninaisuuden huomioon otettavilla alueilla. Tämä on sikäli luontevaa, että näiden voidaan ajatella olevan tyypillisiä vaikuttamisen kohteita opiskeluympäristössä. Samoin voidaan ajatella, että kokemus aidosta vaikuttamisen mahdollisuuksista vahvistaa myös opiskelukykyä: kun opiskelijat kokevat

voivansa vaikuttaa esimerkiksi opetukseen liittyviin asioihin, vahvistuu opiskelukyky erityisesti pedagogisen opiskeluympäristön alueella. Vaikuttamismahdollisuudet olivat yhteydessä myös opintojen antamiin valmiuksiin, sillä opiskelijat kokivat voivansa vaikuttaa ammattikorkeakoulun asioihin sitä paremmin mitä enemmän olivat saaneet valmiuksia opinnoista.

Opiskelijoiden kokemukset vaikuttamismahdollisuuksista ja oppilaitoksen kannustuksesta vaikuttamiseen vaihtelivat opiskelijakunnan jäsenyyden, koulutusalalla ja yksikkökoon mukaan. Taulukosta 24 nähdään, että opiskelijakunnan jäsenet ovat tyytyväisempiä vaikuttamismahdollisuuksiinsa kuin opiskelijakuntaan kuulumattomat. Heistä suurempi osa koki saaneensa myös riittävästi tietoa osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksistaan. Opiskelijakunta voidaankin nähdä paitsi yhtenä tärkeänä vaikuttamiskanavana myös tiedonvälittäjänä, minkä vuoksi jäsenille kertyy enemmän tietoa vaikuttamisen mahdollisuuksista. Koulutusalalta luonnonvara- ja ympäristöalalla sekä humanistisella ja kasvatusalalla opiskelevat olivat useimmin saaneet riittävästi tietoa, kun taas heikoimmaksi tiedonsaanti oli jäänyt matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla, sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla sekä luonnontieteissä. Samat alat nousevat esiin myös, kun tarkastellaan opiskelijoiden kokemusta aidoista vaikuttamisen mahdollisuuksista. Näyttääkin siltä, että riittävän tiedonsaannin ja aitojen vaikuttamismahdollisuuksien välillä on melko vahva yhteys¹³.

Yksikkökokojen väliset erot olivat pienenhöjä. Keskikokoisissa yksiköissä oli kuitenkin saatu eniten tietoa osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista. Niissä oli myös yleisimmin voitu aidosti vaikuttaa ammattikorkeakoulun asioihin.

¹³ Väittämien ”olen saanut riittävästi tietoa osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksistani amk:ssani” ja ”olen voinut aidosti vaikuttaa ammattikorkeakouluni asioihin” välinen korrelaatiokerroin oli 0,666.

			Samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Eri mieltä
<i>Olen saanut riittävästi tietoa osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista amk:ssani</i>	Opiskelijakunta p=.000	On jäsen	40	35	25
		Ei ole jäsen	34	39	27
	Koulutusala p=.012	Humanistinen ja kasvatustieteiden ala	38	36	26
		Kulttuuriala	33	37	31
		Luonnonvara- ja ympäristöala	43	31	27
		Luonnontieteiden ala	30	48	22
		Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	31	36	33
		Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	31	37	32
		Tekniikan ja liikenteen ala	36	38	27
	Yhteiskuntatieteet, liiketalous ja hallinto	36	37	27	
	Yksikkökoko p=.022	alle 500	27	32	41
		500-999	31	37	32
		1000-1999	29	33	37
2000-2999		27	42	32	
3000 ja yli		27	34	38	
<i>Olen voinut aidosti vaikuttaa amk:ni asioihin</i>	Opiskelijakunta p=.000	On jäsen	18	41	41
		Ei ole jäsen	10	44	45
	Koulutusala p=.015	Humanistinen ja kasvatustieteiden ala	17	46	37
		Kulttuuriala	15	40	45
		Luonnonvara- ja ympäristöala	18	40	42
		Luonnontieteiden ala	11	59	30
		Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	14	44	42
		Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	11	42	47
		Tekniikan ja liikenteen ala	15	44	42
	Yhteiskuntatieteet, liiketalous ja hallinto	15	44	41	
	Yksikkökoko p=.011	alle 500	40	41	19
		500-999	44	42	15
		1000-1999	47	39	15
2000-2999		43	46	11	
3000 ja yli		39	42	19	

Taulukko 24. Tiedonsaanti osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista sekä aidot vaikuttamismahdollisuudet omassa ammattikorkeakoulussa, %.

Oppilaitoksen suunnalta saatu kannustus vaikuttamistoimintaan koetaan myönteisemmin opiskelijakuntaan kuuluvien keskuudessa. Aloista selkeimmin nousevat esiin humanistinen ja kasvatustieteiden ala sekä luonnonvara- ja ympäristöala, joissa kannustusta koettiin saadun eniten. Vähäisintä kannustaminen oli tekniikan ja liikenteen alalla, matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla sekä sosiaali-, terveys- ja

liikunta-alalla. Näistä jälkimmäisissä myös tiedonsaanti ja aidot vaikuttamismahdollisuudet koettiin heikoimmiksi. Ammattikorkeakoulun kannustava suhtautuminen muuhun yhteiskunnalliseen toimintaan oli selvästi yleisintä humanistisella ja kasvatusalalla, jossa puolet vastaajista oli samaa mieltä tämän väittämän kanssa. Tuloksen voidaan ajatella kytkeytyvän ainakin siihen, että tällä alalla kanssakäyminen yksilöiden ja yhteisöjen kanssa on varsin tiivistä. Toisaalta myös alalle hakeutuvat ja sillä opiskelevat opiskelijatkin saattavat olla kiinnostuneita yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta ja olla siten tietoisempia ammattikorkeakoulun kannustamisesta vaikuttamistoimintaan.

Yksikkökojen väliset erot eivät olleet tilastollisesti merkitseviä, mutta suuntaantavasti näyttää siltä, että yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen kannustetaan yleisimmin suurimmissa yksiköissä. Sen sijaan kannustamisessa ammattikorkeakoulun sisäisiin asioihin ei käytännössä katsoen ollut eroja erikokoisten yksiköiden välillä.

			Samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mältä	Eri mieltä	
<i>Amk:ssani kannustetaan osallistumaan ja vaikuttamaan oppilaitoksen sisäiseen toimintaan</i>	Opiskelijakunta	On jäsen	36	35	30	
	p=.000	Ei ole jäsen	27	39	35	
	Koulutusala	p=.000	Humanistinen ja kasvatusala	47	29	24
			Kulttuuriala	32	33	35
			Luonnonvara- ja ympäristöala	38	35	27
			Luonnontieteiden ala	30	37	33
			Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	29	42	29
			Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	28	35	37
			Tekniikan ja liikenteen ala	29	41	30
			Yhteiskuntatieteet, liiketalous ja hallinto	36	35	29
	Yksikkökoko	p=.757	alle 500	30	33	37
			500-999	33	36	32
			1000-1999	33	33	34
2000-2999			30	37	33	
3000 ja yli			31	33	36	
<i>Amk:ssani kannustetaan osallistumaan ja vaikuttamaan muuhun yhteiskunnalliseen toimintaan</i>	Opiskelijakunta	On jäsen	24	39	37	
	p=.000	Ei ole jäsen	19	44	38	
	Koulutusala	p=.000	Humanistinen ja kasvatusala	51	27	23
			Kulttuuriala	21	39	40
			Luonnonvara- ja ympäristöala	24	46	30
			Luonnontieteiden ala	12	46	42
			Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	16	47	37
			Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	25	38	37
			Tekniikan ja liikenteen ala	16	45	39
			Yhteiskuntatieteet, liiketalous ja hallinto	20	43	37
	Yksikkökoko	p=.164	alle 500	32	40	28
			500-999	35	41	25
			1000-1999	37	39	25
2000-2999			34	43	23	
3000 ja yli			40	39	21	

Taulukko 25. Kannustaako ammattikorkeakoulu vaikuttamaan oppilaitoksen sisäiseen toimintaan ja yhteiskunnalliseen toimintaan, %.

8.3 Ammattikorkeakoulusta kansalaisvaikuttajaksi?

Tässä luvussa luodaan katsaus ammattikorkeakouluopiskelijoiden näkemyksiin yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta. Valtioneuvoston kansalaisvaikuttamisen

politiikkaohjelmassa yhdeksi keskeisimmistä tavoitteista on määritelty, että ”koulu ja oppilaitokset tukevat kasvua aktiiviseen ja demokraattiseen kansalaisuuteen elinikäisen oppimisen periaatteen mukaisesti” (Hallituksen strategia-asiakirja 2006, 59). Ammattikorkeakoulujen näkökulmasta tämä on tarkoittanut aiempaa selkeämpää painotusta oppilaitosten sivistyksellisille tehtäville. Ammattikorkeakoululakiin lisättiinkin 1.1.2010 voimaan tullut maininta, jonka mukaan ammattikorkeakoulujen on annettava myös sivistyksellisiin lähtökohtiin perustuvaa korkeakouluopetusta (Ammattikorkeakoululaki 9.5.2003/351).

Nuorten kiinnostus perinteistä poliittista vaikuttamistoimintaa kohtaan on kääntynyt laskuun 2000-luvulla. Kansalaistoimintaan osallistuminen kuitenkin kiinnostaa nuoria aiempaa enemmän. (Myllyniemi 2008, 41.) Nuoret kokevatkin, että heillä on myös muita osallistumisen mahdollisuuksia kuin perinteinen puolue- tai järjestötoiminta. (Kohti aktiivista kansalaisuutta 2005, 56.) Uusiksi osallistumisen muodoiksi nuorten näkemyksissä jäsenyivät muun muassa vetoomuksien allekirjoittaminen sekä osallistuminen erilaisiin ostoboikotteihin (Myllyniemi 2008, 57). Nämä epämuodolliset kansalaistoiminnan muodot ovat osittain korvanneet perinteisen ja pitkäjänteiseen sitoutumiseen perustuvan järjestötoiminnan. Epämuodollisessa kansalaistoiminnassa vaikuttaminen tapahtuu lyhytjänteisissä, byrokraattisesti kevyissä ja yksilöllisissä projekteissa. (Stranius 2009, 140–141.) Uusille osallistumisen muodoille on leimallista myös toiminnan keskittyminen verkkoympäristöön.

Seuraavaksi tarkastellaan ammattikorkeakouluopiskelijoiden näkemyksiä perinteisestä poliittisesta vaikuttamisesta äänestämisen näkökulmasta. Tämän jälkeen luodaan katsaus muihin yhteiskunnallisen vaikuttamisen tapoihin opiskelijoiden keskuudessa.

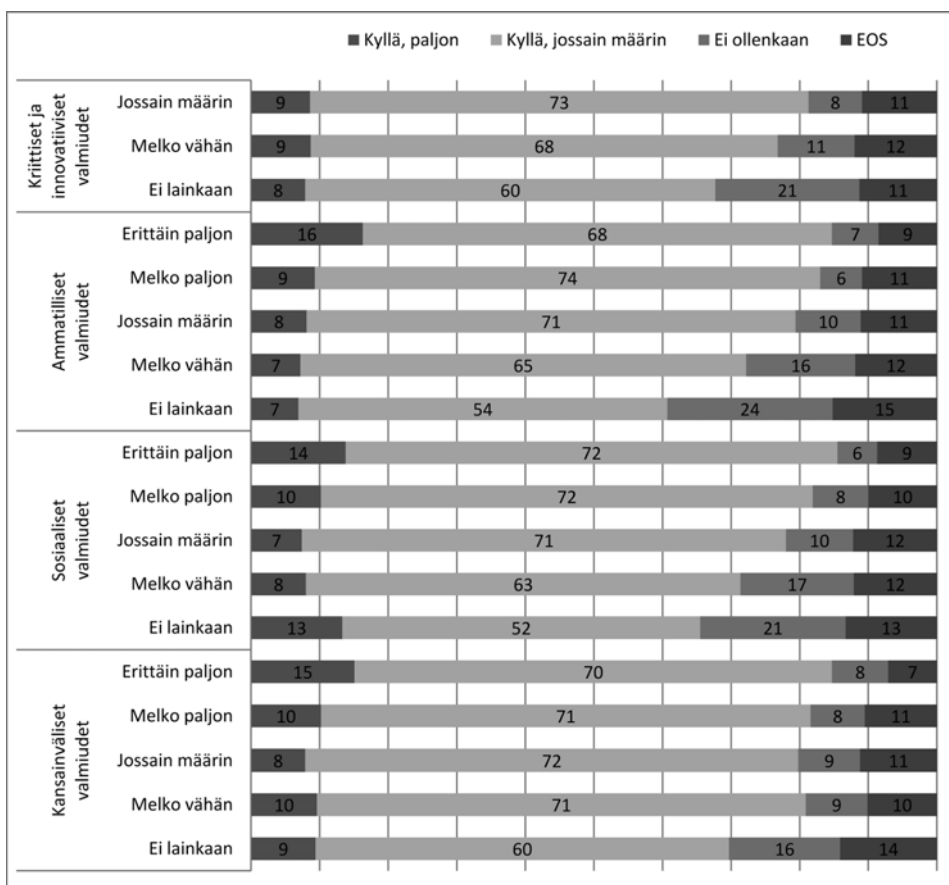
8.3.1 Yhteiskunnallisiin asioihin vaikutetaan äänestämällä ja erilaisilla tempauksilla

Opiskelijoita pyydettiin arvioimaan, kuinka paljon he uskovat voivansa äänestämällä vaikuttaa itselle tärkeisiin asioihin. Suurin osa suhtautui äänestämiseen ainakin kohtuullisen myönteisesti, sillä 70 prosenttia uskoi voivansa vaikuttaa tällä tavoin jossain määrin ja kymmenen prosenttia paljon. Kuitenkin lähes joka kymmenes katsoi, ettei voi äänestämällä vaikuttaa lainkaan. Samansuuruinen osuus vastaajista ei osannut arvioida, missä määrin äänestämällä voi vaikuttaa. Vanhemmissa ikäluokissa uskottiin hieman enemmän vaikuttamismahdollisuuksiin äänestämisen kautta.

Opiskelijakunnan jäsenet suhtautuivat äänestämiseen hieman myönteisemmin kuin opiskelijakuntaan kuulumattomat. Jäsenistä 92 prosenttia uskoi voivansa vaikuttaa äänestämisen kautta vähintään jossain määrin, kun taas yhdeksän prosenttia jäsenistä katsoi, ettei äänestämällä voinut vaikuttaa lainkaan. Opiskelijakuntaan kuulumattomilla vastaavat osuudet olivat 88 prosenttia ja 12 prosenttia.

Tähänastisten opintojen antamat valmiudet olivat yhteydessä siihen, millaisina äänestämisen kautta avautuvat vaikuttamismahdollisuudet koettiin. Kuviosta 43 nähdään, että mitä enemmän opinnot olivat antaneet valmiuksia työtä ja elämää varten, sitä enemmän äänestämisen kautta uskottiin voitavan vaikuttaa. Selvimmin tämä näkyy kriittisten ja innovatiivisten valmiuksien kohdalla. 'Erittäin paljon näitä valmiuksia saaneista' noin viidennes uskoi, että äänestämisen kautta oli mahdollista vaikuttaa paljon. 'Ei lainkaan näitä valmiuksia saaneilla' vastaava osuus oli vain kahdeksan prosenttia. Heistä sen sijaan 21 prosenttia katsoi, ettei äänestämisen kautta ollut mahdollista vaikuttaa ollenkaan. Kriittisten ja innovatiivisten valmiuksien osa-alueista kyky käsitellä tietoa kriittisesti oli erityisen vahvasti yhteydessä äänestysnäkemuksiin. Niistä, jotka eivät olleet saaneet lainkaan valmiuksia kriittiseen tiedonkäsittelyyn, lähes kolmannes ei usko-

nut vaikuttamismahdollisuuksiinsa äänestämisen kautta. Äänestysnäkömyksiin vaikuttavista valmiuksista nousi esiin myös ammatilliset valmiudet: 24 prosenttia niistä, jotka eivät olleet saaneet näitä valmiuksia lainkaan, katsoi, ettei äänestämällä voi vaikuttaa itselle tärkeisiin asioihin.

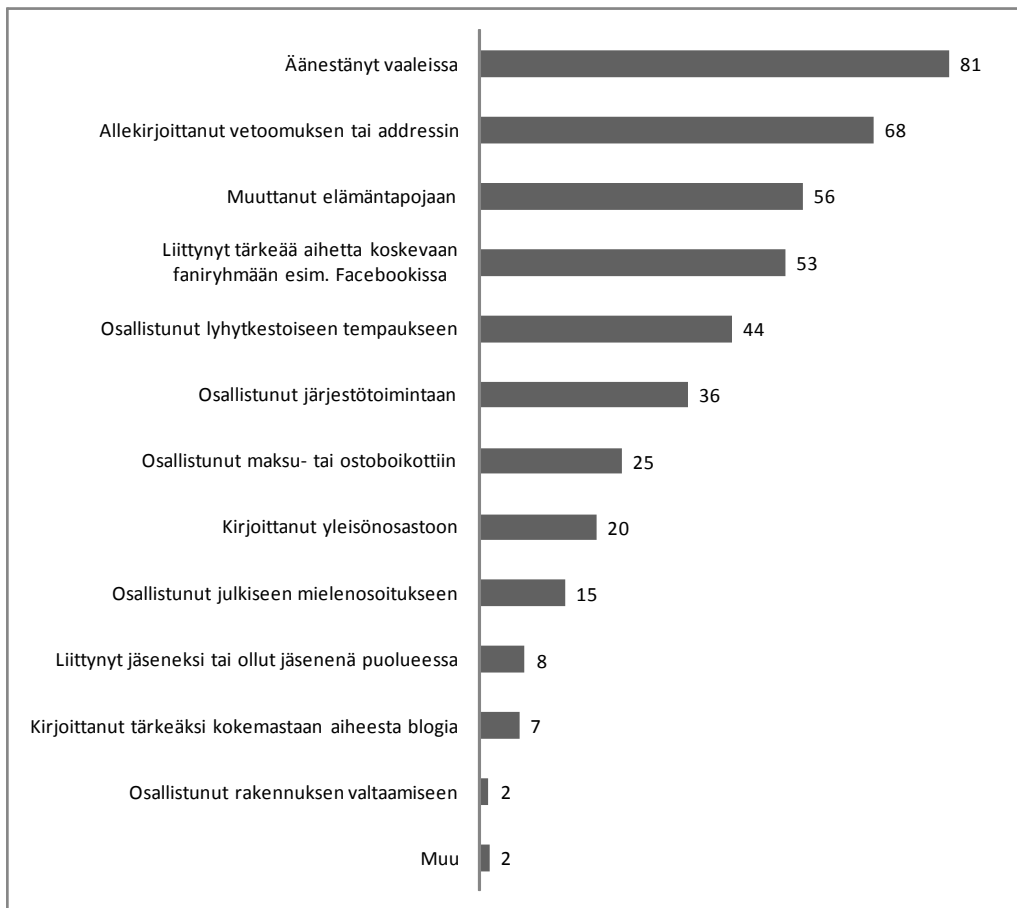

Kuvio 43. Uskoko voivansa äänestämällä vaikuttaa itselle tärkeisiin asioihin sen mukaan, kuinka paljon kokee saaneensa tähänastisista opinnoista valmiuksia työtä ja elämää varten, %.

Valtaosa (92 %) kaikista vastaajista oli vaikuttanut jollain tavalla yhteiskunnallisiin asioihin. Yhteiskunnallinen vaikuttamistoiminta oli hieman yleisempää naisilla kuin miehillä. Koulutusaloittain tarkasteltuna vaikuttaminen oli yleisintä

kulttuurialan (97 %) sekä humanistisen ja kasvatusalan (95 %) opiskelijoilla. Näiden alojen opiskelijat olivat vaikuttaneet yleisimmin myös ammattikorkeakoulun sisäisiin asioihin. Pienin osuus vaikuttamistoimintaan osallistuneita oli tekniikan ja liikenteen alalla (89 %) sekä luonnontieteiden alalla (89 %). Vaikuttaminen oli yleisintä nuorten koulutuksessa opiskelevien (93 %) sekä aikuisopiskelijoiden (91 %) joukossa, kun taas YAMK-opiskelijat (84 %) olivat vaikuttaneet muita vähemmän.

Opiskelijoilta tiedusteltiin, millaisin eri tavoin he olivat vaikuttaneet tärkeäksi kokemiinsa yhteiskunnallisiin asioihin. Kuviosta 44 nähdään, että kaikkien vastaajien joukossa karkeasti ottaen yleisimpiä vaikuttamisen tapoja olivat olleet lyhytaikaista sitoutumista vaativat vaikuttamisen keinot. Selvästi yleisimmät tavat olivat äänestäminen vaaleissa sekä vetoituksen tai adressin allekirjoittaminen. Viiden yleisimmän vaikuttamistavan joukkoon nousivat myös liittyminen tärkeäksi koettua aihetta koskevaan faniryhmään esimerkiksi Facebookissa sekä osallistuminen lyhytkestoiseen tempaukseen. Toisaalta on huomattava, että yli puolet katsoi vaikuttaneensa muuttamalla elämäntapojaan vaikuttaakseen johonkin tärkeäksi kokemaansa asiaan esimerkiksi kulutuksen, asumisen, syömisen tai ajanvieton kautta. Näyttää siis siltä, että ammattikorkeakouluopiskelijat ovat valmiita myös pitkäaikaisempaan sitoutumiseen, jos vaikuttamisen kohteena oleva asia koetaan tärkeäksi. Tällaisia voivat olla esimerkiksi ympäristöongelmiin liittyvät asiat, joihin kytkeytyvät elämäntapavalinnat ovat yleistyneet viime vuosina yhteiskunnassa yleisemminkin. Osallistuminen perinteisempään ja pitkäjänteisempään järjestötoimintaan ei ollut ammattikorkeakouluopiskelijoille vierasta, sillä runsas kolmannes vastasi vaikuttaneensa tällä tavalla. Radikaalimmat vaikuttamisen tavat, kuten osallistuminen mielenosoitukseen tai rakennuksen valtaamiseen, olivat harvinaisimpien vaikuttamistapojen joukossa, jonne tosin sijoittui myös jäsenyys poliittisessa puolueessa.

Kuvio 44. Yhteiskunnallisiin asioihin vaikuttamisen tavat, %.

Luvussa 8.2 todettiin, että kannustaminen yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen oli ammattikorkeakouluissa varsin vähäistä, sillä vastaajista vain 21 prosenttia katsoi ammattikorkeakoulun kannustavan osallistumaan ja vaikuttamaan yhteiskunnalliseen toimintaan. Oppilaitoksen kannustus ei kuitenkaan näyttäisi olevan yhteydessä vastaajien vaikuttamistoimintaan yhteiskunnallisten asioiden suhteen: niistä, jotka kokivat ammattikorkeakoulun kannustaneen yhteiskunnalliseen toimintaan, 94 prosenttia oli vaikuttanut tärkeäksi kokemuksiinsa asioihin vä-

hintään yhdellä tavalla. Vastaava osuus oli täsmälleen sama niillä, joiden mielestä oppilaitoksessa ei kannusteta yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Kiinnostavaa on, että myöskään opinnoista saaduilla valmiuksilla ei ollut yhteyttä erilaisilla vaikuttamisen tavoilla mitattuun yhteiskunnalliseen osallistumiseen, vaikka äänestämisenäkemyksiin valmiudet olivat vaikuttaneet. Tämä voi selittyä sillä, että esimerkiksi opinnoista saadut kriittiset valmiudet kanavoituvat ennen kaikkea äänestämiseen, joka on suomalaisessa poliittisessa kulttuurissa keskeisimpiä kansalaisvaikuttamisen muotoja. Taustalla voivat olla myös erot mittaamistavoissa: kun äänestämisen osalta mitattiin opiskelijoiden näkemystä vaikuttamisen mahdollisuuksista, kohdistui vaikuttamistoimintaa kartoittanut mittari niimensä mukaisesti toimintaan. On myös mahdollista, että vaikuttamistoiminta oli osalla vastaajista toteutunut jo ennen nykyisiä opintoja, jolloin ammattikorkeakouluopintojen antamat valmiudet eivät luonnollisesti olleet vielä vaikuttaneet toimintaan.

9 Yhteenveto: millainen on opiskelijan ammattikorkeakoulu?

Tässä tutkimuksessa on käsitelty tilastollisen aineiston valossa ammattikorkeakouluopiskelijoiden koulutuspolkuja ja kokemuksia opiskeluolosuhteista. Tarkastelussa ovat olleet myös opiskelukyky sekä opiskelijoiden vaikuttamistoiminta ja -mahdollisuudet ammattikorkeakoulussa ja yhteiskunnassa. Tässä luvussa luodaan yhteenvetävä katsaus edellä käsiteltyihin teemoihin.

Siirtymäaika toiselta asteelta nykyisiin opintoihin kaksi vuotta, opiskelukyky yhteydessä opintojen etenemiseen

Ammattikorkeakouluopiskelijoiden koulutuspolut ovat moninaisia, sillä opiskelijaksi voidaan valita ylioppilastutkinnon tai ammatillisen perustutkinnon suorittanut hakija. Nuorten koulutuksen lisäksi tarjotaan myös aikuiskoulutusta. Ammattikorkeakoulussa voi suorittaa myös ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon, jonka edellytyksenä on alemman ammattikorkeakoulututkinnon tai muun soveltuvan korkeakoulututkinnon lisäksi kolmen vuoden työkokemus. Tyypillisimmin ammattikorkeakouluun kuitenkin hakeudutaan ylioppilastutkinnon jälkeen.

Siirtymäaika toisen asteen opinnoista nykyisiin ammattikorkeakouluopintoihin on nuorten koulutuksessa opiskelevilla keskimäärin 2,3 vuotta. Suurin osa siis aloittaa opintonsa viimeistään kahden vuoden kuluessa valmistuttuaan toiselta asteelta. Siirtymäaikaan vaikuttaa yleisimmin työssäkäynti, jonka lisäksi toisen ja kolmannen asteen välistä nivelvaihetta pitkittää epävarmuus siitä, mitä haluaisi opiskella. Keskeiseksi siirtymäaikaa lyhentäväksi keinoksi nousee siten opintojen ohjaus toisella asteella. Työssäkäyntiin vaikuttaminen on haastavampaa, sillä syitä voi olla monia. Ne voivat olla taloudellisia tai liittyä haluun hankkia

työkokemusta. Nuori voi myös kokea, että pitkän opiskelurupeaman jälkeen on sopiva aika pitää taukoa opinnoista ja pohtia tulevaisuutta ennen jatko-opintoihin hakeutumista. Siirtymäaika näyttäisikin siltä kannalta olevan jatko-opinnoissa hedelmällinen, että mitä pitempi aika toisen asteen opinnoista nykyisiin opintoihin on kulunut, sitä nopeammin opinnoissa edetään lukuvuosittaisilla opintopisteillä mitattuna ja sitä tyytyväisempiä myös opiskelijat itse ovat opintojensa etenemiseen. Tästä näkökulmasta toisen ja kolmannen asteen välinen siirtymäaika voidaan nähdä tärkeänä tulevaisuudensuunnitelmia selkiyttävänä ja siten opiskelumotivaatiota kasvattavana tekijänä.

Koulutusalan valintaa motivoi tyypillisimmin kiinnostus alaa kohtaan. Kärkeen nousevat myös kiinnostavat työtehtävät ja se, että opiskelija kokee omaavansa alalle sopivia taitoja. Lisäksi valintaan vaikuttavat hyvät työllistymismahdollisuudet, joiden merkitys näyttäisi hieman kasvaneen vuosiin 2003 ja 2006 verrattuna (Markkula 2006, 21; Nieminen & Ahola 2003, 50). Ammattikorkeakoulun valintaa motivoivat koulutusalan tavoin kiinnostavuustekijät: keskeisimmäksi valintaan vaikuttaneeksi tekijäksi nousi se, että ammattikorkeakoulussa tarjotaan koulutusta halutulta alalta. Tärkeänä pidetään lisäksi ammattikorkeakoulun mainetta, joka rakentuu myös opetustarjonnasta.

Ammattikorkeakouluopiskelijat suorittavat lukuvuoden aikana keskimäärin 50 opintopistettä. Kun tutkinnon laajuus on koulutusohjelmasta riippuen 210, 240 tai 270 opintopistettä, keskimääräinen opiskelija ei aivan yllä 3,5–4 vuoden tavoitteelliseen suoritus aikaan. Opinnoissa etenemistä tukeekin vahva opiskelukyky, jonka havaittiin olevan yhteydessä sekä opintopisteillä mitattuun että koettuun etenemiseen. Selkeimmin opiskelukyvyn yhteys opintopisteiden mukaiseen etenemiseen näkyy opiskelutaitojen, omien voimavarojen ja sosiaalisen opiskeluympäristön osa-alueilla. Opiskelukykynsä esimerkiksi opiskelutaitojen alueella vahvaksi kokevat suorittavat lukuvuodessa noin kymmenen opintopistettä

enemmän kuin ne, jotka arvioivat opiskelukykyksensä tällä alueella heikoksi. Kokemus opintojen etenemisestä suhteessa omiin tavoitteisiin puolestaan on selkeimmin yhteydessä pedagogiseen opiskeluympäristöön, opiskelutaitoihin ja omiin voimavaroihin. Esimerkiksi pedagogisen opiskeluympäristön vahvaksi arvioineista 75 prosenttia ja heikoksi kokevista 51 prosenttia on tyytyväinen opintojensa etenemiseen.

Katkokset opinnoissa eivät ole kovin tyypillisiä. Vastaajista 16 prosenttia oli ilmoittautunut jonakin lukukautena poissaolevaksi. Yleisimmin poissaolot kestävät yhden lukuvuoden ajan, ja keskeisimpiä syitä niille ovat asevelvollisuuden suorittaminen ja työssäkäynti.

Jatko-opintosuunnitelmia on noin puolella opiskelijoista. Yleisimmin suunnitelmissa tähdätään maisterin tutkintoon, YAMK-tutkintoon tai täydennyskoulutukseen työn ohessa.

Ammattikorkeakoulutuksen laatu opiskelijänäkökulmasta vaihtelevaa

Koulutuksen laadun tarkastelu aloitettiin jo hakuvaiheesta. Tausta-ajatuksena oli, että opiskelijan kokemus opintojen laadusta rakentuu myös sen pohjalta, miten hakuvaiheessa muotoutuneen mielikuvan katsotaan vastaavan opintojen aikana koettua todellisuutta. Puolet opiskelijoista kokee hakuvaiheessa saadun mielikuvan ammattikorkeakoulusta ja opinnoista vastanneen hyvin todellisuutta. Joka neljäs kuitenkin kokee saaneensa hakuvaiheessa erilaisen kuvan kuin opintojen aikana. Ristiriitaisuudet liittyvät pääosin opintojen sisältöön sekä opetukseen ja ohjaukseen.

Hakuvaiheessa saatu vääristynyt kuvio opinnoista vaikuttaa opintojen etenemiseen. Ne, jotka kokevat saadun kuvan vastanneen huonosti todellisuutta, ovat selvästi tyytymättömämpiä opintojensa etenemiseen suhteessa tavoitteisiinsa

kuin ne, jotka pitävät saatua mielikuvaa todenmukaisena. Aiempien tutkimusten mukaan (Friman 2001) väärin perustein tehty koulutusvalinta voi johtaa myös opintojen keskeyttämiseen. Ammattikorkeakoulu voi siten vaikuttaa opiskelumuotivaatioon, opintojen etenemiseen ja tutkintojen läpäisyasteeseen jo hakijoita rekrytoidessaan.

Tyytyväisyys opetukseen, ohjaukseen ja opiskelumuotoihin liittyviin asioihin vaihtelee suuresti. Opiskelijat ovat tyytyväisimpiä koulutusohjelman sisältöön, opettajien ammattitaitoon ja opetustarjontaan. Näidenkin osalta tyytyväisiä vastaajia on kuitenkin vain noin puolet kussakin. Vähiten tyytyväisiä opiskelijat ovat opintojen ohjaukseen (32 % tyytyväisiä) ja mahdollisuuksiin suorittaa opintoja muissa korkeakouluissa (27 %). Opetukseen ja ohjaukseen liittyviin asioihin tyytyväisimpiä ovat humanistisen ja kasvatusalan sekä yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan opiskelijat. Tyytymättömmimpiä ovat matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla sekä sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla opiskelevat vastaajat.

Ammattikorkeakoulut antavat eniten sosiaalisia ja ammatillisia valmiuksia. Vähintään jossain määrin sosiaalisia valmiuksia oli saanut 85 prosenttia ja ammatillisia valmiuksia 80 prosenttia vastaajista. Sen sijaan kriittisiä ja innovatiivisia (66 %) sekä kansainvälisiä valmiuksia (60 %) ammattikorkeakoulut tarjoavat opiskelijoiden mukaan selvästi vähemmän.

Opiskeluympäristö opiskelukyvyyn keskeisin kehittämisen kohde

Opiskelukyvyyn teoreettista mallia (Kunttu 2005) käytettiin tässä tutkimuksessa ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskelukykyä koskevan tarkastelun lähtökohtana. Aineisto- ja teorialähtöistä analyysia yhdistävän faktorianalyysin perusteella muodostettiin kuusiosainen opiskelukyky malli, jota käytettiin viitekehyyksenä ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskelukyvyyn tarkastelussa. Opiskelu-

kyvyn osa-alueiksi muodostuivat pedagoginen opiskeluympäristö, hallinnollinen opiskeluympäristö ja esteettömyys, sosiaalinen opiskeluympäristö, moninaisuuden huomiointi, opiskelutaidot ja opiskelijan omat voimavarat. Tässä tutkimuksessa käytetyn mallin voidaan ajatella tarjoavan yhden aineistolähtöisen näkökulman opiskelukykyyn.

Ammattikorkeakouluopiskelijan opiskelukyky rakentuu vahvimmin opiskelutaidoista, omista voimavaroista ja sosiaalisesta opiskeluympäristöstä. Selvästi heikommin opiskelukykyä tukevat pedagoginen opiskeluympäristö sekä hallinnollinen opiskeluympäristö ja esteettömyys. Moninaisuuden huomiointi on näitä hieman vahvempaa mutta kuitenkin heikompaa verrattuna opiskelukykyä selkeimmin ylläpitäviin osa-alueisiin.

Ammattikorkeakoulut voivat tukea opiskelukykyä tarjoamalla opiskelijoiden tarvitsemia tukipalveluita. Opiskeluympäristössään tukea saaneet opiskelijat kokevat opiskelukykyänsä vahvemmaksi kuin ilman tukea jääneet. Esimerkiksi opettajan tarjoama tuki vahvistaa opiskelukykyä sekä pedagogisen että hallinnollisen opiskeluympäristön alueilla. Opiskelutovereilta saatu tuki puolestaan vahvistaa omia voimavaroja ja sosiaalista opiskeluympäristöä. Keskeisiä keinoja opiskelukykyyn vahvistamiseksi ovat myös puuttuminen opiskeluympäristössä tapahtuvaan kiusaamiseen ja syrjintään sekä liikunta- ja opiskeluterveydenhuoltopalveluiden tasapuolinen ja riittävä saatavuus.

Opiskelukyky ja opintojen antamat valmiudet yhteydessä vaikuttamismahdollisuuksiin

Ammattikorkeakouluopiskelijoista 48 prosenttia kuuluu opiskelijakuntaan. Opiskelijakuntaan kuulumattomuuden peruste on yleisimmin se, ettei tiedetä, mitä hyötyä jäsenyydestä olisi. Vaikka suurin osa katsoo opiskelijakunnan tiedottavan aktiivisesti toiminnastaan, joka kolmas opiskelija ei kuitenkaan tiedä

mitä opiskelijakunnan toimintaan kuuluu. Aineiston valossa opiskelijakuntien keskeiseksi haasteeksi jäsenyykin juuri tiedottaminen ja erilaisten opiskelijaryhmien tavoittaminen. Toisena haasteena voidaan nähdä toiminnan avoimuus, sillä opiskelijakuntaan kuulumattomista vain viidennes pitää toimintaa avoimena ja kokee siihen mukaan pääsyn helppona.

Opiskelijakunta ja muut opiskelijajärjestöt ovat keskeisiä vaikuttamisen kanavia ammattikorkeakouluissa. Ne voivat kannustaa opiskelijoita osallistumaan ja vaikuttamaan oppilaitoksen asioihin ja omalta osaltaan kehittää vaikuttamistoiminnassa tarvittavia valmiuksia ja välineitä. Opiskelijakunnan voidaan katsoa tukevan osallistumista ja vaikuttamista, sillä opiskelijakunnan jäsenistä suurempi osa on vaikuttanut oppilaitoksen sisäisiin asioihin kuin opiskelijakuntaan kuulumattomista. Jäsenistön joukossa ollaan myös tyytyväisempiä vaikuttamismahdollisuuksiin ammattikorkeakoulussa. Opiskelijoiden vaikuttamismahdollisuuksia ja -toimintaa voidaankin tukea opiskelijakunnan ja ammattikorkeakoulun yhteistyöllä.

Kaiken kaikkiaan vaikuttamismahdollisuudet koetaan kuitenkin heikoiksi. Vain 14 prosenttia opiskelijoista kokee voineensa aidosti vaikuttaa ammattikorkeakoulunsa asioihin. Vaikuttamismahdollisuuksien voidaan ajatella rakentuvan muun muassa opiskelijan valmiuksista vaikuttaa sekä siitä, millaisia mahdollisuuksia vaikuttamiselle on korkeakoulun rakenteissa ja miten opiskelijaa niissä kuullaan. Vaikuttamismahdollisuudet ovatkin yhteydessä opintojen antamiin valmiuksiin samoin kuin opiskelukykyn. Näin ollen ammattikorkeakouluissa voidaan tukea opiskelijoiden osallisuutta ja vaikuttamisen mahdollisuuksia kiinnittämällä huomiota opintojen antamiin valmiuksiin myös vaikuttamisen näkökulmasta. Samoin aitoja vaikuttamismahdollisuuksia voidaan vahvistaa opiskelukyvyn kautta: kun opiskelija esimerkiksi kokee tulevansa kuulluksi päätöksenteossa, voidaan sen ajatella vahvistavan hänen opiskelukykyään muun muassa

hallinnollisen opiskeluympäristön alueella. Vastaavasti vahvan opiskelukyvyn omaavalla opiskelijalla on valmiuksia vaikuttaa opiskeluympäristöönsä. Näin syntyy opiskelukyvyn ja vaikuttamisen positiivinen kehä.

Pienissä ja suurissa yksiköissä tyytyväisimmät opiskelijat, keskikoisissa kehitettävää

Erikokoiset yksiköt eroavat toisistaan jo taustoiltaan, sillä esimerkiksi koulutusalat eivät jakaudu tasaisesti erikokoisiin yksiköihin. Humanistisen ja kasvatustalan opiskelijoista valtaosa opiskelee pienissä yksiköissä, samoin luonnonvara- ja ympäristöalan opiskelijoista. Sen sijaan tekniikan ja liikenteen alan opiskelijoista suurin osa opiskelee isoissa yksiköissä. Koulutusaloittaisia eroja mukailen naiset opiskelevat tyypillisemmin pienissä yksiköissä ja miehet isoissa. Nämä taustatekijät vaikuttavat luonnollisesti siihen, millaisia opiskeluympäristöjä erikokoiset yksiköt ovat. Niiden vaikutusta ei ole kuitenkaan tässä tutkimuksessa vakioitu, sillä niiden on katsottu olevan osa kunkin yksikön kulttuuria ja koettua opiskeluympäristöä.

Koulutuksen laatu vaihtelee eri tekijöiden mukaan erikokoisissa yksiköissä. Tulosten perusteella ei siten voida yksiselitteisesti todeta koulutuksen olevan joissakin yksiköissä laadukkaampaa kuin toisissa, vaikka yleisluontoisia linjoja onkin nähtävissä. Opiskelijat kokevat opetuksen ja ohjauksen laadun melko samantasoisina erikokoisissa yksiköissä, joskin opetustarjontaa pidetään parempana isoissa yksiköissä. Toisaalta opiskelumuodot koetaan joustavampina pienissä yksiköissä. Niissä opiskelevat ovat tehneet myös eniten koulutusalojen välistä yhteistyötä, mikä voi olla yhteydessä kokemukseen opiskelumuotojen joustavuudesta.

Harjoitteluun ollaan yleisesti ottaen tyytyväisimpiä pienissä ja suurissa yksiköissä. Sen sijaan keskikokoisissa yksiköissä opiskelevat ovat muita tyytymättö-

mämpiä ammattikorkeakoulun tarjoamaan tietoon harjoittelusta ja tukeen harjoittelupaikan etsimisessä sekä harjoittelupaikassa saamaansa ohjaukseen. Yhdessä suurten yksiköiden opiskelijoiden kanssa he kuitenkin kokevat harjoittelun vastanneen melko hyvin ammattikorkeakoulun tavoitteita, kun taas pienissä yksiköissä vastaavuus koetaan varsin heikoksi. Tämä voi tosin osittain selittyä sillä, että pienissä yksiköissä opiskelee poikkeuksellisen paljon aikuisopiskelijoita, joiden kokemuksen mukaan harjoittelu vastaa ammattikorkeakoulun tavoitteita kaikkein heikoimmin. Tavoitteiden heikko vastaavuus voi siis olla enemmän aikuiskoulutukseen kuin yksikkökokoon liittyvä ominaisuus.

Opinnäytetyön aihe valitaan pienissä yksiköissä useammin oman kiinnostuksen pohjalta kuin isoissa yksiköissä. Työn- tai toimeksiantajan ehdotuksesta valittu aihe puolestaan on yleisempi isoissa yksiköissä, mikä liittyy siihen, että tyypillisesti kasvukeskuksissa sijaitsevien suurempien yksiköiden opiskelijoille työpaikkatarjonta on runsaampaa. Opinnäytetyön ohjaukseen ollaan yhtä tyytyväisiä kaikissa yksiköissä, sillä yksikkökokojen välillä ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja.

Opinnoista saadaan eniten valmiuksia pienissä yksiköissä. Niissä opiskelevat kokevat saavansa enemmän ammatillisia, kriittisiä ja innovatiivisia, kansainvälisiä sekä sosiaalisia valmiuksia kuin isompien yksiköiden opiskelijat. Vähiten valmiuksia saadaan keskikokoisissa yksiköissä. Tulosten tulkinnassa on kuitenkin huomioitava, että pienissä yksiköissä opiskelee runsaasti humanistisen ja kasvatustieteiden opiskelijoita, joille opinnot antavat eniten valmiuksia. Erikokoisten yksiköiden väliset erot selittynevät siten osittain koulutusaloittaisilla eroilla.

Vaikka koulutuksen laatu vaihtelee erikokoisissa yksiköissä, näyttää kaiken kaikkiaan siltä, että opiskelijat ovat tyytyväisimpiä koulutukseensa yhtäältä pie-

nissä ja toisaalta isoissa yksiköissä. Keskipokoisissa yksiköissä laatu koetaan monessa suhteessa heikoimmaksi.

Aikuis- ja YAMK-opiskelijoiden kokemuksia opiskeluolosuhteista

Aikuis- ja YAMK-opiskelijat ovat taustaltaan monilta osin erilaisia ryhmiä kuin nuorten koulutuksessa opiskelevat. He edustavat hieman vanhempia ikäluokkia ja ovat jo ehtineet kerätä työkokemusta. Ennen nykyisiä opintojaan aikuisopiskelijat ovat tyypillisesti suorittaneet opistoasteen, ylioppilastutkinnon tai ammatillisen perustutkinnon ja YAMK-opiskelijat AMK-tutkinnon. Heillä on siis nykyisiin opintoihin tullessaan sekä työkokemusta että koulutusta. Nykyisiin opintoihin he hakeutuvatkin ennen kaikkea työelämään liittyvistä syistä: koulutusalan valintaa motivoivat jo alalta kertynyt työkokemus, työtehtäviin sopiva tutkinto ja etenemismahdollisuudet työelämässä.

Aikuis- ja YAMK-opiskelijat kuitenkin myös eroavat toisistaan. Esimerkiksi jatko-opintojen suhteen heillä on erilaisia suunnitelmia luonnollisesti jo nykyisistä tutkinto-opinnoistaan johtuen: kun aikuisopiskelijoilla on tähtäimessä erityisesti YAMK-tutkinto, hajautuvat YAMK-opiskelijoiden suunnitelmat tasaisemmin maisterin tutkintoon, täydennyskoulutukseen ja ammatillisiin opettaja-opintoihin.

Aikuis- ja YAMK-opiskelijat ovat monilta osin tyytyväisempiä koulutuksensa laatuun kuin nuorten koulutuksessa opiskelevat. Merkille pantavaa on myös se, että YAMK-tutkintoa suorittavien keskuudessa tyytyväisyys on suurempaa kuin AMK-tutkintoa suorittavilla aikuisopiskelijoilla. Esimerkiksi hakuvaiheessa annettu kuvio näyttäisi YAMK-tutkinnon osalta olevan todenmukaisempi. YAMK-opiskelijat ovat myös tyytyväisempiä opetukseen ja ohjaukseen liittyviin asioihin kuin aikuis- ja nuorisopiskelijat, joskin nämä asiat ovat opiskelijoiden kokemusten mukaan aikuiskoulutuksessakin laadukkaampia kuin nuorten koulu-

tuksessa. Aikuis- ja YAMK-opiskelijat ovat melko tyytyväisiä koulutusohjelman sisältöön, opettajien ammattitaitoon ja joustaviin opiskelumuotoihin, mutta opintojen ohjaus ja mahdollisuus suorittaa opintoja muissa korkeakouluissa saavat moitteita myös heiltä. Harjoittelun aikuis- ja YAMK-opiskelijat kokevat hieman myönteisemmin kuin nuorten koulutuksessa opiskelevat, joskin aikuisopiskelijoiden keskuudessa harjoittelun koetaan vastanneen heikosti ammattikorkeakoulun asettamia tavoitteita. Opinnäytetyön osalta opiskelijaryhmien välillä puolestaan ei ole eroja, kun tarkastellaan tyytyväisyyttä opinnäytetyön ohjaukseen. Aihevalinnassa on kuitenkin joitakin eroja, vaikka aihe valitaan kaikissa koulutuksissa pääosin oman kiinnostuksen pohjalta. Aikuisopiskelijoiden aihevalintaa oma kiinnostus kuitenkin motivoi enemmän kuin muilla, kun taas YAMK-opiskelijoilla korostuu työn- tai toimeksiantajan tekemä ehdotus ja nuoriso-opiskelijoilla ammattikorkeakoulun ehdotuksesta valittu aihe.

Sekä aikuis- että YAMK-opiskelijat saavat opinnoistaan eniten ammatillisia ja sosiaalisia valmiuksia. Kun näitä valmiuksia verrataan nuorten koulutukseen, karttuu heille enemmän ammatillisia mutta hieman vähemmän sosiaalisia valmiuksia kuin nuoriso-opiskelijoille. Kriittisiä valmiuksia aikuis- ja YAMK-opiskelijat saavat selvästi nuoriso-opiskelijoita enemmän, mutta kansainvälisiä valmiuksia karttuu vähemmän etenkin YAMK-opiskelijoille.

Opiskelukykynsä aikuis- ja YAMK-opiskelijat kokevat pääosin vahvemmaksi kuin nuorten koulutuksessa opiskelevat. Vahvimpina alueina nousevat esiin sosiaalinen opiskeluympäristö ja opiskelutaidot, kun taas omat voimavarat ja moninaisuuden huomiointi koetaan heikoimmiksi. Toistuvat kiusaamiskokemukset opiskeluympäristössä ovat aikuis- ja YAMK-opiskelijoilla harvinaisempia kuin nuorten koulutuksessa opiskelevilla, mutta heistäkin hieman useampi kuin joka kymmenes on kokenut kiusaamista tai syrjintää.

Opiskeluterveydenhuollon voi ajatella olevan yksi tärkeä tukimuoto kiusatuille, mutta aikuis- ja YAMK-opiskelijoista vain viidennes molemmissa ryhmissä on tyytyväinen sen saatavuuteen. Liikuntapalveluiden tarjontaa pidetään hieman parempana, vaikka vain alle kolmannes aikuis- ja YAMK-opiskelijoista arvioi sen hyväksi. Näiden opiskelukykyä ja hyvinvointia tukevien palveluiden osalta silmiinpistävää on, että aikuis- ja YAMK-opiskelijoista varsin suuri osa sijoitti vastauksensa skaalan keskelle vaihtoehtoihin ”ei tyytyväinen eikä tyytymätön” ja ”ei hyvin eikä huonosti”. Tämä voi johtua siitä, että he pitävät palveluita keskinkertaisina, mutta myös siitä, että opiskeluterveydenhuolto- ja liikuntapalveluiden tarjonta koetaan aikuis- ja YAMK-opiskelijoiden keskuudessa vaikeasti arvioitavaksi, mikä puolestaan voi liittyä siihen, että näissä opiskelijaryhmissä palveluiden käyttö on vähäisempää. Erityisesti terveydenhuollon osalta taustalla voi olla se, että aikuis- ja YAMK-opiskelijat tyypillisesti työssäkäyvinä opiskelijaryhminä kuuluvat myös työterveyshuollon piiriin. Jatkotutkimuksissa olisikin tärkeää selvittää, kuinka paljon aikuis- ja YAMK-opiskelijat käyttävät ja kokevat tarvitsevansa korkeakoulun tarjoamia terveydenhuolto- ja liikuntapalveluita.

Jäsenyys opiskelijakunnassa on aikuis- ja YAMK-opiskelijoilla selvästi epätyypillisempää kuin nuoriso-opiskelijoilla. Heistä vain runsas viidennes on liittynyt opiskelijakunnan jäseneksi, kun vastaava osuus nuorten koulutuksessa opiskelevilla on yli puolet. Yleisin syy opiskelijakuntaan kuulumattomuudelle erityisesti aikuis- ja YAMK-opiskelijoilla on se, ettei tiedetä, mitä hyötyä jäsenyydestä olisi. Kun vielä huomioidaan, että he eivät pidä opiskelijakunnan tiedottamistoimintaa kovin aktiivisena ja ovat epätietoisia sen suhteen, mitä opiskelijakunnan toimintaan kuuluu, jäsenyyden opiskelijakuntien kehittämisen kohteiksi aikuis- ja YAMK-opiskelijoiden tarpeisiin vastaavan toiminnan suunnittelu ja siitä tiedottaminen. Vaikuttaminen ammattikorkeakoulun asioihin on tyypillisempää opiskelijakunnan jäsenillä kuin siihen kuulumattomilla. Tästä näkökulmasta on

odotettua, että aikuis- ja YAMK-opiskelijoilla vaikuttamistoiminta ammattikorkeakoulussa on vähäisempää kuin nuoriso-opiskelijoilla.

Kaiken kaikkiaan aikuis- ja erityisesti YAMK-opiskelijat ovat edellä todetun mukaisesti varsin tyytyväisiä opiskeluolosuhteisiinsa. Koulutuksen laatu- ja koulun kehittämisestä keskeisimmiksi kehittämisen kohteiksi kuitenkin nousevat nuoriso-opiskelijoiden tapaan opintojen ohjauksen riittävyys ja mahdollisuus suorittaa opintoja muissa korkeakouluissa. Erityisesti YAMK-tutkinnon osalta nousevat esiin myös verrattain puutteelliset kansainväliset valmiudet. Opiskelukykyä tukevien palveluiden suhteen olisi tarkoituksenmukaista kartoittaa, millaisia tarpeita aikuis- ja YAMK-opiskelijoilla on opiskeluterveydenhuoltoon ja liikuntapalveluihin, sillä tämän tutkimuksen perusteella on viitteitä siitä, että nykyisellään niiden käyttö on näissä opiskelijaryhmissä selvästi vähäisempää kuin nuoriso-opiskelijoilla. Syitä tälle ei kuitenkaan käsitelty aineiston valossa ole mahdollista selvittää, vaikka on perusteltua olettaa, että työterveyshuolto vähentää tarvetta opiskeluterveydenhuollolle aikuis- ja YAMK-opiskelijoiden joukossa. On kuitenkin mahdollista, että taustalla ovat myös erilaiset tarpeet kuin nuoriso-opiskelijoilla, jolloin keskeiseksi kysymykseksi nousee se, miten erilaiset opiskelijaryhmät tulisivat huomioiduiksi myös opiskeluterveydenhuollossa ja liikuntapalveluissa.

Lähteet

Ammattikorkeakoululaki 9.5.2003/351.

Davies, B. & Ellison, L. 1997. *Strategic Marketing for Schools*. Lontoo: Pitman Publishing.

Erola, H. 2004. *Ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvointi 2004*. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2004:16.

ESOK. 2009. *Esteetön opiskelijavalinta -suositus ja -opas*. Valtakunnallinen korkeakoulujen esteettömyyshanke ESOK. Paino Multiprint.

Friman, M. 2001. *Opintojen keskeytyminen - ongelma vai mahdollisuus*. Teoksessa Kokko, P. & Kolehmainen, S. (toim.) *Mutkatonta opiskelua?* Hämeen Ammattikorkeakoulun julkaisuja A:14. Saarijärven Offset.

Hallituksen strategia-asiakirja 2006. *Hallituksen poikkihallinnolliset politiikka-ohjelmat ja politiikat*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 3/2006.

Harjoittelun kehittämishanke. 2006. *Humanistisen ja kasvatustieteen työrengas, loppuraportti*. Kokkola: Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu.

http://www.cop.fi/harke/tietopankki/harke-tietopankki/tuotokset/Loppuraportti_Humanistinen%20ja%20kasvatustieteen%20työrengas.pdf

Huuskonen, M. S., Koskinen, K., Bergström, M., Vuorio, R., Järvisalo, J., Aho-
nen, G., Forss, S., Järvikoski, A., Lindström, K., Roto, P., Ylikoski, M., Ranta-
nen, J. 1997. *Työkyky yksilön, pienyrityksen ja yhteiskunnan menestystekijänä*.

Teoksessa Bergström, M., Huuskonen, M. S., Koskinen, K., Lindström, K., Kalleva, S., Ahonen, G., Järvisalo, J., Forss, S., Järvikoski, A. & Vuorio, R. (toim.). *Työkyky yksilön, pienyrityksen ja yhteiskunnan menestystekijänä*. Työ ja ihminen, tutkimusraportti 10. Helsinki: Työterveyslaitos, 197–208.

Huuskonen, M. S., Leino, T. & Björkstam, C. 2003. Nuoret ja työ -toimintaohjelman toimintasuunnitelma 2002–2007. Työterveyslaitoksen toimintaohjelmat sarja 2003:4.

Hyvärinen, A-L. 2006. *Avoimen yliopiston väylä – koulutuspolku yliopistoon*. Joensuun yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta, sosiologian laitos. Lisensiaatintutkimus 2006.

Id-Korhonen, A. & Rajala, M. 2008. *Aikuisopiskelijan ohjausta kehittämässä*. Teoksessa Haapasilta, M. & Siikaniemi, L. (toim.). *Näkökulmia aikuisopiskelijoiden ohjaukseen ammattikorkeakoulussa*. Lahden ammattikorkeakoulun julkaisu. Sarja C: Artikkelikokoelmat, raportit ja muut ajankohtaiset julkaisut, osa 56. Tampere: Juvenes Print.

Ilmarinen, J. 1995. *Mitä työkyky on?* Teoksessa Matikainen, E., Aro, T., Kalimo, R., Ilmarinen, J. & Torstaila, I. (toim.). *Hyvä työkyky. Työkyvyn ylläpidon malleja ja keinoja*. Helsinki: Työterveyslaitos, Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen, 31–46.

Ilmarinen, J., Gould, R., Järvikoski, A. & Järvisalo, J. 2006. *Työkyvyn moninaisuus*. Teoksessa Gould, R., Ilmarinen, J., Järvisalo, J. & Koskinen, S. (toim.). *Työkyvyn ulottuvuudet. Terveys 2000 -tutkimuksen tuloksia*. Helsinki: Eläketurvakeskuksen, Kansaneläkelaitoksen, Kansanterveyslaitoksen ja Työterveyslaitoksen julkaisu, 17–34.

Immonen, M. & Passoja, H. 2009. *Aikuisopiskelijoiden ohjausprosessi. Tiedon kaatamista vai yhdessä tekemistä?* Opinnäytetyö. Liiketalous, liiketalouden ja hallinnon ala. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Jauhiainen, J., Korkea-aho, L., Lavikainen, E., Niemelä, A. & Penttilä J. 2009. *Silmäyksiä perheellisten korkeakouluopiskelijoiden tilanteeseen.* Otus 32/2009. Tampere: Juvenes Print.

Kujala, J. 2009. *Opiskelukykyä ja yhteisöllisyyttä. Opiskelukyvyn edistämisen suositukset yliopistoille.* Suomen ylioppilaskuntien liitto.

Kunttu, K. & Huttunen, T. 2009. *Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2008.* YTHS:n tutkimuksia 45. Helsinki: PunaMusta Oy.

Kunttu, K. 2005. *Opiskelukyky on opiskelijan työkykyä.* YTHS:n henkilöstölehti PIIKKI , syksy 2006.

Kunttu, K. 2009. *Opiskeluterveys koostuu monen toimijan yhteistyöstä.* Työterveyslääkäri 1/2009.

Kohti aktiivista kansalaisuutta. 2005. *Kansalaisyhteiskunta 2006 – toimikunnan raportti.* Oikeusministeriö. Julkaisu 2005: 14.

Koivisto, J., Lavikainen, E., Nokso-Koivisto, A. & Penttilä, J. 2010. *Tutkimonnuudistuksen arvioinnin esiselvitys.* Loppuraportti. 31.3.2010. Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö.

Laaksonen, E. *Esteetön opiskelu yliopistoissa.* Opetusministeriön julkaisuja 2005:6.

Lavikainen, E. & Nokso-Koivisto, A. 2009. *Pysytäänkö pinnalla? Tutkimus Taideteollisen korkeakoulun ja Teknillisen korkeakoulun opiskelijoiden toimeentulosta, opinnoista ja opiskeluolosuhteista keväällä 2009*. Taideteollisen korkeakoulun ylioppilaskunta TOKYO & Teknillisen korkeakoulun ylioppilaskunta TKY.

Markkula, J. 2006. *Ammattikorkeakoulu opiskelijan silmin. Opinnot, opintojen ohjaus ja vaikuttamismahdollisuudet*. Otus 28/2006. Helsinki: Yliopistopaino.

Metsämuuronen, J. 2002. *Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä*. Sri Lanka: International Methelp Ky.

Myllyniemi, S. 2008. *Mitä kuuluu? Nuorisobarometri 2008*. Helsinki: Opetusministeriö. Nuorisoasiain neuvottelukunta (Nuora), julkaisuja; 39 & Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja; 88.

Niemelä, A. 2009. *Ammattikorkeakoulujen englanninkieliset koulutusohjelmat opiskelijoiden näkökulmasta. Suomalaisten ja kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden kokemuksia*. Otus 33/2009. Tampere: Juvenes Print.

Nieminen, M. & Ahola, S. 2003. *Ammattikorkeakoulun paikka. Hakijanäkökulma suomalaiseen ammattikorkeakoulujärjestelmään*. Turku: Koulutussosiologian tutkimuskeskuksen raportti 60.

Nordlund, M. 2006. *Laadukas opiskelu - hyvinvointia ja kilpailukykyä*. KeVer 2/2006.

Nurmi, K. 1995. *Miksi aikuinen opiskelee? Tutkintotavoitteisen opiskelun edut ja haitat aikuisen elämäntilanteissa.* Turun yliopiston julkaisuja. PAINOSALAMA Oy, Turku.

Opetusministeriö. 2007. *Ammattikorkeakoulujen yhteishaun johtoryhmän loppuraportti.* Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:12.

Opetusministeriö. 2010. *Ei paikoillanne, vaan valmiit, hep! Koulutukseen siirtymistä ja tutkinnon suorittamista pohtineen työryhmän muistio.* Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:11.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. *Opiskelu ja tutkinnot ammattikorkeakouluissa.*
http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/opiskelu_ja_tutkinnot/?lang=fi

Oplatka, I. & Hemsley-Brown, J. 2004. *The Research on School Marketing.* Journal of Educational Administration 42 (3), 375–400.

Oranen, M. 2007. *Mitä mieltä!/? Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä.* Lastensuojelun kehittämisohjelman osahankkeen raportti. Sosiaali- ja terveysministeriö.

Penttilä, J. 2009. ”Kyllä sitä osaa ja pärjää”. *Yliopisto-opiskelijoiden harjoittelukokemukset yleisillä akateemisilla aloilla.* Otus 34/2010. Tampere: Juvenes Print.

Poikela, E. 2003. *Ongelmaperustainen pedagogiikka - mitä se on?* Fysioterapialehti 5/2003.

Puusniekka, R. *Kouluterveyskysely 2010 pääkaupunkiseudulla – erot tyttöjen ja poikien opiskelukyvyyssä*. Kouluterveyskyselyn pääkaupunkiseudun tulosten julkistamisseminaari 23.9.2010, Kauniainen. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Pörhölä, M. 2009. *Kiusaamiskokemukset yhteisöön kiinnittymisen esteenä*. Teoksessa Valkonen, T., Isotalus, P., Siitonen, S. & Valo, M. (toim.) Prologi. Puheviestinnän vuosikirja 2009, 84–89.

Pörhölä, M. 2010. *Kiusaamista kokeneet korkeakouluopiskelijat ja tuen tarve*. Erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat 28.4.2010. Jyväskylän yliopisto, viestintätieteiden laitos.

Saarenmaa, K.; Saari, K.; Virtanen, V. *Opiskelijatutkimus 2010. Korkeakouluopiskelijoiden toimeentulo ja opiskelu. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2010:18*.

Salonen, P. 2007. *Harjoittelusta AMK-opintojen kuningas. Harjoittelun kehittämishankkeen 2004–2006 loppuraportti*. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2005. *Opiskelijaterveydenhuollon tavoitteiden ja sisällön kehittämistyöryhmän muistio*. Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistiota 2005:6.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2009. *Työryhmä: Ammattikorkeakoululaisille samat terveystalvet kuin yliopisto-opiskelijoille*. Tiedote 439/2009. 16.12.2009.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2010. *Työryhmä valmistelemaan ammattikorkeakoulujen opiskelijaterveydenhuollon kokeiluja*. Verkkouutinen 27.10.2010.

Stenström, M-L.; Laine, K & Valkonen, S. *Ammattikorkeakoulut väylänä työelämään. Hallinnon ja kaupan, tekniikan ja liikenteen sekä sosiaali- ja terveystaloilta valmistuneiden työelämään sijoittuminen ja työelämätaidot.* Koulutuksen tutkimuslaitos, tutkimusselosteita 21. Jyväskylän yliopisto.

Stranius, L. 2008. *Ympäristösivistyksen lähtökohtia ammattikorkeakouluissa.* Teoksessa Nummela, P.; Friman, M.; Lampinen, O. & Volanen, M, (toim.). *Ammattikorkeakoulut ja sivistys.* Opetusministeriön julkaisuja 2008:34.

Sulander J, Romppanen V.: *Hyvinvointi koulutyössä ja opiskelussa.* Työympäristötutkimuksen raporttisarja 26, Työterveyslaitos 2007.

Suomen ammattikorkeakouluopiskelijakuntien liitto – SAMOK ry. 2009. *Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle ammattikorkeakoululain muuttamisesta.* 14.5.2009.

http://www.samok.fi/images/stories/linkitetyt/20090514_lausunto.pdf

Oppilaitostilasto 2009. Tilastokeskus.

Työelämäryhmän loppuraportti. 2010. *Ehdotuksia työurien pidentämiseksi.* 1.2.2010.

Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluopinnoista 15.5.2003/352.

Viuhko, M. 2005. Terve fiilinki – parempi meininki? Kemi-Tornion ja Rovaniemen ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvointi 2005. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 3/2006. Hamina: Oy Kotkan Kirjapaino Ab.

Viuhko, M. 2006. *Opiskelijatutkimus 2006. Korkeakouluopiskelijoiden toimeentulo ja työssäkäynti*. Opetusministeriön julkaisuja 2006:51.

Vuorinen, P. & Valkonen, S. 2003. *Ammattikorkeakouluun vai yliopistoon? Korkeakoulutukseen hakeutumisen orientaatiot*. Koulutuksen tutkimuslaitos: tutkimusselesteita 18. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Liitteet

Liite 1. Tyytyväisyys opintojen etenemiseen opiskelukyvyn osa-alueiden mukaan, %.

		Tyytyväinen	Ei tyytyväinen eikä tyytymätön	Tyytymätön
Pedagoginen opiskelu- ympäristö	Vahva	75	6	19
	Ei vahva eikä heikko	64	12	24
	Heikko	51	18	32
Hallinnollinen opiskelu- ympäristö ja esteettömyys	Vahva	70	9	21
	Ei vahva eikä heikko	64	13	24
	Heikko	55	15	30
Sosiaalinen opiskelu- ympäristö	Vahva	67	10	23
	Ei vahva eikä heikko	55	17	28
	Heikko	51	17	33
Opiskelu- taidot	Vahva	73	7	20
	Ei vahva eikä heikko	58	16	26
	Heikko	39	22	39
Omat voimavarat	Vahva	68	10	22
	Ei vahva eikä heikko	53	17	30
	Heikko	35	22	43
Moninaisuuden huomiointi	Vahva	67	11	23
	Ei vahva eikä heikko	63	12	25
	Heikko	60	14	26

Liite 2. Tähänastisten opintojen antamat valmiudet koulutusalan mukaan, %.

		Ei lainkaan tai melko vähän	Jossain määrin	Melko tai erittäin paljon
<i>Ammatilliset valmiudet</i>	Humanistinen ja kasvatusala	7	12	81
	Kulttuuriala	14	25	62
	Luonnonvara- ja ympäristöala	18	25	62
	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	23	27	50
	Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	14	23	63
	Tekniikan ja liikenteen ala	29	32	40
	Yhteiskuntatieteet, liiketalous ja hallinto	21	27	52
	Luonnontieteiden ala	36	20	44
	Kaikki	20	26	54
<i>Kriittiset ja innovatiiviset valmiudet</i>	Humanistinen ja kasvatusala	21	21	59
	Kulttuuriala	29	33	38
	Luonnonvara- ja ympäristöala	30	37	33
	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	39	37	24
	Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	30	32	38
	Tekniikan ja liikenteen ala	41	32	27
	Yhteiskuntatieteet, liiketalous ja hallinto	36	35	29
	Luonnontieteiden ala	56	12	32
	Kaikki	35	33	33
<i>Kansainväliset valmiudet</i>	Humanistinen ja kasvatusala	29	22	49
	Kulttuuriala	47	23	30
	Luonnonvara- ja ympäristöala	36	24	40
	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	30	18	52
	Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	52	23	26
	Tekniikan ja liikenteen ala	40	26	35
	Yhteiskuntatieteet, liiketalous ja hallinto	25	20	55
	Luonnontieteiden ala	39	31	31
	Kaikki	40	23	37
<i>Sosiaaliset valmiudet</i>	Humanistinen ja kasvatusala	8	11	81
	Kulttuuriala	15	24	61
	Luonnonvara- ja ympäristöala	17	27	57
	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	9	24	67
	Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	11	20	69
	Tekniikan ja liikenteen ala	23	33	44
	Yhteiskuntatieteet, liiketalous ja hallinto	12	23	65
	Luonnontieteiden ala	13	26	61
	Kaikki	14	24	61

Liite 3. Faktorianalyysi opiskelukyvyn osa-alueista.

	Lataus	Kommunaliteetti
I Pedagoginen, hallinnollinen ja fyysinen opiskeluympäristö		
<i>Opetusmenetelmät</i>	.475	.761
<i>Opettajien ammattitaito</i>	.434	.759
<i>Opiskelijoita kohdellaan oikeudenmukaisesti ja tasa-arvoisesti</i>	.469	.680
<i>Opetustarjonta</i>	.407	.675
<i>Opiskelijoita kuullaan päätöksenteossa</i>	.482	.668
<i>Oppilaitokseni tiedottaminen ja tiedon kulku on riittävää</i>	.394	.609
<i>Joustavat opiskelumuodot</i>	.346	.545
<i>Opintojen ohjaus</i>	.300	.533
<i>Opiskeluympäristö kannustaa oppimiseen</i>	.479	.506
<i>Opiskeluympäristöni on esteetön</i>	.284	.409
II Opiskelutaidot		
<i>Omatoimisuutta vaativien tehtävien aloittaminen tai valmiiksi saattaminen</i>	.527	.825
<i>Kirjoittamista vaativien tehtävien tekeminen</i>	.399	.717
<i>Opiskeluun liittyvien muiden tehtävien tekeminen</i>	.416	.644
<i>Itselle sopivien opiskelutapojen löytäminen</i>	.383	.613
<i>Tentteihin lukeminen</i>	.320	.612
<i>Opintojen suunnittelu</i>	.339	.562
<i>Opetuksen seuraaminen oppitunneilla/luennoilla</i>	.252	.388
III Omat voimavarat		
<i>Terveyteni on hyvä opintojen suorittamiseksi</i>	.659	.918
<i>Fyysinen toimintakyky on hyvä opintojen suorittamiseksi</i>	.636	.894
<i>Jaksamiseni on hyvä opintojen suorittamiseksi</i>	.625	.659
<i>Elämänhallintani on hyvä opintojen suorittamiseksi</i>	.592	.550
IV Sosiaalinen opiskeluympäristö		
<i>Kanssakäyminen opiskelijatovereiden kanssa</i>	.578	1.007
<i>Kanssakäyminen opettajien kanssa</i>	.445	.613
<i>Sosiaaliset suhteeni opiskelukaveriini auttavat opiskelussani</i>	.433	.577
<i>Työskentely ryhmässä</i>	.324	.530
V Moninaisuuden huomiointi		
<i>AMK:ssani ja op.kunnassani tarjotaan moninaisia yhteisen toiminnan mahdollisuuksia</i>	.473	.827
<i>AMK:ssani ja op.kunnassani huomioidaan erilaiset opiskelijat ja kiinnostuksen kohteet</i>	.539	.821

Liite 4. Tässä tutkimuksessa käytetty opiskelukyvyyn malli.

	Cronbachin α
I Pedagoginen opiskeluympäristö	.776
<i>Opetusmenetelmät</i>	
<i>Opettajien ammattitaito</i>	
<i>Opetustarjonta</i>	
<i>Joustavat opiskelumuodot</i>	
<i>Opintojen ohjaus</i>	
II Hallinnollinen opiskeluympäristö ja esteettömyys	.805
<i>Opiskelijoita kohdellaan oikeudenmukaisesti ja tasa-arvoisesti</i>	
<i>Opiskelijoita kuullaan päätöksenteossa</i>	
<i>Oppilaitokseni tiedottaminen ja tiedon kulku on riittävää</i>	
<i>Opiskeluympäristö kannustaa oppimiseen</i>	
<i>Opiskeluympäristöni on esteetön</i>	
III Sosiaalinen opiskeluympäristö	.765
<i>Kanssakäyminen opiskelijatovereiden kanssa</i>	
<i>Kanssakäyminen opettajien kanssa</i>	
<i>Sosiaaliset suhteeni opiskelukavereihin auttavat opiskelussani</i>	
<i>Työskentely ryhmässä</i>	
IV Opiskelutaidot	.823
<i>Omatoisuutta vaativien tehtävien aloittaminen tai valmiiksi saattaminen</i>	
<i>Kirjoittamista vaativien tehtävien tekeminen</i>	
<i>Opiskeluun liittyvien muiden tehtävien tekeminen</i>	
<i>Itselle sopivien opiskelutapojen löytäminen</i>	
<i>Tentteihin lukeminen</i>	
<i>Opintojen suunnitteleminen</i>	
<i>Opetuksen seuraaminen oppitunneilla/tuennoilla</i>	
V Omat voimavarat	.858
<i>Terveyteni on hyvä opintojen suorittamiseksi</i>	
<i>Fyysinen toimintakykyni on hyvä opintojen suorittamiseksi</i>	
<i>Jaksamiseni on hyvä opintojen suorittamiseksi</i>	
<i>Elämänhallintani on hyvä opintojen suorittamiseksi</i>	
VI Moninaisuuden huomiointi	.804
<i>AMK:ssani ja op.kunnassani tarjotaan moninaisia yhteisen toiminnan mahdollisuuksia</i>	
<i>AMK:ssani ja op.kunnassani huomioidaan erilaiset opiskelijat ja kiinnostuksen kohteet</i>	

Liite 5. Korrelaatioanalyysi opiskelukyvyn osa-alueista

	Opiskelu- taidot	Omat voima- varat	Sosiaalinen opiskelu- ympäristö	Moninai- suuden huomi- ointi	Hallin- nollinen opiskelu- ympäristö ja esteettömyys	Peda- goginen opiskelu- ympäristö
Opiskelutaidot		,323	,267	,112	,215	,241
Omat voimavarat	,323		,337	,152	,223	,183
Sosiaalinen opiskeluympäristö	,267	,337		,204	,199	,199
Moninaisuuden huomiointi	,112	,152	,204		,431	,310
Hall. op. ympäristö, esteettömyys	,215	,223	,199	,431		,593
Pedagoginen opiskeluympäristö	,241	,183	,199	,310	,593	
Kaikki korrelaatiot: $p < .01$						

Liite 6. Opiskelijan ammattikorkeakoulu 2010 -kyselylomake

Kysely käsittelee opiskeluolosuhteita ammattikorkeakouluissa. Sen täyttäminen vie noin 20 minuuttia. Kyselyn toteuttaa Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö.

Arvostamme suuresti vastaamistasi!

TAUSTATIEDOT

1. Mikä on syntymäkuukaudesi ja -vuotesi?

2. Sukupuoli

Nainen

Mies

3. Mikä on korkein pohjakoulutuksesi ennen nykyistä tutkintoasi?

Ammattikoulu

Lukio

Opistoaste

Ammattikorkeakoulututkinto

Yliopistollinen kandidaatintutkinto

Yliopistollinen maisterintutkinto

Muu, mikä?

4. Missä ammattikorkeakoulussa opiskelet?

Arcada - Nylands svenska yrkeshögskola

Diakonia-ammattikorkeakoulu

HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulu

Humanistinen ammattikorkeakoulu

Hämeen ammattikorkeakoulu

Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Kajaanin ammattikorkeakoulu

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu

Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu

Kymenlaakson ammattikorkeakoulu

Lahden ammattikorkeakoulu

Laurea-ammattikorkeakoulu

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Mikkelin ammattikorkeakoulu

Oulun seudun ammattikorkeakoulu

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu

Rovaniemen ammattikorkeakoulu

Saimaan ammattikorkeakoulu

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Savonia-ammattikorkeakoulu
Seinäjoen ammattikorkeakoulu
Tampereen ammattikorkeakoulu
Turun ammattikorkeakoulu
Vaasan ammattikorkeakoulu
Yrkeshögskolan Novia

5. Missä ammattikorkeakoulusi yksikössä pääasiassa opiskelet? Täytä tiedot tarvittavilta osin.

Kaupunki
Kadunnimi
Yksikkö

6. Koulutusala, jolla opiskelet tällä hetkellä?

Humanistinen ja kasvatusala
Kulttuuriala
Luonnonvara- ja ympäristöala
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala
Tekniikan ja liikenteen ala
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala
Sotilas- ja suojeluala
Muu koulutusala, mikä?

7. Missä koulutuksessa opiskelet?

Nuorten koulutus
Aikuiskoulutus
Ylempi amk

8. Oletko nykyisessä tutkinnossasi...?

Suomalainen tutkinto-opiskelija suomenkielisessä koulutusohjelmassa
Suomalainen tutkinto-opiskelija ruotsinkielisessä koulutusohjelmassa
Suomalainen tutkinto-opiskelija englanninkielisessä koulutusohjelmassa
Kansainvälinen tutkinto-opiskelija suomenkielisessä koulutusohjelmassa
Kansainvälinen tutkinto-opiskelija ruotsinkielisessä koulutusohjelmassa
Kansainvälinen tutkinto-opiskelija englanninkielisessä

9. Minä vuonna aloitit nykyiset AMK -opintosi (vvvv, esim. 2007)?

10. Kuinka monta opintopistettä olet tähän mennessä suorittanut nykyisten amk -opintojesi aikana?

11. Oletko vaihtanut korkeakouluopintojesi aikana koulutusalaan tai korkeakoulua? Valitse kaikki sinua koskevat vaihtoehdot.

En ole vaihtanut

Kyllä, olen vaihtanut koulutusalaan ammattikorkeakoulun sisällä.

Kyllä, olen vaihtanut ammattikorkeakoulusta toiseen ammattikorkeakouluun, mutta koulutusala on pysynyt samana.

Kyllä, olen vaihtanut ammattikorkeakoulusta toiseen ammattikorkeakouluun ja samalla vaihtanut koulutusalaan.

Kyllä, olen vaihtanut yliopistosta ammattikorkeakouluun.

Muu, mikä?

12. Mikä on korkein tutkinto, jonka vanhempasi ovat suorittaneet? Merkitse erikseen äitisi ja isäsi suorittamat tutkinnot.

Kansala-, keski- tai peruskoulu

Ylioppilastutkinto

Ammatillinen tutkinto

Opistotutkinto

Alempi korkeakoulututkinto

Ylempi korkeakoulututkinto

Yliopiston jatkotutkinto

AMK-tutkinto

Ylempi AMK-tutkinto

En tiedä / ei koske minua

I OPISKELUPAIKAN VALINTA JA KATKOKSET OPINNOISSA

13. Minä vuonna valmistuit toiselta asteelta (lukio tai ammatillinen perustutkinto)? Vvvv, esim. 2005.

14. Mitkä asiat vaikuttivat hakeutumiseesi nykyiseen ammattikorkeakouluun? Arvioi seuraavien syiden merkitys.

(1=ei lainkaan, 2=melko vähän, 3=jossain määrin, 4=melko paljon, 5=erittäin paljon, 0=en osaa sanoa)

Hyvä sijainti (kotiseutu lähellä)

Hyvä sijainti (lähellä työpaikkaani)

Hyvä sijainti (suuressa kaupungissa)

Hyvä sijainti (pienessä kaupungissa)

Haluamani tutkinto

Kiinnostava koulutusala

Monipuolinen opetustarjonta

Hyvä maine, imago

Ammatillisen toisen asteen tai lukion opintojenohjaus, abi-infot

Internet-sivut, mainokset

Perheen ja/tai kavereiden suositus
Vanhempien painostus
Itselle tärkeät ihmiset lähellä
En päässyt ensisijaisesti hakemaani opiskelupaikkaan
Oli pakko hakea jonnekin

15. Miksi opiskelet ammattikorkeakoulussa nykyistä koulutusalaasi? Valitse kolme (3) tärkeintä valintaasi vaikuttanutta tekijää.

Ala on kiinnostava
Alalla on kiinnostavia työtehtäviä
Hyvät mahdollisuudet työllistyä
Hyvät etenemismahdollisuudet työelämässä
Opiskelupaikan sai helposti
Minulla oli jo työkokemusta alalta
Minulla on tälle alalle sopivia taitoja
Tutkinto sopi työtehtävääni
Ala on arvostettu
Alaa suositeltiin minulle
Alalla on mielestäni hyvä palkkataso
Uskoin selviytyväni tästä koulutuksesta
En pohtinut valintaani sen tarkemmin
Muu syy, mikä?

16. (Vain AMK-tutkintoa suorittaville.) Valitse korkeintaan kolme (3) tekijää, jotka vaikuttivat eniten siihen, kuinka pian aloitit nykyiset opintosi lukion tai ammatillisen koulutuksen jälkeen.

Suoritin asevelvollisuuden
Kävin töissä
En tiennyt mitä halusin opiskella
En päässyt aiemmalla haulalla sisään
Halusin pitää välivuoden
Suoritin muita opintoja ennen nykyisiä opintojani
Terveydelliset syyt
Taloudelliset syyt
Muu, mikä?

17. (Vain YAMK-tutkintoa suorittaville.) Valitse korkeintaan kolme tekijää, jotka vaikuttivat eniten siihen, kuinka pian aloitit nykyiset opintosi aikaisempien opintojesi jälkeen?

Työkokemusvaatimus
Työpaikassani ei suhtauduttu positiivisesti opintoihin
Työttömyys
Sopivaa koulutusohjelmaa ei ole ollut tarjolla
Yamk -opintoja ei ole ollut tarjolla aikaisemmin

Opetus on järjestetty nyt hyvin (esim. ilta - tai viikonloppuopintoina)
Taloudelliset syyt
Terveydelliset syyt
Perheeseen liittyvät syyt
Muu, mikä?

18. Oletko ilmoittautunut joinakin lukukausina poissaolevaksi?

Kyllä, kuinka monena lukukautena?
En (siirry kysymykseen 20)

19. Millaisista syistä ilmoitit poissaolevaksi?

Kävin töissä
Jäin äitiyslomalle/hoitovapaalle
Menin armeijaan/siviilipalvelukseen
Suoritin muita opintoja kotimaassa
Suoritin muita opintoja ulkomailla
Pohdin alan vaihtamista
Muusta syystä, mistä?

20. Miten tyytyväinen olet kaiken kaikkiaan opintojesi etenemiseen suhteessa asettamiisi tavoitteisiin?

Erittäin tyytymätön
Melko tyytymätön
En tyytyväinen enkä tyytymätön
Melko tyytyväinen
Erittäin tyytyväinen

21. Jos opintosi ovat edenneet tavoitteitasi hitaammin, mitkä ovat tärkeimmät syyt tähän? Valitse

korkeintaan neljä (4) tärkeintä opintojen etenemistä hidastanutta tekijää.

Opetussuunnitelman joustamattomuus
Kurskien päällekkäisyydet
Eri yksiköiden kurssien yhteensovittamisen hankaluus
Tehottomat opetusmenetelmät
Opintojen vaativuus/työläys
Sopivien harjoittelupaikkojen puuttuminen
Epäselvyydet kurssien ja/tai tutkinnon tavoitteissa
Epäselvyydet opintojen korvaavuuksissa
Työskentelyvälineiden ja/tai opiskelumateriaalien heikko saatavuus
Puutteellinen opintojen ohjaus
Puutteet opiskelussa tarvittavissa taidoissa tai valmiuksissa
Heikko opiskelumotivaatio
Vaikea elämäntilanne
Aktiivisuus opiskelijajärjestöissä

Työssäkäynti lukukausien aikana
Vapaa-ajan toiminta (esim. harrastukset)
Muu, mikä?

II OPETUS JA OPISKELU

22. Kuinka hyvin hakuvaiheessa saamasi kuva ammattikorkeakoulustasi on vastannut todellisuutta?

Erittäin huonosti
Melko huonosti
Ei hyvin eikä huonosti
Melko hyvin
Erittäin hyvin

23. Miltä osin opinnot, opetus tai opiskelu ovat olleet erilaisia kuin ammatikorkeakoulusta saamasi kuva hakuvaiheessa?

24. Kuinka tyytyväinen olet seuraaviin asioihin ammattikorkeakoulussasi?

(1=erittäin tyytymätön, 2=melko tyytymätön, 3=en tyytymätön enkä tyytyväinen, 4=melko tyytyväinen, 5=erittäin tyytyväinen)

Koulutusohjelman sisältö
Joustavat opiskelumuodot
Mahdollisuus suorittaa opintoja muissa korkeakouluissa
Opettajien ammattitaito
Opetustarjonta
Opetusmenetelmät
Työmäärä opintopisteisiin nähden
Opintojen ohjaus

25. Arvioi minkä verran tähän astiset opintosi ovat antaneet seuraavia valmiuksia työtä ja elämää varten.

(1=ei lainkaan, 2=melko vähän, 3=jossain määrin, 4=melko paljon, 5=erittäin paljon, 0=en osaa sanoa)

Käytännöllinen osaaminen
Yleissivistys
Ammatillinen asiantuntemus ja pätevyys
Kykä kehittyä ammatissani tulevaisuudessa
Suvaitsevaisuus
Ryhmätyöskentely
Kykä seurata oman alan kehittymistä ja osallistua sen kehittämiseen
Neuvottelu- ja johtamistaidot
Viestintä- ja vuorovaikutustaidot

Kyky hoitaa asioita vierailta kielillä
Valmiudet kansainväliseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön
Kyky käsitellä tietoa kriittisesti
Yhteiskunnallinen vaikuttaminen
Luova ongelmanratkaisu ja työtapojen kehittäminen

26. Kuinka paljon olet opintojesi puitteissa tehnyt yhteistyötä muiden koulutusalojen opiskelijoiden kanssa omassa ammattikorkeakoulussasi?

En lainkaan
Melko vähän
Jossain määrin
Melko paljon
Erittäin paljon

Seuraavaksi tiedustellaan opintoihin sisältyvään harjoitteluun liittyviä kokemuksia. Jos et ole vielä ollut harjoittelussa, siirry kysymykseen 28.

27. Mitä mieltä olet seuraavista opintoihin sisältyvään harjoitteluun liittyvistä väittämistä?

(1=täysin eri mieltä, 2=jokseenkin eri mieltä, 3=en samaa enkä eri mieltä, 4=jokseenkin samaa mieltä, 5=täysin samaa mieltä)

Olen saanut riittävästi harjoitteluun liittyvää tietoa ammattikorkeakoulustani
Olen saanut ammattikorkeakoulultani riittävästi tukea harjoittelupaikan etsimiseen

Harjoittelupaikassa saamani ohjaus oli asianmukaista
Opettajalta saamani ohjaus oli asianmukaista
Tehtäväni harjoittelussa vastasivat opintosisältöjä
Harjoittelu vastasi hyvin omia tavoitteitani
Harjoittelu vastasi hyvin ammattikorkeakouluni asettamia tavoitteita
Harjoittelu on ollut hyödyllinen opintojeni kannalta
Harjoittelu on ollut hyödyllinen työllistymiseni kannalta

28. Arvioi seuraavia henkilökohtaista opintosuunnitelmaa (hops) koskevia väittämiä.

(1=täysin eri mieltä, 2=jokseenkin eri mieltä, 3=en samaa enkä eri mieltä, 4=jokseenkin samaa mieltä, 5=täysin samaa mieltä)

Hopsin tekemiseen saa ohjausta
Hopsista saa palautetta
Hops on hyödyllinen osa opintoja
Hopsissa huomioidaan myös mahdollisuus suorittaa muita opintoja kotimaassa
Hopsissa huomioidaan myös mahdollisuus suorittaa muita opintoja ulkomailla
Hopsia voi päivittää
En ole tehnyt hopsia

29. Mitä mieltä olet seuraavista palautteen antamista ja saamista koskevista väittämistä?

(1=täysin eri mieltä, 2=jokseenkin eri mieltä, 3=en samaa enkä eri mieltä, 4=jokseenkin samaa mieltä, 5=täysin samaa mieltä)

Opintojaksoista kerätään riittävästi palautetta

Antamaani palautetta hyödynnetään opintojen (esim. kurssien ja opetussuunnitelmien) kehittämisessä

Tiedän, miten ja mihin voin antaa esim. opetukseen ja kursseihin liittyvää palautetta

Saan antamastani palautteesta palautetta

Saan opintosuorituksista riittävästi palautetta

Seuraavaksi tiedustellaan opinnäytetyön tekemiseen liittyviä asioita. Jos et ole vielä aloittanut

opinnäytetyön tekemistä, siirry kysymykseen 32.

30. Miten valitsit opinnäytetyösi aiheen?

Oman kiinnostukseni pohjalta

Työnantajani / toimeksiannon tehneen organisaation ehdotuksesta

Ammattikorkeakouluni ehdotuksesta

Muuten, miten? _____

31. Kuinka tyytyväinen olet saamaasi opinnäytetyön ohjaukseen?

Erittäin tyytymätön

Melko tyytymätön

En tyytymätön enkä tyytyväinen

Melko tyytyväinen

Erittäin tyytyväinen

32. Mitä opintoja aiot suorittaa valmistumisesi jälkeen?

En mitään

Ammatillinen perustutkinto

Toinen ammattikorkeakoulututkinto

Ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Maisterin tutkinto

Lisensiaatin tai tohtorin tutkinto

Ammatilliset opettajaopinnot

Täydennyskoulutus työn ohessa

Muu, mikä? _____

En osaa sanoa

III LIIKKUVUUS JA OPINTOJEN HYVÄKSILUKU

33. Oletko suorittanut muita opintoja kotimaassa tai ulkomailla?

(1=en ole suorittanut, 2=olen suorittanut, 3=olen suorittanut ja saanut hyväksiluettua)

Muussa ammattikorkeakoulussa samalla alalla

Muussa ammattikorkeakoulussa eri alalla

Yliopistossa

Omassa ammattikorkeakoulussani eri alalla

Avoimessa yliopistossa

Avoimessa ammattikorkeakoulussa

Opiskelijavaihdossa ulkomailla

Harjoittelijavaihdossa ulkomailla

Tutkintoon tähdäten ulkomailla

34. Oletko saanut hyväksiluettua nykyisiin opintoihisi aiemmin tai koulutuksen ulkopuolella oppimaasi?

Ammatillisen toisen asteen opinnoista

Ulkomailla suoritetuista opinnoista

Työkokemuksesta, millaisesta?

Harrastuksista, millaisista?

Opiskelijajärjestötoiminnasta

Varusmieskoulutus

Muusta, mistä? _____

En mistään, siirry kysymykseen 36

35. Miten osoitit aiemman osaamisesi? Valitse ne, jotka pätevät kohdallasi.

Tutkinto- / kurssitodistuksella

Työtodistuksella

Portfoliolla

Työnäytteellä

Haastattelulla

Kirjallisella kuulustelulla

Suullisella kuulustelulla

Esseellä / kirjoitelmalla

Osaamispäiväkirjalla

Sopimalla opintokokonaisuudesta vastaavan opettajan kanssa

Muuten, miten? _____

36. Arvioi seuraavia opintojen hyväksilukemista koskevia väittämiä.

(1=täysin eri mieltä, 2=jokseenkin eri mieltä, 3=en samaa enkä eri mieltä, 4=jokseenkin samaa mieltä, 5=täysin samaa mieltä)

Hyväksilukemisesta oli tarpeeksi tietoa saatavilla

Aiempaa osaamista ja sen tunnustamista on käsitelty hops -ohjauksessa

Hyväksilukeminen on hidastanut opintojeni etenemistä

Minulle oli selvää millä perusteella hyväksilukemispäätökset tehtiin

Vaikeudet hyväksilukemisessa ovat vieneet intoa opiskelulta

Minulla on mielestäni sellaista osaamista, jota voisi hyväksilukea, millaista?

IV OPISKELUKYKY

Opiskelukyky on opiskelijan työkykyä, joka koostuu opiskelijan terveydestä, opiskelutaidoista, opiskeluympäristöstä sekä opetus- ja ohjaustoiminnasta.

37. Arvioi vahvuuksiasi seuraavissa asioissa.

(1=erittäin heikko, 2=melko heikko, 3=ei heikko eikä vahva, 4=melko vahva, 5=erittäin vahva)

Opetuksen seuraaminen oppitunneilla/luennoilla

Työskentely ryhmissä

Itselle sopivien opiskelutapojen löytäminen

Omatoimisuutta vaativien tehtävien aloittaminen tai valmiiksi saattaminen

Kirjoittamista vaativien tehtävien tekeminen

Tentteihin lukeminen

Opiskeluun liittyvien muiden tehtävien tekeminen

Opintojen suunnitteleminen

Kanssakäyminen opiskelijatovereiden kanssa

Kanssakäyminen opettajien kanssa

38. Mitä mieltä olet seuraavista opiskelukykyyn liittyvistä väittämistä?

(1=täysin eri mieltä, 2=jokseenkin eri mieltä, 3=en samaa enkä eri mieltä, 4=jokseenkin samaa mieltä, 5=täysin samaa mieltä)

Terveyteni on hyvä opintojen suorittamiseksi

Fyysinen toimintakykyni on hyvä opintojen suorittamiseksi

Jaksamiseni on hyvä opintojen suorittamiseksi

Elämänhallintani on hyvä opintojen suorittamiseksi

Sosiaaliset suhteeni opiskelukavereihin auttavat opiskelussani

39. Mitä mieltä olet seuraavista opiskeluympäristöön liittyvistä väittämistä?

Opiskeluympäristöllä

tarkoitetaan tässä sitä paikkaa, jossa pääasiallisesti opiskelet.

(1=täysin eri mieltä, 2=jokseenkin eri mieltä, 3=en samaa enkä eri mieltä, 4=jokseenkin samaa mieltä, 5=täysin samaa mieltä)

Oppilaitokseni tiedottaminen ja tiedon kulku on riittävää

Opiskelijoita kohdellaan oikeudenmukaisesti ja tasa-arvoisesti

Opiskelijoita kuullaan päätöksenteossa

Opiskeluympäristöni on esteetön

Tunnen kuuluvani ammattikorkeakouluni opiskelijoiden joukkoon

Ammattikorkeakoulussani ja opiskelijakunnassani tarjotaan moninaisia yhteisen toiminnan mahdollisuuksia (esim. harrastekerhot, keskustelupiirit)

Ammattikorkeakoulussani ja opiskelijakunnassani huomioidaan erilaiset opiskelijat ja kiinnostuksen kohteet
Opiskeluympäristö kannustaa oppimiseen

40. Oletko opiskeluaikanasasi kokenut olevasi toistuvasti yhden tai useamman muun opiskelijan loukkaamisen, vahingoittamisen ja/tai syrjimisen kohteena?

En koskaan
Hyvin vähän
Melko paljon
Hyvin paljon

41. Jos haluat, voit kertoa tässä tarkemmin kiusaamiseen, loukkaamiseen tai syrjintään liittyvistä kokemuksistasi.

42. Kuinka hyvin ammattikorkeakoulussasi on tarjolla liikuntapalveluita? Liikuntapalveluilla tarkoitetaan esim. korkeakoulun liikuntatiloja, korkeakoululiikunnan lajikirjoja sekä ohjattujen liikuntavuorojen laatua ja määrää.

Erittäin huonosti
Melko huonosti
Ei hyvin eikä huonosti
Melko hyvin
Erittäin hyvin

43. Miten liikuntapalveluita tulisi mielestäsi kehittää ammattikorkeakoulussasi? Valitse korkeintaan kaksi (2) tärkeintä.

Lisäämällä ja monipuolistamalla tarjontaa
Liikunnasta tulisi saada opintopisteitä
Ammattikorkeakoulussani tulisi järjestää aloittelijoille eri lajeihin tutustuttavia liikuntakursseja
Muuten, miten? _____
Ei mitenkään

44. Kuinka usein opintojesi aikana olet tarvittessasi saanut neuvoja, apua tai tukea opiskeluun liittyvissä asioissa seuraavilta tahoilta?

Opettajilta ja/tai amk:ni henkilökunnalta
Opinto-ohjaajalta ja/tai opintoneuvojalta
Opintopsykologilta
Opettajatuutorilta
Opiskelijatuutorilta
Opintotoimistosta
Opiskelijakirjastosta

Uraohjaajalta (rekrytointipalvelut)
Mentorilta ja/tai alumnilta
Opiskelutovereilta ja/tai muilta ystäviltä
Puolisolta/seurustelukumppanilta
Perheeltä
Joltain muulta, keltä? _____

45. Kuinka tyytyväinen olet opiskelijaterveydenhuollon saatavuuteen omassa ammattikorkeakoulussasi?

Erittäin tyytymätön
Melko tyytymätön
En tyytyväinen enkä tyytymätön
Melko tyytyväinen
Erittäin tyytyväinen

V VAIKUTTAMINEN AMMATTIKORKEAKOULUSSA JA YHTEISKUNNASSA

46. Oletko ammattikorkeakoulusi opiskelijakunnan jäsen?

Kyllä (siirry kysymykseen 48)
En

47. Mikä on tärkein syy sille, että et ole opiskelijakunnan jäsen?

En halua maksaa jäsenmaksua, koska sille ei saa tarpeeksi vastinetta.
Jäsenmaksu on liian kallis.
Opiskelijakunnalla ei ole minulle mitään tarjottavaa.
En tiedä mitä konkreettista hyötyä minulle olisi jäsenyydestä.
En halua osallistua opiskelijajärjestöjen toimintaan.
Muu, mikä? _____

48. Arvioi seuraavia oman ammattikorkeakoulusi opiskelijakuntaa koskevia väittämiä.

(1=täysin eri mieltä, 2=jokseenkin eri mieltä, 3=en samaa enkä eri mieltä, 4=jokseenkin samaa mieltä, 5=täysin samaa mieltä)
Opiskelijakunta tekee mielestäni tärkeää opintojen kehittämiseen liittyvää työtä.
Opiskelijakunta on tärkeä opiskelijoita yhdistävä ja esim. vapaa-ajan toimintaa järjestävä taho.
Opiskelijakunnan toiminta on aktiivista.
Opiskelijakunta on saanut aikaan konkreettisia muutoksia amk:ssani.
Opiskelijakunta tiedottaa aktiivisesti toiminnastaan.
Opiskelijakunnan aktiiveille on helppo kertoa opiskeluihin liittyvistä ongelmista ja epäkohdista.
Opiskelijakunnan toiminta on avointa ja siihen on helppo päästä mukaan.

En tiedä mitä opiskelijakunnan toimintaan kuuluu.

49. Merkitse ne tavat, joilla olet vaikuttanut ammattikorkeakoulusi asioihin. Merkitse erikseen myös ne tavat, joilla olisit valmis vaikuttamaan.

(En ole vaikuttanut, olen vaikuttanut, olisin valmis vaikuttamaan)

Osallistunut opiskelijajärjestöjen toimintaan

Hakenut opiskelijajäseneksi johonkin ammattikorkeakoulun hallintoelimeen (esim. hallitus, lautakunnat, työryhmät)

Osallistunut ammattikorkeakoulun asioita koskeviin tiedotustilaisuuksiin

Osallistunut ammattikorkeakoulun asioita koskevaan keskusteluun (esim. netissä tai keskustelutilaisuudessa)

Antanut palautetta jostakin ammattikorkeakouluun liittyvästä asiasta

Osallistunut luentolakkoon

Osallistunut ammattikorkeakoulun asioita koskevaan mielenosoitukseen

Allekirjoittanut ammattikorkeakoulun asioita koskevan vetoimuksen

Osallistunut ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehittämistoimintaan

Osallistunut ammattikorkeakoulun työelämätoimintaan (esim. harjoittelu, työelämälähtöiset projektit ja hankkeet)

Muuta, mitä? _____

50. Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä?

(1=täysin eri mieltä, 2=jokseenkin eri mieltä, 3=en samaa enkä eri mieltä, 4=jokseenkin samaa mieltä, 5=täysin samaa mieltä)

Olen saanut riittävästi tietoa osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista ammattikorkeakoulussani

Olen voinut aidosti vaikuttaa ammattikorkeakouluni asioihin

Ammattikorkeakoulussani kannustetaan osallistumaan ja vaikuttamaan oppilaitoksen sisäiseen toimintaan

Ammattikorkeakoulussani kannustetaan osallistumaan ja vaikuttamaan muuhun yhteiskunnalliseen toimintaan

51. Uskotko, että äänestämällä voit vaikuttaa sinulle tärkeisiin asioihin?

Kyllä, paljon

Kyllä, jossain määrin

Ei ollenkaan

En osaa sanoa

52. Merkitse ne tavat, joilla olet vaikuttanut tärkeäksi kokemiisi asioihin yhteiskunnassa. Merkitse

erikseen myös ne tavat, joilla olisit valmis vaikuttamaan.

(En ole vaikuttanut, olen vaikuttanut, olisin valmis vaikuttamaan)

Osallistunut maksu- tai ostoboikottiin

Kirjoittanut yleisönosastoon

Allekirjoittanut vetoimuksen tai addressin

Osallistunut rakennuksen valtaamiseen
Liittynyt jäseneksi tai ollut jäsenenä puolueessa
Osallistunut järjestötoimintaan
Osallistunut julkiseen mielenosoitukseen
Äänestänyt vaaleissa
Liittynyt tärkeäksi kokemaani aihetta koskevaan faniryhmään esim. Facebookissa
Kirjoittanut tärkeäksi kokemastani aiheesta blogia
Osallistunut lyhytkestoiseen tempaukseen, jolla on jokin yhteiskunnallinen päämäärä (esim. Autoton päivä, Porkkanamafia, Älä osta mitään -päivä)
Muuttanut elämäntapojani (esim. kulutus, asuminen, syöminen, ajanvietto) vaikuttaakseni tärkeäksi kokemaani asiaan
Muuta, mitä? _____

Vapaat kommentit kyselystä tai sen teemoista.

Ammattikorkeakoulutus on 2000-luvulla ollut monin tavoin yhteiskunnallisen vuoropuhelun keskiössä. Esimerkiksi työurien pidentämistä koskevassa keskustelussa huomio on kiinnittynyt nuorten koulutusvalintoihin ja opintojen etenemiseen. Keskustelussa on nähty, että koulutusvalintoja tulisi tehostaa ja opintoja nopeuttaa. Opiskelijan näkökulmasta kyse on monisuuntaisista kysymyksistä, muun muassa itselle sopivan alan löytämisestä, koulutuksen laadusta sekä erilaisista opiskelua ja opiskelukykyä tukevista tekijöistä.

Tässä tutkimuksessa selvitetään ammattikorkeakouluopiskelijoiden koulutuspolkua, koulutuksen laatua ja opiskelukykyä. Lisäksi tarkastellaan opiskelijoiden näkemyksiä opiskelijakunnasta sekä vaikuttamistoiminnasta ja -mahdollisuuksista. Nuorten koulutuksessa opiskelevien lisäksi selvitetään aikuisopiskelijoiden ja ylempää AMK-tutkintoa suorittavien opiskelijoiden kokemuksia näistä teemoista. Aineistona on 5700 vastaajan tilastollinen kyselyaineisto.

Tulosten valossa opiskelijoiden koulutusvalintoja motivoi pääasiassa oma kiinnostus alalle. Opinnoissa etenemistä tukee vahva opiskelukyky, joka koostuu opiskeluympäristöön sekä opiskelutaitoihin ja opiskelijan voimavaroihin liittyvistä tekijöistä. Koulutuksen laatua opiskelijat pitävät vaihtelevana. Opetuksen he kokevat verrattain hyväksi, mutta opintojen ohjauksessa ja opetussuunnitelman joustavuudessa vastaajat näkevät kehitettävää. Aitoja vaikuttamismahdollisuuksiaan opiskelijat pitävät heikkoina, mutta esimerkiksi opiskelijakunta tarjoaa tärkeän kanavan vaikuttamiselle ja yhteisöllisyydelle.

Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus on perustettu 1989 edistämään, harjoittamaan ja tukemaan opiskelijoihin sekä koulutukseen ja koulutusjärjestelmiin kohdistuvaa tutkimustoimintaa. Otuksessa on tutkittu muun muassa opiskelijoiden sosiaalista ja taloudellista asemaa, opintojen keston vaikuttavia tekijöitä, vaihto-opiskelua ja tutkinto-opiskelua ulkomailla sekä opiskelijoiden asumista ja opiskelija-asuntotutantoa.

ISBN 978-952-5282-26-9

ISSN 1456-9353

www.otus.fi